1.10

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ మ త్స మ స్త

జ్యోతిశ్శాస్త్రసారాంశభూతః

కాలామృతాఖ్యోయం గ్రంథః.

శ్రీమచ్చింతలపాటి వేంకటయజ్వకృత

సంస్కృతవ్యాఖ్యయా

తాత్పర్యకరతలామలకీకరణదక్షయా

ఆన్ధ్రవ్యాఖ్యయాచ సాకం

పండితైః పరిష్కృత్య

వంకాయల - కృష్ణస్వామి

వైశ్యవర్యేణ స్వకీయ,

శ్రీరంగవిలాసముద్రాక్షరశాలాయాం

ముద్రాపితః.

ప్రకటీకృతో విజయతేతరాం.

చెన్నపట్టణము.

1903

శ్రీరస్తు.

విషయసూచిక సమాప్తము.

శ్రీ ర స్తు.

కాలామృతము-సవ్యాఖ్యానము.

ప్రథమబిందు ప్రారంభము.

మూ॥ శ్రీమద్వేంకటనాయకంకులగురుం నత్వాసదాభీష్టదం।
జ్యోతిశ్శాస్త్రపయోనిధిప్రమథనాత్సారంసముత్కృష్యతం।
విద్వద్విశ్వమనోహరంమృదుపదం సంక్షేపతస్సంస్ఫుటం।
గర్భాధానముఖంపి పాసుసులభం కాలామృతంవక్ష్మ్యహమ్॥

వ్యాఖ్యానపీఠికా.

శ్లో॥ శ్రీమచ్చింతలపాటివంశజలధేశ్శీతాంశువాధీమతా ధ్యాత్వావిఘ్ననివారణాయహృదయేశ్రీదక్షిణాస్యంగురుమ్। టీకాజ్యోతిషశాస్త్రతత్త్వమఖిలంసంగృహ్యసంభావ్యతే।శ్రీమద్వేంకటయజ్వనాబుధముదేకాలామృతస్యోజ్జ్వలా॥ శ్రీమచ్చింతలపాటివంశమహితశ్శ్రీవేంకటాఖ్యోమహాన్ శ్రీమాంతశ్శంకరకింకరశ్చసుషువేశ్రీచన్నమాంబాచయమ్।యస్యోదగ్రతపోధనఃశ్రుతివిధఃశ్రీయల్లయాజ్యాదయశ్చత్వారస్సహోదరాశ్శుచిధియఃశ్రీరుద్రసంజ్ఞాపకాః॥ వేదంయాజుషమంగసంగతమసౌయోజీగణల్లీలయామన్వాదిష్వపిధర్మశాస్త్రనిచయేష్వేకాధిపత్యంగతః। జ్యోతిశ్శాస్త్రసుధారసంకబళయన్స్ఫీతాదికేజాగతీత్యోయంవేంకటయాజకోవిజయతేశ్రీకుండినేపట్టణే॥ కాలామృతస్యాయత్రిత్వంవారికేళఫలోపమం। విభజ్యతేపిబంత్వస్యసారంజ్యోతిషచుంచవః॥అథతత్రభవాన్స్వకీర్షితస్యగ్రంథస్యనిష్ప్రత్యూహపరిపూరణాయసంప్రదాయావిచ్ఛేదలక్షణఫలసాధనత్వాదాశీర్నమస్క్రియావస్తునిర్దేశోవాపితన్ముఖమిత్యాశీరాద్యన్యతమస్య ప్రబంధముఖలక్షణత్వాచ్చ విశిష్టేష్టదేవతానమస్కారలక్షణంమంగళమాదావాచరన్చికీర్షితంప్రతిజానీతే॥ వ్యాఖ్యానప్రారంభః॥

శ్రీమదితి।ఆదౌశ్రీశబ్దప్రయోగాద్వర్ణగణాదిశుద్ధేరభ్యుచ్చయః॥తదుక్తం॥ శ్లో॥ దేవతావాచకాశ్శబ్దాయేచభద్రాదివాచకాః। తేసర్వేనైవనింద్యాస్స్యుర్లిపితోగణతోపివేతి॥కులగురుంగృహదైవం-ఇష్టదైవమిత్యర్థః-అత్రకులశబ్దోగృహపర్యాయః-అతఏవశ్రీమద్రామాయణే అయోధ్యాకాండేఆద్యపద్యే॥ శ్లో॥గచ్ఛతామాతులకులంభరతేనతదానఘఇతిప్రయోగః-అభీష్ట ఈప్సితార్థందదాతీత్యభీష్టదం।శ్రీమద్వేంకటనాయకంశ్రీరస్యాస్తీతిశ్రీమాన్ తదస్యాస్త్యస్మిన్నితిమతుప్వేంపాపంకటతిదహతీతి వేంకటః వేమితిపాపార్థేనిపాతోయం - సచాసౌనాయకశ్చేతి- అథవాభీమోభీమసేనఇతీవత్ - నామైకదేశేనామగ్రహణాద్వేంకటశబ్దః- వేంకటాచలార్థకః-తస్యనాయకఇతిఅతఏవోక్తంబ్రహ్మాండపు

రాణే ॥ శ్లో॥ సర్వపాపాని వేంప్రాహుః కటస్తద్దాహ ఉచ్యతే సర్వపాపాద
హే యస్మాద్వేంకటాచల ఇత్యభూదితి॥ తాదృశం వేంకటనాయకం సదా సర్వ
దా గ్రంథస్యాదౌ మధ్యేఽన్తే చేత్యర్థః॥ మంగళాదీని మంగళమధ్యాని మంగళాం
తాని శాస్త్రాణి ప్రథంత ఇతి భాష్యకారవచనప్రామాణ్యాత్। నత్వా నమస్కా
రం కృత్వా। జ్యోతిశ్శాస్త్రపయోనిధిప్రమథనాత్। జ్యోతిషాం నక్షత్రాణాం గ్ర
హాణాం చ। శాస్త్రం తత్ప్రతిధానత్వాత్తద్వ్యపదేశః। తదేవ పయోనిధిః క్షీరాం
బునిధిః॥ సి॥ పయః క్షీరం పయోంబు చేత్యమరః॥ తస్య ప్రమథనాద్విలోచనాత్ సమ్య
క్పర్యాలోచనాదిత్యర్థః-సారః స్థిరాంశో యస్సముత్పన్న ఇతి శేషః॥ ని॥ సారో బలే
స్థిరాంశే చేత్యమరః ॥ తం సారం సముత్కృష్య సంగృహ్యావిద్వద్విశ్వమనోహ
రం సహృదయహృదయాహ్లాదకమిత్యర్థః-ఇదం క్రియావిశేషణం అస్మృతవిశేషణ
మితి వా బోధ్యం। మృదుపదం మృదూని పేలవాని పదాని యస్య తత్తథోక్తం। న చా
దురవగాహమిత్యర్థః గర్భాధానశబ్దేన తద్యోగ్యనక్షత్రాదిప్రతిపాదకగ్రంథో
లక్ష్యతే। తదేవ ముఖం ఆదిర్యస్య తత్తథోక్తం। కించ। పిపాసుసులభం। పాతుమి
చ్ఛుః పిపాసుః పిబతేస్సన్నన్తాదుప్రత్యయః తస్య సులభం కాలామృతమితి విశే
ష్యానురూపేణ పిపాసుసులభమిత్యుక్తం। అన్యథా శ్రవణార్హస్య గ్రంథస్య పా
నాయోగ్యత్వాత్। కాలామృతం కాలామృతాఖ్యం గ్రంథం సంక్షేపతః అల్పార్థ
తః అనతివిస్తరాదిత్యర్థః-సంస్ఫుటం ఇతరగ్రంథానపేక్షం యథా తథా- అహం
వచ్మి- కథయామి వచ పరిభాషణ ఇతి ధాతోర్వర్తమానసామీప్యే వర్తమాన
వద్వేతి భవిష్యదర్థే లట్। న తు వర్తమానే - మంగళానుభవప్రతిజ్ఞాబంధస్యా
ద్యశ్లోకస్య। కాలామృతపదవాచ్యశబ్దానువ్యాఖ్యానే నాంతర్భావాత్ ప్రతిజ్ఞా
తస్య చాద్యస్యారబ్ధస్థితత్వాదితి దిక్ । సర్వత్రాత్ర గ్రంథే శార్దూలవిక్రీడితం వృ
త్తం॥ శ్లో॥ సూర్యాశ్వైర్మసజాస్తతాస్సగురవశ్శార్దూలవిక్రీడితమితి॥ అవత
రణిక॥ గ్రంథకర్త తా జెప్పెదు గ్రంథము నిర్విఘ్నముగా సమాప్తినొందుటకు
నిష్టదేవతా ప్రార్థనాపూర్వకముగ గ్రంథవివరమును దెలియజేయుచున్నా
ము॥ తా॥ ఇష్టదైవంబును-ఇష్టములనిచ్చువాడును-సంపదధిష్ఠానదేవతయగున
లర్మేలుమంగాసమేతుండును పాపనాశకరుండునగు వేంకటేశ్వరస్వామికి నెల్ల
ప్పుడును వందనంబుఁ జేసి జ్యోతిశ్శాస్త్రమనెడి పాలసముద్రము పరిశోధించుట
వలన బుట్టిన సారాంశమును సంగ్రహించి విద్వత్సమూహహార్యంబగునట్లు మృ
దుపదములుగలదియును, గర్భాధానాదిషోడశకర్మయోగ్యంబులగు తిథివార
నక్షత్రాదుల దెలియజేయునదియును శ్రోత్రముచే పానము చేయదలంచినవార
లకతిసులభముగా దెలియునదియును నగు కాలామృతమను గ్రంథమును సూక్ష్మ
ముగా నితరగ్రంథాపేక్షలేనట్లు నే దెలియజెప్పెదనని తాత్పర్యము. ❋

(౨) మూ॥ వహ్నిస్సృష్టృహిమాద్రిజాగణపతిస్సర్పఃకుమారోరవి
ర్గౌరీశోవసునాగధర్మహరయఃకామఃకలిందూపితా।ఏతేసర్వదినాధిపాస్స్యు
రథతే వారేశ్వరా భాస్కరా శ్చంద్రోభూమిజ ఇందుజోగురుభృగూ మం
దోథ వేయుఃక్రమాత్॥వ్యా॥అథగర్భాధానాద్యుపయోగిత్వేనతిథివారాధిప
తీనాహ॥వహ్నిరితి॥ఏతేవహ్న్యాదయఃషోడశసర్వదినాధిపాః।ప్రతిపత్ప్రభృతి
షోడశదినాధిపాః।క్రమాత్స్యుః।తథాహి।వహ్నిరగ్నిఃప్రతిపదః।స్రష్టా।బ్రహ్మా
ద్వితీయాయాః।ని॥స్రష్టాప్రజాపతిర్వేధా ఇత్యమరః॥ హిమాద్రిజా పార్వతీతృ
తీయాయాః।గణపతిర్విఘ్నేశ్వరశ్చతుర్థ్యాః।సర్పశ్శేషఃపంచమ్యాః।కుమారః।
కుమారస్వామీషష్ఠ్యాః। రవిస్సూర్యస్సప్తమ్యాః గౌరీశశ్శివోష్టమ్యాః వసవః
అష్టవసవోనవమ్యాః నాగాదిగ్గజాఃదశమ్యాఃధర్మోయమఏకాదశ్యాః। హరిర్వి
ష్ణుఃద్వాదశ్యాః।కామోమన్మథఃత్రయోదశ్యాః॥ ని॥కామఃపంచశరస్స్మరఇత్య
మరః।కలిఃకలిపురుషఃచతుర్దశ్యాః। ఇందుశ్చంద్రఃపౌర్ణమస్యాఃపితా అగ్నిష్వా
త్తాదిపితరఃఅమావాస్యాయాఃక్రమాదధిపాః। అథతిథ్యధిపనిరూపణానం
తరం। తేప్రసిద్ధాఃభాస్కరాదయఃవారేశ్వరాఃక్రమాద్భవేయుః-అత్రతచ్ఛబ్ద
స్యప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయచ్ఛబ్దాపేక్షా భాస్కరఃసూర్యఃభానువారస్య। చం
ద్రస్సోమవారస్య।భూమిజఃఅంగారకఃకుజవారస్య।ఇందుజఃబుధస్సౌమ్యవార
స్య।గురుర్బృహస్పతిర్గురువారస్య।భృగుఃశుక్రశ్శుక్రవారస్య। మందఃశనిశ్శని
వారస్య॥ ని॥ శనిమందౌ పంగుకాలావిత్యమరః॥ అ॥దినవారాధిపతులజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥పాడ్యమికిఅగ్ని-విదియకుబ్రహ్మ-తదియకుపార్వతి-చవితికివిఘ్నే
శ్వరుండు-పంచమికిఆదిశేషుండు-షష్ఠికికుమారస్వామి-సప్తమికిసూర్యుడు-అ
ష్టమికిశివుడు-నవమికిఅష్టవసువులు-దశమికిదిగ్గజములు-ఏకాదశికియముడు-ద్వా
దశికివిష్ణువు- త్రయోదశికిమన్మథుడు - చతుర్దశికికలిపురుషుడు- పూర్ణిమకుచం
ద్రుడు-అమావాస్యకుపితృదేవతలు- వీరలిక్రమంబునదినాధిపతులనంబడుదు
రు. మఱియునాదివారమునకు సూర్యుడు-సోమవారమునకుచంద్రుడు- కుజవా
రమునకంగారకుడు-బుధవారమునకుబుధుడు-గురువారమునకుబృహస్పతి-శు
క్రవారమునకుశుక్రుడు- మందవారమునకుశనైశ్చరుడు- వీరలువారాధిపతుల
నంబడుదురు. (౩)మూ॥ఋక్షేశా అథదస్రకాలహుతభుగ్బ్రహ్మేందురుద్రాది
తీజ్యానాగాఃపితరోభగార్యమరవిత్వష్టానిలాఖ్యాఃక్రమాత్।ఇంద్రాగ్నీఅప
మిత్రశక్రదనుజాస్తోయాఖ్యవిశ్వాత్మభూ శ్రీశాఖ్యావసుతోయపాజచరణా
హిర్బుధ్న్యపూషాహ్వయాః॥వ్యా॥అథనక్షత్రాధిపతీనాహ।ఋక్షేశా ఇతి॥అ
థతిథివారాధిపతినిరూపణానంతరం। ఏతేక్రమాత్ఋక్షేశాఃఅశ్విన్యాదినక్ష
త్రాధిపతయః స్యుఃతథాహి - దస్రకాలహుతభుగ్బ్రహ్మేందురుద్రాదితీజ్య

నాగాః-అశ్విన్యాః-దస్రౌ అశ్వినీ దేవతే-భరణ్యాః కాలో యమః-కృత్తికాయాః
హుతభుక్ అగ్నిః-రోహిణ్యాః బ్రహ్మా। మృగశీర్షస్య ఇందుశ్చంద్రః-ఆర్ద్రాయాః
రుద్రశ్శివః-పునర్వసోరదితిః దేవమాతా, పుష్యస్య ఇజ్యః గురుః- ఆశ్లేషాయాః
నాగాః సర్పాః-మఘాయాః పితరః-పూర్వఫల్గున్యాః భగస్సూర్యవిశేషః। ఉత్తర
ఫల్గున్యాః అర్యమా అయమపి ద్వాదశాదిత్యాన్యతమః హస్తస్య రవిః చిత్రాయాః
త్వష్టా ఇంద్రః చిత్రా నక్షత్రమిందో దేవతేతి శ్రుతేః స్వాత్యాః అనుగః వాయుః వి
శాఖాయాః ఇంద్రశ్చ అగ్నిశ్చ ఇంద్రాగ్నీ। దేవతాద్వంద్వే చేత్యానఙ్ ఇంద్రాగ్నీ।
అపీత్యత్ర। ఈదూదేద్ద్వివచనం ప్రగృహ్యమితి ప్రగృహ్యత్వాత్ప్రకృతిభావః। అ
నూరాధాయాః మిత్రస్సూర్యవిశేషః జ్యేష్ఠాయాః శక్రః ఇంద్రః మూలస్య దనుజః
రాక్షసః పూర్వాషాఢాయాః తోయాఖ్యా అప్సంజ్ఞాః। ఉత్తరాషాఢాయాః వి
శ్వే విశ్వే దేవాః అభిజితః ఆత్మభూః బ్రహ్మా। శ్రవణస్య శ్రీశాఖ్యో విష్ణుః। ధనిష్ఠా
యాః వసవః శతతారాణాం తోయపో వరుణః పూర్వాభాద్రాయాః అజచరణ
అజైకపాత్। ఉత్తరాభాద్రాయాః అహిర్బుధ్న్యాఖ్యో రుద్రమూర్తేః భేదః। రే
వత్యాః పూషాహ్వయః పూషాఖ్యసూర్యభేదః॥ అ॥ నక్షత్రాధిపతుల జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ అశ్వినికి నశ్వినీ దేవతలు-భరణికి యముండు-కృత్తికకగ్ని-రోహిణి
కి బ్రహ్మ-మృగశిరకుఁ జంద్రుడు-ఆర్ద్రకు శివుండు-పునర్వసువునకదితీ దేవి-పుష్య
మికి గురుండు-ఆశ్లేషకు సర్పములు-మఘకు బితృదేవతలు- పుబ్బకు భగుడనెడు
సూర్యవిశేషుండు-ఉత్తరకర్యముడనెడి సూర్యవిశేషుండు-హస్తకు సూర్యుండు
చిత్రకింద్రుండు-స్వాతికి వాయువు-విశాఖకింద్రాగ్నులు-అనూరాధకు మిత్రుఁ
డనెడి సూర్యవిశేషుండు-జ్యేష్ఠకు దేవేంద్రుండు-మూలకు రాక్షసుడు- పూర్వా
షాఢకు విశ్వే దేవులు-అభిజిత్తుకు బ్రహ్మ-శ్రవణమునకు విష్ణువు-ధనిష్ఠకష్టవసువు
లు-శతతారకు వరుణుండు-పూర్వాభాద్రకజచరణుండు- ఉత్తరాభాద్రకహి
ర్బుధ్న్యుండు-రేవతికి పూషాఖ్యసూర్యవిశేషుండు- వీరలీక్రమమున నక్షత్రాధి
పతులనంబడుదురు. ఇందు జెప్పబడిన సూర్యవిశేషులు ద్వాదశాదిత్యులలో
గొందఱని తెలిసికొనవలయు.

(౪) మూ॥ క్షిప్రం దస్రరవీజ్యమాః సురశివజ్యేష్ఠోరగం దారుణంచిత్రాం
త్యేందుభమైత్రభం మృదుభవేద్రాప్యెహ్మోత్తరాభం స్థిరమ్। ఉగ్రం కాలమఖా
త్రిపూర్వమనలేంద్రాగ్నీతు సాధారణం స్వాత్యాదిత్యహరిత్రయం చరమిదం ద
ద్యాత్స్వసంజ్ఞాఫలమ్॥ వ్యా॥ అథ నక్షత్రాణాం క్షిప్రదారుణమృదుస్థిరోగ్రసా
ధారణచరసంజ్ఞామాహ॥ క్షిప్రమితి॥ దస్రం చ రవిశ్చ ఇజ్యశ్చ తేషాం సమాహా
రః దస్రరవీజ్యం అత్ర శ్లోకే సర్వత్ర సమాహారద్వంద్వో బోధ్యః అశ్వినీహస్తపుష్య
త్రయం క్షిప్రం క్షిప్రసంజ్ఞికం। అసురశివజ్యేష్ఠోరగం మూలార్ద్రా జ్యేష్ఠాశ్లేషాచ

ష్ఠయోశ్చారుణం దారుణసంజ్ఞికం । చిత్రాంత్యేందుభమైత్రభం చిత్రా రేవతి మృగశీర్షానూరాధానక్షత్రయోశ్చ మృదు మృదుసంజ్ఞికం। బ్రాహ్మ్యోత్తరాభం రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా చతుష్టయం స్థిరం స్థిరసంజ్ఞికం యుగ్రనక్షత్రసామాన్యేనోత్తరాగ్రహణం క్రియతే తత్రతత్రోత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాణాం గ్రహణమిత్యేతచ్ఛాస్త్రసమయః కాలమఖాత్రిపూర్వం భరణీమఖాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రాణాం పంచకం ఉగ్రం ఉగ్రసంజ్ఞికం। అనలేంద్రాగ్నిభం కృత్తికావిశాఖాద్వయం తు సాధారణం సాధారణసంజ్ఞికం।తుశబ్దః పాదపూరణార్థకః॥సి॥ తుహిచస్మహవై పాదపూరణ ఇత్యమరః। స్వాత్యాదిత్యహరిత్రయం స్వాతీపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజాం పంచకం చరం చరసంజ్ఞికం। ఏతాని నక్షత్రాణి ప్రత్యేకం స్వసంజ్ఞాఫలం దద్యుః। యస్య యాదృశీ సంజ్ఞా తత్తాదృశఫలం దదాతీత్యర్థః। క్షిప్రనక్షత్రం శీఘ్రఫలమిత్యాది॥ అ॥ నక్షత్రములకు క్షిప్రదారుణమృదుస్థిరోగ్రసాధారణచరసంజ్ఞలం జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని,హస్త-పుష్యమి,ఈ మూడు క్షిప్రనక్షత్రములు- మూల-ఆర్ద్ర, జ్యేష్ఠ, ఆశ్రేషలనునవి దారుణనక్షత్రములు,చిత్త, రేవతి-మృగశిర-అనూరాధలనునవి మృదునక్షత్రములు-రోహిణి,ఉత్తర,ఉత్తరాషాఢ,ఉత్తరాభాద్రలు శను ఉగ్రనక్షత్రములు-కృత్తిక-విశాఖ యనునవి సాధారణనక్షత్రములు-స్వాతి-పునర్వసు-శ్రవణము-ధనిష్ఠ, శతభిషము-ఈ(యై)దును చరనక్షత్రములు ఈ చెప్పబడిననక్షత్రములు తమతమ సంజ్ఞాఫలములనిచ్చును- అనగా క్షిప్రనక్షత్రములు శీఘ్రఫలమును- దారుణనక్షత్రములు భయఫలమును- మృదునక్షత్రములు మృదుఫలమును స్థిరనక్షత్రములు స్థిరఫలమును ఉగ్రనక్షత్రములుగ్రఫలమును - సాధారణనక్షత్రములు సామాన్యఫలమును చరనక్షత్రములు చంచలఫలము నిచ్చుననుట॥

(౫) మూ॥ క్రూరా భానుతమశ్శిఖిధ్వజకుజాశ్శుక్రార్యసౌమ్యేందవస్సౌమ్యాః స్త్రీపుంసకాః కుజార్క-గురవో రాహ్వేందుశుక్రాః స్త్రియః। తచ్ఛేషాస్తు నపుంసకా గురుభృగూ విప్రౌ నృజార్కౌ నృపౌ వైశ్యౌ చంద్రబుధౌ తదన్యకులజౌ మందస్తు శ్రేష్ఠగః॥ వ్యా॥ అ॥ గ్రహాణాం క్రూరసౌమ్యపురుషస్త్రీనపుంసకసంజ్ఞా జాతినిర్ణయం చ దర్శయతి॥ క్రూరా ఇతి॥ భానుతమశ్శిఖిధ్వజకుజా సూర్యార్క్యరాహుశిఖికేతవం గారకాః పంచైతే క్రూరాః పాపగ్రహా ఇత్యర్థః॥ శుక్రార్యసౌమ్యేందవశ్శుక్రగురుబుధచంద్రాశ్చత్వారస్సౌమ్యగ్రహాః శుభగ్రహా ఇత్యర్థః।అత్రాయం విశేషః।బుధః పాపగ్రహయుక్తశ్చేత్పాపో భవతి। చంద్రః క్షీణదశాయాం పాపః పూర్ణదశాయాం శుభ ఇతి ఉక్తం చ బాలబోధిన్యాం॥ శ్లో॥ బుధః పాపయుతః పాపః క్షీణచంద్రస్తథైవ చేతి॥ కుజార్క-గురవః పురుషాః పు

రుషగ్రహాః। రాహ్వింద్వశుక్రాః స్త్రియః స్త్రీగ్రహాః ॥ తచ్చైవాస్తు ఉక్తం। గ్రహ
విశిష్టాంబుధశనైశ్చరకేతవః నపుంసకాః షండగ్రహాః। గురుభృగూవిప్రౌ బ్రాహ్మ
ణగ్రహౌ కుజార్కౌ నృపాః క్షత్రియగ్రహౌ। చంద్రబుధౌ వైశ్యౌ వైశ్యగ్రహౌ।
మందస్తు శనైశ్చరస్తు తదన్యకులజః। తేభ్యః బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యకులేభ్యః। అన్య
స్మిన్ శూద్రకులే జాత ఇతి తథోక్తః । సప్తమ్యాం జనేర్డ ఇతి డప్రత్యయః ।
వర్ణేశ్వర ఇత్యర్థః। నను వర్ణేశ్వర ఇత్యనేన బ్రాహ్మణవర్ణేశ్వర ఇత్యేవం
లభ్యతే కుతశ్శూద్రకులాధిప ఇతి చేన్న నీచవంశజాతస్య అధికవంశాధిపతిత్వా
యోగాత్॥ అ ॥ నవగ్రహములకు శుభాశుభసంజ్ఞలను పురుషస్త్రీనపుంసక
సంజ్ఞలను । బ్రాహ్మణాదిజాతి నిర్ణయమునుం దెలియజేయుచున్నాడు
తా॥ సూర్యుడు, కుజుడు-శని-రాహువు- కేతువు పాపగ్రహములు-చంద్రుడు, బు
ధుడు బృహస్పతి-శుక్రుడును శుభగ్రహములు వీరిలో బుధుడు పాపగ్రహముతో
గూడినట్లయితే పాపియనియు-చంద్రుడు క్షీణదశయందు పాపియనియు పూర్ణ
దశయందు శుభకరుడనియు తాత్పర్యము-సూర్యుడు-అంగారకుడు-బృహస్పతి
యును పురుషగ్రహములు-చంద్రుడు-శుక్రుడు-రాహువును-స్త్రీగ్రహములు బు
ధుడు-శని-కేతువును నపుంసకగ్రహములు-బృహస్పతి-శుక్రుడును బ్రాహ్మణగ్ర
హములు-సూర్యుడు-అంగారకుడును క్షత్రియగ్రహములు-చంద్రుడు- బుధుడు
ను వైశ్యగ్రహములు-శనైశ్చరుడు-శూద్రవ్యవహారిక సంచదశవర్ణములకధిప
తియైనశూద్రుడు!- ఈక్రమమున గ్రహములవర్ణనిర్ణయమును తెలియునది॥

(౬) మూ॥ అష్టమ్యోరుభయోశ్చ మధ్యమగతశ్శుక్లాన్యయోర్వ్యత్యయే
పూర్ణః క్షీణ ఇతి క్రమాచ్ఛశధరః పూర్ణశ్శుభే మంగళే। కృష్ణాదౌ దినపంచకం
శుభకరం తన్మధ్యమం మధ్యమం తస్యాంత్యం త్వధమాభిదం శశివశాచ్ఛుక్లేషు త
ద్వ్యత్యయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథ చంద్రస్య పూర్ణత్వం క్షీణత్వం చ దర్శయంస్తత్ఫ
లాన్యాహ॥ అష్టమ్యోరితి॥ ఉభయోః శుక్లకృష్ణయోరష్టమ్యోర్మధ్యగతః శశధ
రః చంద్రః పూర్ణః శుక్లాన్యయోః శుక్లా చ అన్యా చ శుక్లాన్యయోర్వ్యత్యయే. విప
ర్యాసే సతి ఉభయోస్సంధ్యగతః చంద్రః క్షీణో భవతి। క్రమాత్పూర్ణః మంగళే
శుభకర్మణి। శుభశ్శుభకర ఇత్యర్థః। క్షీణస్త్వశుభకర ఇత్యర్థాల్లభ్యతే అనే
నైతదుక్తం భవతి। శుక్లాష్టమ్యుత్తరార్ధమారభ్య కృష్ణాష్టమీపూర్వార్ధపర్యం
తం మధ్య ఇతి శీతరశ్మిః పూర్ణః। కృష్ణాష్టమ్యుత్తరార్ధమారభ్య శుక్లాష్ట
మీపూర్వార్ధపర్యంతయోర్మధ్యకాలః తత్రగతః క్షీణో భవతి । అత్రా
యం విశేషః కృష్ణాదౌ కృష్ణపక్షప్రథమభాగే యద్దినపంచకం తచ్ఛుభకరం। పూ
ర్ణచంద్రత్వాత్ ద్వితీయం భావి తన్మధ్యమం తస్య కృష్ణపక్షస్య మధ్యమం। షష్ఠ్యాదిదశమీ
పర్యంతం ద్వితీయం పంచకం మధ్యమం। అల్పఫలదమిత్యర్థః। అనతిపూర్ణ చంద్ర

త్వాదితిభావః। తస్యకృష్ణపక్షస్యాంతంఏకాదశీమారభ్యాదష్టపర్యంతంచరమ
పంచకం।అధమాభిధంఅధమసంజ్ఞికం। అశుభకరమిత్యర్థః।తత్రఅతిక్షీణచం
ద్రత్వాదితిభావః।శశినఃపశాత్క్షీణత్వేచుద్యత్వపూర్ణత్వవశాత్ శుక్లేశుక్లపక్షే
తుతద్వ్యత్యయం ఉక్తవైపరీత్యంతదాశుక్లప్రతిపదారభ్య తత్పంచమీపర్యం
తంఅధమాభిధంక్షీణచంద్రత్వాత్ శుక్లషష్ఠీమారభ్యతత్ దశమీపర్యంతంమధ్య
మం అనతిక్షీణచంద్రత్వాచ్ఛుక్లైకాదశీమారభ్య పూర్ణిమాపర్యంతంశుభ
కరంపూర్ణచంద్రత్వాదితి॥ అ॥ చంద్రునిపూర్ణత్వక్షీణత్వతత్ఫలములవివరింపు
చున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడుశుక్లాష్టమిమొదలుకృష్ణాష్టమిపర్యంతముపూర్ణుడును
కృష్ణశుక్లాష్టములకుమధ్యమునక్షీణుండును।పూర్ణచంద్రుడు।శుభకరుడు।క్షీ
ణచంద్రుడశుభకరుడనితాత్పర్యము।మఱియుశుక్లపక్షైకాదశీమొదలు కృష్ణప
క్షపంచమీవరకుపూర్ణచంద్రుడౌటవలనశుభకరమనియుశుక్లపక్షషష్ఠీమొద
లాదశమివరకునుకృష్ణపక్షషష్ఠిమొదలుకృష్ణదశమిపర్యంతము మధ్యమచంద్రు
డౌటవలననల్పఫలప్రదమనియుకృష్ణైకాదశిమొదలుశుద్ధపంచమివరకుమిక్కి
లిక్షీణచంద్రుడౌటవలనశుభకరమనియునుతాత్పర్యము॥

(౭) మూ॥ కన్యాయాఃప్రథమార్తవేశుభకరాణ్యాద్యంతమూలోత్త
రాబ్రాహ్మీజ్యేందుదినేశపంచకహరిత్రీణ్యేవనాన్యానితు। వారాశ్చేందుజజీవ
శుక్రశశినాంతేషాంచవర్గాశ్శుభాః కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాశ్చా
న్యేఽరిలాభత్రిగాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథగర్భాధానహేతుభూతస్యప్రథమార్తవస్య
శుభాశుభనక్షత్రవారాన్ లగ్నస్యగ్రహసంపత్తించవదన్నాహ॥ కన్యాయాఇతి॥
ఆద్యంతమూలోత్తరాః ఆదిః అశ్వినీ। అంత్యారేవతీమూలాప్రసిద్ధా ఉత్తరాఉ
త్తరాత్రయం।బ్రాహ్మీజ్యేందుదినేశపంచకహరిత్రీణి।బ్రాహ్మీరోహిణీ.ఇజ్యః
పుష్యః ఇందుమృగశీర్షం।దినేశపంచకంహస్తచిత్రాస్వాతివిశాఖానూరా
ధాః।హరిత్రీణిశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః। ఏతానిసప్తదశనక్షత్రాణ్యేవ । కన్యా
యాఃప్రథమార్తవేప్రథమరజసిశుభకరాణిఅన్యానితు మఖార్ద్రాపునర్వ
సూజ్యేష్ఠాకృత్తికాపూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యాశ్లే
షాదశైతానినక్షత్రాణినశుభకరాణి ఇందుజజీవశుక్రశశినాంసంబంధినోవా
సరాశ్చశుభకరాః। తేషాంఇందుజజీవశుక్రశశినాంవర్గాశ్చశుభాశ్శుభక
రాః। అత్రవర్గశబ్దేనలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రింశాం
శాఉచ్యంతే కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాః కేంద్రాణిలగ్నచతుర్థస
ప్తమదశమాని। ఉపాంత్యమేకాదశస్థానంధనంద్వితీయంత్రికోణౌపంచమనవ
మాఉక్తవలగ్నస్యఉక్తస్థానేషుస్థితాశ్శుభాః శుభగ్రహాశ్శుభకరాః।అన్యేపా
పగ్రహాఃఅరిలాభత్రిగాఃషష్ఠైకాదశతృతీయస్థానగతాస్సంతః శుభకరాః।

వంతి॥ అ॥ తొలిసమర్తవిషయమైశుభాశుభనక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని-రోహిణి-మృగశిర్షము-పుష్యమి-ఉత్తర।హస్త-చిత్త-స్వాతి-విశాఖ-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాషాఢ-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషక్-ఉత్తరాభాద్ర రేవతి ఈ౧౭ నక్షత్రములయందుసమర్తాదినశుభకరమనియు-భరణీకృత్తిక- ఆర్ద్ర-పునర్వసు-ఆశ్లేష-మఖ-పుబ్బ- జ్యేష్ఠ-పూర్వాషాఢ-పూర్వాభాద్ర ఈ౧౦ నక్షత్రములయందుసమర్తాదిననశుభకరమనియు-సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారములయందుసమర్తాదినశుభకరమనియును- పీసిలగ్నములగు-వృషభ- మిథున కర్కాటక-కన్య-తుల-ధనుర్మీనలగ్నములనుచంద్రహోరయు- నీలగ్నముల ద్రేక్కాణములను-నవాంశ ద్వాదశాంశ త్రింశాంశములును శుభకరములైనవనితాత్పర్యము-ఒకలగ్నమునకుహోరలురెండు అందుప్రథమాదిబేసిలగ్నములయందు మొదటిభాగముసూర్యహోర రెండవభాగముచంద్రహోర ద్వితీయాదిసమలగ్నములయందు లగ్నప్రథమభాగముచంద్రహోర రెండవభాగముసూర్యహోర- ద్రేక్కాణమనగాలగ్నతృతీయభాగమనియుందాత్పర్యము మరియుశుభగ్రహములురజస్వలనైనలగ్నమందును।లగ్నమునకురెండు।నాలుగు।ఐదు।యేడు।తొమ్మిది।పది।పదనకొండు।ఈయిండ్లలోనుండెనేనిశుభకరములనియును।పాపగ్రహములు ౩-౬-౧౧ ఈస్థానములయందున్ననశుభకరములనియుతాత్పర్యము॥

(౮)మూ॥ దుఃఖీస్యాత్పితృరౌద్రయోరదితిభేసాబంధకీశక్రభేస్యగ్నౌనిస్వతరార్కిభౌమదినకృద్వారేషురోగార్తికృత్।వైధవ్యాసుతనిర్ధనాశుభఫలంయామ్యత్రిపూర్వోరగేష్వేకద్విత్రిచతుష్పదానియమనతేర్ధర్మ్యాఃక్రమాదార్తవే॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వోక్తమఖాద్యుగ్రనక్షత్రాణాంక్రూరవాసరాణాంచఫలమాహ॥ దుఃఖీతి॥ పితృరౌద్రయోఃమఖార్ద్రయోఃఋతుస్నాతాకన్యాయాఃప్రథమరజోదృశ్యతే సాదుఃఖీస్యాత్ శక్రభే పునర్వసుచేత్ సాబంధకీవ్యభిచారిణీస్యాత్ శక్రభే జ్యేష్ఠాయాం అగ్నౌ కృత్తికాయాంమపిచేత్।నిస్వతదాదరిద్రవతీమా। అర్కిభౌమదినకృద్వారేషుశన్యంగారకరవివాసరేషుచేత్।రోగార్తికృత్ రోగప్రయుక్తపీడాకృత్ యామ్యత్రిపూర్వోరగేషుభరణీపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రశ్లేషాసుఏకద్విత్రిచతుష్పదాని ప్రథమద్వితీయతృతీయచతుర్థపాదాః యమనతేఃకన్యాయాఃక్రమాత్ వైధవ్యాసుతనిర్ధనత్వంఅశుభఫలంచదద్యుః। భరణ్యాదిసూక్తనక్షత్రేషుప్రథమపాదాఃవైధవ్యం।ద్వితీయపాదాఃఅపుత్రత్వం తృతీయపాదాః దారిద్ర్యంతురీయపాదాః అశుభఫలంచక్రమాద్దద్యురిత్యన్వయః॥ ఈ రజోవిషయమై ముందుజెప్పబడినదుష్టనక్షత్రవారఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మఖ-ఆర్ద్ర ఈనక్షత్రములయందు ప్రథమరజస్వలయైన

తనుఃఖియగును, పునర్వసువునందువ్యభిచారిణియగును, జ్యేష్ఠ-కృత్తిక-విశాఖం సుమిశ్రఫలదురాలగును, భరణి-పుబ్బ-పూషా-పూభా-ఆశ్లేష- ఈనక్షత్రముల మొదటిపాదములందువిధవయగును, రెండవపాదమునందుగోడాలగును, మూడవపాదమునందు దరిద్రురాలగును, నాలవపాదమునందు శుభఫలము లబొందును, మరియు ఆదిత్య-మంగళ-శనివారములయందు రజస్వలయైనరోగములచే పీడింపబడునని తాత్పర్యము. *

(౯)మూ॥ సంధ్యోపప్లవపర్వపాతపరిఘారిక్తాష్టమీద్వాదశీ షష్ఠీవిష్టి విషావమాదిదివసా దుష్టర్క్షసంస్థో రవిః। రంధ్రేందుర్నిధనో శుభగ్గురశుభా యోగానిశా వైధృతిః పాపాక్రాంతభమస్తపాపవసతిః కన్యాతదేర్భేదోషకృత్॥ వ్యా॥ అ॥ రజోదుష్టకాలమాహ॥ సంధ్యేతి॥ సంధ్యాసూర్యోదయాస్తమయకాలః। ఉపప్లవః ఉపద్రవకాలః। గ్రహణకాలో వా పర్వాణి అమావాస్యాపూర్ణిమా కృష్ణాష్టమీ కృష్ణచతుర్దశీ సంక్రాంతయః పాతః వ్యతీపాతో మహాపాతశ్చ పరిఘా యోగవిశేషః। రిక్తాశ్చతుర్థీనవమీచతుర్దశ్యః అష్టమీద్వాదశీషష్ఠ్యః పక్షద్వయగతాః విష్టిర్భద్రకరణం విషాః విషనాడ్యః అవమః దినక్షయం ఆదిశబ్దేన త్రిద్యుస్పృగాదయః॥ శ్లో॥ దినత్రయంస్పృశత్యేకో వారస్స్యాదవమం హి తత్। శ్రీవారస్పృక్తిథిస్త్యత్ర త్రిద్యుస్పృగితి నిందిత ఇత్యుక్తం దుష్టర్క్షసంస్థో దుష్టనక్షత్రాణి పూర్వోక్త కృత్తికాదీని తేషుస్థితో రవిః భర్తుర్నిపత్యః। రంధ్రేందుః అష్టమచంద్రః నిధనోడు నైధనతారా చ అశుభాయోగాః వజ్రవిష్కంభగండవ్యాఘాతశూలాతిగండాదయః। నిశా రాత్రిః వైధృతిః ప్రసిద్ధా పాపాక్రాంతభం పాపగ్రహాక్రాంతనక్షత్రం రాశిర్వా అస్తపాపవసతిః రజోలగ్నాత్సప్తమే పాపగ్రహస్థితిశ్చ కన్యాయాః ఆర్తవే ప్రథమార్తవే దోషకృత్॥ అ॥ సమర్తకు దుష్టకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలంబులు గ్రహణకాలము-అమావాస్యపున్నమ- కృష్ణాష్టమి- కృష్ణచతుర్దశి- మేషాదిసంక్రమణములు- వ్యతీపాతనామయోగము-మహాపాతలనగా వ్యస్తైపలు- పరిఘానామయోగమును-చవితి-షష్ఠి-అష్టమి-నవమి-ద్వాదశి-చతుర్దశి భద్రకరణము త్యాజ్యఘడియలును, అవమనగా మూడుతిథులుగలసినవారమును త్రిద్యుస్పృక్ అనగా మూడువారములతో గూడినతిథియును, క్రింద జెప్పబడిన కృత్తికాదిదుష్టనక్షత్రములయందు సూర్యుడుండగాను, ఎనిమిటరాశిలో నుంటచంద్రుడుండగాను నైధనతారయనగా జన్మనక్షత్రమునకు ౭వనక్షత్రమును, వజ్రము-విష్కంభము-గండము-వ్యాఘాతము-శూల-అతిగండము - ఇవి మొదలైనఅశుభయోగములును, రాత్రి వైధృతినామయోగమును, పాపగ్రహంబులగు సూర్యాంగారకశనిరాహుకేతువులచేనాక్రమింపబడినసక్షత్రములును, రజ

స్వలయమునలగ్నమునకు నేడవలగ్నమునందు సూర్యాదిపాపగ్రహంబులుం
డగా నీచెప్పబడినకాలములు ప్రథమార్తవమునకు దోషకరంబులనుట. ❋

(౧౦)మూ॥ సప్తైకాష్టచతుష్షడక్షినవదిక్పుత్రాదిసంఖ్యాః క్రమాద్రా
మాద్రిక్ష్మాబ్ధికరాబ్ధిరామశశభృచ్చంద్రా రజోబిందవః। జీర్ణం శ్యామలరక్తశు
భ్రమలినం కాషాయచిత్రం చ తద్వస్త్రం ధాతుమయం చ పృచ్ఛకవశాత్ప్రాచ్యా
దికాష్ఠాఫలమ్॥ వ్యా॥ అ॥ పృచ్ఛకదిగ్వశాత్పుత్రబిందువస్త్రనిర్ణయమాహ॥ స
ప్తేతి॥ పృచ్ఛకః దైవజ్ఞస్య ప్రాగాదిదిక్షుస్థిత్వా యది పృచ్ఛతి। తదా దైవజ్ఞః పుత్ర
సంఖ్యాం। బిందుసంఖ్యాం వస్త్రలక్షణం చ క్రమాద్వదేత్। యథా ప్రాగ్భాగే స్థి
త్వా యది పృచ్ఛతి తదా దైవజ్ఞః సప్త। సప్తపుత్రాః। ఆగ్నేయభాగే స్థిత్వా యది
పృచ్ఛతి తదా ఏకపుత్రః- దక్షిణదిగ్భాగే అష్టపుత్రాః నైరృతిదిగ్భాగే చత్వారః
పుత్రాః పశ్చిమే షట్ వాయవ్యభాగే అక్షిణీ ద్వౌ ఉదగ్భాగే నవపుత్రాః ఈశా
న్యే దిశి దశపుత్రా ఇతి। అథ బిందునిర్ణయః॥ పృచ్ఛకః ప్రాచ్యాం స్థిత్వా యది పృచ్ఛ
తి తదా రామాః త్రయో రజోబిందవ॥ ఆగ్నేయే అద్రయస్సప్త రజోబిందవః దక్షి
ణే అబ్ధయశ్చత్వారః నైరృత్యాం కరా ద్వౌ బిందూ ప్రతీచ్యాం అబ్ధయశ్చత్వారః
వాయవ్యే రామాస్త్రయో రజోబిందవః । ఉదీచ్యాం శశభృదేకః ఈశాన్యే చం
ద్రః ఏకః రజోబిందురితి। అథ వస్త్రనిర్ణయః ప్రాచ్యాం స్థిత్వా యది పృచ్ఛతి తదా
తద్వస్త్రం రజోదూషితం జీర్ణం ఆగ్నేయ్యాం శ్యామలం శ్యామలవర్ణం దక్షిణా
యాం రక్తం రక్తవర్ణం నైరృత్యాం శుభ్రం శ్వేతం పశ్చిమే మలినం మాలిన్యయు
క్తం వాయవ్యే కాషాయం ఉదీచ్యాం చిత్రం ఈశాన్యే ధాతుమయం వస్త్రమితి
ప్రాచ్యాదికాష్ఠాఫలం ప్రాగాదిదిక్ఫలం వక్తవ్యం ॥ ని॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠా ఇత్య
మరః॥ అ॥ ప్రశ్నచేసినదిక్కును బట్టి పుత్రబిందువస్త్రముల నిర్ణయించెడి క్రమము
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అడుగవచ్చినవాడు జ్యోస్యుడైనతనకు తూర్పుదిక్కునను
డియడిగిన నేడుగురుపుత్రులనియు ౩ రజోబిందువులనియు జీర్ణవస్త్రమనియుం
జెప్పవలయు ఆగ్నేయదిక్కుననుండియడిగిన నొక్కకొడుకనియు ౭ బిందువులని
యు కప్పువలువయనియు, దక్షిణదిశనుండియడిగిన నెనమండ్రుకొమరులనియు
౪ బిందువులనియు ఎఱ్ఱనివలువయనియు, నిర్భృతిదిక్కునుండియడిగిన నలుగురు
కొమరులనియు ౨ బిందువులనియు తెల్లవలువయనియు పశ్చిమదెసనుండియడిగిన
నార్గురుకొమరులనియు ౪ బిందువులనియు మలినవస్త్రమనియు, వాయవ్యదిశ
నుండియడిగిన నిరువురుకొమరులనియు ౩ బిందువులనియు చెంగావిచీరెయనియు
కుబేరదిక్కునుండియడిగిన తొమ్మండ్రుపుత్రులనియు ౧ బిందువనియు పెక్కువ
న్నెలుగలవస్త్రమనియు, ఈశాన్యదిశనుండియడిగిన పదుగురుకొమరులనియు
౧ బిందువనియు గైరికధాతుమయమైనవస్త్రమనియు, నీక్రమంబున జ్యోతిష్కుడు

పుత్రబిందువస్త్రనిర్ణయములం జెప్పవలయును. ❋

(౧౧)మూ॥ శ్యామంమృత్యుకరంధృఢంశుభకరం చిత్రంచదారిద్ర్యకృ
ద్రక్తంవ్యాధికరంస్థితంసుతకరంవస్త్రంరజోదూషితమ్। స్త్రీణాంబిందుసమ
త్వమాయాకరంకన్యాప్రదంచార్తవే। బిందూనాంవిషమత్వమేవసుతకృద్భా
గ్యప్రదంసర్వదా॥ వా॥ అ॥ పూర్వోక్తవస్త్రనిర్ణయస్యబిందుసంఖ్యయాశ్చ
ఫలమాహ॥ శ్యామమితి॥ రజోదూషితంవస్త్రంశ్యామంచేత్ మృత్యుకరం।ధృ
ఢంఆచ్ఛాదంచేచ్ఛుభకరం। చిత్రంచిత్రవర్ణంచేదారిద్ర్యకృద్దరిద్రప్రదం ర
క్తంచేద్వ్యాధికరంరోగప్రదం। సితంశ్వేతంచేత్సుతకరంపుత్రప్రదమితివక్త
వ్యం ఆర్తవేప్రథమరజసిబిందుసమత్వం బిందూనాంరజోబిందూనాం సమ
త్వంయుగ్మత్వస్త్రీణామాయుకరం రోగప్రదంకించకన్యాప్రదం స్త్రీసంతా
నకరంచ।విషమత్వమేవయుగ్మత్వంతుసుతకృత్।పురుషసంతానకరంకించసర్వ
దాభాగ్యప్రదమైశ్వర్యప్రదంచ॥ అ॥ ఈచెప్పబడినవస్త్రమునకును బిందుసం
ఖ్యకుఫలముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కప్పచీరగట్టుకొనిరజస్వలయైననాశకరము
గట్టిచీరయైనమంగళకరము, చిక్కునన్నెలుగలచీరయైనదరిద్రము, ఎఱ్ఱచీరయైన
రోగప్రదము, తెల్లచీరయైనకొమరులుగలుగుదురు, మఱియు స్త్రీలకు మొదటి
సమర్తయందు, ౨-౪-ఇట్టిసమబిందువులుగల్గినరోగకరము, స్త్రీసంతానకర
మనియు, ౧-౩-నిట్టిసమబిందువులుగల్గినపురుషసంతానమనియు, ఎల్లప్పుడుసౌ
భాగ్యప్రదమనియు తా. ❋

(౧౨)మూ॥ గర్భాధానమరిష్టముక్తమవిధౌ పాపగ్రహాక్రాంతభే। ద
స్రాహిర్ద్వయకాలమూలనిధనజ్యేష్ఠాంత్యజన్మోడుషు। షష్ఠీవిష్టివిషావమాసు
పరిఘాద్యర్ధేదివావైధృతౌ। సంధ్యాపర్వచతుర్దశీవ్రతపితృశ్రాద్ధేషుపాతేభ
వేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథకారణభూతస్యార్తవస్యోక్తేరనంతరంకార్యభూతస్యగ
ర్భాధానస్యవర్జ్యకాలమాహ॥ గర్భాధానమితి॥ అష్టమవిధౌదంపత్యోరష్టమ
చంద్రేపాపగ్రహాక్రాంతభేపాపగ్రహస్థితనక్షత్రేదస్రాహిర్ద్వయకాలమూల
నిధనజ్యేష్ఠాంత్యజన్మోడుషు దస్రః।అశ్వినీ।అహిర్ద్వయంఆశ్లేషామఘే।కాలః
భరణీమూలాప్రసిద్ధా। నిధనందంపత్యోర్జన్మర్క్షాన్నైధనతారా। జ్యేష్ఠాప్రసిద్ధా అం
త్యారేవతీజన్మోడుషుదంపత్యోఃజన్మనక్షత్రం తేషునవనక్షత్రేషుచ షష్ఠీపక్షద్వ
యగతా విష్టిఃభద్రకరణం। విషాః।విషనాడికాః। అవమాదినత్రయంఏతాసుచ
పరిఘాద్యర్ధే పరిఘయోగస్యపూర్వార్ధే దివా అహ్ని। వైధృతౌ వైధృతినామ
యోగే। సంధ్యయోఃఉభయసంధ్యయోః॥ పర్వసుపంచపర్వసు చతుర్దశ్యాంశుక్ల
చతుర్దశ్యాంకృష్ణచతుర్దశ్యాంపర్వాంతఃపాతిత్వేనగతార్థత్వాత్। వ్రతే
ఆచరితవ్రతదినేపితృశ్రాద్ధేషుశ్రాద్ధదివసేషు పాతేచవ్యతీపాతేమహాపాతేచ

ఉక్తేష్వేతేషు గర్భాధానం స్యాద్యది అరిష్టం అశుభం భవేదేవ నిర్దిష్టమేతత్॥ అ॥ గ
ర్భాధానము శుభగోచరముగాని కాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భార్యాభర్తల జా
తకములందు దుష్టజన్మములుండనట్టిగాను ముందు జెప్పబడిన సూర్యాదిపాపగ్రహ
ములుండిన నక్షత్రములయందును, అశ్విని-భరణి-ఆశ్లేష-మఖ-జ్యేష్ఠ-మూల-రే
వతి-ఈ నక్షత్రములయందు భార్యాభర్తల జన్మనక్షత్రముల కేడవ నక్షత్రమునం
దు పక్షద్వయముల షష్ఠియందు పరిఘావాత యోగపూర్వభాగమునందు పగ
టియందుగాను వైధృతి నామయోగమునందు సూర్యోదయాస్తమయ కాలంబులయం
దు పర్వములనగా కృష్ణాష్టమి-కృష్ణచతుర్దశి -పూర్ణిమ- అమావాస్య-
సంక్రాంతులు కూడిన దినములయందును, శుక్లచతుర్దశియందును, ఏకాదశి మొదలు
గాగల వ్రతదినములయందును శ్రాద్ధదినంబులయందును వ్యతీపాత నామయోగ
మునందు నీచెప్పబడిన కాలములయందు గర్భాధానము చేయగూడదని తా. ❋

(౧౩) మూ॥ స్త్రీణామార్తవదర్శనాదిదివసస్యాత్ షోడశర్తుః పరః।
పుత్రార్థీ జరమేత్సమాసు సుముఖీం తాస్వేవ శుద్ధాం కృశామ్। పుంలగ్నే వృష
స్థే గవేక్షితయుతే పుంవర్గసంస్థైర్గ్రహైః ర్జీవే లగ్నసుతాంకగేయుజి సుత
స్త్వన్యత్ర యే పుత్రికా॥ వ్యా॥ అ॥ అథ ఋతుకాలనిర్ణయమాహ॥ స్త్రీణామితి॥
ఆర్తవదర్శనాదిదినతః ఋతుర్భవం। తత్ర భవ ఇష్యజ్ గుణః। తస్యారజసః దర్శనం
తస్య ఆదిదినం ప్రథమదివసః తస్మాత్ షోడశ ఋతుః పరం ఋతుః రాత్రయః స్యుః ర
జోదర్శనాదిదినమారభ్య షోడశదినమభివ్యాప్య ఋతుః పర ఇత్యర్థః। పుత్రార్థీ
పుత్రసంతానాభిలాషీ । సమాస్వేవ తాసు ఋతుషు పాసుసుముఖీమనుకూలప
త్రీం । శుద్ధాం స్నానాదినా విశుద్ధాం కృశాం తజస్వలాని యమేనక్షీణాంగీం। భా
ర్యామితి శేషః వరమేద్గచ్ఛేత్। అత్రాయం విశేషః షోడశసు ఆద్యాశ్చతస్రో నిం
ద్యాః। తస్మాత్తాః పరిత్యజ్య శేషాసు వరమేదితి తదుక్తం॥ శ్లో॥ ఋతుస్స్వాభావి
కః స్త్రీణాం రాత్రయః షోడశస్మృతాః। చతుర్భిరిస్తరైస్సార్ధమహో
భిస్సద్భిర్విగర్హితైః॥ తాసామాద్యాశ్చతస్రస్తు నింద్యా ఏకాదశీ చయా। త్రయోదశీ
చ శేషాస్తు ప్రశస్తాదశ రాత్రయ ఇతి। న కేవలమేతావత్పుంవర్గసంస్థైః గణాశే
ష్వేః షడ్వర్గ ఉచ్యతే। పురుషసంజ్ఞిక రాశివర్గః। యద్యాపురుషగ్రహాధిపతి రాశివ
ర్గైః। పుంవర్గః। తత్రస్థితైః పుంగ్రహైః పుంగ్రహైః అపేక్షితే లేదృష్టే యుతే వా। వి
శేషణసమాసం పుంలగ్నే పురుషసంజ్ఞికలగ్నే పుంలగ్నానితు మేషమిథునసింహ
తులాధనుః కుంభాః। శేషాస్త్వన్యలగ్నే జీవే గురౌ లగ్నసుతాంకగే గర్భాధానల
గ్నాత్ పంచమనవమస్థితే యదసుతః పుత్రః జాయతే ఇతి శేషః। అన్యత్ర
ఉక్తలక్షణాన్యత్వయే స్త్రీవర్గసంస్థైః స్త్రీగ్రహైః చంద్రశుక్రరాహుభిః అ
పేక్షితే యుతే వా స్త్రీలగ్నే వృషభకర్కాటకకన్యావృశ్చికమకరమీనానామన్యల

ష్టేవా। గురౌలగ్నపంచమనవమాతిరిక్తస్థానే స్థితేవా యదిపుత్రీకేస్యాత్॥
అ॥ ఋతుదినములనిర్ణయమును గర్భాధానకాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ స్త్రీలకు రజోదర్శనదినము మొదలు పదునాఱు రాత్రులు ఋతురాత్రులనం బడును పుత్రసంతానమును గోరినవారీ పదునాఱు రాత్రులలో సమదివసంబుల ఋతుస్నానాదులచే బరిశుద్ధురాలును ఋతునియమాదులచేత గృశించిన దేహముగలదియును తనకత్యంతప్రియురాలును గుసిల్లాలింగలయవలయు మఱియు పురుషరాసులగు మేషమిథునసింహతులాధనుఃకుంభ షడ్వర్గములయందైనను పురుషగ్రహరాసులయిన మేషసింహవృశ్చిక ధనుర్మీనములషడ్వర్గములయందైననీ రాసులబురుషగ్రహములగూడియుండినను చూడబడినను బృహస్పతిలగ్నపంచమనవమస్థానములయందుండగాను గర్భాధానముచేసిన బుత్రుండుగలుగునని యు స్త్రీరాసులైనవృషభకర్కాటకకన్యావృశ్చికమకర మీనరాసులయందైనను స్త్రీగ్రహరాసులయినవృషభకర్కాటకతులరాసులషడ్వర్గముల యందైననులగ్నము స్త్రీగ్రహములచేజూడబడినైనను స్త్రీగ్రహములతో గూడినైననుండగాను లగ్నపంచమనవమస్థానంబులయందుబృహస్పతిలేకయుండగాను గర్భాధానముచేయగాబుత్రికకలుగునని తాత్పర్యము। ఇదియునుంగాక యీపదునాఱుదినములలో మొదటిరలుగు రాత్రులును పదునొకండవ పదమూడవ రాత్రులునీయాఱు రాత్రులునింద్యములనియు నునితరములగు పదిరాత్రులుత్తమంబులనియు గొందఱియభిప్రాయము ఐదవశ్లోకంబున స్త్రీపురుషగ్రహనిర్ణయంబున ఋవదియాఱవశ్లోకము మొదలైదుశ్లోకములయందుషడ్వర్గలక్షణమును జెప్పియున్నవి॥

(౧౮) మూ॥ కుర్యాత్పుంసవనం కరత్రయవిధిశ్రోణత్రయార్యోత్తరామిత్రాంత్యాదితిమూలదస్రశశభృద్గర్భేష్వాద్యగర్భేస్ఫుటే। లగ్నే పుంగ్రహవాసరే రవిగృహం త్యక్త్వాళిసద్మాప్యమారిక్తాఛిద్రవివర్జితేహ్న్యయువతౌ మాసే తృతీయే పతిః॥ వ్యా॥ అథపుంసవనకాలమాహ॥ కుర్యాదితి॥ ఆద్యగర్భే ప్రథమగర్భే వ్యక్తే సతి। కరత్రయం హస్తచిత్రాస్వాతయః విధిః రోహిణీ శ్రోణత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషం ఆర్యః పుష్యః ఉత్తరాత్రయం। మిత్రం అనూరాధా అంత్యా రేవతీ। అదితీ పునర్వసూ మూలా ప్రసిద్ధా దస్రః అశ్వినీ శశభృత్ మృగశీర్షం। ఏతేషు భేషు నక్షత్రేషు॥ ని॥ నక్షత్రమృక్షం భం తారేత్యమరః। లగ్నే పుంలగ్నే పుంగ్రహవాసరే రవికుజగురూణామన్యతమవాసరే రవిగృహం సింహం। అళిసద్మాపి వృశ్చికమపిత్యక్త్వా। యద్యపిసింహః పుంలగ్నస్తథాపి కంటోక్త్యానిషిద్ధత్వాత్త్యాజః అమారిక్తాఛిద్రవివర్జితే అమాదర్శః ఛిద్రాణి వక్ష్యమాణపక్షచ్ఛిద్రాణి ఏతైర్వివర్జితే దివసే తృతీయే మాసే। షద్దనోష్ణమాస్యప్యచిపైకల్పికత్వాన్నమాస్నాద్వే

శః।పతిర్వ్రతార్ఘయువతౌభార్యాయాం। పుంసవనంపుంసాఖ్యంకర్మకుర్యాత్। త్పృతీయేమాసఇతిగర్భవ్యక్త్యోపలక్షణార్థంనతునియమార్థం।పుంసవనంవ్యక్తేగర్భఇతిమాసనియమస్యాపస్తంబేనానుక్తత్వాత్॥ అ॥పుంసవనకాలనిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తొలుతగర్భమాగలిగినవనితకుమూడవమాసమందు అశ్విని-రోహిణి-మృగశీర్ష-పునర్వసు-పుష్యమి-ఉత్తర-హస్త-చిత్త-స్వాతి-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాషాఢ-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషక్కు-ఉత్తరాభాద్ర రేవతి-ఈనక్షత్రములయందునువృశ్చికసింహరాసులయందునుచవితి-నవమి-చతుర్దశి-అమావాస్యలబరిత్యజించితక్కినశుభదినములయందునుగర్భమునకు శుభముగలుగుటకైపెనిమిటియైనవాడు పుంసవనమనెడికర్మము చేయవలయుననుటమఱియునాపస్తంబసూత్రమునందుస్త్రీలకుగర్భముస్పష్టముగానగుపడినపిమ్మటపుంసవనముచేయవలయుననిచెప్పియున్నదిగాని మాసనియమము చెప్పలేదుగావుననిచ్చటమూడవమాసమనిచెప్పుటగర్భవ్యక్త్యోప లక్షణార్థమేయని తెలియవలయును॥

(౧౫)మూ॥ పూర్వంపుంసవనేయథైవకథితం మాసవ్యవస్థాంవినాసీమంతేపితథైవమాసవిషయేషష్ఠే చతుర్థేఽష్టమే లగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషురహితేష్వరాదిపాపగ్రహైశ్చంద్రేలగ్నవివర్జితేచనవమే శుద్ధేసమంపుంసవే॥వ్యా॥అథసీమంతకాలమాహ॥పూర్వమితి॥ పూర్వస్మిన్ శ్లోకేయథైవకథితం యన్నక్షత్రవాసరాదికముక్తం। మాసవ్యవస్థాంమాసనియమంవినాసీమంతేపితథైవనక్షత్రాదికం।మాసవిషయేషు। షష్ఠేచతుర్థేఅష్టమేఏతేషామన్యతమేమాసిసీమంతంసీమంతోన్నయనాఖ్యంకర్మకుర్యాత్। లగ్నాత్సీమంతలగ్నాదంత్యసుతాష్టమేషుద్వాదశపంచమాష్టమే ష్వరాదిపాపగ్రహైఃసూర్యాంగారకశనైశ్చరక్షీణచంద్రాదిభిః రహితేషువివర్జితేషుసత్సుచంద్రేలగ్నవివర్జితేచంద్రానాక్రాంతలగ్నఇత్యర్థః।నవమేశుద్ధేసీమంతలగ్నాన్నవమలగ్నేగ్రహవర్జితేసతి।సీమంతకార్యం।సమంపుంసవేఉత్తరార్ధోక్తంసర్వంపుంసవనేచసమంబోధ్యమ్॥అ॥సీమంతకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వశ్లోకంబునబుంసవనవిషయమై చెప్పినమాసక్రమముదప్పతక్కినదినవారనక్షత్రాదులుసీమంతమునకునుగ్రాహ్యంబులుమాసవిషయమైర॥౬॥ల నవమాసములయందునుపంచమాష్టమద్వాదశములయందునుసూర్యాంగారకశనిరాహుకేతుక్షీణచంద్రాదిపాపగ్రహములులేకయుండగా జంద్రుండులగ్నమునందులేకయుండగానునవమశుద్ధిగలలగ్నమునందు సీమంతము జేయవలయుననుట ఉత్తరార్థమున జెప్పినవన్నిపుంసవనమునందుసమానమేయని తెలియదగినది॥

(౧౬)మూ॥జాతేజాతదినాదిరాదశదినాస్వజ్ఞాతకర్మాత్మజే। కుర్యా

ద్రుద్రదినే థవా స్థిరచరక్షిప్రాఖ్యమైత్రోడుషు। రిక్తామారహితేష్వఖండదివసే లగ్నేశుభేవాసరేపూర్వాహ్ణే సురపూజితే సురగురౌవ్యక్తేచసౌమ్యాయనే ॥ వ్యా॥ అ॥ అథజాతకర్మకాలమాహ॥ జాతఇతి॥ ఆత్మజేకుమారే జాతేసతిజాతదినాదిఃజన్మదివసమారభ్యఆదశదినాః దశదినపర్యంతందశదినమధ్యేయస్మిన్కస్మిన్దివసేతజ్జాతకర్మఆత్మజేపుత్రవిషయేకుర్యాత్। అథవారుద్రదినేఏకాదశేహ్నివాకుర్యాత్ ఏకాదశదినే అతీతేసతిస్థిరచరక్షిప్రాఖ్యమైత్రోడుషుస్థిరాణిరోహిణ్యుత్తరాత్రయం। స్వాతీపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజఃక్షిప్రాఖ్యాఃఅశ్వినీహస్తపుష్యాఃమైత్రోడు।అనూరాధానక్షత్రంఏతేషునక్షత్రేషురిక్తామారహితేరిక్తాఃపూర్వోక్తాః,అమాదర్శఏతైఃరహితేఏతద్భిన్నతిథ్యగ్రః। అఖండదివసేఅఖండమన్వేవత్యతిశుభేశుభగ్రహాధిపేలగ్నేఏతద్వివిధేవాసరేచపూర్వాహ్ణేఅహ్నఃపూర్వభాగేఅసురపూజితేశుక్రేసురగురౌబృహస్పతౌచవ్యక్తేఅనస్తంగతేసతీత్యర్థఃసౌమ్యాయనేఉత్తరాయణేజాతకర్మకుర్యాత్॥ అ॥ జాతకర్మకాలముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుత్రోత్పత్తికాలమందైననుపుత్రోత్పత్తిదినముమొదలుగు౧౦దినములవరకునేదినమందైననుజాతకర్మము చేయవలసినదిపదిఁయుగగవదివసమందైనజేయవలయునిచెప్పబడినది వసములలోజేయునట్లయినఅశ్విని-రోహిణి-పునర్వసు-పుష్యమి-ఉత్తర-హస్త-స్వాతి-అనూరాధ-ఉత్తరాషాఢ-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషకుల--ఉత్తరాభాద్ర ఈనక్షత్రములయందును చవితి--నవమి-పున్నమ-అమావాస్యఇవితప్ప శేక్క-నతిథులయందును ఉత్తరాయణమందును గురుశుక్రమాఢములు లేనికాలములయందును పూర్ణతిథులయందునుసోమ-బుధ-బృహస్పతి-శుక్రవారములయందునుశుభగ్రహాధిప లగ్నములయందునునీలక్షణయుక్తమైనశుభదినపూర్వాహ్ణమందు ,జాతకర్మము జేయవలెనని తాత్పర్యము॥ *

(౧౭)మూ॥ జాతానంతరమేవనామకరణంత్వేకాదశాహేస్ఫుటం। పుత్రస్యైవసమాక్షరంతుయువతేఃకార్యంతతోవ్యత్యయే । శుద్ధిర్జాతకవచ్చనామ్నిసకలైస్సద్వాదశేషోడశేద్వావింశేప్యథవింశకేహ్నివిహితం జాతివ్యవస్థాంవినా॥ వ్యా॥ అ॥ అథనామకరణకాలమాహ॥ జాతానంతరమితి॥ జాతానంతరమేవనామకరణంరోహిణఃమార్గశీర్షః ఇత్యాదినక్షత్రనామకరణంరహస్యంకర్తవ్యం।నక్షత్రనామచనిర్దిశతి।తత్రరహస్యంభవతీత్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్। ఏకాదశాహేఏకాదశదినేస్ఫుటంవ్యవహారనామవ్యక్తంకర్తవ్యమిత్యర్థఃపుత్రస్యైవసమాక్షరంనామకర్తవ్యంయథాశివఃమహేశ్వరఇత్యాదియువతేఃకన్యాయాస్తుతతఃపురుషాద్వ్యత్యయంవిషమాక్షరంనామతథాపార్వతీభవానీత్యాదికార్యంనామ్నినామకరణేశుద్ధిః లగ్నాదిశుద్ధిఃజా

మణివత్ సకలైః।చాతుర్వర్ణ్యైర్జాతివ్యవస్థాం వినా జాతిభేదం వినా ద్వాద
శేజన్మః ద్వాదశే షోడశే।ద్వావింశే। అథవా వింశకేహ్నాదివసేవా తన్నామక
రణం ప్రహితమావశ్యకమిత్యర్థః।నను॥ శ్లో॥ దశాహంచ ద్వాదశాహంచ పక్షం
మాసమనుక్రమాదిత్యాదినా బ్రాహ్మణాదీనాం వర్ణానామాశౌచ భేదస్యదృ
ష్టత్వాత్కథం జాతివ్యవస్థాం వినేతి సంగచ్ఛత ఇతిచేత్ మైవం శ్లో॥ సర్వేషాందశ
రాత్రేణ సూతకే శుద్ధిరిష్యతే ఇతి జాతాశౌచవిషయే విశేషశ్చ సేన సామాన్యవ
చనస్యబాధితత్వాదితిదిక్॥ అ॥ నామకరణకాలనిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥పుత్రుడు కలిగిన క్షణంబున నక్షత్రనామమనగా రోహిణీనక్షత్రమందు బుట్టి
నవానికి రౌహిణుడు ఈ మొదలగు నక్షత్రనామకరణమును రహస్యముగా జేసి
౧౧వ దివసమందు కుమారవిషయమైన సమానవర్ణములుగల పేరనగా కృష్ణః-శి
వః-మహేశ్వరః-ఇట్టివ్యవహార నామములును కూతురు విషయమై బేసి యక్షర
ములుగల నామమనగా-జానకీ-పార్వతీ-భవానీ- ఇట్టి నామములు నిశ్చయింపవ
లెను-ఈనామకరణవిషయమైన లగ్నాదిశుద్ధి పూర్వశ్లోకమునందు జాతకర్మమ
నకు నిర్ణయించిన ప్రకారమని తెలియవలయు ౧౧వ దినమందు జేయని పక్షమున
బ్రాహ్మణులు మొదలుగాగల ౪ వర్ణములకు ౧౧ దివసముల పర్యంతము జాతా
శౌచమని విశేషవచనముండుట వలన జాతిభేదము లేక నాలుగు వర్ణముల వారు
ను పుట్టిన దినము మొదలు ౧౨-౧౬-౨౦-౨౨ వీనిలో నే దినమందైనను నామకరణ
ము చేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౮)మూ॥ అన్నప్రాశనమర్భకస్యశుభదం మాస్యేవయుగ్మేశుభే ష
ష్ఠాదావథ పంచమాదివిషమే మాసేవధూనాం శుభే।వారే సౌమ్యగృహే విశుద్ధ
దశమేనందాష్టమీద్వాదశీరిక్తామారహితేది నేచరమృదుక్షిప్రధ్రువాఖ్యోడు
షు॥వ్యా॥అ॥అథాన్నప్రాశనమాహ॥ అన్నప్రాశనమితి॥షష్ఠాదౌ॥ ఆదిశబ్దేనఅ
ష్టమదశమద్వాదశా ఉచ్యంతే। తస్మిన్ యుగ్మే మాస్యేవ అన్నప్రాశనం అర్భక
స్యశిశోశ్శుభదం శుభప్రదం।అథవధూనాం స్త్రీణాంతు పంచమాదివిషమే మా
సే పన్చమసప్తమనవమైకాదశేషు విషమేషు శుభదం శుభే శుభగ్రహాధిపేవారే విశు
ద్ధదశమే విశుద్ధో గ్రహరహితః దశమోయస్య సతథోక్తః తస్మిన్ సౌమ్యగృహే
వృషభకర్కటకాదిసమరాశీనామన్యతమే సౌమ్యగ్రహాధిపతిలగ్నేవా । సమ
రాశీనాం సౌమ్యరాశిత్వం క్రూరస్సౌమ్యః పురుషోవనితేత్యాదినా వరాహమి
హిరేణోక్తత్వాత్ ।నందాష్టమీద్వాదశీరిక్తామారహితే నందాః ప్రతిపత్షష్ఠ్యే
కాదశ్యః। అష్టమీపక్షద్వయగతా ద్వాదశీపక్షద్వయగతా రిక్తాః రిక్తతిథయః అ
మాదర్శః ఏతైః రహితే।ఏతద్వ్యతిరిక్తదినే చరమృదుక్షిప్రధ్రువాఖ్యోడుషు।చ
రాః స్వాతీపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః మృదూని చిత్రారేవతీమృగశీర్షా

నూరాధాః। క్షిప్రాణిఅశ్వినీహస్తపుష్యాః ధ్రువాణిరోహిణ్యుత్తరాత్రయండు
డుషుఏతత్సంజ్ఞికనక్షత్రేషుచ అన్నప్రాశనంశుభదమితిదైవజ్ఞాః॥ అన్నప్రాశ
నకాలనిర్ణయము చెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ పురుషశిశువు విషయమైన షష్ఠాదిమాస
ములనగా, ౬-౮-౧౦-ఈ నెలలయందును స్త్రీశిశువు విషయమై పంచమాదివిషమ
మాసములనగా, ౫-౭-౯-ఈ నెలలయందును-సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారముల
యందును అన్నప్రాశనలగ్నమునకు, ౧౦-వ చోట గ్రహము లేకయుండగా సువృ
షభకర్కాటకమిథునకన్యాధనుర్మీనములనెడి శుభలగ్నములయందును పాడ్యమి
చవితి-షష్ఠి-అష్టమి-నవమి-ఏకాదశి-ద్వాదశి-అమావాస్య-పున్నమ, ఈ దినముల
కంటె నితరములగు దినములయందును అశ్విని-రోహిణి-మృగశీర్ష-పునర్వసు-
పుష్యమి-ఉత్తర-హస్త-చిత్త-స్వాతి-అనూరాధ-ఉత్తరాషాఢ, శ్రవణము-ధని
ష్ట-శతభిషక్-ఉత్తరాభాద్ర-రేవతి-యీనక్షత్రములయందునన్నప్రాశనము జే
యవలయునసుట. *

(౧౯) మూ॥ కుష్ఠీలగ్నగతేరవౌ తనుకృశీచంద్రేసదాభిక్షుకః పూర్ణేం
దౌబహుసత్రదోవనిసుతేపిత్తార్దితో జ్ఞే జ్ఞానవాన్। జ్ఞేజీవేబహుభోగవాన్భృ
గుసుతేదీర్ఘాయురర్కాత్మజే వాతాంగీతమసిధ్వజేప్యనశనీ బాలోన్నభో
క్తాభవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అన్నప్రాశనలగ్నగతగ్రహఫలమాహ॥ కుష్ఠీతి॥ రవావన్నా
ర్ప్యలగ్నగతేసతిబాలః అన్నభోక్తా యదికుష్ఠీకుష్ఠరోగవాన్భవేత్ లగ్నగతేత్యే
ద్యదీతిపదద్వయంసర్వత్రబోధ్యం తనుకృశీ క్షీణచంద్రేసదాభిక్షుకః పూర్ణేం
దౌ పూర్ణచంద్రే బహుసత్రదః బహ్వన్నదాతా। అవనిసుతే కుజే పిత్తార్దితః
పైత్యరోగపీడితః జ్ఞే బుధే జ్ఞానవాన్। జీవే గురౌ బహుభోగవాన్ భృగుసుతే శు
క్రే దీర్ఘాయుః అర్కాత్మజే శనైశ్చరే వాతాంగీ వాతరోగయుక్తశరీరః తమసి
రాహౌ ధ్వజే కేతౌ చ అనశనీ దరిద్రో భవేత్॥ అ॥ అన్నప్రాశనలగ్నమందుండు
గ్రహఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అన్నప్రాశనలగ్నమందు సూర్యుండుండిన
చిన్నవాడు కుష్టరోగియును, క్షీణచంద్రుండుండిన దరిద్రుండును, పూర్ణచంద్రుం
డుండిన అన్నదాతయును, అంగారకుడుండిన పైత్యరోగియును, బుధుడుండిన వి
శేషజ్ఞానవంతుండును, గురువుండిన మిక్కిలి భోగవంతుండును, శుక్రుడుండిన దీ
ర్ఘాయువుగలవాడును, శనైశ్చరుడుండిన వాతరోగముతో గూడిన శరీరముగ
లవాడును, రాహుకేతువులుండిన మిక్కిలి దరిద్రుడు నౌనని తాత్పర్యము. *

(౨౦) మూ ॥ జన్మాదౌ సమమాసి పుత్రవిషయే స్త్రీణాంతు తద్వ్యత్య
యే కార్యం చాదిమకేశఖండనమిదం పూర్వేహ్ని సౌమ్యాయనే। ఆదిత్యద్వయమంద
స్రపౌషశశభృద్విష్ణుత్రయాగ్న్యుత్తరే పూర్ణాహే శుభవాసరే జయదినే చాష్ట
మ్యమావర్జితే॥ వ్యా॥ అ॥ శిశోః కేశఖండనే మాసాదీనాహ॥ జన్మాదావితి॥ పుత్ర

విషమేజన్మాదౌ జన్మప్రభృతిసమమాసే ద్వితీయచతుర్థాదిమాసేషు స్త్రీ
ణాంతుతద్వ్యత్యయేఉక్తవైపరీత్యాత్తృతీయపంచమాదివిషమమాసేష్విత్య
ర్థః॥పూర్వేహ్నిపూర్వార్ధేసౌమ్యాయనేఉత్తరాయణేఆదిత్యద్వయందస్ర
పౌషశశభృద్విష్ణుత్రయార్కత్రయేఆదితేర్దేవతాకమాదిత్యం। దిత్యాదిత్యప
ద్యుత్తరపదాద్ణ్య ఇతి ణ్యప్రత్యయః। పునర్వసూతదాదిద్వయంపునర్వసూపు
ష్యద్వయం।దస్రఃఅశ్వినీపౌష్ణో రేవతీశశభృత్ మృగశీర్షంవిష్ణుత్రయం- అర్క
త్రయంచప్రాగుక్తమేతేషునక్షత్రేషుపూర్ణాహ్నేపూర్ణతిథౌశుభవాసరే
శుభదినేజయతిథౌ।అష్టమ్యమావర్జితేఅష్టమీవర్జితేజయదినేఅమావర్జి
తేపూర్ణతిథావేతేషుమాసనక్షత్రాదిషు। ఇదమాదిమకేశఖండనంకార్యంక
ర్తవ్యమిత్యర్థః॥ అ॥ బాలురకు కేశఖండనవిషయమై మాసాదికాలముల జెప్పు
చున్నాడు॥తా॥పుత్రవిషయమైపుట్టినది మొదలుసరి నెలలైన, ౨-౪-౬- నెలలయం
దును. స్త్రీవిషయమై బేసి నెలలైన, ౩-౫-౭- నెలలయందును, ఉభయులకును ఉత్త
రాయణమందును,పూర్వాహ్ణమందును, అశ్విని- మృగశీర్ష- పునర్వసు- పుష్యమి-
హస్త-చిత్త-స్వాతి-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషక్- రేవతి-యీనక్షత్రములయందు
ను,సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారములయందును, తదియ-అష్టమి-త్రయోదశి-అ
మావాస్యలువినాక్రింద జెప్పినమాసనక్షత ములతోగూడినపూర్ణతిధియందు
బాలురకు కేశఖండనము చేయవలయునని తాత్పర్యము. ❋

(౨౧)మూ॥జాతాద్ద్వాదశషోడశేహ్నినిధనేశుద్ధేష్టమేసప్తమేషష్ఠే
మాసశుభేచవారభవనేకర్ణౌసువేధ్యౌశిశోః। రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరహితేసం
పూర్ణతిథ్యృక్షయోఃపౌష్ణాదిత్యకరద్వయోత్తరహరశ్రోణద్వయార్ద్రేందుషు॥
వ్యా॥అ॥కర్ణవేధయోగ్యకాలమాహ॥ జాతాదితి॥జాతాజ్జన్మతః ద్వాదశషోడ
శేద్వాదశేషోడశేవాఅహ్నిదివసేనిధనేఅష్టమేలగ్నేశుద్ధేగ్రహవర్జితేసతిఅథ
వాఅష్టమేసప్తమేషష్ఠేవామాసేశుభవారభవనేశుభవాసరేశుభగ్రహాధిపతి
లగ్నేచ। రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరహితేరిక్తాఃపూర్వోక్తాఃపర్వాణిపంచపర్వా
ణినిశారాత్రిః।దినాదిః।ప్రతిపత్।ఏతైఃరహితేసంపూర్ణతిథౌసంపూర్ణనక్షత్రే
పితయోఃపౌష్ణాదిత్యకరద్వయోత్తరహరశ్రోణద్వయార్ద్రేందుషు। రేవతీపున
ర్వసూహస్తచిత్రోత్తరాత్రయార్ద్రాశ్రవణధనిష్ఠాపుష్యమృగశీర్షేషు ద్వాదశ
నక్షత్రేషుశిశోర్బాలస్య। కర్ణౌసువేధ్యౌ। కర్ణవేధాఖ్యంకర్మకర్తవ్యమి
త్యర్థః॥అ॥ బాలురకుచెవులుకుట్టుటకుయోగ్యకాలముల జెప్పుచున్నాడు॥తా॥
శిశువుపుట్టినదిమొదలు పండ్రెండవదివసమందైనను, పదునాఱవదివసమందైన
ను, పగటియందునుకర్ణవేధలగ్నమునకెనిమిదవయింటనేగ్రహములులేకయుం
డగాచెవులుకుట్టవలసినది, యీచెప్పబడిన కాలములనతిక్రమించినను, ౬-౭-౮

ఈనెలలయందును, సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారములయందును, వృషభ-మిథు
న-కర్కాటక-కన్యా-ధనుర్మీనలగ్నములయందును, చవితి-నవమి-చతుర్దశి- పూ
ర్ణిమ-అమావాస్య-కృష్ణాష్టమీ-కృష్ణచతుర్థశి-సంక్రమణములు- రాత్రి- శుక్లపా
డ్యమివీనియందువినాపూర్ణతిథినక్షత్రములయందును,మృగశీర్ష-ఆర్ద్రా- పు
నర్వసు-పుష్యమి-హస్త-చిత్త-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ- శ్రవణము- ధనిష్ఠ- ఉత్త
రాభాద్ర- రేవతీనక్షత్రములయందు బాలురకుచెవులుకుట్టవలయునని తాత్ప.

(౨౨)మూ॥ మధ్యేషూత్తరవాయుమిత్రవరుణబ్రహ్మాభిధేషూత్తమే చి
త్రాంత్యేందుపునర్వసూద్వయకరశ్రోణద్వయే ద్యేదివా । బాలస్యత్రితయేథ
పంచమసమే మాసాదిరిక్తాష్టమీ పర్వాన్యాసుశుభాంశవారభవనే చౌలంవిశు
ద్ధేష్టమే॥ వ్యా॥ అ॥ అథచౌలకాలమాహ॥ మధ్యేష్వితి॥ ఉత్తరవాయుమిత్రవరుణ
బ్రహ్మాభిధేషూత్తరాత్రయస్వాత్యనూరాధాశతతారారోహిణ్యాఖ్యేషు మ
ధ్యేషుమధ్యమనక్షత్రేచిత్రాంత్యేందుషుపునర్వసూద్వయకరశ్రోణద్వయే ద్యే
చిత్రా రేవతీమృగశీర్షపునర్వసూపుష్యహస్తశ్రవణధనిష్ఠాశ్వినీప్రభృత్యుత్త
మేశ్రేష్ఠేనక్షత్రేదివాదివాభాగేబాలస్యత్రితయేసమేసంవత్సరే॥ ని॥ హాయనో
స్త్రీశరత్సమాఇత్యమరః। అథవాపంచమసమేపంచమవర్షేవామాసాదిరిక్తాష్ట
మీపర్వాన్యాసు మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ రిక్తాః ప్రాగుక్తాః అష్టమీ పక్షద్వ
యగతాపర్వాణిపంచపర్వాణిఅన్యాసుపభోగ్యాన్యాసుతిథిష్వితి శేషః శుభాంశ
వారేభవనేశుభగ్రహనవాంశే శుభలగ్నేచవిశుద్ధేష్టమే లగ్నాదష్టమస్థానేగ్ర
హరహితేసతిచౌలంచూడాకర్మకర్తవ్యమితి శేషః॥ అ॥ చౌలకాలనిర్ణయము
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కొమరుడుపుట్టిన మొదలుమూడవసంవత్సరమందును,
ఐదవసంవత్సరమందును, శుక్లపాడ్యమి-చవితి-నవమి- చతుర్దశి- శుక్లకృష్ణాష్ట
ములు-పూర్ణిమ-అమావాస్య- చతుర్దశి- సంక్రమణమువీనిని మేధించియితర
ములైనతిథులయందును,సోమ-బుధ-గురు-శుక్రవారములయందును, వృషభ-
మిథున-కర్కాటక-కన్యా- ధనుర్మీనములనెడుశుభగ్రహములలగ్నములయందు
ను,శుభగ్రహములనవాంశములయందును, రోహిణి-ఉత్తర-స్వాతి-అనూరా
ధ-ఉత్తరాషాఢ- ఉత్తరాభాద్ర-ఈనక్షత్రములుమధ్యమములగుటవలన చౌలక
ర్మకుశ్రేష్ఠములుకావుగనుక అశ్విని-మృగశీర్ష -పునర్వసు-పుష్యమి- హస్త-చిత్త-
శ్రవణము-ధనిష్ఠ - యీయుత్తమనక్షత్రములయందు చేయ ననుకూలించనిపక్షు
మునయీక్రిందనుదహరింపబడినమధ్యమనక్షత్రములయందైనను, అష్టమశుద్ధి
గలలగ్నమందు చిన్నవానికిచౌలకర్మముచేయుట యుక్తంబని తాత్పర్యము.

(౨౩)మూ॥ కర్తవ్యోవిధితోంకురార్పణవిధిశ్చౌలాదికర్మాదితో రా
త్రిష్వేవశరన్నశైగణనాన్యేతాసుసద్యోథవాక్షాపర్వవిషప్రదోషరహి

తేవా శేశుభానాంగృహేష్వప్రసిద్ధేష్వతిమృదుధ్రువానురమఖావిష్ణౌ౹ సౌమ్యాఖ్యో
డుషు॥వ్యా॥౩॥అథాంకురార్పణకాలమాహ॥ కర్తవ్యఇతి॥ అంకురార్పణమం
కురోత్పత్త్యర్థంబీజావాపః౹తస్యవిధిః విధితః స్వగృహ్యోక్తవిధానేన౹ సాగ్వ
విభక్తికస్తసిః౹ చౌలాదికర్మాదితః ఆదిశబ్దేనాన్నప్రాశనోపనయనవివాహసీ
మంతపుంసవనాదయోగృహ్యంతే తేషాంకర్మాదితఃకర్మణః ౹ పూర్వేష్వేవశ
రాత్రిష్వైలగణనాను పంచమతృతీయసప్తమాస్వేతాసురాత్రిష్వేవ నతుదివే
ష్వేవకార్యార్థః అథవాసద్యశ్శోభనదినాత్పూర్వరాత్రౌవారిక్తాపర్వవిషప్రదో
షరహితే౹ రిక్తాః ప్రసిద్ధాః పర్వాణిపంచపర్వాణివిషాః విషఘటికాః ప్రదోషః చ
తుర్థీసప్తమీత్రయోదశీనాంప్రదోషః సర్వతిథీనాంప్రదోషకాలోవా౹ఏతైర్ర
హితే౹నఇతి శేషః శుభానాంశుభగ్రహాణాంసంబంధివారేశుభగ్రహసంబంధ
లగ్నేక్షిప్రాణిఅశ్వినీహస్తపుష్యాః౹స్వాతీప్రసిద్ధామృదూనిచిత్రారేవతీమృగ
శీర్షానురాధాః౹ధ్రువాణిరోహిణ్యుత్తరాత్రయంఆసురఃమూలా౹ మఘాప్రసి
ద్ధాః౹విష్ణుత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః ౹ ఏతేషుసప్తదశనక్షత్రేషుకర్తవ్యః॥
ప్ర॥అంకురారోపణమునకుగాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ అంకురా
రోపణమును, గృహ్యసూత్రములో జెప్పినప్రకారము అన్నప్రాశన చౌలఉపన
యనవివాహసీమంతపుంసవనకర్మములకుబూర్వమందనగా వీనిముహూర్త
దినమునకుబూర్వరాత్రియందైనను, సద్యస్కాలమందైనను, పరరాత్రియందైన
ను, ఇట్లు చేయనిపక్షమందునముహూర్తదినానికి, ౩-౫-౭-ఈరాత్రులయందై
నను, చవితి-నవమి-చతుర్దశి-యీరిక్తతిథులును, పూర్ణిమ-అమావాస్య-కృష్ణాష్ట
మి-కృష్ణచతుర్దశి-సంక్రమణములీపర్వములును. చవితి-సప్తమి-త్రయోదశి-
ప్రదోషదినములును, త్యాజ్యఘడియలునునిషేధించి-సోమ-బుధ-బృహస్పతి-శు
క్రవారములయందును, వృషభ-మిథున-కర్కాటక- కన్య- ధనుర్మీనమాసములైన
శుభగ్రహములయొక్క-లగ్నములయందును, అశ్విని-పుష్యమి-హస్త-స్వాతి-చి
త్త-రేవతి-మృగశీర్ష-అనూరాధ-రోహిణి-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ- ఉత్తరాభా
ద్ర-మూల-మఖ-శ్రవణ-ధనిష్ఠ- శతభిషఙ్నక్షత్రములయందును, అంకురారోప
ణము చేయవలయునని తాత్పర్యము.

(౨౪)మూ॥ మేషోగౌర్మకరస్త్రీశశిగృహంమీనస్తులోచ్చాభిధా ది
గ్రాహోమనుయుగ్గినంశరమితం తారాః క్రమాచ్చాంశతః ! స్వస్యోచ్చాత్తగృ
హంస్వనీచభవనంసూర్యాదితస్సింహగోమేషాష్టఘనుస్తులాచ్చకలత్రోమూ
లత్రికోణాభిధాః॥ వ్యా॥ అ॥ గ్రహాణాముచ్చనీచమూలత్రికోణాన్యాహ॥
మే ఇతి॥ మేషః ప్రసిద్ధః గౌర్వృషభః౹ మకరశ్చప్రసిద్ధః౹ సటీకచ్యా౹ శశిగృహంక
ర్కాటకః మీనఃప్రసిద్ధః తులాచఏతేనవరాశయః క్రమాత్ ౹ సూర్యాదీనాంసప్తా

నాముచ్చాభిధాః ఉచ్చసంజ్ఞికస్థానాని తథాహి సూర్యస్య మేషః। చంద్రస్య వృషభః। కుజస్య మకరః। బుధస్య కన్యా। గురోః కర్కటకః। శుక్రస్య మీనః। శనేస్తులోచ్చమితి వివేకః। మేషే దశమో భాగః తావః వృషభే తృతీయో భాగః మనుయుక్ మనుయుక్సు మనూనాం యుక్ చ సు యుక్ అష్టావింశో భాగ ఇత్యర్థః। అన్యత్తం త్రన్యాయేన మను శబ్దః పునః పర్యత్తే తథా చ మను శబ్దశ్చ చతుర్దశ సంఖ్యావాచీ మనుః నాయున క్తీతి మనుయుక్। మకరే అష్టావింశో భాగ ఇతి ఫలతి। దినం కన్యాయాః పంచదశో భాగః। శరమితం కర్కటకే పంచమో భాగః తారాః మీనే సప్తవింశో భాగః। వింశః తులాయాం వింశో భాగః। ఏతే పరమోచ్చభాగా ఇత్యుచ్యంతే స్వస్వోచ్చాస్త। గృహం స్వస్యాస్మనః ఉచ్చాత్ అస్తగృహం సప్తమస్థానం। స్వనీచభవనం। స్వస్య నీచస్థానం యథా। సూర్యస్య తులా నీచః తద్దశమో భాగః పరమనీచః। చంద్రస్య వృశ్చికో నీచః తస్య తృతీయో భాగః పరమనీచః। కుజస్య కర్కటకో నీచః। తస్యాష్టావింశో భాగః పరమనీచః। బుధస్య మీనో నీచః। తస్య పంచదశో భాగః పరమనీచః। గురోర్మకరో నీచః। తస్య పంచమో భాగః పరమనీచః శుక్రస్య కన్యా నీచా అస్యాస్సప్తవింశో భాగః పరమనీచః। శనేర్మేషో నీచః। తస్య వింశో భాగః పరమనీచః। సూర్యాదితః సూర్యప్రభృతి సప్తగ్రహాణామిత్యర్థః। సార్వవిభక్తికస్తసిః। సింహాగో మేషాష్టధనుస్తులాశ్చ కలశః। సూర్యస్య సింహః। చంద్రస్య వృషభః। కుజస్య మేషః। బుధస్య కన్యా। గురోర్ధనుః। శుక్రస్య తులా। శనేః కుంభః। మూలత్రికోణాభిధాః। ఏతే సప్త రాశయః మూలత్రికోణసంజ్ఞికాః। నను సూర్యస్య సింహస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణం చ। చంద్రస్య వృషభ ఉచ్చో మూలత్రికోణం చ కుజస్య మేషః స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణం చ। బుధస్య కన్యా స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణముచ్చం చ। గురోర్ధనుస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణం చ। శుక్రస్య తులా స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణం చ। శనేః కుంభస్స్వక్షేత్రం మూలత్రికోణం చ భవతీ ఏవం చ సతి స్వక్షేత్రం పరిత్యజ్య సూర్యస్య సింహో మూలత్రికోణమితి కథం వక్తుం శక్యత ఇతి చేదుచ్యతే। సింహే ఆద్యా వింశతిభాగాః సూర్యస్య మూలత్రికోణం అపరే దశ భాగాః స్వక్షేత్రం। వృషభే ఆద్యభాగత్రయం చంద్రస్యోచ్చః। అపరే సప్తవింశతిభాగాః మూలత్రికోణం। మేషే ద్వాదశ భాగాః కుజస్య మూలత్రికోణం। అప సేష్టాదశ భాగాః స్వక్షేత్రం। కన్యాయాం పంచదశ భాగాః బుధస్యోచ్చః అపరే పంచ భాగాః మూలత్రికోణం తతో దశ భాగాః స్వక్షేత్రం ధనుషి దశ భాగాః గురోర్మూలత్రికోణం। అన్యే వింశతిభాగాః స్వక్షేత్రం తులాయాం పంచదశ భాగాః శుక్రస్య మూలత్రికోణం। అన్యే పంచదశ భాగాః స్వక్షేత్రం కుంభే వింశతిభాగాః శనే మూలత్రికోణం। అన్యే దశ భాగాః స్వక్షేత్రం। తథా చ సారావళ్యాం॥ శ్లో॥ వింశతిరంశాస్సింహే త్రికోణమపరే స్వభవనమర్కస్య। ఉచ్చం

భాగత్రితయరస్య వృష ఇంద్రోస్తు త్రికోణమపరంశశినః। ద్వాదశభాగామేషే త్రికోణమపరేస్వభవనంభౌమస్య। ఉచ్చబలంకన్యాయాంబుధస్యతిథ్యంశకైస్సదా చింత్యం॥ పరతస్త్రికోణజాతంపంచభిరంశైస్స్వరాశిజంపరతః। దశభిర్భాగైర్జీవస్యత్రికోణమపరేస్వభవనంచాపే॥ శుక్రస్యైవంత్రికోణంతిథయోజూకే పరస్వరాశిశ్చ। కుంభేత్రికోణనిజభేరవిజస్యరవేస్తథాసింహఇతి॥ అ॥ సూర్యాదిలగ్నాదిసప్తగ్రహములఉచ్చపరమోచ్చనీచపరమనీచస్వక్షేత్రమూలత్రికోణములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యునికిమేషరాశిఉచ్చము అందు౧౦వభాగముపరమోచ్చము-ఈయుచ్చరాశికేడవదగుతులారాశినీచరాశి-అందు౧౦వభాగముపరమనీచము-సింహరాశిలోమొదట౨౦భాగములుమూలత్రికోణమును,మిగత౧౦భాగములుస్వక్షేత్రమును-చంద్రునకువృషభముచ్చరాశి-అందు౩వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదగువృశ్చికరాశినీచము అందు ౩వభాగముపరమనీచము, వృషభరాశిలోమొదటి౩వభాగముచ్చమును- మిగత౨౭భాగములుమూలత్రికోణమును, అంగారకునకుమకరరాశియుచ్చము అందు౨౮భాగముపరమోచ్చము ఈరాశికేడవదయినకర్కటకరాశినీచము అందు౨౮వభాగముపరమనీచము-మేషరాశిలో౧౨వభాగముమూలత్రికోణము-మిగత౧౮భాగములుస్వక్షేత్రమును-బుధునకుకన్యారాశియుచ్చము - అందు౧౫వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయినమీనరాశినీచముఅందు౧౫వభాగముపరమనీచముకన్యారాశిలో౧౫భాగముచ్చముమిగత౧౫భాగములుమూలత్రికోణమును బృహస్పతికికర్కటకరాశియుచ్చము-అందు౫వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయినమకరరాశినీచము, అందు౫వభాగముపరమనీచము-ధనూరాశిలోమొదట౧౦భాగములుమూలత్రికోణమును-మిగత౨౦భాగములుస్వక్షేత్రము-శుక్రునకుమీనరాశియుచ్చరాశి-అందు ౨౭వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయినకన్యనీచరాశిఅందు౨౭వభాగముపరమనీచముతులారాశిలోమొదట౧౫భాగములుమూలత్రికోణమును, మిగత ౩ భాగములుస్వక్షేత్రము।శనైశ్చరునకుతులారాశియుచ్చము, అందు౨౦వభాగముపరమోచ్చము-ఈయుచ్చరాశికేడవదయినమేషరాశినీచము-అందు ౨౦వభాగముపరమనీచము-కుంభములో మొదట౨౦భాగములు మూలత్రికోణము-౧౦భాగములుస్వక్షేత్రమును-నీవరుసనుసప్తగ్రహములయుచ్చాద్యుచ్చనీచాదినిర్ణయములతెలియవలయు॥ ❋

ప్రథమబిందు స్సమాప్తః.

శ్రీరస్తు.

కాలామృతే-సవ్యాఖ్యానే-ద్వితీయబిందు ప్రారంభః.

(౨౫) మూ॥ బ్రహ్మక్షత్రవిశాముపనయనంవత్స్యేవసంతేక్రమాద్గ్రీ
ష్మేస్తాశరదేహావర్ణనియతే తత్రాపి సాధారణాః। మాసామాఘముఖాస్తుపం
చజననాద్వాగర్భతోష్టేచేనిత్యే విప్రవిశోః క్రమాన్నృపవిశో రేకాదశే ద్వా
దశే॥ వ్యా॥ అ॥ అథబ్రహ్మక్షత్రవిశాముపనయనయోగ్యకాలమాహ-బ్రహ్మేతి అ
థశబ్దోంకురార్పణానంతరమిత్యానంతర్యార్థకోమంగళార్థకో బ్రహ్మక్షత్రవి
శాముపనయనముపనయ వాక్య కర్మక్రమాద్వత్స్యే కథయామి। వసంతేబ్రా
హ్మణానాం। గ్రీష్మర్తౌ క్షత్రియాణాం। శరది వైశ్యానాం। నియమః ఇహాస్మిన్వ
ర్ణనియతే బ్రాహ్మణాదివర్ణానాం వ్యాప్యేతు నియమేపి తత్రాప్యుపనయనే మాఘ
ముఖాః మాఘాద్యాః పంచమాసా అపి సాధారణాః బ్రహ్మక్షత్రవిశాంతుల్యాః
జననాజ్జననాదారభ్యవా అథవాగర్భతః గర్భాదారభ్యవానిత్యేగర్భాష్టమే
షు బ్రాహ్మణముపనయీతేత్యాదిః ధీ ప్రాప్తే అష్టేద్వే విప్రవిశోః బ్రాహ్మణవై
శ్యయోః క్రమాన్నృపవిశోః క్షత్రియవైశ్యకుమారయో రేకాదశే వర్షే ద్వాదశే వర్షే
చక్రమాత్। ఉపనయనం కార్యమిత్యర్థః॥ అ॥ బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుప
నయనకాలమును క్రమముగా జెప్పుచున్నారు॥ తా॥ బ్రాహ్మణులకు గర్భసంవ
త్సరము మొదలైన జననసంవత్సరము మొదలుగానైన నెనిమిదవ సంవత్సరము
నందు-వసంతఋతువునందును-క్షత్రియులకు ౧౧వ సంవత్సరమునందును గ్రీష్మ
ఋతువునందును, వైశ్యులకు ౧౨ సంవత్సరమునందును శరదృతువునందును-మఱి
యునీవిధముననిర్ణయింపబడినఋతువులయందును, మాఘమాసము మొద
లు జ్యేష్ఠమాసమువఱకు శ్రేష్ఠమాసములౌటవలన జాతిభేదనిమిత్తములేకనీ ౫
మాసములయందును బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యులకుపనయనకర్మము చేయుటము
ఖ్యమని తాత్పర్యము॥

(౨౬) మూ॥ కామ్యబ్దేత్వథపంచమాదివిషమే షష్ఠేచతుర్థేపరేషాం
ఘంత్వేవహి మధ్యమేతుదశమేక్షైహేచ్ఛకాలాత్యయే। కృష్ణాపాదిన పంచకేశుభ
దినేపక్షేచశుక్లే వినాదిక్తానధ్యయనాని మధ్యమతిథీనాం జెఅపి ద్వాదశీ॥ వ్యా॥ అ॥
ఉపనయనాబ్దం పక్షమే పక్షాంతరమాహ॥ కామ్యబ్ద ఇతి॥ కామ్యబ్దేతు సప్తమే
బ్రహ్మవర్చసకామస్య అష్టమే ఆయుష్కామస్య నవమే తేజస్కామస్య దశమే అన్నాద్య
కామస్య। ఏకాదశం ఇంద్రియకామస్య। ద్వాదశే పశుకామస్య ఇత్యాపస్తంబోక్తేః కా
మ్యవర్షే అథవా పంచమాదివిషమే అధికశబ్దేన సప్తమనవమైకాదశ [illegible]

ణం।ఏషామన్యతమేవిషమేబ్దేసమేషువష్ఠేఆపస్తంబేనగర్భాష్టమేషుబ్రాహ్మణ
ముపనయీతేత్యత్ర బహువచనస్యగర్భషష్ఠగర్భసప్తమగర్భాష్టమానాంస్వీ
కృతత్వాత్తన్మనసినిధాయ। షష్ఠఇత్యుక్తవాన్।తస్యగర్భషష్ఠస్వీకారపక్షావ
లంబేనైవపంచమాబ్దగ్రహణసిద్ధిఃగర్భషష్ఠఃజన్మనఃపంచమోభవతి। అన్యథాత్ర
పంచమాబ్దగ్రహణేమానాభావాత్। చతుర్థేతుర్యవర్షే పరేకేచన వాం
ఛంత్యుపనయనమితిశేషః। పరేఇత్యనేనాయమస్మత్పక్షః। మానాభావాదిత్య
స్వరసస్సూచ్యతే।హీతిప్రసిద్ధౌదైవాద్విధివశాత్ । కాలాత్యయేఉక్తసంవత్స
రాతిక్రమణేసతిమధ్యమేజఘన్యేదశమేబ్దేవాకృష్ణాదౌకృష్ణపక్షాదౌదినపంచకే
పూర్ణచంద్రత్వాత్। శుభదినేపంచాంగశుద్ధిదినేవలక్షే పక్షేశుక్లపక్షే॥ని॥వళ
క్షోథవళ్లోర్జునఇత్యమరః। ఆద్యపంచకంవినావిహాయేత్యర్థః క్షీణచంద్ర
త్వాత్। శుక్లపక్షేఆదిపంచకమాత్రనిషేధేనద్వితీయతృతీయపంచకయోస్స్వీ
కారఃపూర్ణచంద్రత్వాత్। రిక్తాపూర్వోక్తాః-అనధ్యాయానావక్ష్యమాణాని
మధ్యమతిథిఅష్టమీనందేషష్ఠ్యేకాదశ్యౌద్వాదశీప్రసిద్ధా ఏతానివినావిహాయ
ఉపనయనంకర్తవ్యమిత్యర్థః॥ అ॥ ఉపనయనమునకుపక్షాంతరముచే సంవ
త్సరములనిర్ణయించుచున్నాడు॥తా॥ బ్రాహ్మణాదిజాతిత్రయమునకు జనన
ము మొదలు౫-౬-౭-౮-౯ ఈసంవత్సరములయందును-ఈకాలములయందు చే
యుటకుదైవవశమునననుకూలించనపక్షమునకు ౧౦-౧౧ సంవత్సరములయం
దును-కృష్ణపాడ్యమిమొదలయిదుదినములయందును-శుక్లపాడ్యమిమొదలు ౫
దినములవర్జించిమిగతదినములయందును, శుభకరములగుతిథివారనక్షత్ర
యోగకరణములతోగూడినదినములయందును-చవితి-నవమి-చతుర్దశి- పాడ్య
మిమధ్యమములగుషష్ఠ్యేకాదశులు-ద్వాదశి-వీనివిడిచి౩౯-౪౦ శ్లోకములయం
దుజెప్పంబడినప్రకారమనధ్యయనదివసములవర్జించి క్రిందజెప్పబడిన నిర్ణయ
కాలములయందుపనయనముజేయవలయునితాత్పర్యము॥ మఱియునాలవ
సంవత్సరమందుపనయనకర్మంబుజేయుట కొందఱికిష్టమైనను గ్రంథకర్తకు
సమ్మతములేనందువలనవిధింపబడలేదు॥ ❋

(౨౭)మూ॥శుక్రార్క్యేందుజవాసరేఽర్క-శశినోర్వారౌచమధ్యౌతయో
శ్చిత్రాంత్యాదిమృగస్థిరాదితిగురుశ్రోణత్రయార్కత్రయే।స్వాంశాదన్యశుభాం
శగేప్యమకరేశ్రోణాదితిస్వాంశగేలగ్నేచంద్రవివర్జితేశుభదినే పూర్వేహ్నిశు
ద్ధేష్టమే॥వ్యా॥అ॥ఉపనయనస్యవారనక్షత్రలగ్ననిర్ణయమాహ॥ శుక్రేతి॥ శు
క్రార్క్యేందుజవాసరేశుక్రగురుబుధవాసరేతయోః ప్రసిద్ధయో అర్క-శశినో
స్సూర్యచంద్రయోఃసంబంధినౌభానుసోమవాసరౌమధ్యౌశుక్రబుధావివ ఉప
నయనేనముఖ్యౌనాపికుజశనివాసరవజ్జఘన్యౌకింతుమధ్యఫలదౌమిత్రాంత్యా

దిమృగస్థిరాదితిగురుశ్రోణత్రయార్కత్రమే అనూరాధారేవత్యశ్వినిమృగశీ
ర్షరోహిణ్యుత్తరాత్రయపునర్వసూపుష్యశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషగ్ఘస్తచిత్రా
స్వాతయః। ఏతేషు షోడశనక్షత్రేషు కించ హిమకరే చంద్రే స్వాంశాత్। కర్కట
కాంశాత్। అన్యశుభాంశగే బుధగురుశుక్రాణాం అంశగే సతి శ్రోణాదితిస్వాం
శగే శ్రవణపునర్వస్వోస్స్వాంశగే శ్రవణచతుర్థపాదే పునర్వసూచతుర్థపాదే
వాస్థితే సతి కించ చంద్రవివర్జితే లగ్నే శుభదినే పంచాంగశుద్ధిదినే పూర్వేహ్ణి పూ
ర్వాహ్ణే అష్టమే ఉపనయనలగ్నాదష్టమే శుద్ధే గ్రహవర్జితే సతి ఉపనయనం ముఖ్య
మితి శేషః॥ అ॥ ఉపనయనమునకు వారనక్షత్రలగ్ననిర్ణయముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ ఉపనయనవిషయమై బుధ। బృహస్పతి। శుక్రవారములు శ్రేష్ఠములని। ఆదిత్య
సోమవారములు మధ్యములని। అనూరాధ। రేవతి। అశ్విని। మృగశిర। ఉత్తర। ఉత్త
రాషాఢ। ఉత్తరాభాద్ర। పునర్వసు। పుష్యమి। శ్రవణం। ధనిష్ఠ। శతభిషక్। హస్త। చి
త్త। స్వాతి। రోహిణి ఈ ౧౬ నక్షత్రములు శ్రేష్ఠములని చంద్రుండు స్వకీయాంశ
మందుండగా స్వాంశమైన కర్కటకమునుంచి బుధ। గురు। శుక్రుల యంశమును
బొందియుండగాను శ్రవణపునర్వసువుల నాలవ పాదమందుండగాను చంద్రుం
డు లేని లగ్నమందును। శుభదినపూర్వాహ్ణమందును। ఉపనయనలగ్నమున కెనిమి
దవయింట నే గ్రహములు లేకయుండగా నుపనయనమునకు యోగ్యకాలమని
తాత్పర్యము॥

(౨౮) మూ॥ వర్ణేశార్కకవీజ్యవేదపబలం చాబ్దేందుతారాబలం త
త్రాచార్యకుమారయోర్గురుబలం తేభ్యోఽపి ముఖ్యం వ్రతే। తేషాం వార్ధకబా
ల్యమాధ్యరహితే మూలత్రికోణాలయే స్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితే ష్వే
తేషు కార్యం వ్రతమ్॥ వ్యా॥ అ॥ వటోర్వర్ణేశాదిబలమాహ॥ వర్ణేశేతి॥ వర్ణే
శార్కకవీజ్యవేదపబలం వర్ణేశాః విప్రాణాం గురుః క్షత్రియాణాం రవిః వైశ్యా
నాం చంద్రః తేషాం చ అర్క స్సూర్యః కవిశ్శుక్రః ఇజ్యో గురుః వేదపః స్వశాఖాధి
పతిః ఏతేషాం చ బలం। అబ్దేందుతారాబలం అబ్దశబ్దేన అబ్దాధిపతిర్లక్ష్యతే। తస్యచ
బలం ఇందోశ్చంద్రస్య తారాయాశ్చ బలం చ తత్రోపనయనం వటోశ్చింతనీయమి
తి శేషః। తేభ్యోఽపి వర్ణేశాదిభ్యః గురుబలం వ్రతే ఉపనయనే ఆచార్యకుమారయో
ర్ముఖ్యమావశ్యకం హి తత్ప్రసిద్ధా తేషాం చ వర్ణేశాదీనాం వార్ధక బాల్యమా
ధ్యరహితే వృద్ధస్వభావో వార్ధకం మూఢస్వభావో మాధ్యం బాలస్వభావో బా
ల్యం గుణవచనేత్యాదినా ష్యఞ్। ఏతైః రహితే సతి ఏతేషు వర్ణేశాదిగ్రహేషు
మూలత్రికోణాని పూర్వోక్తాని స్వోచ్చాన్యపి ప్రాగుక్తాని మేషోగారిత్యాదీని
స్వాలయాః స్వక్షేత్రాణి మిత్రరాశయః। మిత్రక్షేత్రాణి ఏతైస్సహితే తేషు సత్సు
వ్రతం ఉపనయనం కార్యం॥ అ॥ ఉపనయనవటువునకు వర్ణేశుడు మొదలయిన

వారిబలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వర్ణేశబలమనగా బ్రాహ్మణులకు బృహ
స్పతిబలమును క్షత్రియులకు సూర్యబలమును వైశ్యులకు చంద్రబలము నందజాతికి
సూర్యశుక్ర గురుబలములు తమతమ వేదాధిపతులబలము. ఉపనయనము చేయు
సంవత్సరాధిపతిగ్రహబలము- చంద్రతారాబలము నీలవర్ణేశాదిబలముకం
టె నాచార్యవటువులకు బృహస్పతిబలము నవశ్యముదగినది. ఈవర్ణేశాదు
లకు మూఢబాల్యవృద్ధత్వములు లేక యుండగా నునీగ్రహము లేతమతమ మూలత్రి
కోణములయందును ఉచ్చస్థానములయందును, స్వక్షేత్రమిత్రక్షేత్రములయందు
నుండగా నుపనయనము చేయుట ముఖ్యమని తాత్పర్యము॥

(౨౮)మూ॥ ఋగ్వేదప్రభృతీశ్వరా గురుభృగుక్ష్మాపుత్రసౌమ్యా వ్రతే
స్వీయం వేదపలగ్నవాసరబలం త్వేతత్త్రియం దుర్లభం। లగ్నేందుః కుయరోగి
ణం కురుతే స్వోచ్చస్థితోప్యర్భకం లగ్నాద్ద్వాదశగం రవిం యది కుజః పశ్యన్గు
రోర్నేత్రహృత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథ వేదాధిపతీనాహ॥ ఋగ్వేదే॥ గురుభృగుక్ష్మా
పుత్రసౌమ్యాః గురుశుక్రాంగారకబుధాశ్చత్వారః ఋగ్వేదప్రభృతీశ్వరాః
ఋగ్యజుస్సామాథర్వణానామధిపాః క్రమాత్స్యుః। వ్రతేయుపనయనే స్వీయం
స్వకీయం తస్వశబ్దాత్। సంబంధార్థేచ ప్రత్యయః। వేదపలగ్నవాసరబలంస్వకీ
యో యో వేదః తస్యాధిపతేస్స్వకీయం యజ్జన్మలగ్నం తదధిపతేశ్చ స్వకీయో
యో జన్మవాసరః తదధిపతేశ్చబలం వటోశ్చింతనీయం ఏతత్త్రియం వేదపలగ్న
వాసరబలత్రితయం తు। దుర్లభం ప్రాయశోనలభ్యత ఇత్యర్థః। లగ్నేందుః ఉపన
యనలగ్నచంద్రః స్వోచ్చస్థితోపి వృషభస్థితోపి అర్భకం వటుం కుయరోగిణం కు
యరోగవంతం కురుతే। నను లగ్నే చంద్ర పవర్జిత ఇతి పూర్వమేవోక్తత్వాత్పునరి
దానీం లగ్నేందుః కుయరోగిణం చ కురుత ఇతి లగ్నచంద్రనిషేధః కిమర్థం కర్తవ్య
మితి చేదుచ్యతే॥ శ్లో॥ చౌళే వ్రతే ప్రయాణే చ ప్రవేశే రాజదర్శనే। లగ్నచంద్రః
శుభః ప్రోక్తో వివాహే పరివర్జయేత్। ఇత్యస్మిన్ శ్లోకే విద్యమానవ్రతశబ్దం ఉపన
యనపరం కృత్వా ఉపనయనే లగ్నచంద్రః శుభకర ఇతి భ్రాంతిర్మాభూదితి పున
రుక్తవ్రతశబ్దస్య వేదవ్రతపరత్వాత్। తథాచ కాశ్యపవసిష్ఠౌ॥ శ్లో॥
స్వోచ్చసంస్థోపి శీతాంశుర్వ్రతిన [illegible] లగ్నగతః కరోతి శిశుస్సంతతంకు
యరోగిణమితి కాశ్యపః॥ ప్రాలేయరశ్మిర్యది లగ్నసంస్థే [illegible] పక్షేపి భవేత్స
రోగీ। ప్రతీచ సౌమ్యగ్రహవర్గగేపి ఖరోపి సస్వత్రస్నుతికర్మహీన ఇతి వసిష్ఠః॥ కుజః
అంగారకః లగ్నాద్ద్వాదశగః ఉపనయన లగ్నాద్ద్వాదశలగ్నస్థం రవిం పశ్యన్ స్థి
తో యది గురోః ఉపనయనకర్తుః నేత్రహృత్ నేత్రహర్తా భవతి॥ అ॥ వేదాధిపతుల
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఋగ్వేదమునకు గురువును, యజుర్వేదమునకు శుక్రుడును,
సామవేదమునకు అంగారకుడును, అథర్వణవేదమునకు బుధుడును వీరలిక్రమ [illegible]

మున వేదాధిపతులనంబడుదురు. ఉపనయనవిషయమై స్వకీయవేదాధిపతిబల
మును, వటువుయొక్క- జన్మలగ్నాధిపతిబలమును- జన్మవాసరాధిపతిబలమును,
యివియన్నియు గానుండవలెను. ఈచెప్పబడిన ౩ బలములు నేకకాలమందుదొ
రుకుటదుస్తరము- మఱిచంద్రుడుపనయనలగ్నమందున్నను స్వకీయమైనఉచ్చ
రాశియందున్ననుక్షయరోగవంతునిగా జేయును. ఉపనయనలగ్నమునకు ౧౨
టనుండెడిసూర్యునికంగారకవీక్షణముగలిగినట్లయినను వటువుతండ్రియంధుం
డగునని తాత్పర్యము॥

(౩౦) మూ॥ నీచస్థేషు పరాజితేష్వరిగృహస్థేష్వస్తగేషు త్రిదేవర్ణా-
ధీశకవీజ్యవేదపతిషు స్యాదంత్యతుల్యో వటుః। అన్యైర్యద్యఖిలైకవింశతిమహాదో
షైర్వియుక్తేఖిలే కేంద్రే పాపవివర్జితే యదిశుభేలగ్నే చ కార్యం వ్రతమ్॥ వ్యా॥ వ
ర్ణేశాదీనాంఫలవిచారంకుర్వన్నుపనయనలగ్ననిర్ణయమాహ॥ నీచస్థేష్వితి॥
వ్రతేఉపనయనేవర్ణాధీశకవీజ్యవేదపతిషు । వర్ణాధీశాఃపూర్వోక్తాఃకవి
శ్శుక్రః ఇజ్యోగురుః వేదపతయస్పూర్వోక్తాః ఏతేషునీచస్థేషు నీచరాశిగతేషు
పరాజితేషు గ్రహయుద్ధే శత్రుపరాజితేషు అరిగృహస్థేషుశత్రుక్షేత్రగతేషు।
అస్తగేషు। అస్తమితేషుచసత్సు వటుఃఉపనీతకుమారః। అంత్యతుల్యః। నికృష్టజా
తిసమానస్స్యాత్। అన్యైః ఉక్తాతిరిక్తైః అఖిలైకవింశతిమహాదోషైశ్చ। వియు
క్తేరహితే లగ్నే। కించ అఖిలకేంద్రేలగ్నచతుర్థసప్తమదశమకేంద్రే పాపవర్జితే
పాపగ్రహరహితేసతియది। ఉపనయనలగ్నేత్రిదేశుభగ్రహాక్రాంతే యది।
వ్రతముపనయనం కార్యం। అనేనకేంద్రేషు పాపగ్రహాక్రాంతేష్వపి తేషుశుభ
గ్రహయుతేషుసత్స్వనదోషఇతి తాత్పర్యార్థః ఉక్తం దైవజ్ఞవిలాసే॥ శ్లో॥ ల
గ్నాదికేన్ద్రేష్వశుభా త్రికోణే చేదేజ్యశుక్రౌ యదిసౌమ్యసౌమ్యౌ। ఏకోనవింశం
తిస్ఫుజితాదిదోషాః ఖ్యాసుర్యథాగ్నిర్ఘనవాంధకారమ్॥ అ॥ వర్ణాధిపతుల
ఫలమునువివరింపుచున్నవాడై ఉపనయనముహూర్తలగ్ననిర్ణయమును చెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ వర్ణాధిపతులును। గురుశుక్రులును। వేదాధిపతులును। వీరలు నీచ
రాసులయందుండగాను। శత్రుగ్రహములతో గూడియుండగాను। శత్రుక్షేత్ర
ములయందుండగా నీగ్రహముల స్తమించియుండగా నుపనయనముచేసినవటు
వుచండాలునితోసమానుడని చెప్పవలెను. మఱియు ౨౧ శ్లోకము మొదలు చెప్ప
బోయెడి ౨౧ మహాదోషములవర్జించి కేంద్రములనగాలగ్నచతుర్థసప్తమ। దశమ
స్థానములయందు పాపగ్రహములు లేకయుండగా శుభగ్రహములు కేంద్రస్థా
నములయందుండగాను శుభలగ్నమునందుపనయనకర్మ జేయదగ్గదనిభా॥

(౩౧) మూ॥ లగ్నాత్షేత్రగతేరవౌ స్ఫుజిత ఇత్యాచార్యశిష్యౌ వ్రతే
భౌమే సౌజితనామకస్తుజనసంహంత్యేవ సందేశులం। భోషోయంరుధిరాభిధ

స్తమసిచేదుగ్రాభిధో బాలకం రంధ్రాఖ్యః పితరంధ్వజేనగదశక్షిత్యబ్ధి కేంద్రా
భిధమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నాత్కేంద్రేషు పాపగ్రహాక్రాంతేషు సత్సు యేదో
షాః ఉపాంసంజ్ఞాంనిర్దిశన్ తత్తద్దోషఫలమాహ ॥ లగ్నాదితి ॥ వ్రతేలగ్నాదు
పనయనలగ్నాదవౌ సూర్యే కేంద్రగతే చేత్। స్ఫుజితః స్ఫుజితాఖ్యో దోషః। న
త్వాచార్యశిష్యౌ పితృపుత్రౌ హంతి భౌమే అంగారకే కేంద్రగతే చేత్ స్ఫుజిత
నామకో దోషః స తు జననీం వటోర్మాతరం హంతి శనైశ్చరే కేంద్రగతే చేత్। అ
యం దోషో రుధిరాభిధః। కులం కులోద్భవజనేషూపపద్యతే తమసి రాహౌ కేం
ద్రగతే చేత్। ఉగ్రాభిధో దోషః బాలకం పటుం హంతి ధ్వజే కేతౌ కేంద్రగతే చేత్
రంధ్రాఖ్యః స దోషః పితరం వటుజనకం హంతీతి సర్వత్ర యోజ్యం నగదశక్షిత్యబ్ధి
కేన్ద్రాభిధాః సప్తమదశమలగ్నచతుర్థస్థానాని కేంద్రాభిధాః కేంద్రసంజ్ఞికస్థా
నాని॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకు కేంద్రస్థానములయందు పాపగ్రహములుండ
గా కలిగెడి దోషనామములను-ఆదోషఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కేంద్రస్థా
నములనగా లగ్నము-లగ్నమునకు ౪-౭-౧౦ స్థానము-ఈ ౪ కేంద్రస్థానములయం
దు సూర్యుండుండిన స్ఫుజితమను దోషము-ఆదోషము-ఉపనీతునికిని-వానితండ్రి
కిని-మారకంబనియు నంగారకుడుండ స్ఫుజితమను దోషము ఆదోషమతని తల్లికి
మారకంబనియు- శనియుండిన రుధిరమను దోషము ఆదోషమతని గోత్రజులకు
మారకంబనియును- రాహువుండిన నుగ్రమను దోషము ఆదోషముపనీతునికి
మారకంబనియు- కేతువుండిన రంధ్రమను దోషము ఆదోషమతని తండ్రికి మార
కంబనితా॥ (౩౨ మూ॥ జీవః కర్కటచాపమీనగృహగస్తద్భాగసంస్థోఽపి వా జన్మ
ద్వాదశరంధ్రగో యది వటోర్విద్యార్థదస్స్యాద్వ్రతే స్త్రీగో యుగ్మతులామృ
గాఖ్యగృహగస్తద్భాగసంస్థోఽపి వా విద్యాచారసుఖాయురర్థరహితం కుర్యా
ద్గురుస్తం శిశుం॥ వ్యా॥ అ॥ వటోర్గురుబలమాహ॥ జీవ ఇతి॥ జీవో బృహస్పతిః కర్క
టచాపమీనగృహగః కర్కటధనుర్మీనరాశిషు స్థితస్సన్ ధనుర్మీనయోః స్వ
క్షేత్రత్వాత్కర్కటస్యోచ్చత్వాచ్చేతి భావః। యద్వా తద్భాగసంస్థోఽపి వా తే
షాం కర్కటమీనధనుషాం యే భాగాః। అంశాః తేషు స్థితోఽపి వా జన్మద్వాదశరం
ధ్రగోఽపి వటోర్విద్యార్థదః సంపత్సారస్వతప్రదస్స్యాత్ వ్రతే ఉపనయనసమయే
స్త్రీగో యుగ్మ తులామృగాఖ్య గృహగః కన్యావృషభమిథునతులామకరసం
జ్ఞికరాశిషు స్థితో వా తద్భాగసంస్థోఽపి వా తేషాం కన్యావృషభమిథునతులామ
కరాణాం భాగాః అంశాః తేషు స్థితోఽపి వా అపిశబ్దార్థః యత్ర కుత్రస్థితోఽపి యే
తే అంశాః। అయోగ్య ఇత్యర్థః కన్యావృషభమిథునతులానాం శత్రుక్షేత్రత్వాత్
మకరస్య నీచత్వాదితి భావః గురుస్తం శిశుం ఉపనీతకుమారం విద్యాచారసుఖా
యురర్థరహితం కుర్యాత్॥ అ॥ ఉపనయనవిషయమై గురుబలమును చెప్పుచున్నా

డు॥ తా॥ కర్కాటకధనుర్మీనరాసులయందైన రాసులయంశములయందైనను పనీతునిజన్మరాశియందైననురాటగ్నైననుబృహస్పతియుండగానుపనయనవటువుసంపూర్ణవిద్యావంతుండునుభాగ్యవంతుండుననియును। వృషభ।మిథున।కన్యా।తులా।మకరరాసులయందైననునీచాంశములయందెచ్చటనైనను గురువుండగానుపనయనమైనవాడు విద్యాచారసుఖాయుర్ధనములలో నొకటియైనను లేకనిర్భాగ్యుడగునని తాత్పర్యము॥ ❋

(33)మూ॥ కుర్యాత్పాతకినంవటుంశశధరస్సూర్యాంశగస్స్వాంశగోనిస్స్వంభూమిసుతాంశమాయుధభృతంజ్ఞాంశంతువిద్యాయుతం। జీవాంశంక్రతుకారిణంభృగుసుతస్యాంశంవివాహాన్వితంమందాంశంగతఆశుచోపనయనేచండాలసేవాకరం॥వ్యా॥అథసర్వగ్రహాంశగతచంద్రఫలమాహ॥కుర్యాదితి॥శశధరః।చంద్రః। సూర్యాంశగస్సింహాంశగతశ్చేద్వటుంపాతకినంపాపరతంకుర్యాత్ స్వాంశగశ్చేత్ కర్కటాంశగతశ్చేత్ నిస్స్వందరిద్రంకుర్యాదితివటుమితిసర్వత్రయోజ్యం భూమిసుతాంశగః। భూమిసుతోంగారకఃతస్యాంశౌమేషవృశ్చికౌతత్రగతశ్చేదాయుధభృతం శస్త్రజీవినంజ్ఞాంశంబుధస్యాంశం కన్యామిథునయోరన్యతరాంశగతశ్చేద్విద్యాయుతంవిద్యావంతం జీవాంశంబృహస్పతేరంశంధనుర్మీనయోరన్యతరాంశంగతశ్చేత్ క్రతుకారిణమాహితాగ్నిం।భృగుసుతస్యాంశంభృగుసుతస్యశుక్రస్య।అంశంతులావృషభయోరన్యతరాంశంగతశ్చేదాశుశీఘ్రంవివాహాన్వితంపత్నీవంతముపనయనేఉపనయనకాలేమందాంశంమందస్యశనైశ్చరస్యఅంశంమకర కుంభయోరన్యతరాంశంగతశ్చేద్వటుంచండాలసేవాకరంకుర్యాత్॥అ॥చంద్రుడున్నరాశిఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడు సింహరాశియందుండగానుపనయనమైనవాడు పాపవంతుండును।కర్కాటకరాశియందున్నదరిద్రుండు। మేషవృశ్చికరాసులయందున్ననాయుధధరుండును।కన్యామిథునరాసులయందున్నబండితుండును।ధనుమీనరాసులయందున్నసోమయాజియును। తులావృషభరాసులయందున్నశీఘ్రమునభార్యావంతుండును।మకరకుంభరాసులయందున్న జండాలసేవకుండును ఈరీతిజంద్రుండీరాసులయందుండగానుపనయనమైన వాడీఫలములుగలవాడగునని తాత్పర్యము॥ ❋

(34)మూ॥ పూర్వేద్యుశ్చపరేహనివ్రతదినాత్తస్మాచ్చతుర్థేదినేనద్యాయశ్చరజస్వలాస్వజననీగర్భాన్వితావాశిశోః। పిత్రోశ్చక్షయవత్సరోయదగురోస్సంధ్యాభిజిత్సద్మవాబాలోవాయదికర్ణవేధరహితోనైతేషు కార్యంవ్రతం॥వా॥అ॥అథ ఉపనయననిషేధకాలమాహ॥పూర్వేద్యురితి॥వ్రదినాత్ తఉపనయనదినాత్పూర్వేద్యుః పూర్వదినేపరేహనిపరదినేచతస్మాత్ వ్రతదినా

చ్చతుర్థేదినే అనధ్యాయోఽగ్నదివశిశోర్వటోస్స్వజననీ మాతా రజస్వలా వా
యది వ్రతమనుపనయనం కార్యం। నాందీముఖాత్పూర్వం చేన్నిషేధః। తదనంత
రంచేన్నదోషః। తథాచోక్తం। శ్లో॥ నాందీముఖే కృతే పశ్చాన్మాతా యది రజస్వ
లా। మౌంజీబంధం ప్రకుర్వీత తత్రత్వాక్షైవై నకారయేదితి॥ గర్భిణ్యాం తావాశి
శోర్జననీ అంతర్వత్నీ చేదిపంచమాసాదూర్ధ్వం నిషేధః ప్రాక్చేన్నదోషః త
థాచోక్తం॥ శ్లో॥ గర్భిణీయది పత్నీ చేన్నకుర్యాదుపనాయనం। పంచమాసాద
ధః కుర్యాదథ ఊర్ధ్వం నకారయేదితి। కించ శిశోః పిత్రోః మాతా చ పితా చ పిత
రౌ। పితామాత్రైత్యేకశేషః తయోః షుయవత్సరః మృతాబ్దశ్చ గురోశ్చ॥ సి॥ గురు
స్తుగీష్పతౌ శ్రేష్ఠే గురౌ పితరి దుర్భర ఇతి శబ్దార్ణవః॥ పితుః పిత్రోః షుయవత్సరో
యదిచ। సంధ్యాభిజిత్సద్మ సంధ్యాసద్మ అభిజిత్సద్మేతి ద్వంద్వాంతే శ్రూయమా
ణః సద్మశబ్దః ప్రత్యేకమభిసంబధ్యతే। సంధ్యాసద్మ సూర్యస్థిత రాశిః అభిజిత్స
ద్మ సూర్యస్థిత రాశేశ్చతుర్థరాశిః ఏతయోశ్చాలః వటుః కర్ణవేధరహితో
యదిచ వ్రతం న కార్యం అత్ర కృష్ణాద్యాదినపంచకమితి వాక్యం కృష్ణపక్షే ఆదిపం
చకస్య వ్రతయోగ్యత్వం స్వీకృతం భవతి। శుక్లపక్షే ద్వితీయతృతీయపంచకేపి స్వీ
కృతే। అత్రతు వ్రతదినాత్పూర్వేద్యుః పరేహని చతుర్థేహని చ। అనధ్యాయో యది
దీ ఉపనయననిషేధః కృతః। తథాచ సతి కృష్ణాద్యాదినపంచక ఇతి వాక్యవైఫల్యం
స్యాత్ కృష్ణపక్షాద్యపంచకాంతః పాతి ద్వితీయపంచమ్యోర్నిషేధప్రసక్తేః ద్వి
తీయాయాః పూర్వేద్యుః ప్రతిపదః పంచమ్యాశ్చతుర్థేదినే అష్టమ్యాశ్చ సత్వా
త్ తత్పక్షే తృతీయమాత్రావశిష్టత్వేన పంచతస్వీకారో వ్యర్థః ద్వితీయాపంచ
మ్యోర్గ్రంథాంతరే వ్రతయోగ్యత్వేన స్వీకృతత్వాచ్చ। తథాహి॥ శ్లో॥ ద్వితీయా
చ తృతీయా చ పంచమీ సప్తమీ తథా। త్రయోదశీ చ దశమీ ప్రశస్తాస్తిథయో వ్రత ఇ
తి॥ తస్మాద్వ్రతదినాత్పూర్వేద్యుః పరేహని చతుర్థదినే అనధ్యాయనిషేధః। చింత
నీయః। తథా చ దర్పణే। శ్లో॥ వ్రతబంధనపూర్వేద్యుః పరేద్యురితి యద్వచః తదస
న్మనిభిః ప్రోక్తం వచనానాం విరోధత ఇతి॥ అ॥ ఉపనయనమునకుఁ గాని కాల
ము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉపనయనము చేయుటకు దినమునకు పూర్వదివసమున
పరదివసమున నాల్గవదివసమునీనిలో నొకదివసమనధ్యాయదివసమైయుండగాను
బాలుని తల్లి నాందీకర్మము చేయుటకు ముందు రజస్వలయైనను ౬। మాసములు గర్భి
ణియైనను కుమారుని తల్లిదండ్రులు పితామహులు చనిపోయిన సంవ
త్సరమందును సూర్యుండున్న రాశియందును యా రాశికి ౪వ రాశియందును బాలు
నికి చెవులు కుట్టకయుండగాను ఉపనయనము చేయగూడదని తాత్పర్యము. ౨వ
శ్లోకమందు కృష్ణపక్షములో మొదటి పంచకము శ్రేష్ఠమని చెప్పి యీశ్లోకమందన
ధ్యాయదినములు లేకయుండగా శేషము పలయునని చెప్పుటవలన వ్యాఖ్యానశ్లోకా

ర్థమునే గ్రహించవలెను॥ ❋

(౩౫)మూ॥ జన్మర్క్షంజననోఽథకర్మదశమంసాంఘాతికంషోడశం వైనాశాఖ్యమథత్రివింశమపిభంతత్పంచవింశం యది। ఋక్షంమానససంజ్ఞికం ద్వినవమంతత్సాముదాయాభిధంత్యాజ్యంసప్తమభంతు వైనధనమిదం సర్వేషుకర్మస్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ షడ్జన్మనక్షత్రస్వరూపందర్శయన్ తేషుసర్వకర్మనిషేధమాహ-జన్మర్క్షమితి॥ యస్మిన్నక్షత్రే జన్మ సంభవతి తన్నక్షత్రంజననోఽథసంజ్ఞికం దశమంజన్మనక్షత్రాత్ దశమమృక్షంకర్మాకర్మసంజ్ఞికం షోడశంజన్మనక్షత్రాత్ షోడశంభంసాంఘాతికంసాంఘాతికసంజ్ఞికం త్రివింశంజన్మనక్షత్రాత్ త్రయోవింశంభంనక్షత్రం వైనాశాఖ్యం తత్పంచవింశం తస్మాజ్జన్మర్క్షాత్పంచవింశంఋక్షం యదిమానసంమానససంజ్ఞికం ద్వినవమంజన్మర్క్షాదష్టాదశభంసాముదాయాభిధంసాముదాయికసంజ్ఞికంసప్తమభంతుజన్మర్క్షాత్సప్తమనక్షత్రంతువైనధనంవైనధనసంజ్ఞికం ఇదముక్తనక్షత్రసప్తకంసర్వేషుశుభకర్మసుఉపనయనాదిసకలశుభకర్మసు త్యాజ్యమ్॥ అ॥ షడ్జన్మనక్షత్రస్వరూపము దెలియఁజేయుచున్నవాఁడై వానియందు సమస్తకార్యములకు నిషేధము జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ ఏనక్షత్రమందు జన్మించినవాని నక్షత్రము జన్మనక్షత్రమనియు జన్మనక్షత్రమునకు ౧౦ వ నక్షత్రము కర్మనక్షత్రమనియు ౧౬ వ నక్షత్రము సంఘాతికమనియు ౨౩ వ నక్షత్రము వైనాశమనియు ౧౮ వ నక్షత్రము సాముదాయికమనియు ౭ వ నక్షత్రము వైనధనమనియు ౨౫ నక్షత్రము మానసమనియు నీప్రకారముగా నీసంజ్ఞలుగలనక్షత్రములయందు ఉపనయనము మొదలైన కార్యములేవియు జేయరాదని తాత్పర్యము॥ ❋

(౩౬)మూ॥ జన్మర్క్షంశుభదంనిషేకమఖయోశ్చౌలాన్నభుక్త్యోఃకృషౌమౌంజీబంధనపట్టబంధనమహీప్రాప్త్యక్షరావాప్తిషు। ఏభ్యోఽన్యేష్వశుభప్రదంచసువనేసీమంతసంగ్రామయోర్గర్భాధానపితృక్రియాక్షురభిషగ్యాత్రావివాహేష్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ జన్మర్క్షే కార్యాణ్యాహ॥ జన్మర్క్షమితి॥ జన్మర్క్షం జన్మనక్షత్రంనిషేకమఖయోఃనిషేకయాగయోఃచౌలాన్నభుక్త్యోఃచూడాకర్మాన్నప్రాశనయోఃకృషౌహలకర్షణే। మౌంజీబంధనముపనయనం। పట్టబంధనంపట్టాభిషేకః మహీప్రాప్తిః క్షేత్రగ్రహణం అక్షరావాప్తిః। అక్షరస్వీకారః। ఏతేషుశుభదంశుభప్రదం। ఏభ్యఃషట్కేభ్యః అన్యేషువ్యతిరిక్తేషుసువనేపుంసవనేసంగ్రామసీమంతయోః యుద్ధసీమంతకర్మణోః గర్భాధానపితృక్రియాక్షురభిషగ్యాత్రావివాహాదిషు। గర్భాధానంపితృక్రియాశ్రాద్ధకర్మక్షురంక్షౌరకర్మ। భిషక్ ఔషధసేవాయాత్రాప్రయాణంవివాహఃప్రసిద్ధః। ఏతేషుజన్మర్క్షంఅశుభదంభవతి। అయంనిషేధఃపురుషపరఃస్త్రీణాంతువివాహేశుభ

దశవ। తథాచ చ్యవనః। శ్లో॥ జన్మర్క్షే జన్మమాసే చ తథా జన్మదినే శుభం। స్త్రీ
ణాం జన్మత్రయం శ్రేష్ఠం వివాహే సర్వసమ్మతమితి॥ అ॥ జన్మనక్షత్రమందు జేయ
దగిన చేయదగని కార్యములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మనక్షత్రము।నిషేక।యా
గ।చౌళకర్మ అన్నప్రాశన।వ్యవసాయ।ఉపనయన।పట్టాభిషేక।భూసంపాదన
అక్షరాభ్యాసములయందు శుభకరమనియు ఈజెప్పబడిన నిషేకాదులకంటెని
తరకర్మలనులయందనగా పుంసవనము యుద్ధము।సీమంతము। గర్భాధానము
శ్రాద్ధము।క్షౌరకర్మ ఔషధసేవ ప్రయాణము। వివాహము వీనియందశుభప్ర
దమనియు తాత్పర్యము॥ స్త్రీలకు వివాహవిషయమై జన్మనక్షత్రము శ్రేష్ఠమని
యు గ్రంథాంతరమందు జెప్పియుండుటవలన నీవివాహనిషేధము పురుషవిష
యమని తెలియదగును॥ *

(౩౭) మూ॥ దోషాణాం నియుతం నిహంతి బలవాన్ లగ్నస్థితశ్చేందుజః
శుక్రస్తద్ద్విగుణం గురుర్దశగుణం లగ్నం చ పంచేష్టికమ్। లగ్నస్యోపచయే స్థి
తో గృహపతిః క్రూరో బలీ చేద్ధ్రువం తే లగ్నైకాదశగో రవిశ్చ సకలాన్ దోషాన్ని
హంత్యేవ తాన్॥ వ్యా॥ ఉపనయనలగ్నస్య దోషాపవాదమాహ॥ దోషాణామితి
ఇందుజో బుధః బలవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తస్సన్ లగ్నస్థితశ్చేదుపనయనల
గ్నస్థితో యది దోషాణాం నియుతం శతసహస్రం నిహంతి నాశయతి। శుక్రః లగ్న
గతో యది తద్ద్విగుణం లక్షద్వయం నిహంతి బలవాన్ గురుర్లగ్నగతశ్చేత్ దశగు
ణం। దశలక్షదోషాన్ నిహంతి। పంచేష్టికం।లగ్నం।దశగుణం।పంచేష్టికం। బల
యుక్తలగ్నమపి దశలక్షదోషాన్నిహంతి పంచేష్టికం చ॥ శ్లో॥ కాలాధిపో లగ్నప
తిర్గురుశ్చ త్రయేష్టికం చంద్రబలం చతుర్థం। పంచేష్టికం చేతి సహస్రరశ్మిర్నిరీ
క్షితం పంచబలేన శస్తం॥ కాలాధిపలగ్నాధిపగురుసూర్యచంద్రమోభిర్దృష్టం
లగ్నం పంచేష్టికమిత్యభిధీయతే కాలాధిపతయః॥ శ్లో॥ ప్రాక్పూర్వరాత్రౌ బల
వాన్ శశాంకః శుక్రోర్ధరాత్రే చ కుజో నిశాంతే। ప్రాతర్బుధో మధ్యదినే చ సూ
ర్యశ్శనిర్దినాంతే సతతం బలీజ్యః॥ గృహపతిః ఉపనయనలగ్నాధిపతిః। లగ్నస్యో
పచయస్థితో యది తృతీయషష్ఠైకాదశదశమాని ఉపచయస్థానాని తేషు స్థితో
యది ద్విలక్షదోషాన్ నిహంతి క్రూరస్సూర్యాంగారకశనినామన్యతమః బల
వాన్ సన్ ఉపచయస్థితశ్చేత్ పక్షద్వయదోషాన్ నిహంతి ధ్రువం తే ఉపనయనే రవిః
బలయుక్తస్సన్ లగ్నైకాదశగః ఉపనయన లగ్నైకాదశే స్థితశ్చేత్ తాన్ సక
లాన్ దోషాన్ నిహంత్యేవ న సంశయ ఇత్యేవ కారార్థః॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నమున
కు దోషాపవాదముల చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బుధుడు స్థానాదిషడ్బలములతోడం
గూడియుపనయనలగ్నమందుండిన లక్షదోషముల బోగొట్టునని యు శుక్రుడు ల
గ్నమందుండిన రెండులక్షల దోషముల హరించునని యు బృహస్పతి లగ్నమందుం

డీనలగ్నము పంచేష్టికబలముగలదైననుగం లక్షులదోషములను బోగొట్టునని
యు పంచేష్టికమనగా గాలాధిపలగ్నాధిపగురుసూర్యచంద్రులబలముల గ్నాధి
పతియు పనయునలగ్నముయొక్క ఉపనయమందనగా ౩వ౬వ౧౧వ స్థానముల
యందుండిన అలక్షులదోషములనుహరించుననియును సూర్యాంగారకశనైశ్చ
రులతో బలయుక్తమైయేగ్రహమైనలగ్న తృతీయషష్ఠైకాదశస్థానములయం
దుండిన అలక్షులదోషములను హరించుననియు పనయనవిషయమైసూర్యుడు పన
యనలగ్నమునకు ౧౧వస్థానమందుండినట్లయినసర్వదోషములనపహరించునని
తాత్పర్యము॥ ❋

(౩౮)మూ॥ బాలానాంశుభవాసరేహ్నినిధనే శుద్ధేక్షరస్వీకృతిః కా
ర్యాపంచమవత్సరేప్రతిపదంరిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః। హిత్వాపూష్ణిచరేస్థిరేచర
గృహేవ్యక్తే గురౌభార్గవే మిత్రాంత్యాద్యరవిత్రయాదితిగురుశ్రోణాసుసౌ
మ్యాయనే॥ వ్యా॥ అ॥ అథాక్షరస్వీకారయోగ్యకాలమాహ। బాలానామితి। శుభ
వాసరేశుభదినే అహ్నిదివాభాగే నిధనే అక్షరస్వీకారలగ్నాదష్టమస్థానే-శుద్ధే
గ్రహరహితే పతిసంచమవత్సరే జన్మతః పంచమవర్షే ప్రతిపదం పక్షద్వయగ
తప్రతిపత్తిథిః రిక్తాష్టమీషష్ఠ్యమాః రిక్తాః పూర్వోక్తాః అష్టమీషష్ఠ్యౌ పక్షద్వయ
గతే అమా అమావాస్యా ఏతాః పంచతిథీః హిత్వా విహాయ పూష్ణిసూర్యేచ రేచ
రరాశౌ స్థిరేస్థిరరాశౌ వాస్థితే సతీతి శేషః। చరగృహే చరలగ్నే గురౌ భార్గవే
శుక్రేచ వ్యక్తేసతి అనస్తమితేసతీత్యర్థః మిత్రాంత్యాద్యరవిత్రయాదితిగురుశ్రో
ణాసు। అనూరాధా। రేవత్యశ్వినీ। హస్త। చిత్రస్వాతీ। పునర్వసు। పుష్య। శ్రవణే
షు నవనక్షత్రేషు-సౌమ్యాయనే ఉత్తరాయణే-బాలానాం అక్షరగ్రహణధార
ణవటూనామిత్యర్థః। నతు స్తనంధయానాం అక్షరస్వీకృతిః కార్యాః అ॥ అక్షరా
భ్యాసమునకు యోగ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుభవాసరములయందు
ను పగటియందును అక్షరస్వీకారలగ్నమునకు నెనిమిదవయింటనే గ్రహము లేక
యుండగాను। జననమారభ్య ౫వ సంవత్సరమందును శుక్లకృష్ణపాడ్యములు రిక్త
తిథులు। శుక్లకృష్ణాష్టములు। అమావాస్య। ఈతిథులను విడిచి సూర్యుడు చరరా
సులయందనగా మేషకర్కాటకతులామకరరాసులయందుండగాను। స్థిరరాసు
లనగా వృషభసింహవృశ్చికకుంభరాసులయందుండగాను। చరలగ్నములయం
దును। గురుశుక్రులస్తమయమును పొందకయుండగాను। అనూరాధ। రేవతి। అశ్వి
ని। హస్త। చిత్త। స్వాతి। పునర్వసు। పుష్యమి। శ్రవణము। ఈతొమ్మిదినక్షత్రముల
యందును। ఉత్తరాయణమందును చాలురకు నక్షరాభ్యాసము చేయుట ముఖ్యమ
ని తాత్పర్యము॥ ❋

(౩౯)మూ॥ విద్యారంభవిధిర్ద్వితైవ శుభదో నధ్యాయరిక్తావినా దస్రా

ర్కటత్రయసోమపంచకహరిక్రవ్యాదపూర్వత్రయో। శాఖేశార్యకవిజ్ఞసోమదిన
కృద్వారేషులగ్నేచరేనోవిద్యాబుధసోమయోఃపరమతంశస్త్రంకుజేర్కేభ్య
సేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథవిద్యారంభయోగ్యాయోగ్యకాలమాహ॥ విద్యారంభే॥ వి
ద్యారంభవిధిఃవిద్యోపక్రమణవిధానందివైవదివాభాగఏవశుభదఃప్రకారేణ
సరాత్రావితిఅనధ్యాయరిక్తాఃఅనధ్యాయానానివక్ష్యమాణానిరిక్తాఃపూర్వోక్తాః
ఏతాఃవినావిహాయ। పృథగ్వినానాభిస్తృతీయాన్యతరస్యామితిద్వితీయా। దస్రా
ర్కత్రయసోమపంచకహరిక్రవ్యాదపూర్వత్రయేదస్రః। అశ్వినీ। అర్కత్రయం
హస్తచిత్రాస్వాతయః సోమపంచకంమృగశీర్షార్ద్రా పునర్వసూపుష్యా
శ్లేషాఃహరిఃశ్రవణం। క్రవ్యాదోమూలంఆదభక్షణఇతిధారాః। పక్వమాంసభ
క్షేఉపపదేణ్ప్రత్యయఃపృషోదరాదిత్వాదుపపదస్యక్రవ్యాదేశఃక్రవ్యాదఃరా
క్షసః॥ ని॥ క్రవ్యాదోఽస్రపఆశరఇత్యమరః। రాక్షసాధిదైవతత్వాత్ మూలేచోప
చారికఃపూర్వత్రయంపూర్వఫల్గునీ పూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రాణాంత్ర
యం ఏతేషుచతుర్దశనక్షత్రేషుశాఖేశార్యకవిజ్ఞసోమదినకృద్వారేషుశాఖేశః
పూర్వోక్తఃతస్యవారేగురుశుక్రబుధసోమరవివాసరేషుచరేచరాణి మేషక
ర్కటతులామకరాణితేషామన్యతమేలగ్నేశుభఃనోవిద్యాబుధసోమయోఃవా
రయోఃవిద్యారంభఃనశుభదఇతిపరమతంకేషాంచిత్పక్షఃశస్త్రంధనుర్విద్యా
కుజేభౌమవాసరేఅర్కేరవివాసరేవఅభ్యసేత్ఉపక్రమేత్॥ అ॥ విద్యారంభ
మునకుయోగ్యాయోగ్యకాలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౪౦। ౪౧। ౪౨వశ్లోక
ములయందుజెప్పబోయెడియనధ్యాయములనురిక్తతిథులనువిడిచి పగటియం
దును। అశ్విని॥ హస్త। చిత్త। స్వాతి॥ మృగశీర్ష। ఆరుద్ర। పునర్వసు। పుష్యమి। ఆశ్లే
ష। శ్రవణం। మూల। పూర్వఫల్గునీ। పూర్వాషాఢా। పూర్వాభాద్ర ఈ౧౪ నక్ష
త్రములయందును। గురు। శుక్ర। బుధ। సోమ। భానువారములయందును। చరలగ్న
ములయందును। విద్యాభ్యాసముచేయుటముఖ్యమనియును। అంగారక। భాను
వారములయందుశస్త్రవిద్యాభ్యాసముచేయుట ముఖ్యమనియభిప్రాయము।
సోమ। బుధవారములయందువిద్యాభ్యాసముజేయుటకొందఱికి సమ్మతమైనను
గ్రంథకర్తయిష్టానుసారముగానీరెండువారములుశ్రేష్ఠములేదనుట॥ *

(౪౦) మూ॥ అప్యర్కేచరరాశిగేతదయనేస్యాత్పక్షిణీసాతిథిశ్చాంత్యోపాం
త్యసుమధ్యమాదితిథయఃపక్షేషుచానధ్యాయాః। ప్రాంతఃపంచతునాడికాఃక్షయ
తిథౌవృద్ధౌత్రయో నాడికాష్షట్స్యాయంక్రమశస్సుచత్వముభయో రాడీచతు
ష్కంసదా॥ వ్యా॥ అ॥ అథానధ్యాయనిర్ణయమాహ॥ అపీతి॥ అర్కేరవౌచరర
రాశిగేమేషకర్కటతులా మకరరాశిగతేసతితదయనేచరరాశ్యయనగతేసతి।
యాతిథిః। సాతిథిఃపక్షిణీఅనధ్యాయస్స్యాత్। పక్షిణీసార్ధదివసః॥ ని॥ ఆగామి

వర్తమానాహర్వ్యాప్త్యా యాం నిశి పక్షిణీ స్యాత్ పరః । అంత్యోపాంత్యసుముఖ్య
మాదితిథయః అంత్యే దర్శపౌర్ణమాస్యా ఉపాంత్యే। ఉభయచతుర్దశ్యాసు
మధ్యమే అష్టమ్యా ఆదీ ప్రతిపదా ఏతాస్తిథయః పక్షేషు శుక్లకృష్ణయోరిత్యర్థః
అనధ్యాయాః అధ్యయనాయోగ్యాః తిథయః తిథౌ పంచఘటికాః వృద్ధౌ తిథివృ
ద్ధౌ త్రయః తిస్రో ఘటికాః ప్రతిపదష్టమ్యోః ఘటికాః ప్రాతస్తు ప్రాతఃకాలే తు
వ్యాప్నువంతి చేత్ తదా అనధ్యాయః అథ అనంతరం తు యథా త్రికాః వృద్ధౌ ష
ట్ఘటికాః సాయంకాలే క్రమశః క్రమాత్ సప్తమీత్రయోదశ్యోః వ్యాప్నువంతి చేత్త
దా అనధ్యాయః। సమత్వే వృద్ధిక్షయరహితే దినే ఉభయోః సాయంప్రాతః కాల
యోర్నాడీచతుష్టయం అనధ్యాయతిథ్యోః ఘటికాచతుష్టయం వ్యాప్నోతి చేత్ తదా
అనధ్యాయః పదేశ్యనేన నిత్యానధ్యాయః ఏష విధిః న తు నైమిత్తిక ఇతి గమ్యతే॥
నిత్యముగా వచ్చెడి యనధ్యయనములఁ జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషకర్కాటక తు
లా మకర సంక్రాంతులయందును నీరాసులయనములయందు నొకటిన్నర దివస
మనియు పాడ్యమి అష్టమి చతుర్దశి పూర్ణిమ అమావాస్య ఈ తిథులును క్షయకా
లమందు దయాన పాడ్యమి అష్టమిలు ౫ గడియలుండినను వృద్ధియందు ౩ ఘడియ
లును వృద్ధిక్షయములు లేకయుండగా ౪ గడియలును సాయంకాలమందు సప్తమీ
త్రయోదశులలో క్షయవృద్ధిసామ్యములయందును క్రమముగా ౬।౩।౪ ఘడియలు
అష్టమీచతుర్దశులును కలిసియున్న తిథులును ఈ చెప్పబడినవన్నియు నిత్యాన
ధ్యయనములని తాత్పర్యము॥

*

(౪౧) మూ॥ చైత్రే మాధవపక్షయోరపి సదా శుక్లే తృతీయా శుచౌ షష్ఠీ
సా దశమీ త్విషోర్జనవమీ మాసే ద్వితీయా త్విషే। ఊర్జే మాస్యథ పంచమీ తపసి చే
త్సా సప్తమీ ద్వాదశీ మాఘే భాద్రపదాదిషు త్రిషు శుచౌ పౌషే సితైకాదశీ॥ వ్యా॥
అ॥ శుక్లపక్షే నైమిత్తికానధ్యాయానాహ। చైత్రే ఇతి॥ చైత్రే ప్రసిద్ధే మాధవపక్ష
యోః మాధవః వైశాఖః పక్షో భాద్రపదః॥ సి॥ వైశాఖే మాధవో రాధ ఇత్యమరః
తయోః శుక్లపక్షతృతీయా । శుచౌ ఆషాఢే శుక్లషష్ఠీ సా దశమీ ఆషాఢశుక్లద
శమీ ఇషోర్జనవమీ ఆశ్వయుజకార్తికయోః శుక్లనవమీ॥ సి॥ స్యాదాశ్విన ఇషో
ప్యాశ్వయుజోపి స్యాత్తు కార్తికే। బాహులోర్జః కార్తికిక ఇత్యుభయత్రా
ప్యమరః మాసే ద్వితీయా త్విషే ఇషే మాసే ఆశ్వయుజమాసే శుక్లద్వితీయా ఊ
ర్జే మాసి కార్తికే మాసి శుక్లపంచమీ। తపసి చేత్ మాఘమాసే సప్తమీ మా
ఘే ద్వాదశీ భాద్రపదాదిషు భాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషు త్రిషు మాసేషు శు
చౌ ఆషాఢే॥ సి॥ శుచిస్త్వయం ఆషాఢ ఇత్యమరః। పౌషే మాసి శుక్లైకాదశీ చైత్రే
వైశాఖే శుక్లతృతీయా ఆషాఢే శుక్లషష్ఠీ స్యాద్ ఏకాదశీ భాద్రపదే తృతీయైకాద
శ్యౌ ఆశ్వయుజే శుక్లైకాదశీ కార్తికే శుక్లపంచమీ నవమ్యేకాదశ్యః పౌషే శుక్ల

ద్వితీయాదశమ్యేకాదశ్యః మాఘేశుక్లసప్తమీద్వాదశ్యేసర్వేమిళిత్వాశుక్లపక్షే షుషోడశనైమిత్తికానధ్యాయా ఇతిఫలితం॥అ॥ శుక్లపక్షమునందుండు నైమిత్తికానధ్యాయసములను జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ చైత్రశుద్ధద్వితీయ వైశాఖశుద్ధతృతీయఆషాఢశుద్ధషష్ఠి।దశమి।ఏకాదశిభాద్రపదశుద్ధతృతీయ। ఏకాదశిఆశ్వయుజశుద్ధఏకాదశికార్తికశుద్ధపంచమినవమిఏకాదశిపుష్యశుద్ధవిదియ।దశమిఏకాదశిమాఘశుద్ధసప్తమిద్వాదశి-ఈ౧౬న్ను శుక్లపక్షమునందునైమిత్తికానధ్యాయసములని తాత్పర్యము॥ ❀

(౪౨)మూ॥ తచ్చేషాస్తుసితేతరగాశ్చతిథయఃషష్ఠీత్రయోదశ్యథో యామ్యర్క్షేంచతపస్యకార్తికశుచిష్వేవద్వితీయా ఇమాః।సంధ్యాగర్జితమస్యకాలపతితావృష్టిశ్చతెప్రోష్టకాఃరిక్తానధ్యాయనేకృతోపనయానంస్యాత్కర్మహీనార్తిక్కృత్॥ వ్యా॥అ॥ అథకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యాయనాహ॥ తచ్చేషాఃఉక్తావశిష్టాస్సితేతరాః కృష్ణపక్షగతాఃతిథయఃషష్ఠీ భాద్రపదేమాసిత్రయోదశీఅథో యామ్యర్క్షేంచ భాద్రపదకృష్ణపక్షఏవత్రయోదశ్యాః పూర్వస్యాంతిథౌ భరణీనక్షత్రమాయాతి। సాతిథిశ్చతపస్యకార్తికశుచిషుతపస్యః ఫాల్గునః॥ని॥స్యాత్తపస్యఃఫాల్గునికఇత్యమరః కార్తికఃప్రసిద్ధఃశుచిః ఆషాఢః ఏతేషుద్వితీయా ఇమాఃపంచకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యాయాః। సంధ్యాప్రాతస్సంధ్యాకాలఃగర్జితంమేఘధ్వనిఃఉదయాత్పూర్వంయామంఉదయానంతరంఘటికాద్వయంఏతత్కాలగర్జితంఉక్తం॥శ్లో॥ ఉదయాత్పూర్వయామేతుపరేతుఘటికాద్వయం।తస్మిన్గర్జత్యసధ్యాయఃపునస్సంస్కారమర్హతీతి అన్యకాలపతితావృష్టిఃఅయనవృష్టిఃఅకాలశ్చ॥శ్లో॥ అనూరాధర్క్ష మారభ్యషోడశర్క్షేదివాకరః।యావచ్చరతితత్కాలముకాలంమనురబ్రవీత్॥ తెప్రోష్టకాః॥ శ్లో॥మార్గశీర్షేచపౌషేచమాఘేఫాల్గునఏవచ।పూర్వయాపరయాసహితా॥ రిక్తాఃపూర్వోక్తాఃఅనధ్యాయాఃపూర్వోక్తాఃకృష్ణాష్టమ్యశ్చతెప్రోష్టకా। నైమిత్తయశ్చఏతేషుకృతోపనయానంవటోఃకర్మహీనాంతికృతాన్యత్॥అ॥కృష్ణపక్షనైమిత్తికానధ్యాయనములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ ఆషాఢబహుళద్వితీయ భాద్రపదబహుళత్రయోదశి। ఈబహుళత్రయోదశికిపూర్వమేతిథియందుభరణీనక్షత్రమువచ్చుచున్నదో యాతిథియు కార్తికబహుళద్వితీయ ఫాల్గుణబహుళద్వితీయ ఈ౫న్ను కృష్ణపక్షనైమిత్తికానధ్యాయనములు వీనియందునుఉదయసాయంకాలములయందుఉరిమేకాలమందుసూర్యుడు అనూరాధమొదలు మృగశీర్షమువరకు ఈ౧౬నక్షత్రములయందునుండగావర్షించుచుండెనేనిఅట్టికాలమందునుతెప్రోష్టకలనగామార్గశీర్షబహుళసప్తమి-అష్టమి-నవమి పుష్యబహుళసప్తమి-అష్టమి-నవమి-మాఘబహుళసప్తమి-అష్టమి-నవమి-ఫాల్గుణ

బహుళసప్తమి।అష్టమి।నవమి।ఏనియందును।రిక్తతిథులయందును। క్రిందటిశ్లోకమందుజెప్పబడిన। శుక్లపక్షనైమిత్తికానధ్యాయనములయందును। ఉపనయనముఁజేసినట్లయిన చిన్నవాడు కర్మహీనుడగునని తాత్పర్యము॥

(౪౩)మూ॥ పుత్రాంశ్చోపనయేత్పిత్రైవపితామహోవటోస్త్రాతేవిదూరంగతే చేద్బాలస్యపితామహస్సచనచేద్భ్రాతాపితుస్సోపినో। కర్తాసోదరఏవసోపియదినోజ్ఞాతిశ్చకర్తాతదానోచేత్సోపిసగోత్రజస్సముకులజఃకర్తాత్రతేయంక్రమః॥వ్యా॥అ॥ప్రసంగసంగత్యోపనయనకర్తౄనాహ॥పుత్రా ఇతి॥ పితాజనకఏవపుత్రాన్కుమారానుపనయేత్ । ఉపనయనసంస్కారవంతఃకుర్యాత్ ఏనకారేణతస్మిన్ స్థితేసతినాన్యఃకర్తాభవతీతిగమ్యతేవటోస్త్రాతేపితరి॥ని॥ తాతస్తుజనకఃపితేత్యమరః। విదూరందూరదేశంగతేచేత్ బాలస్యపితామహఃపితృపితాకర్తాసచపితామహోపినోచేద్వాపితుర్వటోర్జనకస్యభ్రాతాజ్యేష్ఠః కనిష్ఠోవాపితృవ్యఇత్యర్థః।సోపిపితృవ్యోపినోచేత్తదాసోదరఏవజ్యేష్ఠభ్రాతాః సోదరోపినోచేద్యపితదాజ్ఞాతిస్సపిండోవాకర్తా।సోపి సపిండోపినోచేద్యపి సగోత్రజఃసమానగోత్రజాతఃయఃకశ్చిత్కర్తా।సోపినోచేత్ సకులజఃసమానకులజాతః।కర్తా।అయముక్తప్రకారఃప్రతేఉపనయనేక్రమఃమర్యాదా॥అ॥ఉపనీతునితండ్రిమొదలుసగోత్రపర్యంతముకర్తలను క్రమముగాజెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ తండ్రికుమారునకుపనయనముచేయుటముఖ్యముతండ్రిదేశాంతరముసందున్నపక్షమునకుతాతయునగాతండ్రితండ్రియు అతడులేనిపక్షమునకు పితృసహోదరులైన పెత్తండ్రిపినతండ్రులును వారులేనిపక్షమునకు జ్యేష్ఠుడైనసహోదరుడును అతడులేనిపక్షమునకు స్వకులజుడును వీరలక్రమమునఉపనయనముజేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥

(౪౪)మూ॥మౌంజీబంధనకర్మతోథవిహితంపూర్వంచగోదానతఃకర్తవ్యంక్రమశశ్చతుష్టయమిదంవేదవ్రతానామపి।చౌలేయత్కథితంతదత్రకథితంవర్షవ్యవస్థాంవినాప్రాప్తేషోడశవత్సరేషువిహితంగోదానకర్మైవతత్॥ వ్యా॥అ॥అథవేదవ్రతగోదానయోఃకాలనిర్ణయమాహ॥మౌంజీతి॥మౌంజీబంధనకర్మతఃఉపనయనకర్మణఃసార్వవిభక్తికస్తసిఃఅథఅనంతరం। గోదానతః గోదానకర్మణఃపూర్వంవేదవ్రతానాం ఆగ్నేయప్రాజాపత్యసౌమ్యవైశ్వదేవాఖ్యావ్రతానాంవిహితంస్వగృహ్యోక్తం ఇదంచతుష్టయంక్రమశః ఉక్తక్రమాత్కర్తవ్యం। వర్షవ్యవస్థాంవినాసంవత్సరనియమంవినాచౌలేచూడాకర్మణియత్కథితంయాదృఙ్నక్షత్రలగ్నవారాదికముక్తం అత్రాపివ్రతచతుష్టయేపితద్దేవతాదృఙ్నక్షత్రాదికమేవకథితం ఉక్తంషోడశవత్సరేప్రాప్తేసతియత్కర్మవిహితం।తదేవకర్మగోదానమిత్యుచ్యతే।అనేనషోడశవర్షేగోదానాఖ్యంక

గ్నికర్తవ్యమిత్యర్థః పా॥ కు॥ అ॥ వేదవ్రతములకును గోదానకర్మమునకు గా
లనిర్ణయములను జెప్పుచున్నారు॥ తా॥ వేదవ్రతములనగా। ఆగ్నేయ ప్రాజా
పత్యసౌమ్యవైశ్వదేవవ్రతములను ఉపనయనానంతరమందును గోదానవ్రత
మునకు ముందుగాను సంవత్సరనియమములేక యేయే సంవత్సరమందైననుచౌ
ళకర్మకు జెప్పబడిన నక్షత్రలగ్నాదుల యందును వేదవ్రతములు జేయవలయు
నని తాత్పర్యము॥

(౪౫) మూ॥ నానా వేదసమూహాశ్చ సహితంచాధీత్యలబ్ధ్వాగురో
రాజ్ఞాం యజ్ఞసుతార్థినస్స్వగృహ్యోక్తైః కార్యంసమావర్తనం పూర్వాహ్ణే శుభ
వాసరే చరగృహాణ్యుక్త్వా చనం దాష్టమీరిక్తా పర్వాదినత్రయాణి చ మృదుక్షిప్రస్థి
రర్క్షేష్వపి॥ వ్యా॥ అథ సమావర్తనకాలమాహ॥ నానేతి॥ అంగైః ఛందఃకల్పవ్యాక
రణజ్యోతిషనిరుక్తశిక్షాభిదిస్సహితం యుక్తం నానా వేదసమూహం చతుర్వేదస
ముచ్చయం అధీత్య అభ్యస్య గురోరాచార్యస్య ఆజ్ఞాం లబ్ధ్వా సంప్రాప్య గురుణా
అనుజ్ఞాత ఇత్యర్థః యే యజ్ఞకర్మసుతార్థినః యాగప్రవృత్తాభిలాషిణః తైస్సమావ
ర్తనం సమావర్తనాఖ్యం కర్మపూర్వాహ్ణే అహ్నః పూర్వభాగే శుభవాసరే చర
గృహాం పూర్వోక్త చరరాశీన్ నందాః పూర్వోక్తాః అష్టమీ పక్షద్వయగతా రి
క్తాశ్చ పూర్వోక్తాః పర్వాణి పంచపర్వాణి నత్రయం అవమః ఏతాని చ త్యక్త్వా వి
హాయ। మృదుక్షిప్రస్థిరర్క్షేషు మృదూని చిత్రానూరాధా రేవతీ మృగశీర్షాణి
క్షిప్రాణి అశ్వినీహస్త పుష్యాః స్థిరాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం ఏతేష్వేకాద
శనక్షత్రేషు కార్యమ్॥ అ॥ సమావర్తనమునకు గాలనిర్ణయమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ యాగకర్మములను కుతూహలంగోరెడివారు నాలుగు వేదములను వే
దాంగములనగా శిక్షా వ్యాకరణము మొదలగు షడంగములను జదివి గురువునను
జ్ఞవడసి సమావర్తనంబను నామంబుగల కర్మను చరరాసులనగా। మేష।కర్కా
ట।తులా। మకర రాసులను। పాడ్యమి। షష్ఠి। శుక్లకృష్ణాష్టములను పంచపర్వముల
నవినత్రయమనగా మూడు దినములతో గూడిన వారములను। అమావాస్యను వీని
నవిడిచి పగటి పూర్వయామమందును। శుభవారములందును చిత్త అనూరాధ రే
వతి మృగశీర్షము। అశ్విని। పుష్యమి। హస్త। రోహిణి। ఉత్తరాత్రయము-ఈ ౧౧
నక్షత్రముల యందు సమావర్తనకర్మము చేయవలెనని తాత్పర్యము॥

ద్వితీయబిందుస్సమాప్తః.

తృతీయబిందుప్రారంభః.

(౪౬) మూ॥ అథో స్వేష్టిత దేవతాం గ్రహగణం సంపూజ్య కర్తుస్తదా
తారాచంద్రబలాన్వితే శుభదినే లగ్నే శుభేంశే సతి। జ్యోతిర్విత్స్వస్తిపదం ప్రశ

తన నసంన శ్వాయథాస్వం గురుం తాంబూలాదిసమప్య నక్షత్రస్యతు వదేద్వధ్వా
వరస్యాపి భమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథ వివాహప్రకరణమాహ॥ ఆదావితి॥ ఆదౌ ప్రథమ
తః స్వేప్సిత దేవతాం స్వేష్ట దేవతాం। గ్రహగణం సూర్యాది గ్రహబృందం చ సం
పూజ్య సమ్యగ్భక్త్యా స్వకదాతస్మిన్ వా తే కర్తుః వివాహకర్తుః వరస్యాపి సుకన్యా
దాతురిత్యర్థః తారాచంద్ర బలాన్వితే శుభదినే సంప్రాజ్ఞ సద్గిష్వ సేశుభవాసరే
ప్రశాంతమనసం నిష్ఠే పాంతఃకరణం జ్యోతిశ్శాస్త్ర విదం జ్యోతిష తత్వజ్ఞం
గురుం యథాస్వం గురుమితి న త్వా నమస్కృత్య తాంబూలాది ఆదిశబ్దేన గంధ
మాల్యవస్త్రాభరణాని సమర్ప్య నత్వా నత్వా కన్యాయాః వరస్య చ భం నక్ష
త్రం వదేద్విజ్ఞాపయేత్। జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞా నేతి శేషః। కన్యాదాతా స్వదుహి.
తృనక్షత్రం వరజనకః స్వపుత్ర నక్షత్రం జ్యోతిశ్శాస్త్ర విదుషే విజ్ఞాప్య ముదాగ
మనలగ్నవశాచ్ఛుభాశుభ ఫలం వక్తవ్యమితి ప్రార్థయేదిత్యర్థః॥ అ॥ వివాహప్రశ్నం
సను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకర్తయగు వరుని తండ్రి వివాహప్రయత్నా
రంభమునందు నిష్టదైవమును సూర్యాది నవగ్రహములను భక్తియుక్తుడై పూజ
చేసి తనకు తారాచంద్రబలములు చక్కగానున్న దివసమందును శుభదిన శుభల
గ్న శుభవారములయందు శాంతచిత్తుడగు జ్యోతిశ్శాస్త్రవేత్తను గురుభావము
తో నమస్కరించి తాంబూల దక్షిణాదుల చేత తుష్టిజేసి యాజ్యోతిషునికి కన్యా
వరుల నక్షత్రముల దెలిపి మీము వచ్చిన లగ్నమును బట్టి శుభాశుభ ఫలముల జెప్పవ
లయునని వివాహకర్త ప్రార్థించవలెనని తాత్పర్యము॥

(౪౭) మూ॥ పాపః పంచమగో వినష్టతనయాం కుర్యాత్స జామిత్రగః క
న్యాం లగ్నగతో వరం నిధనగో హన్యాచ్చ కన్యావరౌ। చంద్రోప్యష్టమగోథవారి
పుగతః ప్రష్టుర్విలగ్నాద్బలీ పశ్చాదష్టమ వత్సరాత్స్ఫురత స్సౌమ్యైర్నయుక్తేక్షి
తః॥ వ్యా॥ అ॥ అథ వ్యాఖ్యాం పృచ్ఛకలగ్నవశాత్ఫలాఫలే దర్శయతి॥ పాప ఇతి॥
పాపః పాపగ్రహః ప్రష్టుః పృచ్ఛకస్య లగ్నాత్పంచమగో యది కన్యాం వినష్టతన
యాం వినష్టాః తనయాః యస్యాస్తాం తథోక్తాం మృతప్రజామిత్యర్థః కుర్యాత్। స
పాపగ్రహః జామిత్రగః పృచ్ఛకలగ్నాత్సప్తమలగ్నగతో యది కన్యాం। హన్యా
త్ నాశయేత్। స ఏవ లగ్నగతః పృచ్ఛకలగ్నస్థో యది వరం హన్యాత్। స ఏవ నిధ
నగః అష్టమస్థానగతో యది కన్యావరౌ హన్యాత్ చంద్రోపి బలీసన్ అష్టమగత
శ్చేదథవారిపుగతో వా షష్ఠస్థానగతో వా యది సౌమ్యైశ్శుభగ్రహైః యుక్తో వా
ఈక్షితో వా న చేద్యది వివాహానంతరం అష్టమవర్షతః అష్టమవర్షాత్పురతః
పూర్వమేవ కన్యావరౌ హన్యాత్। ఏవం సర్వత్ర ప్రశ్నేషు ద్రష్టవ్యమ్॥ అ॥ రెండు
శ్లోకముల చేత నడిగిన లగ్నమును బట్టి ఫలాఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అడిగిన
లగ్నమునకు ఐదవయింట పాపగ్రహముండినట్లయిన వివాహకన్యను మృతపుత్రు

లుగలదానిగాఁజేయును ౭టనున్నపక్షమునందుగన్యనునశింపజేయును। వృశ్చిక లగ్నమందున్నట్లయినవరునినశింపజేయును ౮టనున్నట్లయిన గన్యావరులను నశింపజేయు మఱియు చంద్రుడువృశ్చికలగ్నమునకు ౮టను ౭టను శుభగ్రహములతోఁగూడియున్నను జూడబడినను గన్యావరులను వివాహానంతరము ౮ సంవత్సరములకుముందుగానే నశింపజేయునని తాత్పర్యము॥

(౪౮)మూ॥ లగ్నాత్పంచమసంస్థితౌ గురుబుధావధ్వాస్సుపుత్రప్రదౌ శుక్రఃపూర్ణనిశాకరశ్చబలినౌతస్యాశ్చకన్యాప్రదౌ। ఏతేలగ్నగతావరస్య సుఖదాః స్త్రీరత్నలాభప్రదాజామిత్రేయదిసంస్థితాస్తుయువతేః। పుంరత్నలాభ ప్రదాః॥వ్యా॥లగ్నాదితి॥ గురుబుధౌలగ్నాత్పృచ్ఛకలగ్నాత్పంచమసంస్థితౌ పంచమస్థానగతౌ యదివధ్వాఃకన్యాయాః। సుపుత్రప్రదౌభవతిఇతి శేషః శుక్రఃపూర్ణనిశాకరశ్చ శుక్రపూర్ణచంద్రౌబలినౌ సంతౌపంచమస్థానగతౌ దియత స్యాఃకన్యాయాఃకన్యాప్రదౌ స్త్రీసంతానప్రదౌ ఏతేగురుబుధశుక్రపూర్ణ చంద్రాః యేతేషాంమధ్యేకోవాలగ్నగతశ్చేత్ వరస్యసుఖప్రదాః కించస్త్రీర త్నలాభప్రదాశ్చభవంతిసకలలక్షణలక్షితకన్యాప్రదాశ్చభవంతిజామిత్రేపృ చ్ఛకలగ్నాత్సప్తమలగ్నేస్థితశ్చేద్యువతేఃవధ్వాఃపుంరత్నలాభప్రదాః రూప యౌవనవిద్యావినయసంపన్నవరప్రదాభవంతి॥ ఈశుభఫలములజెప్పుచున్నా డు॥ తా॥ అడిగినలగ్నమునకు ౫టగురుబుధులుండినట్లయినకన్యకను సుపుత్రవం తురాలినిజేయుదురనియు-శుక్రపూర్ణచంద్రులుబలవంతులై ౫టనున్నపక్ష మందుగన్యకనుస్త్రీసంతానముగలదాని గాఁజేయుదురనియు మఱియునీచెప్ప బడినబుధ। గురు। శుక్ర। చంద్రులలోనొకనైనను లగ్నమందున్నపక్షమున వరునికి మిక్కిలిసుఖమునుసకలలక్షణసంపన్నురాలగుస్త్రీనిన్నిచ్చెదురనియు పృచ్ఛక లగ్నమునకు ౭టనున్న నీకన్యకకు రూపయౌవనవిద్యావినయసంపన్నుడైన వరునినిత్తురనియర్థము.

(౪౯) మూ॥ ఏవంసత్సమయంవిచార్యమనసాశ్రీవేంకటేశంస్మరన్కన్యాదాతృగృహంప్రవిశ్యసహతైస్సంభాష్యకన్యైశ్చతామ్। కన్యాంశీలగుణాన్వితాంస్వకులజాంనక్షత్రరాశ్యాదిభిస్సర్వైస్తైరనుకూలినీంచవరమేత్సర్వేణ్దాదినా లంకృతాం॥ వ్యా॥ అ॥ కన్యావరణకాలమాహ॥ ఏవమితి॥ ఏవముక్తరీత్యాసత్సమ యంశుభలగ్నంవిచార్యమనసాశ్రీవెంకటేశంవేంకటేశమిత్యుపలక్షణం ఇష్ట దైవతమిత్యర్థః। స్మరన్కన్యాదాతృగృహంప్రవిశ్యతైఃకన్యాదాతృజనైస్సహ సంభాష్యశీలగుణాన్వితాం। శీలంసదాచారఃగుణాస్సాముద్రికలక్షణోక్తాః తైరన్వితాంయుక్తాంస్వకులజాంస్వకీయకులోద్భవాంతైః పూర్వోక్తైఃసర్వైః నక్షత్రరాశ్యాదిభిఃఆదిశబ్దేనగ్రహమైత్రిగణకూటాదయః తైరనుకూలినీంఅను

కూలవతీంస్స్వర్ణాదినా సువర్ణముక్తా విద్రుమచిత్రవస్త్రాదినా అలంకృతాం భూషితాం తాం కన్యాం కర్త్రే వవరయేత్। వివాహకర్త్రే వనిశ్చయేత్॥ అ॥ కన్యకను వివాహమునకు నిశ్చయించెడి క్రమమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఈక్రింద జెప్పబడిన ప్రకారము శుభలగ్నమును విచారించి మనమున నిష్టదైవంబును స్మరించుచు గన్యకనిచ్చు వారి గృహమును బ్రవేశించి వారితో సంభాషించి సదాచారవతియై సాముద్రిక శాస్త్రమందు జెప్పబడిన లక్షణములతోఁ గూడిన దై శమకులమందు బుట్టినదై చక్షత్ర రాశిగ్రహమైత్ర్యాదుల చేననుకూలవతియై బంగారు। ముత్యము। పగడము యివి మొదలైన వానిచే నలంకరింపబడినదై యున్న కన్యకను వరునికి దండ్రి నిశ్చయింపవలెనని తాత్పర్యము॥

(౫౦ మూ॥ జాతాత్సప్తదశాబ్దతోథవిషమేష్వబ్దేషు పుంసాం శుభో గోదానాహ్వయ కర్మలోపకరణే నేష్వంచమాబ్దాదిషు। కన్యానాం సమవత్సరేషు విహితః పాణిగ్రహః పుత్రకృజ్జాతాత్ ద్వాదశవత్సరాత్తు నియమో నేయం వ్యవస్థా పరే॥ వ్యా॥ వివాహసంవత్సరనియమమాహ॥ జాతాదితి॥ జాతాత్ జన్మతః సప్తదశాబ్దతః సప్తదశవర్షాత్। అథ అనంతరం విషమేష్వబ్దేషు అయుగ్మసంవత్సరేషు ఏకోనవింశత్యేకవింశత్యాదిషు పుంసాం పాణిగ్రహో వివాహః శుభదః గోదానాహ్వయకర్మలోపకరణే చేత్ గోదానాఖ్యకర లోపే యది పంచమాబ్దాదిషు పంచమాదివిషమేషు శుభదః ఏతచ్చింత్యమానాభావాత్ కన్యానాం స్త్రీణాం తు సమవత్సరేషు విహితః పాణిగ్రహః వివాహః పుత్రకృత్పురుషసంతానప్రదః జాతాజ్జన్మతః దశవర్షాద్వా జన్మప్రభృతి దశమవర్షమభివ్యాప్య అయంనియమః పరే దశవర్షాదూర్ధ్వం ఇయం వ్యవస్థా మర్యాదా నాస్తి దశవర్షాదూర్ధ్వం రజోదర్శనసమయత్వాదితి భావః॥ అ॥ వివాహము జేయదగిన సంవత్సరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుట్టిన ౧౭వ సంవత్సరము మొదలుకొని బేసి సంవత్సరములయందు బురుషులకు వివాహయోగ్యంబనియు స్త్రీలకు సరి సంవత్సరములయందు వివాహము పుత్రప్రదమనియును ౧౦ సంవత్సరములకు పైని రజోదర్శనసమయమౌటవలన బేసి సంవత్సరములయందును జేయవచ్చుననుట॥

(౫౧)మూ॥ ఉద్వాహాత్సమనంతరం యది పునః పాణిగ్రహేచ్ఛుర్భవేత్తద్వర్షాద్యుగసమాబ్ద ఏవ శుభదస్తస్యాస్య పాణిగ్రహః। స్యాత్పత్నీమృతవత్సరాదివిషమేవర్షే వివాహశ్శుభో యుగ్మాబ్దేత్వశుభప్రదోపి విషమేమాసే ఇతి కేషాంమతం॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వితీయవివాహయోగ్యాయోగ్యకాలమాహ॥ ఉద్వాహేతి॥ ఉద్వాహద్వివాహాత్సమనంతరమేవ యః పుమాన్ పునః పాణిగ్రహేచ్ఛుః వివాహకాంక్షావాన్ భవేత్ యేతి తద్వర్షాద్యుగసమాబ్ద ఏవ పూర్వవివాహవ

ష్వరావితివిషమాబ్ద ఏవతస్యపుంసఃఅన్యపాణిగ్రహః అన్యస్త్రీవివాహశుభ
దస్స్యాత్ ఏ సంబహుళవివాహేష్వపిబోధ్యం। పత్న్యాంమృతవత్సగాదివిషమేపత్న్యా
యస్మిన్వత్సరేమృతాద్వత్సరప్రభృతివిషమేవర్షేవివాహశ్శుభః యుగ్మాబ్దే
తుసమవత్సరేషుఅశుభదోపివిషమేమాసిశుభప్రదఇతికేషాంచిన్మతం అత్రా
యంవిశేషః॥శ్లో॥ అపుత్రిణీమృతాభార్యాతస్యాభర్తుర్వివాహకం।యుగ్మా
బ్దేయుగ్మమాసేవా కుర్యాచ్చేచ్ఛుభదోమతః । ప్రజావత్యాంచ భార్యా
యాంమృతాయాంబ్రాహ్మణస్యతు । విషమాబ్దేశుకర్తవ్యోవివాహశ్శుభకృ
ద్భవేత్॥ అ॥ద్వితీయవివాహములకుయోగ్యకాలము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వివా
హమైనతర్వాతభార్యజీవవిహీనయుండగా మరలవివాహమునుగోరువాడు
ప్రథమవివాహసంవత్సరము మొదలు బేసిసంవత్సరములయందును భార్యమృ
తినొందినవెనుకచనిపోయినది మొదలుకొని బేసిసంవత్సరములయందునుగొం
దఱిమతానుసారముగా సరిసంవత్సరములలో బేసినెలలయందునుద్వితీయా
దివివాహముచేయదగినదని తాత్పర్యము॥ ఇచ్చటభార్యపుత్రహీనురాలై మృ
తినొందిన సమవర్షములందు సమమాసములయందైన జేయదగుననియును
పుత్రవతియైమృతినొందిన బేసివర్షకాలములయందు జేయవలయుననియు
కొందఱియభిప్రాయము॥

(౫౭)మూ॥ కుంభాజోక్షనృయుగ్మతౌళిసదనే ష్వర్కేస్థితేఫాల్గునే
మాఘేమాధవశుక్రయోశ్చశుభదస్త్వూర్జద్వయేమధ్యమః। చైత్రేమీనగతేధను
ర్మృగగతేపౌషేచయుగ్మాన్వితేప్యాషాఢేనశుభోధనుర్ఝషయుతేప్యర్కే
వివాహశ్శుభః॥వ్యా॥అథవివాహయోగ్యమాసనిర్ణయమాహ॥ కుంభేతి॥ అ
ర్కే సూర్యే కుంభాజోక్షనృయుగ్మతౌళిసదనేషు కుంభమేషవృషమిథునతు
లారాశిషుస్థితేసతి ఫాల్గునే మాఘేచమాధవశుక్రయోః వైశాఖజ్యేష్ఠమాస
యోః॥ని॥వైశాఖేమాధవోరాధోజ్యేష్ఠేశుక్ర ఇత్యుభయత్రాప్యమరః॥ వివా
హశ్శుభదఃఊర్జద్వయేకార్తికమార్గశీర్షమాసద్వయే॥ని॥ బాహుళో
ర్జౌకార్తికిక ఇత్యమరః। మధ్యమఃఅనుత్తమః అర్కేమీనగతేసతిచైత్రమాసి
ధనుర్మృగగతేధనుర్గతేమకరగతేవాయది పౌషేమాసియుగ్మాన్వితేమిథునగ
తేసతిచఆషాఢేమాసి।అపిశబ్దాత్కర్కటగతేఆషాఢేపినశుభప్రదః। తథాచా
పస్తంబేన।ఉత్తమంచనైదాఘమిత్యాషాఢత్రయస్యాపినిషిద్ధత్వాత్ ధనుర్ఝ
షయుతేపౌషాత్రికే మాసి అర్కేధనుర్గతేమకరగతేసతివివాహశ్శుభఃచైత్రే
మీనగతేఇత్యనేనమీనచైత్రనిషేధఃవింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవ । నతుదక్షిణ
దేశానాంవింధ్యస్యోత్తరదేశానాంమధ్యేపి । కళింగవంగసింధూనామేవకృ
త్స్నమీనచైత్రనిషేధః। శేషేతుమేషాయప్రవేశాదారభ్యనిషేధః। తథా

హాపత్తుః॥ శ్లో॥ మేషాయనప్రవేశేతు తదారభ్య ప్రయత్నతః । వివాహం శుభమి
చ్ఛంతి గర్గకశ్యపదేవతాః॥ మీనచైత్రే మహాదోషః కళింగే వంగసింధుషు। వివా
హం వర్జయేత్తత్ర చాన్యేషు తు శుభప్రదః॥ పరాశరసంహితాయాంచ॥ శ్లో॥
వింధ్యస్య దక్షిణే దేశే మీనచైత్రే శుభావహః। తస్య సవ్యోత్తరే భాగే నైవ చై
త్రశ్శుభావహః। వివాహో మీనచైత్రేతు యావన్మేషం విశేద్రవిః। తావచ్చైవ వివా
హం కర్యకుర్యాద్వింధ్యస్య దక్షిణే ఇత్యుక్తత్వాత్॥ అ॥ వివాహవిషయమైన శు
భాశుభఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషవృషభమిథునతులాకుంభరాసుల
యందు సూర్యుడుండగాను। సూర్యుడు పుష్యమాసముకంటె నితరమాసముల
యందు ధనుర్మకరములబొందియుండగాను। వైశాఖజ్యేష్ఠమాసఫాల్గునమా
సములయందును। వివాహముచేయుట మంగళకరమనియు। కార్తీకమార్గశీ
ర్షమాసములయందు జేయుటయల్పఫలదంబనియు। సూర్యుడు పుష్యమా
సమందు ధనుర్మకరరాసులయందుండగాను ఆషాఢమాసమందు మిథునకర్కాట
కరాసులయందుండగాను వివాహముచేయుట మంగళకరమనియు సూర్యుడు చై
త్రమాసమునందు మీనరాశియందుండగా కలిగెడిదోషము వింధ్యపర్వతోత్తర
దేశమునకే గాని దక్షిణదేశమునకు లేదు కాన దక్షిణదేశస్థులు మీనచైత్రమం
దు మేషాయనప్రవేశమైనను వివాహము చేయదగునని తాత్పర్యము॥ ❋

(౫౩) మూ॥ మాసాంతే దినపంచకే పితృతిథౌ రిక్తాష్టమీ ద్వాదశీ షష్ఠీ వి
ష్టిషు వాదినోత్తరదళే సాయంతనే హర్ముఖే। మాసాదావవమార్ధరాత్రదిన
కృత్కామప్రదోషేషు చామన్వాద్యౌ చ యుగాదివర్జనవిషయే పాణిగ్రహో వానిం
దితః॥ వ్యా॥ అ॥ వివాహే నిషిద్ధతిథీన్ ఆహ॥ మాసాంత ఇతి॥ మాసాంతే దినపంచకే
కృష్ణైకాదశీప్రభృతిదినపంచకే పితృతిథౌ సాంవత్సరికాదిపితృదినే, రిక్తాష్ట
మీ ద్వాదశీ షష్ఠీవిష్టిషు రిక్తాః పూర్వోక్తాః అష్టమీ పక్షద్వయగతా ద్వాదశీ శుక్ల
పక్షగతా। మాసాంతే దినపంచక ఇత్యనేనైవ కృష్ణద్వాదశ్యాః తదంతఃపాతిత్వే
న గతార్థత్వాత్। షష్ఠీ చ పక్షద్వయగతా విష్టిర్భద్రాకరణం యేతేషు వా శబ్దః
విష్టిసముచ్చయార్థకః॥ ని॥ వా స్యాద్వికల్పే ఉపమాయామేవార్థే చ సముచ్చయ
ఇత్యమరః। దినోత్తరదళే దినస్యోత్తరార్ధే సాయంతనే దివసస్య పంచమభా
గఏవ అతః దివసస్యోత్తరార్ధమాత్రస్య నిషేధః సువస్తు సాయంతన
మాత్రస్యాయం నిషేధః న తూత్తరార్ధమాత్రస్యేతి వ్యాఖ్యేయం। అన్యథా ఉత్త
రదళనిషేధేనైవ తదంతఃపాతినః సాయంతనస్య గతార్థత్వాత్ పృథక్సాయం
తనగ్రహణస్య వైఫల్యప్రసంగాపత్తేః అహర్ముఖే ఉషఃకాలే॥ ని॥ ప్రత్యూషో హ
ర్ముఖం కల్యమిత్యమరః। మాసాదౌ శుక్లప్రతిపది అవమః దినక్షయః అర్ధరాత్రం
మహానిశీథం ద్వితీయయామచరమఘటికాద్వయం తృతీయయామప్రథమఘటి

కాచతిథిసంజ్ఞాదినకృత్స్నప్రమీకాసుత్రయోదశితయోఃప్రదోషః మేతేషుమ
న్వాదౌచతుర్దశమన్వాదష్విత్యర్థఃజాతావేకవచనంయుగాదివర్జదివ
సేయుగాదయశ్చత్వారఃప్రసిద్ధాః । ఏతేషువర్జదివసేషు పూర్వోక్తేషుస
ర్వేషువర్జదివసేషుపాణిగ్రహణానినైతఃకర్మాణి క్తఃఋషిభిరితి శేషః॥ అ॥ వి
వాహనిషిద్ధకాలములజెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥కృష్ణైకాదశిమొదలుకొనిఅమావాస్యవ
రకును పితృతిథులయందును రిక్తతిథులయందును అష్టమి ద్వాదశివష్ఠీలయం
దునుభద్రకరణయందును దినోత్తరభాగమనగా ౩వజామునందునుసాయం
కాలమనను ౨౮ వగడియమొదలు ౫ గడియలను ప్రభాతసమయమందును
శుద్ధసాధ్యమిందునును మూడుతిథులుగూడినదివసమందును సగమురాత్రివే
ళయందును సప్తమిత్రయోదశిప్రదోషములయందును౧౪ మన్వాదులయందు
ను ౪ యుగాదులయందును ముందుజెప్పబడిన వర్జదివసములయందువివా
హముచేయకూడదనుట॥ ❀

(౫౪)మూ॥ శుక్రార్కేందుజవాసరేషుశుభదో మందారయోర్మ
ధ్యమశ్చోద్వాహఃకుజవాసరేనిధనదస్సామేసపత్నీప్రదః। రేవత్యుత్తరరోహి
ణీకరపితృస్వాతీందుమిత్రాసు రేపాపానన్వితపాపవేధరహితే పాణిగ్రహ
శ్శోభనః॥వ్యా॥అ॥వివాహవాసరనక్షత్రనియమమాహ॥శుక్రేతి॥ ఉద్వాహఃవి
వాహఃశుక్రార్కేందుజవాసరేషుశుక్రగురుబుధవాసరేషు శుభదఃమందారక
యోశ్శనిభానువాసరయోః మధ్యమఃకుజవాసరేనిధనదః మృత్యుప్రదఃసోమే
సోమవాసరేసపత్నీప్రదఃద్వితీయవివాహప్రదఇత్యర్థః। రేవత్యుత్తరరోహి
ణీకరపితృస్వాతీందుమిత్రాసురేరేవత్యుత్తరత్రయరోహిణీహస్తమఖాస్వా
తిమృగశీర్షానూరాధామూలాసు నీతేషామన్యతమే పాపానన్వితేపాపవేధ
రహితేచనక్షత్రేపాణిగ్రహశ్శోభనః॥ అ॥ వివాహమునకుయోగ్యయో
గ్యవారనక్షత్రములజెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ బుధగురుశుక్రవారములుత్తమంబు
ఆదిత్యశనివారములుమధ్యమంబులు భౌమవారముమరణప్రదంబు సోమవార
మువునర్వివాహప్రదము మఱియురోహిణి మృగశీర్ష మఖ ఉత్తర హస్త
స్వాతి అనూరాధ మూల ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర రేవతి వీనిలో పా
పగ్రహములేనినక్షత్రమందును వివాహముచేయుటయుక్తమనుట॥ ❀

(౫౫) మూ॥ ఆర్ద్రాదావనిలాంతఋక్షదశకే సూర్యేస్థితేవాగురౌ
సింహస్థేప్యథవాతదంశకగతేపూర్వేదళేపారిఘే । ఉద్వాహోనశుభఃస్వ
జన్మనిధనేమాసేచరాశౌగృహేదంపత్యోరపి జన్మకర్మనిధనాద్యృక్షేషుస
త్స్వపి॥వ్యా॥అ॥అథఅన్యానపినిషేధానాహ।ఆర్ద్రాదావితి। సూర్యేఆర్ద్రా
దావనిలాంతఋక్షదశకేఆర్ద్రాప్రభృతిస్వాత్యంతనక్షత్రదశకేస్థితేసతి॥ శ్లో॥

జ్యేష్ఠమాసేయదాసూర్యేమద్రక్షేఽర్ధభోగభాక్। వివాహాదిశుభంకార్యం
కేచిదాహుస్త్రయాంశకా ఇతివిద్యమానత్వాత్। ఆర్ద్రాదౌవిత్యస్యఆర్ద్రా
యాశ్చతుర్థపాదమారభ్యస్వాత్యంతమిత్యర్థః। గురౌసింహస్థే సింహరాశౌ
స్థితేసతిఅథవాతదంశకగతేవాపరిఘాయా ఇదంపారిఘం। తస్యేదమిత్యణ్ప్ర
త్యయః। తస్మిన్పూర్వదళేపూర్వార్ధే ఉద్వాహోనశుభః స్వజన్మనిధనేస్వజన్మ
మాసాదష్టమేమాసిజన్మమాసస్తు॥ శ్లో॥ జన్మనోదినమారభ్యత్రింశద్దినమతఃప
రం। జన్మమాసమితిప్రాహుర్మునయస్సత్యవాదిన ఇత్యుక్తత్వాత్ స్వజన్మమాస
స్తస్యవేదితవ్యః। రాశౌ జన్మరాశేరష్టమరాశౌగృహేస్వజన్మలగ్నాదష్టమెల
గ్నేదంపత్యోర్జన్మకర్మనిధనాద్యృక్షేషుజన్మకర్మసాంఘాతకవైనాశికమా
నసికసాముదాయికనైధనేషు సప్తనక్షత్రేషుచనశుభః అత్రసింహగురునిషే
ధః వింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవనతుదక్షిణదేశానాం। తథాచగోబిలః॥ శ్లో॥
వింధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగేసింహయుక్తేబృహస్పతౌ। వివాహంనైవకుర్వీతనా
యందోషోస్తిదక్షిణే॥ అ॥ మఱికొన్నివివాహనిషేధకాలముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ సూర్యుడార్ద్రనాలవపాదము మొదలుస్వాతినాలవపాదమువరకునుండి
నను బృహస్పతిసింహరాశియందైనను। ఈరాశ్యంశయందయిననుండగాను। ప
రిఘానామయోగపూర్వార్ధమందును జన్మమాసమనగా జన్మించినదినము మొ
దలు ౩౦ దివసములందును జన్మమాసమునకు ౮ వమాసమందును జన్మ
రాశికి ౮ వరాశియందును జన్మలగ్నమునకు ౮ వలగ్నమందును ౩౪వ శ్లోక
మందుజెప్పబడినజన్మకర్మాదినక్షత్రములయందును వివాహము జేయదగదని
తాత్పర్యము బృహస్పతిసింహరాశియందుండగావింధ్యోత్తరదేశస్థులకేవివా
హనిషేధముతక్కిన దేశస్థులకానిషేధములేదు॥

(౫౬) మూ॥ శుక్రశ్శక్రదిగుద్గతస్త్రిదివసేబాలోదశాహేపరేపక్షే
వృద్ధ ఇతిక్రమాద్దశదినేపంచాహమేవాథవా। పక్షేచోభయతోగురుఃపరమత
శ్శక్రేజ్యయోస్తద్వమేపంచాహంతుదినత్రయేఽర్ధదివసే వృద్ధశ్శిశుస్స్యాద్భృ
చ్ఛశీ॥ వ్యా॥ అ॥ గురుశుక్రశశీనాంఫలంవక్తుమిచ్ఛన్ త్రయాణాంవృద్ధబాలత్వేద
ర్శయతి॥ శుక్ర ఇతి॥ శుక్రఃశక్రదిగుద్గతఃశక్రఃఇంద్రఃతస్యదిక్ప్రాచీతస్యాముది
తస్సన్ త్రిదివసేత్రయాణాందివసానాంసమాహారఃత్రిదివసంతస్మిన్ బాలో
భవతిపరేపశ్చిమదిశ్యుదితస్సన్ దశాహేదశదివసేషుబాలః ఇతిక్రమాదుక్త
ప్రాక్పశ్చిమక్రమాత్పక్షే పంచదశదివసేషు వృద్ధఃప్రాచ్యాం దశదివసేషు
వృద్ధఃప్రతీచ్యాంఅథవాపంచాహంపంచదినేషువాప్రతీచ్యాంవృద్ధోభవంతిగు
రుఃఉభయతఃఉదయేఅస్తమయేచపక్షేపంచదశదివసేషుబాలోవృద్ధశ్చశుక్రే
జ్యయోర్గురుశుక్రయోఃతద్ద్వయే ఉదయాస్తమయద్వయేపంచాహంపం

చదినాన్నీతిపరమతంకేషాంచిత్పక్షః శశీచంద్రఃపినత్రయేవృద్ధః అర్థః పివసే
ఉదయానంతరంత్రింశద్ఘటికాఃశిశుస్స్యాత్॥ శ్లో॥ చతుర్దశ్యాంత్యగశ్చంద్రస్సకృ
దస్తమయంవ్రజేత్ । అమావాస్యాంతగౌసూర్యచంద్రౌరాశ్యాదిభిస్సమౌ।
అంతేప్రతిపదస్సూర్యాన్నిర్గతశ్చోదయంగతఇత్యుక్తత్వాత్ చతుర్దశ్యాంత్య
ఘటికాప్రభృతిప్రతిపదః అంత్యఘటికాపర్యంతం దినద్వయమస్తంగతః ప్రతి
పచ్చరమఘటికామారభ్యద్వితీయాయాస్త్రింశద్ఘటికాపర్యంతంబాలః। ద్వా
దశ్యాఃప్రథమఘటికామారభ్యచతుర్దశ్యాఃచరమఘటికాపర్యంతం దినత్ర
యంవృద్ధోభవతీత్యర్థః॥ అ॥ గురుశుక్రచంద్రులవృద్ధత్వబాల్యములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ శుక్రుడుతూర్పుదెస ఉదయించిన ఉదయానంతరం 3 దివస
ములు బాలుడును పశ్చిమంబున ఉదయించిన ౧౦ దివసములు బాలుడును
తూర్పున అస్తమించిన అస్తమయమునకుముందు ౫ దినములు వృద్ధుడును ప
శ్చిమంబున అస్తమించిన ౧౦ దివసములు వృద్ధుడును నొకపక్షమున పశ్చి
మంబున ౫ దివసంబులు వృద్ధుడును బృహస్పతి ఉదయించిన ౧౫ దివసము
లుబాలుడు అస్తమించిన ౧౫ దివసములువృద్ధుడును కొందఱియభిప్రాయ
ముగురుశుక్రులకుభయులకునుదయించినస్తమించిన ౫ దినములుబాలవృద్ధ
త్వములనియును చంద్రుడు కృష్ణద్వాదశి మొదటిఘడియమొదలు చతుర్ద
శ్యంత్యగడియవరకు వృద్ధుడును శుద్ధపాడ్యమితుదగడియమొదలు విదియ 30
గడియలవరకు బాలుడనియు తాత్పర్యము॥ *

(౫౭) సూ॥ శుక్రార్కేందుషుచాస్తగేషునిధనంప్రాప్నోతిశీఘ్రంవరో
బాలేషువ్యభిచారిణీచయువతిర్వృద్ధేషుసత్సుత్రిషు । కన్యామృత్యుగతావివా
హసమయేవ్రాత్యోపి తేవాభవేత్సీమంతంసవనంవినైవనశుభంసర్వేషు కర్మ
స్వపి॥ వ్యా॥ శుక్రేతి॥ వివాహసమయేశుక్రార్కేందుషుశుక్రగురుచంద్రేషుత్రిష్వ
స్తగేషుసత్సువరఃశీఘ్రంమృత్యుంప్రాప్నోతి। ఏతేష్వేవబాలేషుసత్సుయువతిః
స్త్రీవ్యభిచారిణీస్యాత్ । వృద్ధేషుసత్సుకన్యామృత్యుంగతాభవేత్ వ్రతే ఉపన
యనసమయేఏతేష్వేవనిధనేషుసత్సువ్రాత్యఃకర్మహీనోభవేత్ వటురితిశేషః॥
సీ॥ వ్రాత్యస్సంస్కారహీనస్స్యా[illegible] సీమంతంప్రసిద్ధం సవనం పుంసవనం
వినాఆభ్యాంవినాతయోర్గ్నాసనియమత్వాన్నమూఢాద్దోషఇత్యర్థః । అ
న్నప్రాశనస్యాప్యేవంబోధ్యంసర్వేషుకర్మసుశుభకర్మసునశుభం । అత్రగు
రుశుక్రయోర్వృద్ధబాల్యయోర్దేశభేదేనవ్యవస్థాకర్తవ్యాతథాహి॥ శ్లో॥ విం
ధ్యస్యదక్షి. [illegible] వృద్ధబాల్యేసితేజ్యయోః । త్రిదినంవర్జనీయంత్వా[illegible]
ప్రాచ్యేషుశోభనమితి॥ అ॥ నిర్గఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రగురుశుక్రము
[illegible]

బాలురైయున్నవివాహమయినకన్యక అంకులాడియగునని యువృద్ధురైయున్న కన్యకమృతిబొందుననియు నీమఃగ్గురీప్రకారముండగా నుపనయనమైనవాడు వ్రాత్యుడనియు మాసనియమమఃగల సీమంతాదులవిడిచినయన్యముఃలైనసర్వకర్మలకును నిషేధమని తాత్పర్యము వింధ్యపర్వత దక్షిణదేశస్థులకు గురుశుక్రులు వృద్ధబాలత్వములలోనున్న 3 దివసంబులంబరిత్యజించిమిగిలినదివసములలో జేయవచ్చుననికొందఱియభిప్రాయము॥ *

(౫౮) మూ ॥ జ్యేష్ఠే మాసికరగ్రహోనశుభకృజ్జ్యేష్ఠాంగనాపుత్రయోః జ్యేష్ఠే మాస్యపిజాతయోయశ్చదివా జ్యేష్ఠోడుసంభూతయోః। దంపత్యోర్యదియేనకేనవిధినా జ్యేష్ఠాత్రయంచాస్తిచేత్ త్రిజ్యేష్ఠాహ్వయదోషదోహిసతతంనాప్యాద్యగర్భద్వయే॥ వ్యా॥ అ॥ అథత్రిజ్యేష్ఠస్వరూపంజ్ఞాపయ న్ తత్రవివాహనిషేధమాహ॥ జ్యేష్ఠ ఇతి॥ జ్యేష్ఠే మాసి జ్యేష్ఠాంగనాపుత్రయోః జ్యేష్ఠపుత్రీ జ్యేష్ఠపుత్రయోః కరగ్రహోవిహహోనశుభకృత్। కించ జ్యేష్ఠమాసజాతయోరపి జ్యేష్ఠోడుసంభూతయోః జ్యేష్ఠానక్షత్రజాతయోశ్చ జ్యేష్ఠమాసినశుభకృత్ యేనకేనవిధినాదంపత్యోః జ్యేష్ఠాత్రయమస్తిచేద్యదితదాత్రిజ్యేష్ఠాహ్వయదోషోభవతిహీతిప్రసిద్ధా। త్రిజ్యేష్ఠేనశుభకర ఇత్యర్థః సాప్యాద్యగర్భద్వయేత్రిజ్యేష్ఠత్వాభావేపి ఆద్యగర్భద్వయేపినశుభకర ఇత్యర్థః। ఆద్యగర్భద్వయేవిశేషః॥ శ్లో॥ ఆద్యగర్భద్వయోర్యత్రవివాహఃకారయేద్యది। మాసాధిపతిమిత్రత్వవశాదత్రశుభావహః॥ మనుశ్చ॥ శ్లో॥ వివాహోయదికర్తవ్యశ్చాద్యగర్భద్వయోరపి। అన్యోన్యరాశిమిత్రత్వే శుభంప్రాహమునిర్మనురితి॥ తా॥ ఏవిధముననైనగన్యావరులకుమూడు జ్యేష్ఠశబ్దములుగూడెనేని త్రిజ్యేష్ఠమనుదోషమగుచున్నదిగానసహోదరులలో జ్యేష్ఠస్త్రీపురుషులకు జ్యేష్ఠమాసమందు వివాహముచేయగూడదనియు జ్యేష్ఠమాసమందైనను జ్యేష్ఠానక్షత్రమందయినను బుట్టిన కన్యావరులకును జ్యేష్ఠమాసమందు జేయగూడదనియు త్రిజ్యేష్ఠలుగూడకపోయినను గన్యావరులిరువురు సీమంతపుత్రులయిన వివాహమునకు నిషేధమని తాత్పర్యము ॥ జ్యేష్ఠకన్యావరులయిన దంపతులకు రాశిమిత్రత్వముగాని మాసాధిపులమిత్రత్వముగాని కలిగియుండెనేని శుభకరమని మన్వాదులయభిప్రాయము॥ *

(౫౯) మూ॥ వధ్వా ద్వాదశరంధ్రజన్మసుగురు ర్వైధవ్యదస్స్యాత్ త్రిషట్స్వంస్థస్త్రీశుభకృచ్చతుర్థదశమస్థానస్థితోదుఃఖకృత్। ఆవశ్యంబలమార్యసూర్యశశినాంభానాంవివాహేద్వయోర్దుష్టస్థానగతాలమీతువిహితాస్తేషాంచపూజాదినా॥ వ్యా॥ అ॥ అథవివాహే గురుఫలమాహ॥ వధ్వా ఇతి॥ వధ్వాః కన్యాయాః గురుః ద్వాదశరంధ్రజన్మసువధూజన్మలగ్నాజ్జన్మకాలచంద్రలగ్నా

ష్ట్వాద్వాదశాష్టమజన్మలగ్నేషు । స్థితస్సన్ వైధవ్యదస్స్యాత్ త్రిషట్సంస్థః పరస్య
తృతీయషష్ఠస్థానగతో గురుః స్త్రీప్రియకృత్ : స్త్రీనాశకృద్భవతి । చతుర్థద
స్థానదశమస్థానయోః స్థితశ్చేత్ ఉభయోర్దుఃఖకృదుక్త్యేతర స్థానేషు స్థితశ్చే
చ్ఛుభకరో భవతీత్యర్థాల్లభ్యతే। వివాహేద్వయోర్దంపత్యోః ఆద్యసూర్యశ
శినాంగురుసూర్యచంద్రాణాం ఖానాంతారాణాంచ బలంఆవశ్యంఉక్తంచ॥
శ్లో॥ చంద్రతారాబలంవీక్ష్య దంపత్యోర్గురుసూర్యయోః। మాసేశుభేశుభ
దినే కారయేన్మంగళంముదే। అమీగురుసూర్యచంద్రాః షష్ఠస్థానగతా అపిపూ
జాదినాజపహోమదానాదినానిహితాః వశీకృతాస్సంతః। తేషాందంపత్యో
రిత్యర్థః పూజాయాంబహువచనం। శుభదాభవంతీత్యర్థః॥ అ॥ వివాహము
నకుబృహస్పతిఫలము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బృహస్పతి కన్యకజన్మలగ్నమునకై
నను జన్మచంద్రలగ్నమునకైనను ౮-౧౨ లగ్నముః స్థానములయందున్న గ
న్యకవిధవయగుననియును వరునిజన్మలగ్నమునకు ౩-౬ స్థానములయందున్న
మృతభార్యావంతుడగుననియు ౪,౧౦ స్థానములయందున్న దంపతులుదుఃఖ
వంతులగుదురనియు ౨-౫-౭-౯-౧౧ స్థానములనున్న శుభకరుండని తాత్ప
ర్యము॥ ఇదియుగాకదంపతులకురవిచంద్రబృహస్పతితారాబలములవశ్యము
గాజూడదగినది ఈసూర్యచంద్రబృహస్పతులనిష్టస్థానమందుండిరేని జపహో
మదానాదులచేసంతుష్టులగావించినశుభప్రదులగుదురని అర్థము॥ ❀

(౬౦) మూ॥ ఏకస్యాపిసుతాద్వయంనవిహితంనాప్యేకజన్యద్వయో
రేకస్మిన్నుదయేద్వయోశ్చవరయోర్దద్యాన్నపుత్రీద్వయం। పుత్రీపుత్రశుభద్వ
యంనయుగపత్కార్యంనపుత్రద్వయో రుద్వాహవ్రతయుగ్మమేకభవనేనా
ప్యన్యయోస్తద్ద్వయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం శ్లోకాభ్యాం ఏకోదరాణాంవి
వాహనిషేధమాహ। ఏకస్యేతి॥ ఏకస్యపుంసః సుతాద్వయం ఏకోదరకన్యాద్వ
యంనవిహితంనయోగ్యంనదేయమితియావత్। ఏకజన్యద్వయోః ఏకోదరయోః
ద్వయోః వరయోరపిసుతాద్వయంపుత్రికాద్వయమపినవిహితం ఏకస్మిన్నుద
యే ఏకలగ్నే ద్వయోః భిన్నోదరయోః వరయోః పుత్రీద్వయంనదద్యాత్ । పుత్రీ
పుత్రశుభద్వయం ఏకోదరయోః పుత్రీపుత్రయోః వివాహయుగ్మం ఉపనయన
యుగ్మంవా యుగపన్నకార్యంకించ ఉద్వాహశ్చవ్రతంచ ఉద్వాహవ్రతేత
యోః యుగ్మం ఏకలగ్నే ఏకగృహేచ అన్యయోర్భిన్నోదరయోరపితద్ద్వయం
వివాహద్వయం ఉపనయనద్వయంవా ఏకలగ్నేన కార్యం అపద్విషయే విశేషః॥
శ్లో॥ ఏకోదరోద్భవసుతాసుతయోర్వివాహం మాసాంతరేమనువసిష్ఠపరాశ
రాద్యాః। ఇచ్ఛంతిమంగళమథాశువదంతిగర్గాః కేచిత్తథైవదివసేప్యుదయ
ప్రభేదే। అపరోపి శేషః॥ శ్లో॥ ఏకలగ్నే విభిన్నానాం నైవసిద్ధ్యేత్పరాశరః। తయో

ర్వివాహమిచ్ఛంతిపృథగ్గ్రామేథమంటపే। శుభకృత్పుత్రికోద్వాహాత్, శ్చాత్పు
త్రకరగ్రహః ఏకతిథ్యాముపిప్రాహభాగఃవోభిన్నవేళయాంబాగ్హాస్పన్యే॥ శ్లో॥
ఏకస్మిన్దివసేప్యేకలగ్నేభిన్నాంశకేతయోః। ఏకగర్భోదయోస్తు తవివాహ
శ్శుభకృద్భవేత్। యామళవిషయేతు। ఏకస్మిన్వత్సరేచైకవాసరేమంటపేపిచ
కర్తవ్యంమంగళంస్వసోర్భ్రాత్రోర్యమళజాతయోః॥ గణేశః క్రమమాణా
నాంయుగపన్మాతృపూజనం। నానీముఖంభవేదేకంపూర్వామమంత్రాః పృథక్
పృథక్॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేసహోదరులకేకకాలవివాహమును నిషేధించు
చున్నాము॥ తా॥ ఒకవరునికినిరువురుసహోదరకన్యలనీయగూడదనియు నన్నద
మ్ములకునక్క చెల్లెండ్రనీయగూడదనియు నొకలగ్నమందు భిన్నోదరవరులకై
ననుగన్యకాద్వయమునీయ్యగూడదనియు నొకలగ్నమందు బుత్రీపుత్రులకువి
వాహముచేయగూడదనియు సోదరులకు రెండువివాహములుగానియుపనయ
నములుగాని చేయగూడదనియు నొకనికినుపనయనమునొకనికివివాహమునొక
గృహమందొకలగ్నమందు జేయగూడదనియుభిన్నోదరులకైన నొకలగ్నమం
దొకవేదికయందు జేయగూడదనియు తాత్పర్యము॥ ఆపత్కాలవిషయమైమ
న్వాదులుకొందఱు మాసాంతరమందు జేయవచ్చుననియు గొందరులగ్నాంతరమ
న్దు జేయవచ్చుననియు గొందఱొకలగ్నమందంశాంతరమన్దన్యగ్రామమన్దు జేయువ
చ్చుననియు అనుజలవిషయమైయేకకాలమన్దే చేయువలయుననిచెప్పియున్నారు॥

(౬౧) మూ॥ పుత్రీపాణినిపీడనాచ్చ పరతస్సూనోర్వివాహశ్శుభో నాన్య
త్పుత్రకరగ్రహాత్తనకిమప్యుద్వాహ ఏవవ్రతాత్। నాన్యత్పూర్వమృతుత్రయా
త్స్వశరదిప్యేకోదరాణామనుప్రత్యుద్వాహవిధిస్తయోర్నశుభకృత్సోప్యత్ర
త్రపూర్వత్రచ॥ వ్యా॥ పుత్రీతి॥ పుత్రీపాణినిపీడనాత్ దుహితృవివాహాత్ పరతః
అనంతరం సూనోః పుత్రస్యవివాహశ్శుభః పుత్రకరగ్రహాత్ పుత్రవివాహానంత
రం అన్యత్పుత్రికావివాహః పుత్రోపనయనాదికం నశుభకృత్ వ్రతాత్ పుత్రోప
నయనానంతరం ఉద్వాహ ఏవశుభః నకిమపి పునరుపనయనాదికంనశుభమిత్య
ర్థః స్వశరదివివాహసంవత్సరే॥ ని॥ సంవత్సరోవత్సరోబ్దోహాయనోస్త్రీశరత్స
మా ఇత్యమరః। ఋతుత్రయాత్ షణ్మాసాత్పూర్వమేకోదరాణామన్యత్ ఉపన
యనంఅయంప్రత్యుద్వాహవిధిః వివాహవిధిః తయోర్నశుభకృదితి అత్రశ్లోకే
పూర్వత్రచపూర్వశ్లోకేచోక్తః అత్రస్వశరదీత్యన్యేన అబ్దభేదేతుశుభకృదితిగ
మ్యతే ఉక్తంచ॥ శ్లో॥ ఫాల్గునే చైత్రమాసేతుపుత్రోద్వాహోపనాయనే। అబ్దభే
దాత్ప్రకుర్వీత ఋతుత్రయవిడంబనమితి॥ తా॥ ఏకకాలమందు బుత్రపుత్రికావివా
హములలో బుత్రికావివాహానంతరము పుత్రవివాహము ముఖ్యమనియు। పుత్రవి
వాహానంతరమందు బుత్రికావివాహమైనను బుత్రోపనయనమైన జేయగూడదని

యయుబుత్ర[illegible]పనయనానంతరమారుపుత్రికావివాహముశుభకరమనియు।బుత్రవివాహముచేసినసంవత్సరమందు౬నెలలపర్యంతమేకోదరులకుపనయనాదులుసశుభకరములనియుమఱియునీవివాహవిధియీకరిమమునవాసంవత్సరమందు౬నెలలుచేయగూడదనిచెప్పబడినదనుసంవత్సరభేదమైనపక్షమందు నీచెప్పబడినపరిమితిలేకనేవివాహాదులుచేయుటయుక్తముగానఫాల్గునమాసమందు వివాహమునుజేసిచైత్రమాసమందుమరలనేప్రయోజనమైనజేయవచ్చుననితాత్పర్యం॥

(౬౨)మూ॥ చాతుర్థీంచవధూంచతుర్థపురుషస్తాంపంచమీంచోద్వహేన్నోషష్ఠీంతుసముద్వహేత్తుయువతింనోపంచమీంపంచమః। తార్తీయాంతువధూంత్సృతీయపురుషస్తాముద్వహేన్నోద్వహేదిత్యన్యేప్రవదంతిసప్తమజనాదూర్ధ్వంపరేషామివ॥వ్యా॥అ॥ అథవివాహయోగ్యాయోగ్యసంబంధమాహ॥చాతుర్థీమితి॥ చతుర్థపురుషఃకూటస్థాత్ చతుర్థపురుషఃచాతుర్థీంవధూంస్త్రియంఉద్వహేత్ కించచతుర్థయేవపఞ్చమీంకూటస్థాత్పంచమీంతాంవధూంచఉద్వహేత్ కింతుచతుర్థఃషష్ఠీంయువతీంతునోసముద్వహేత్పంచమః పంచమపురుషః। పంచమీంయువతింనోసముద్వహేత్ తృతీయపురుషః తార్తీయాంతృతీయవధూంచ ఉద్వహేత్ నోద్వహేదిత్యన్యేతృతీయంతార్తీయాంనోద్వహేదితి కేచిత్ ప్రవదంతీత్యర్థః।ఇయంవ్యవస్థాసప్తమజనాత్సప్తమపురుషపర్యంతంసప్తమజనాదూర్ధ్వంతుపరేషామివసపిండానామివ సంబంధః। నోపంచమీంపంచమఇత్యత్రవిశేషోద్రష్టవ్యః॥ శ్లో॥ పంచమఃపంచమీంకన్యాంనోద్వహేదితియద్వచః।పితృపక్షేనిషేధోయంమాతృపక్షేనతద్భవేదితి॥అ॥వివాహమునకుయోగ్యాయోగ్యసంబంధములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ కూటస్థపురుషుడుమొదలు౪వపురుషుడు నాలవస్త్రీనిన్ని౫ వస్త్రీనిన్నివివాహముచేయవచ్చుననియుజతుర్థపురుషుడుషష్టస్త్రీనివివాహముచేసుకొనగూడదనియు బంచమపురుషునికిబంచమస్త్రీనివివాహముచేయగూడదనియునుతృతీయపురుషునికిదృతీయస్త్రీనివివాహముచేయవచ్చునుగూడదనికొందఱిమతమిచెప్పబడిననియమముసప్తపురుషపర్యంతమేగానఅనంతరముసామాన్యబంధుసంబంధమువలెనెవివాహముచేయవచ్చుననితాత్పర్యము॥ఈపంచమస్త్రీపంచమపురుషవివాహముతండ్రివరుసకాదనియుదల్లివరుసయుక్తమంబనికొందఱిమతము॥ *

(౬౩)మూ॥ మూలాహిప్రభవావధూశ్వశురతత్పత్నీహంతిక్రమాదంత్యాద్యంఘ్రి)సముద్భవాత్వథభవేజ్జ్యేష్టర్క్షజాశ్లేషజమ్।ఇందాగ్నిప్రభవావివాహసమయేహంత్యేవసాదేవరంత్రిష్వేతేవ్వేషభేషజాతపురుషోహంతీతి కేచిజ్జగుః॥వ్యా॥ అథగండక్షజాతకన్యాఫలమాహ॥మూలేతి॥ మూలాహిప్రభవామూలాశ్లేషానక్షత్రజాతావధూఃక్రమాత్ శ్వశురతత్పత్న్య

మూలజాశ్శ్వశురంభర్తృజనకం ఆశ్లేషజాతత్పత్నీం శ్వశ్రూం।మూలాహి ప్రభవేత్కృత్స్న మూలాశ్లేషయోః నిషేధః ప్రాప్తే పాదభేదేన వ్యవస్థాపయతి అంత్యాద్యాంఘ్రి సముద్భవా మూలాంత్యపాదే ఆశ్లేషాద్యపాదే సముద్భవా వధూః శ్వశురతత్పత్న్యౌ నిహంతి। అథ జ్యేష్ఠర్క్షజా శ్లేషజం భర్తృకజ్యేష్ఠం నిహంత్రీ భవేత్।ఇంద్రాగ్ని ప్రభనా విశాఖానక్షత్రజాతా వధూః వివాహసమయ ఏవ దేవరం స్వభర్తృకనిష్ఠం హంతి। ఏతేషు త్రిషు భేషు మూలాశ్లేషా జ్యేష్ఠానక్షత్రేషు జాతపురుషోపి పూర్వోక్తాన్ హంతీతి కేచిజ్జగుః ఊచుః॥ గై శబ్దే ఇతి ధాతోర్లుభ తేలిట్।త్రిష్వేత్యుపలక్షణం విశాఖజోపి దోషకృత్ అయం। నసమీచీనః పక్షః ఇత్యస్వరససూచనాయ కేచిదిత్యుక్తం।శ్లో॥ మూలాసార్పవిశాఖాసు జ్యేష్ఠభే చోద్భవః పుమాన్।నదోషకృద్వివాహేషు స్త్రియస్సర్వత్ర వర్జయేత్। ఇతి విద్యమానత్వాత్॥ అ॥ గండనక్షత్రమందు బుట్టిన వారలకు ఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మూలానక్షత్రమందు బుట్టిన స్త్రీ మామకు కూడదనియు। ఆశ్లేషయందు బుట్టిన స్త్రీ యత్తకు కూడదనియు నీమూలాశ్లేషలయందు గూడదని సామాన్యముగా జెప్పినను మూలానక్షత్రము నాలవపాదమందు బుట్టిన మామకు మారకురాలనియు। నాశ్లేష మొదటిపాదమందు బుట్టిన నత్తకు మారకురాలగునది విశేషంబనియు జ్యేష్ఠానక్షత్రమందు బుట్టిన స్త్రీ పతిజ్యేష్ఠభ్రాతృనాశకారిణియగుననియు । విశాఖానక్షత్రమందు బుట్టిన స్త్రీ వివాహకాలమందే మఱదికి మారకురాలగుననియు నీమూలాశ్లేషా జ్యేష్ఠా విశాఖానక్షత్రములయందు బుట్టిన పురుషుడు క్రింద జెప్పిన వారికి మారకుడని కొందరు జెప్పినను స్త్రీలకు గాని పురుషులకు దోషము లేదని తాత్పర్యము॥

*

(౬౪) మూ॥ యః పంచాంగవిశుద్ధిహీనదినకృత్సంక్రాంత్యహః పాపినాం షడ్వర్గః కునవాంశగోష్టమకుజష్షట్ఛభృగోః కర్తరీ। లగ్నాదష్టమషష్టమేందురుభయోశ్చంద్రోష్టరిష్ఫారిగశ్చంద్రస్సగ్రహ ఏవ వారజనితస్స్యాద్దుర్ముహూర్తార్ధభః॥

*

(౬౫) మూ ॥ ఖర్జూరిస్థసమాంఘ్రిభం గ్రహణభం చోత్పాతభం క్రూరయుగ్ఘిష్ణ్యం చాశుభవిద్ధభం విషయుతం లగ్నం సదోషస్తథా। గండాంతో వ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగా ఇతి స్వాభిధా లగ్నస్యాప్యఖిలైకవింశతిమహాదోషాః ప్రవక్ష్యేథ తాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథశ్లోకద్వయే నేకవింశతిమహాదోషనామాన్యాహ॥ ఇతి॥ ఖర్జూరిస్థే చ॥ యః పంచాంగశుద్ధిహీన ఇత్యేకః। దినకృత్సంక్రాంత్యహ ఇత్యేకః। పాపినాం షడ్వర్గ ఇత్యేకః। కునవాంశ ఇత్యేకః। అష్టమకుజ ఇత్యేకః। భృగోష్షట్క ఇత్యేకః। కర్తరీత్యేకః। లగ్నాదష్టమ ఇత్యేకః। ఉభయోరిందుః షష్ఠాష్టమ ఇత్యేకః। చంద్రోష్టరిష్ఫారిగ [illegible] దోష

ఇత్యేకః।సంక్రాన్తిగ్రహణమిత్యేకః।పాపజనితదుర్ముహూర్తాభిధ ఇత్యేకః।ఖర్జూరి
స్థసమాంఘ్రిభమిత్యేకః।గ్రహణభమిత్యేకః।ఉత్పాతభమిత్యేకః క్రూరయుగ్ధి
ష్ణ్యమిత్యేకః।అశుభవిద్ధభమిత్యేకః।విషయుతం విషయుతలగ్నమిత్యేకః।లగ్నా
స్తదోష ఇత్యేకః।గండాంత ఇత్యేకః।వ్యతీపాతవైధృతిమహాయోగ ఇత్యేకవింశ
ద్దోషా ఇత్యేవ స్వసంగిరా వ్యతీపాతభిన్నకాలికయోస్తయో రేకదినేయోగాసం
భవాదితి నైకసంఖ్యాత్వసంభవః ౹౦। ఏతేసర్వేమిళిత్వా ఏకవింశతిదోషా
భవంతి। తాన్ శ్లోకద్వయేనోక్తానఖిలైకవింశంతిమహాదోషాన్ లగ్నస్యైవ త్యే
కథయామి॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేనిరువదియొక మహాదోషనామముల జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ పంచాంగశుద్ధిహీనమని సంక్రాంత్యహస్సని। పాపషడ్వర్గమని
శుక్రవారాంశమని జన్మసుకుజుడని భృగుషట్కమని కర్తరియని లగ్నాష్టమదోషమని
అష్టమచంద్రుడని షష్ఠరిష్ఫచంద్రదోషమని చంద్రస్య గ్రహదోషమనివారజనిత
దుర్ముహూర్తమని। ఖర్జూరస్థసమాంఘ్రిభంబని గ్రహణభమని ఉత్పాతభ
మని క్రూరయుగ్ధిష్ణ్యమని। అశుభవిద్ధభమని విషయుతలగ్నమని లగ్నాస్తదోష
మని గండాంతమని। వ్యతీపాతవైధృతిమహాయోగమని ఈ ఇరువదియొక మహా
దోషముల వివరము ముందు పైన తెలియజేయుచున్నాడు॥ ❋

(౬౬) మూ॥ దుష్టాశ్చేత్కరణర్క్షవారతిథయో యోగశ్చ తన్మేళనం నా
డ్యష్షోడశ షోడశేత్యుభయదోవర్జ్యార వేస్సంక్రమాత్ । రాశిష్వేవచరేషు
చైకదివసం త్యాజ్యాయనే రాశివత్ర దాశింగత ఏవతత్తదయనం ప్రాప్తోయదా
భాస్కరః॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయోనిర్దిష్టానామేకవింశతిమహాదోషాణాం స్వరూపం
నిర్వక్తుం ప్రథమోపదిష్టయోః పంచాంగశుద్ధిహీనదినకృత్సంక్రాంతిదోషయో
ర్లక్షణం దర్శయతి॥ దుష్టా ఇతి ॥ చేదుష్టాః కరణర్క్షవారతిథయః యోగశ్చ యః
తన్మేళనం తేషాం తిథివారనక్షత్రయోగకరణానాం పంచానాం మేళనం చేత్క
రణేషు భద్రః బుధేష్వనుక్తాని ప్రస్యాదీని వా రేషుకుజః యోగేషు పరిఘావ్యా
ఘాతాదయో వక్ష్యమాణాః తిథిషు మాసాంతే దినపంచక ఇతి శ్లోకోక్తాః ఏతే
దుష్టాః ఏతైస్సర్వథాసంభవం యుక్తమేవ పంచాంగస్య దుష్టత్వం ఏవం పంచాంగ
శుద్ధిహీనో దోష ఇత్యుక్త్వా తేర వేస్సూర్యస్య సంక్రమాదుభయతః పూర్వం షో
డశ నాడ్యః పశ్చాచ్చ షోడశ నాడ్యశ్చవర్జ్యాః శుభకర్మసు త్యాజ్యాః చరే
షు చరరాశిష్వేవ మేషకర్కటతులామకరేషు। రవిసంక్రమణేషు ఏకదివసః పూ
ర్వం త్రింశద్ఘటికాః [illegible] పరేచత్రింశద్ఘటికాః త్యాజ్యా ఇత్యర్థః శుభకర్మస్వితి శే
షః [illegible] యస్సంక్రమణే యావద్ఘటికాః తదయనేపి తావద్ఘటికా
త్యాజ్యా ఇత్యర్థః। భాస్కరస్సూర్యః యదా యస్మిన్ కాలే యదయనం ప్రాప్నోతి
తత్రైవ తత్ర రాశింగత ఏవ నసందేహః ఇత్యేవకారార్థః ఏషః దినకృత్సంక్రాంతిదో

షః॥ అ॥ క్రింద రెండుశ్లోకములయందు జెప్పబడిన యేకవింశతిమహాదోషస్వరూ
పముల దెలియజేయుచున్నవాఁడై ముందు పంచాంగశుద్ధిహీనదోషలక్షణమును
సంక్రాంతిదోషలక్షణమును దెలియజేయుచున్నాఁడు॥ తా॥ అశుభకరములైన తి
థివారనక్షత్రయోగకరణములుగూడిననది పంచాంగశుద్ధిహీనదోషమని శుభక
ర్మలవిషయమై సూర్యసంక్రమణప్రవేశమునకు ముందు వెనుక ౧౬ గడియలు వ
ర్జింపవలయునని సూర్యుఁడు మేషకర్కటతులామకరరాసులయందు ప్రవేశ
మునకు ముందు ౩౦ ఘడియలు వెనక ౩౦ ఘడియలును నిషేధింపవలయునని
యు అయనములకు నిషేధవిధి యీప్రకారమేయనియుని చేసినకృత్సంక్రాం
తిదోషమని తాత్పర్యము॥ *

(౬౭) మూ॥ మేషో గౌర్మిథునం కుళీరమృగరాట్కన్యాతులావృశ్చికా
శ్చాపాఖ్యోమకరో ఘటో ఝషఇతి హ్యేతే గ్రహాఖ్యాః క్రమాత్। భౌమశ్శుక్ర
బుధేందుసూర్యశశిజాభృగ్వారజీవాసితామందో జీవ ఇతిక్రమేణ గృహపాః ఏ
తేహి షడ్వర్గపాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథపంచభిశ్శ్లోకైః షడ్వర్గస్వరూపం ప్రపంచయి
తుం ఆదౌ తావత్తదుపయోగిరాశ్యధిపతీనాహ॥ మేషఇతి॥ మేషః ప్రసిద్ధః గౌః వృ
షభః మిథునం ప్రసిద్ధం కుళీరః కటకః మృగరాట్ సింహః। కన్యాతులావృశ్చికాః
ప్రసిద్ధాః చాపాఖ్యో ధనుః మకరః ప్రసిద్ధః। ఘటః కుంభః ఝషో మీనః ఇత్యేతే ద్వా
దశరాశయః క్రమాత్। గ్రహాఖ్యాః రాశిసంజ్ఞాః॥ ని॥ ఆఖ్యా హ్వా అభిధానం చ నా
మధేయం చ నామ చేత్యమరః। భౌమశ్శుక్రబుధేందుసూర్యాః ప్రసిద్ధాః శశిజో
బుధః పంచమ్యాపాజ్జేర్జనేర్డః ప్రత్యయః। భృగుశ్శుక్రః వారో అంగారకః జీవో గు
రుః అసితశ్శనిః పునః జీవో గురుః ఏతే ద్వాదశ క్రమేణ భౌమాదిక్రమేణ గృహపాః
రాశ్యధిపాః ఏతే రాశ్యధిపతయః ఏతే షడ్వర్గపాః షడ్వర్గాధిపతయశ్చ భవంతి
హి ప్రసిద్ధౌ అయమర్థః మేషవృశ్చికయోః భౌమః వృషభతులయోః శుక్రః। మిథున
కన్యయోర్బుధః కర్కటస్య చంద్రః సింహస్య సూర్యః। ధనుర్మీనయోర్గురుః మకర
కుంభయోశ్శనిరితి॥ అ॥ ఐదుశ్లోకములచే షడ్వర్గస్వరూపముల దెలియజేయు
టకై షడ్వర్గయోగులకు రాశ్యధిపతుల జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ మేషవృషభమిథున
కర్కటకసింహకన్యతులవృశ్చికధనుర్మకరకుంభమీనములు ౧౨ను రాసులని
యు। మేషవృశ్చికములకు నంగారకుఁడు। వృషభతులలకు శుక్రుఁడు మిథునకన్యల
కు బుధుఁడు। కర్కాటమునకు జంద్రుఁడు। సింహమునకు సూర్యుఁడు। ధనుర్మీనముల
కు గురువు। మకరకుంభములకు శనైశ్చరుఁడు వీరలు క్రమమున రాశ్యధిపతులనియు
వీరలే షడ్వర్గాధిపతులనియు తాత్పర్యము॥ *

(౬౮) మూ॥ సౌమ్యానామపి రాశయశ్శుభగ్రహాః క్రూరగ్రహాః పాపినాం
సర్వేషాం క్రమశశ్చరస్థిరఇతి స్యాద్ద్విస్వభావోభిధాః। త్రింశద్భాగమయం

చలగ్నమథతల్లగ్నస్యయోర్భాగయోరర్కేందూవిషమేసమేశశిరవీ హోరే
శ్వరౌస్తాక్రమాత్॥వ్యా॥సౌమ్య గ్రనామితి॥సౌమ్యానాంశుభగ్రహాణాంసంబం
ధినోరాశయః శుభగ్రహాఃశుభరాశయఇత్యుచ్యంతే పాపినాంక్రూరగ్రహా
ణాంసంబంధినోరాశయఃక్రూరగ్రహాఃక్రూరరాశయఃసర్వేషాంద్వాదశరా
శీనాంక్రమశఃక్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావా ఇత్యభిధాపిచరస్థిరద్విస్వభావ
సంజ్ఞాఃస్యుఃతద్యథా। మేషశ్చరఃవృషభఃస్థిరః మిథునంద్విస్వభావఃద్వౌచరస్థిర
స్వభావాయస్యసతథోక్తఃపూర్వార్ధస్యస్థిరరాశిసమీపత్వాత్స్థిరత్వం ఉత్త
రార్ధస్యచరరాశిసమీపత్వాచ్చరత్వంపునఃకర్కటశ్చరః। ఏవంద్వాదశరాశీ
నాంక్రమాత్చరస్థిరద్విస్వభావత్వంయోజనీయం। త్రింశద్భాగమయంత్రింశ
ద్భాగాత్మకంలగ్నమిత్యుచ్యతే। అథతల్లగ్నేత్రింశద్భాగాత్మకేలగ్నేద్వయో
ర్భాగయోః। పూర్వార్ధోత్తరార్ధయోః।విషమేమేషమిథునసింహధనుఃకుంభా
నాంపూర్వార్ధస్యఅర్కఃసూర్యఃహోరాధిపతిఃఉత్తరార్ధస్యఇందుశ్చం
ద్రః।సమేవృషభకర్కటకన్యావృశ్చికమకరమీనానాం పూర్వార్ధస్యచంద్రో
హోరాధిపఃఉత్తరార్ధస్యరవిఃక్రమాత్ హోరేశ్వరౌభవతఇత్యవగంతవ్యం॥
తా॥సౌమ్యగ్రహసంబంధిరాసులుశుభరాసులనియు। పాపగ్రహసంబంధిరా
సులుక్రూరరాసులనియుఈ౧౨రాసులలోమేషముచరమని।వృషభముస్థిరమని
యు।మిథునముద్విస్వభావమని యీప్రకారము౧౨ రాసులకుజూడవలెను।ల
గ్నము౩౦భాగములుగలదనియు'లగ్నమునురెండుభాగములుచేసిన హోర
లగు నందులోమేషాదివిషమరాసులయందు ప్రథమభాగము సూర్యహోర
ద్వితీయభాగముచంద్రహోరవృషభాదిసమరాసులయందు ప్రథమభాగము
చంద్రహోర।ద్వితీయముసూర్యహోర।ఈరెండుగ్రహములు హోరాధిప
తులనితాత్పర్యము॥

(౬౯)మూ॥తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయోద్రేక్కాణపాస్స్యుస్త్రయ
స్స్వాంత్యోపాంత్యగృహేశ్వరాఇతిజగుర్ద్రేక్కాణపాశ్చాపరే। కేచిత్స్వా
త్మజధర్మపాఇతిజగుఃద్రేక్కాణపాస్స్యుశ్చరేధర్మస్వాత్మజపాఃస్థిరేసుతస
స్వేశాద్విరూపేగృహే॥వ్యా॥అ॥అథద్రేక్కాణాధిపతీనాహ॥తల్లగ్నేతి॥తల్ల
గ్నేశసుతేశధర్మపతయఃక్రమాత్ద్రేక్కాణపాస్స్యుః త్రింశద్భాగాత్మకస్య
లగ్నస్యతృతీయోభాగఃద్రేక్కాణశబ్దార్థః। అయమాశయఃయస్యలగ్నస్యయో
ధిపఃసఏవప్రథమద్రేక్కాణాధిపఃసుతేశః లగ్నాత్పంచమలగ్నాధిపోయస్స
ఏవద్వితీయద్రేక్కాణాధిపః ధర్మపతిః లగ్నాన్నవమలగ్నాధిపతిర్యస్యసఏవతృ
తీయద్రేక్కాణాధిపఃస్వాంత్యోపాంత్యగృహేశ్వరాఃస్వాంలగ్నం అంత్యో
ద్వాదశః ఉపాంత్యః ఏకాదశః ఏతేషామధిపాఃపత్రేయఃద్రేక్కాణాధిః

ఇత్యర్థః రేజుః ఊచుః। గైశబ్దః ఇతిధాతోర్రూపం తాఙ్గేలిట్ కేచిత్తు చరేచరలగ్నేష్విత్యర్థః। స్వాత్మజధర్మాణాం లగ్నపంచమనవమానాం పాంతిరత్వంతీతి తథోక్తాః స్థిరే స్థిరలగ్నేషు ధర్మస్వాత్మజపాః నవమప్రథమపంచమాధిపాః ద్రేక్కాణాధిపతయః। ద్విరూపేష్వపిద్వి స్వభావలగ్నేషు సుతనవస్వేశాః పంచమనవమప్రథమలగ్నాధిపతయః ద్రేక్కాణాధిపతయః స్యురితి జగుః॥ అ॥ ద్రేక్కాణాధిపతులం జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నములు మూడు భాగములు చేసిన ద్రేక్కాణములగునందు- లగ్నాధిపతి ప్రథమద్రేక్కాణాధిపతియు, పంచమాధిపతి ద్వితీయద్రేక్కాణాధిపతియు, నవమాధిపతి తృతీయద్రేక్కాణాధిపతియు నగ్గుకొందఱి యభిప్రాయము లగ్నాధిపతి ద్వాదశాధిపతి యేకాదశాధిపతులు క్రమంబుగ ద్రేక్కాణాధిపతులని కొందఱి యభిప్రాయము లగ్నాధిప పంచమాధిప నవమాధిపతులు చరలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతులనియు నవమాధిప లగ్నాధిప పంచమాధిపతులు స్థిరలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతులనియు బంచమాధిప నవమాధిప లగ్నాధిపతులు ద్విస్వభావలగ్న ద్రేక్కాణాధిపతులనియు తాత్పర్యము॥ ※

(౭౦) మూ॥ మేషఃకర్కటకస్తులాచమకరః స్వస్వాదయో రాశయస్స్వస్వస్వాత్మజధర్మయోశ్చ నవతద్భాగా నవాంశాః క్రమాత్। లగ్నస్యాంతతదాదిసర్వనిలయాస్స ద్వాదశాంశాః క్రమాత్ తత్రద్రాశ్యధిపాస్తదంశపతయస్స్యుర్ద్వాదశాంశాధిధాః వ్యా॥ అ॥ నవాంశద్వాదశాంశస్వరూపం దర్శయతి॥ మేష ఇతి॥ మేషః కర్కటకస్తులా చ మకరః ఏతే చత్వారో రాశయః స్వస్వాదయః స్వస్వాస్స్వకీయా అంశా ఏవ ఆదయో యేషాం తే తథోక్తాః న కేవలమేతావత్। స్వాత్మజధర్మయోశ్చ లగ్నాత్పంచమనవమయోశ్చ స్వస్వసంబంధినో అంశా ఏవ ఆదయో, నవ- నవసంఖ్యాకాస్తద్భాగాః క్రమాత్ నవాంశాభవంతి ఏతదుక్తం భవతి మేషసింహధనుషాం మేషాంశ ఆదిః కర్కటవృశ్చికమీనానాం కర్కటకాంశ ఆదిః తులాకుంభమిథునానాం తులాంశ ఆదిః మకరవృషభకన్యానాం మకరాంశ ఆదిః। లగ్నంయద్వర్తతే తదాది సర్వనిలయాః తదాది ద్వాదశరాశయః ప్రసిద్ధాః ద్వాదశాంశాః తత్రద్రాశ్యధిపాస్తదంశపతయః తేషాం రాశీనాం యే అధిపాః తేషాం అంశానామపి త ఏవాధిపాః ద్వాదశాంశాభిధాస్సంజ్ఞాస్స్యుః॥ అ॥ నవాంశద్వాదశాంశస్వరూపముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నపుగడియలన్నీ భాగములు చేసిన నవాంశలని మేషసింహధనూరాసులకు మేషాదిగ నవాంశ గుణింపవలయునని- కర్కటవృశ్చికమీనములకు- కర్కటకాంశ మొదలని మకరవృషభకన్యకలకు మకరాంశ మొదలని తులాకుంభమిథునములకు తులాంశము మొదలని లగ్నాధిపతియే నవాంశాధిపతియనియు ఇది నవాంశక్రమంబని తెలియవలెను. మఱియు ద్వాదశాంశలన గా లగ్నపు గడియలను ౧౨ భాగములు చే

యుటద్వాదశాంశలనియాయా రాశ్యధిపతులే ద్వాదశాధిపతులనుట॥

(౪౧) మూ॥ త్రింశాంశేష్వధిపాః కుజార్కి గురువిట్శుక్రాస్త్వయుగ్మే క్రమాద్బాణేష్వష్టమునీషవస్సమగృహే త్రింశాంశపావ్యత్యయాత్ । షడ్వర్గస్త్వయమేవసోపి శుభకృచ్చేత్సౌమ్యగ్రహాణాం భవేత్ షడ్వర్గో యది పాపినాం నిధనకృత్సర్వేషు కర్మస్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ త్రింశాంశాధిపతీనాహ॥ త్రింశాంశేష్వితి॥ అయుగ్మే విషమరాశౌ విషమే। కుజార్కి గురువిట్శుక్రాః కాః కుజశనిగురుబుధశుక్రాః క్రమాత్ త్రింశాంశేషు బాణేష్వష్టమునీషవః బాణేష్వష్టమునీషూణామిత్యర్థః ఏతదంశానామధిపతయః కుజః పంచాంశానాం। శనైశ్చరశ్చ పంచాంశానాం। గురురష్టాంశానాం । బుధస్సప్తాంశానాం శుక్రః పంచాంశానామధిపా ఇత్యాశయః। సమగృహే సమరాశిషు త త్రింశాంశపాః వ్యత్యయాత్ విలోమేన జ్ఞేయా ఇతి శేషః। తథాహి। శుక్రః పంచాంశానాం బుధస్సప్తాంశానాం। గురురష్టాంశానాం శనిః పంచాంశానాం కుజశ్చ పంచాంశానాం త్రింశాంశానామధిపా ఇత్యర్థః । అయమేవ శ్లోకచతుష్టయప్రతిపాదితలగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశానాం షణ్ణాం సమాహార ఏవ షడ్వర్గ ఇత్యుచ్యతే । సోపి షడ్వర్గోపి సౌమ్యగ్రహాణాం సంబంధీ చేచ్ఛుభకృద్భవేత్। పాపినాం। క్రూరగ్రహాణాం షడ్వర్గో యది సర్వేషు కర్మసు శుభకర్మసు నిధనకృత్ మృత్యుప్రదః॥ అ॥ త్రింశాంశాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నము ౩౦ భాగములు చేసిన త్రింశాంశలనియు దంగారక శనైశ్చరులైదైదంశలకును గురువు ౮ అంశలకును। బుధుడేడంశలకును శుక్రుడు ౫ అంశలకును। వీరలీక్రమమున మేషాది బేసి రాసులకధిపతులనియును వృషభాదిసమరాసులకు లగ్నము ౩౦ అంశములలో శుక్రుడైదంశములకును బుధుడేడంశములకును గురువు ౮ అంశములకును శనైశ్చరుడైదంశములకును అంగారకుడు ౫ అంశములకు। వీరలు త్రింశాంశాధిపతులనియు। మఱియు నీపైన జెప్పిన లగ్నహోరాద్రేక్కాణనవాంశద్వాదశాంశత్రింశాంశలనెడి షడ్వర్గము శుభకార్యములకు శుభగ్రహషడ్వర్గము శుభప్రదమనియు। పాపగ్రహషడ్వర్గము మృత్యుప్రదమనియు తాత్పర్యము॥

(౪౨) మూ॥ త్రింశద్భాగమయం చ లగ్నమిహ సా హోరా తదర్ధం చ ద్రేక్కాణస్తుతృతీయ ఏవ నవమో భాగో నవాంశః క్రమాత్ । తస్య ద్వాదశభాగ ఏవ తు తతస్తద్ద్వాదశాంశస్తతస్త్రింశాంశస్త్రిదశాంశ ఏవ తు భవేత్ షడ్వర్గ ఏవం క్రమః॥ వ్యా॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమమాహ॥ త్రింశద్భాగమయమితి॥ త్రింశద్భాగమయం త్రింశద్భాగాత్మకం లగ్నమిత్యుచ్యతే తదర్ధం లగ్నస్యార్ధం పంచదశభాగాత్మకం। సా హోరా పూర్వోక్త హోరేత్యుచ్యతే। తద్ద్రేక్కాణ స్తృతీయ ఏవ దశభాగాత్మకః నవమో భాగః వింశతిలిప్తాధిక త్రిభాగాత్మ

నవాంశః క్రమాద్భవతి । తస్యైలగ్నస్య ద్వాదశభాగ ఏవ సః ద్వాదశాంశః త్రింశ ల్లిప్తాధికద్విభాగాత్మకః తత స్త్రిదశాంశ ఏవ త్రిరావృత్తాః దశత్రిదశ త్రయోదశాఇతియావత్। తావన్తో అంశా ఏవ త్రింశాంశశ్చ భవేత్ షడ్వర్గ ఏవం ఉక్తరీత్యా క్రమః మర్యాదా బోధ్యా ఇతి శేషః॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నము ౩౦ భాగములుగలదని లగ్నార్ధముహోరయనిలగ్నత్రిభాగము ద్రేక్కాణమని లగ్న నవాంశము నవాంశమని లగ్న ద్వాదశాంశము ద్వాదశాంశమని లగ్న త్రింశాంశము త్రింశాంశమనియును ఇదే షడ్వర్గవిభాగక్రమంబని తాత్పర్యము॥ ❋

(౭౩) మూ॥ భూనేత్రేబ్ధివిధూజజాక్ష్యగమితో మేషాదితః పుష్కరః సింహాత్షేర్ధనురాదికస్య చ తథా మీనాంతతస్స్యాత్ త్రికమాత్ । షడ్వర్గో యది పంచవర్గ ఇతి వా వర్గోత్తమాంశ స్త్వయం ప్రాజ్ఞ్యధ్యశ్చరమశ్చరాదిషు నవాంశేషూత్తమాద్వాశుభా॥ వ్యా॥ అ॥ పుష్కరాంశవర్గోత్తమాంశానాహ॥ భూనేత్రేతి॥ భూరేకా। నేత్రే ద్వే। వామాంకప్రక్షేపేణ ఏకవింశతిర్భవతి సర్వత్ర సంఖ్యా ప్రసంగే వామాంకప్రక్షేపో బోధ్యః। అబ్ధివిధూ అబ్ధయశ్చత్వారః। విధురేకః చతుర్దశో భాగ ఇతియావత్ జలజాక్షి జలం చత్వారః అక్షిణీ ద్వే చతుర్వింశో భాగః అగమితః స సప్తపరిమితః । సప్తమో భాగ ఇతియావత్ మేషాదితః మేషవృషభమిథునకర్కటకానాం క్రమేణ పుష్కరః మేషస్యైకవింశో భాగః వృషభస్య చతుర్దశో భాగః మిథునస్య చతుర్వింశో భాగః । కర్కటస్య సప్తమో భాగ ఇతి వివేకః। సింహాచ్చేః। సింహకన్యాతులావృశ్చికానాం చతుర్ణాం క్రమాత్పూర్వవద్బోధ్యం। మీనాంతతః మీనాధికస్యేత్యర్థః॥ సార్వవిభక్తికస్తసిః। ధనురాదికస్య ధనుర్మకరకుంభమీనానామపి తథా పూర్వోక్త భాగ ఏవ క్రమాత్పుష్కరస్స్యాత్। షడ్వర్గో యది పుష్కర కాలశుభగ్రహసంబంధీ షడ్వర్గో భవతి। కదాచిచ్ఛుభగ్రహసంబంధీ పంచవర్గో వా భవతి। చరాదిషు చరస్థిరద్విస్వభావేషు రాశిషు ప్రాజ్ఞ్యధ్యశ్చరమశ్చ। వర్గోత్తమాంశాః। చరేషు ప్రథమాంశః। స్థిరేషు పంచమాంశః ద్విస్వభావేషు నవమాంశః। వర్గోత్తమాంశ ఇత్యర్థః। నవాంశేషు ద్వౌ వృషభకర్కటకాంశౌ కునవాంశత్వేన నిషిద్ధావపి ఉత్తమావర్గోత్తమాంశౌ చేచ్ఛుభౌ శుభప్రదౌ । వృషభకటకయోశ్శుభగ్రహాధిపతిత్వాదితి భావః॥ మీనాంశస్య శుభగ్రహాధిపతిత్వే వర్గోత్తమాంశోపి న శుభదః ఝషమేషయోరపి గండాంతత్వేన వక్ష్యమాణత్వాత్॥ అ॥ పుష్కరాంశవర్గోత్తమాంశల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషరాశిలో ౨౧వ యంశమును వృషభములో ౧౪వ యంశమును మిథునములో ౨౪వ యంశమును కటకములో ౭వ యంశమును సింహములో ౨౧వ యంశమును గన్యలో ౧౪వ యంశమును తులలో ౨౪వ

యంశము వృశ్చి[illegible] మకర
రాశికిగలవయంశము కుంభరాశికి ఆరవయంశము మీనమునకు ౧వయంశ
మును వృషభ-రాంశములనబడును ఈ యుబుషట్క కాలమందీ చెప్పబడినషడ్వ
ర్గములు శుభగ్రహసంబంధివైనళుభప్రదమనియు శుభగ్రహసంబంధివైనబం
చవర్గమైనశుభప్రదమనియు వర్గోత్తమాంశలనగా చరలగ్నములయందు
ప్రథమాంశలునుస్థిరలగ్నములయందు బంచమాంశలును ద్విస్వభావలగ్నముల
యందునవమాంశములనివివర్గోత్తమాంశలని తాత్పర్యము ॥ నవాంశముల
యందువృషభకర్కటకాంశములకునునవాంశము తౌటవలన నిషిద్ధములైనను
రాసులకుశుభగ్రహాధిపతిత్వము బుండుటవలన శుభప్రదమని మీనాంశమునకు
శుభగ్రహాధిపతిత్వముండివర్గోత్తమాంశమైననతిగండాంతమౌటచేత నిషే
ధింపబడియుండుటవలన నశుభప్రదమని తాత్పర్యము॥ ❋

(౪౪) మూ॥ కన్యాయుగ్మతులాంశకా అపిధనుః ప్రాగర్ధభాగశ్శు
భాఏతేభాగ్యసుతార్థదానచరమావర్గోత్తమాంశంవినా। నైవాష్టమ
రాశిభాగఉభయోర్న్వద్వాదశాంశస్తథా తేభ్యోన్యేకునవాంశకా అపిశుభం
ప్రాహుర్వృషాంశంపరే॥ వ్యా ॥ అ॥ వృషభకర్కటకాంశయోర్వర్గోత్త
మాంశత్వేనశుభప్రదత్వం నిరూప్యఇదానీమవశిష్టానాం చతుర్ణాంవృషట
కాంశత్వేనళుభప్రదత్వంనిరూపయన్నన్యేషాంకునవాంశత్వందర్శయతి॥ క
న్యేతి॥కన్యాయుగ్మతులాంశకాఃధనుః ప్రాగర్ధభాగోపిపూర్వార్ధభాగశ్చఏ
తేశుభాఃచతురంశాఃభాగ్యసుతార్థదాఃసౌభాగ్యపుత్రసంపత్కరాఃనచర
మాఏతేపవఅంశాః రాశ్యంతగతాశ్చేన్నయోగ్యాః వర్గోత్తమాంశంవి
నావర్గోత్తమాంశస్తురాశ్యంతగతోశుభఏవ ఉభయోర్దంపత్యోః అష్టమ
రాశిభాగోపినశుభదఃతథాతయోః ద్వాదశాంశోపినయోగ్యఃతేభ్యోన్యే క
న్యాయుగ్మతులాధనుఃపూర్వార్ధేభ్యఃఅన్యేనవాంశాఃకునవాంశాః కుత్సితన
వాంశాఃఅశుభనవాంశాఇతియావత్ వృషాంశంవృషభాంశమపి శుభమితి ప
రేప్రాహుః॥అ॥వర్గోత్తమాంశము తౌటవలన వృషభకర్కటకాంశలకు శు
భప్రదత్వమునునిరూపణచేసిమిగిలినకన్యామిథునతులాధనుస్సులుపూర్వ రాంశ
లౌటచేత వీనికినిశుభప్రదత్వమునిరూపణముచేయుచు నితరాంశలకునవాంశ
త్వము దెలియజేయుచున్నాడు ॥కన్యామిథునతులాంశలును ధనుఃపూర్వభాగ
మునుసౌభాగ్యపుత్రసంపత్ప్రదములనియు నీరాసులచరమాంశలు శుభప్రద
ములుగావనియు వర్గోత్తమాంశమురాశ్యంతగతమైనశుభప్రదములుగా
వనియుగన్యామిథునతులాధనుఃపూర్వభాగములకంటె నితరములైనయంశల
కునవాంశలనిగొందఱియభిప్రాయమువృషభాంశముశుభమని తాత్పర్యము॥

(౭౫)మూ॥ మేషాంశేచవిభర్తృకా పశుగణాకన్యా వృషాంశేభ
వేద్యుగ్మాంశే ధనపుత్రిణీచకులటా స్యాత్కర్కటాంశేఖిలా । సింహాంశేపితృ
సద్మగాధసుగుణావిత్తార్జితా చ స్త్రియాస్సత్పుత్రా చతులాంశకేచ సుగుణా
నిస్స్వాంశకే చాళినః। వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయేననవాంశప్రత్యేకఫలమాహ ॥ మే
షాంశ ఇతి॥ మేషాంశేకృతపరిణయాకన్యా విభర్తృకా విధవా భవేత్ వృషాం
శే వృషభాంశే పరిణీతా చేత్పశుగణా పశుసంపన్నా స్యాత్ యుగ్మాంశే ధనపు
త్రిణీ ధనవతీ పుత్రవతీ చ కర్కటాంశే కులటా వ్యభిచారిణీ। ని॥ కులటా పాంసు
లా చ స్యాదిత్యమరః ఖిలా దుష్టా చ స్యాత్ । సింహాంశే పితృసద్మగా విధవా భ
వేత్। అథ స్త్రియాః కన్యాయాః అంశే సుగుణా సౌశీల్యాదిగుణవతీ విత్తార్జితా
చ తులాంశే సత్పుత్రా సుగుణా చ భవతి। అళినః అంశే వృశ్చికాంశే నిస్స్వా దరి
ద్రా స్యాత్॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత నవాంశలకు ప్రత్యేకఫలముల జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ మేషాంశమందు వివాహమైనకన్యక విధవయగుననియు వృష
భాంశమందైనకన్యక పశుసమృద్ధిగలదగుననియు మిథునాంశమందైన స్త్రీ ధన
వతియు పుత్రవతియునగుననియు కర్కటాంశమందైన స్త్రీ వ్యభిచారిణి యగున
నియు సింహాంశమందు విధవయు కన్యాంశమందైన స్త్రీ గుణవతియు ధనవతియు
నగుననియు తులాంశమందు సుపుత్రులుగలదగుననియు వృశ్చికాంశమందు దరి
ద్రురాలగుననియు తాత్పర్యము॥

(౭౬.)మూ॥ చాపాంశాదిమభాగఏవధనినీ భాగేన్యసక్తాపరే దుశ్శీ
లా చ మృగాంశకే గతధవా కుంభాంశకే రుగ్మిణీ । మీనాంశే పతిపుత్రభాగ్యవి
యుతా లగ్నాన్నవాంశో బలీ షడ్వర్గస్థనవాంశకే చ గదితం యద్వృత్తదత్రాపి చ॥
వ్యా॥ చాపాంశేతి॥ చాపాంశాదిమభాగే ధనురంశాద్యభాగ ఏవ ధనినీ ధనవతీ అ
పరే భాగే ఉత్తరార్ధే అన్యసక్తా పరాధీనా వ్యభిచారిణీ తయావత్। కించ దుశ్శీ
లా దురాచారవతీ స్యాత్ మృగాంశే మకరాంశే గతధవా విధవా । కుంభాంశే
రుగ్మిణీ రోగవతీ। మీనాంశే పతిపుత్రభాగ్యవియుతా విధవా సంతానహీనా ద
రిద్రా చ స్యాత్ లగ్నాన్నవాంశః లగ్నాపేక్షయా నవాంశ ఏవ బలీ శ్రేష్ఠః షడ్వ
ర్గస్థనవాంశకే యత్ఫలం గదితముక్తం అత్రాపి శుభషడ్వర్గస్థనవాంశకేపి త
ద్వత్ తాదృక్ఫలమేవ అనేన శుభనవాంశమాత్రస్య యోగ్యత్వం గమ్యతే లగ్నా
న్నవాంశో బలీత్యుక్తత్వాత్॥ తా॥ ధనురంశపూర్వభాగమందైన స్త్రీ ధనవం
తురాలును నపరాంశమందైన స్త్రీ వ్యభిచారిణి దురాచారవతియు నగుననియు
మకరాంశమందైన స్త్రీ విధవయు కుంభాంశమందు రోగవతియు మీనాంశమం
దైన స్త్రీ విధవయు నపుత్రవతియు దరిద్రురాలును నగుననియు లగ్నమునకంటెన
వాంశము బలవత్తరమని చెప్పటవలన శుభనవాంశము యోగ్యమని తాత్పర్యము॥

(౪౭) మూ॥ లగ్నాదష్టమగః కుజో నిధనకృద్భౌమాష్టమాఖ్యో హ్య
యం యద్యేవం భృగుషట్క-దోష ఇతి తల్లగ్నాద్భృగుష్షష్ఠగః । యుద్ధేశత్రు
జితౌ రిపోర్గృహగతౌ నీచస్థితౌ వాస్తగౌ తౌ ద్వౌ వా దుర్బలినౌ వదంతి చ పరే దో
షస్తు నాస్తీత్యహో॥ వ్యా॥ అ॥ కుజాష్టమభృగుషట్క-దోషావాహ॥ లగ్నాదితి॥
కుజోఽంగారకః లగ్నాదష్టమగతః అష్టమస్థానగతో యది నిధనకృత్ మృత్యుప్ర
దః అయమేవ భౌమాష్టమాఖ్యః కుజాష్టమదోష ఇత్యుచ్యతే ఏవమేవ తల్లగ్నా
త్ప్రకృతశుభలగ్నాత్ భృగుః శుక్రః షష్ఠగః షష్ఠగో యది భృగుషట్క-దోష
ఇత్యుచ్యతే ఫలంతు పూర్వోక్తమేవ తౌ ద్వౌ కుజశుక్రౌ యుద్ధే గ్రహయుద్ధే శ
త్రుజితౌ శత్రుభిరస్కృతౌ వా। రిపోర్గృహగతౌ శత్రుక్షేత్రగతౌ వా నీచస్థితౌ నీ
చక్షేత్రగతౌ వా అస్తగౌ సూర్యసహితకిరణౌ వా యది దుర్బలినౌ బలహీనౌ భవ
తః దోషస్తు భృగుషట్కాది దోషస్తు నాస్తీతి పరే వదంతి అహో ఇత్యాశ్చర్యే॥
అ॥ కుజాష్టభృగుషట్క దోషములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ అంగారకుఁడు వివాహ
లగ్నమునకు ౮దింట నుండిన మృత్యుప్రదుఁడనియు నిదియే కుజాష్టమదోషంబని
యు మఱియు నీ శుభలగ్నమునకు ౬ింట శుక్రుఁడుండిన భృగుషట్క-దోషమని
యు దీనికిని జెప్పిన ఫలమనియు- కుజశుక్రులు గ్రహయుద్ధమందు శత్రువుచేత జ
యింపఁబడిన తిరస్కరింపఁబడినను శత్రుక్షేత్రములనీచక్షేత్రములను పొందినను న
స్తమానమును బొందియుండినను। బలరహితులవుటవలన దోషము లేదని కొంద
ఱి యభిప్రాయమైన నా యభిప్రాయము గ్రంథకర్తకు నత్యాశ్చర్యమని తాత్ప॥

(౪౮) మూ॥ లగ్నాద్ద్వాదశగో భవేదృజుగతిర్వక్రీ ద్వితీయస్థితః
పాపౌ ద్వౌ యది మధ్యలగ్నముభయోర్మృత్యుప్రదా కర్తరీ। చంద్రో వా యది
మధ్యగస్తు భయోరన్యేజగుః కర్తరీం తౌ ద్వౌ వా న చ కర్తరీ హ్యృజుగతీ తద్వ్య
త్యయావక్రిణౌ॥ వ్యా॥ అ॥ కర్తరీదోషమాహ॥ లగ్నాదితి॥ ద్వావితి ద్విత్వసంఖ్యా
వచ్ఛిన్నౌ పాపౌ పాపగ్రహౌ తిష్ఠతః తదుభయోః పాపగ్రహయోః ఏకః ల
గ్నాత్ ద్వాదశగస్సన్ ఋజుగతిః అన్యో వక్రీ సన్ ద్వితీయస్థితః లగ్నాద్ద్వితీ
యస్థానగతో భవేద్యది ఉభయోః ద్వాదశద్వితీయయోః మధ్యలగ్నం యత్ర స్యా
త్ తదా లగ్నస్య కర్తరీ కర్తరీ నామ దోషః సా కర్తరీ మృత్యుప్రదా చంద్రః తదు
భయోః పాపగ్రహయోః మధ్యగో వా యది కర్తరిస్స్యాదిత్యన్యే జగుః ఊచుః తచ్చింత్యం।
చింతాబీజంతు చంద్రః సపాదదినద్వయమేకస్మిన్ రాశౌ తిష్ఠతి తావచ్ఛుభక
ర్మప్రసంగే నిషేధః స్యాదితి । తౌ ద్వౌ పాపగ్రహౌ ఋజుగతీ వా ద్వావపి వక్రి
ణౌ వా వ్యత్యయా ద్వాదశగో వక్రీ ద్వితీయగో ఋజుగతిర్వా యది వా కర్తరీ
దోషో నాస్తి. అ॥ కర్తరియను దోషమును జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ రెండు పాపగ్ర
హములలో నొక పాపగ్రహము లగ్నమునకు ౧౨ంట వక్రింపక యుండి మఱియొ

కపాపగ్రహములగ్నమునకు ౨ టవక్రించియుండెనేని యీరెంటిమధ్యమున నున్నలగ్నమునకుగర్తరియనుదోషమువచ్చు నీదోషముమృత్యుప్రదమనియు ను। ఈదోషము రెండుపాపగ్రహములవసుమచంద్రుడుండెనేనిఆదికర్తరీదో షమనికొందరుచెప్పుచున్నారీచెప్పబడిన పాపగ్రహములు రెండును వక్రించి యున్నచుపక్రవర్జితులై యున్ననులగ్నద్వాదశమందువక్రించియుండి లగ్న ద్వితీయమందున।కరహితులై యున్నచెప్పబడినకర్తరీదోషములేదనితా॥

(౭౯) మూ॥ త్యాజ్యంచాష్టమలగ్నమేవజననాల్లగ్నాచ్చరాశేస్తయో ర్దంపత్యోరపిమృత్యుకృత్తదధిపోలగ్నస్థితోవాతయోః। చంద్రోప్యష్టమరాశి గస్తదుభయోర్నిత్యందరిద్రప్రదస్త్యాజ్యంద్వాదశలగ్నమప్యశుభకృత్తజ్జన్మ లగ్నంగృహం॥ వ్యా॥ అష్టమలగ్నదోషమాహ॥ త్యాజ్యమితి॥ జననలగ్నాత్ జన్మలగ్నాత్ రాశేఃజన్మకాలచంద్రరాశేశ్చ అష్టమలగ్నంయత్తత్।తయోర్దం పత్యోర్మృత్యుకృత్ అతోష్టమలగ్నంత్యాజ్యమేవ దంపత్యోరితిప్రకరణబలా దుపన్యస్తంసర్వేషామప్యష్టమలగ్నంత్యాజ్యమిత్యవధేయంత్యాజ్యమిత్యేవకా రేణగుణయుక్తమపిత్యాజ్యమితిగమ్యతే। శ్లో॥ అష్టమంతునకర్తవ్యంయదిసర్వ గుణాన్వితమితిదైవజ్ఞవిలాసాదిగ్రంథేషు జాగరూకత్వాత్ తదధిపః అష్టమల గ్నాధిపఃలగ్నగతోవావివాహాదిలగ్నగతోవాయది। తయోర్దంపత్యోర్మృ త్యుకృద్భవతి।కించచంద్రోష్టమరాశిగఃజన్మరాశేరష్టమరాశిగతోయదితదుభ యోర్నిత్యందరిద్రప్రదః ద్వాదశలగ్నమపిజన్మలగ్నజన్మరాశ్యోః ద్వాదశలగ్న మపిత్యాజ్యంతజ్జన్మలగ్నం తయోర్దంపత్యోర్జన్మకాలలగ్నమప్యశుభకృత్।కిం చగృహేగతయోర్జన్మరాశిరప్యశుభకృత్ అత్రాయంవిశేషః యస్మిన్గృహే యస్యజన్మగృహంతస్మిన్వివాహాదివైదికానాంనయోగ్యమితి॥ అ॥ అష్టమలగ్న దోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మలగ్నమునకును జననకాలచంద్రరాశికినీ వలగ్నముమృత్యుప్రదమాటవలననాలగ్నముగుణయుక్తమైనదైననునిషేధింప వలయుననియునష్టమలగ్నాధిపతి వివాహాదిలగ్నమునుబొందెనేనిదంపతులకు మృత్యుప్రదుడనియు జంద్రుడుజన్మరాశికి లావరాశినిబొందియున్నదంపతుల కునిత్యదారిద్ర్యప్రదుడనియు జన్మద్వాదశలగ్నమును స్వజన్మలగ్నమును అశు భకరమనియు మఱిజన్మగృహవనగానే యింటబుట్టినవానికాయిల్లు జన్మ గృహమనియు జన్మగృహము వివాహాదులకు యోగ్యముకాదనుట॥ *

(౮౧) మూ॥ లగ్నాద్ద్వాదశగేథవారిపుగతేచంద్రేష్టమస్థేతదారిఫా ష్టారిగచంద్రనామక మహాదోష స్తయోర్మృత్యుకృత్ దోషస్సగ్రహనామ కోనిధనకృచ్చంద్రేగ్రహేణాన్వితేదోషో నేతిపరేజగుశ్శశధరే సౌమ్యగ్రహే ణాన్వితే॥ వ్యా॥ అ॥ షష్ఠాష్టరిఫచంద్రసగ్రహదోషానాహ॥ లగ్నాదితిచంద్రేల

గ్నాత్ ద్వాదశగే ద్వాదశరాశౌ స్థితే సతి। అథవా రిఫగతే లగ్నాత్ షష్ఠస్థానగ
తేనా। అష్టమస్థేనా వా యదివా। రిఫాష్టారిగచంద్రనామక మహాదోషో భవతి।
సదోషస్తద్యోగకాం పత్యోర్మృత్యుకృత్। చంద్రే గ్రహేణాన్వితే శుభగ్రహేణ
వాయుక్తే సహితే పాపగ్రహనామకో దోషః దంపత్యోర్విఘ్నదనకృత్। శశధరేవం
చేత్సౌమ్యగ్రహేణాన్వితే సతి న దోషో స్త్రీతి పరే జగుః॥ అ॥ షష్ఠాష్టరిఫచంద్రస
గ్రహదోషములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడు వివాహాదిలగ్నమునకు ౬ ట
౮ట ౧౨టను నుండినపుడు రిఫాష్టారిగచంద్రనామకదోషమనియు నాదోషము
దంపతులకు మృత్యుప్రదమనియు చంద్రుడు శుభగ్రహములతో గాని పాపగ్రహ
ములతో గాని గూడియుండుట పాపగ్రహనామకదోషమనియు నాదోషము దం
పతులకు విఘ్నప్రదమనియు మఱియు చంద్రుడు శుభగ్రహములతో గూడియు
న్నప్పుడీదోషము లేదని కొందఱి యభిప్రాయమనియు తాత్పర్యము॥ *

(౮౧)మూ॥ దారిద్ర్యం మరణం త్వపత్యరహితం దౌర్భాగ్యమేవం స్త్రి
యాస్సాపత్న్యం ధృతిభావమేవకలహం దుఃఖం చ కుర్యాత్ క్రమాత్। ఉద్వా
హాదిషు చంద్ర ఏకభవనే సూర్యాదిఖేటైస్సహ నక్షత్రాంతరగస్సుభో యదిశశీ
త్యన్యే జగుశ్చైత ద్దివ్యా॥ అ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్రస్య గ్రహస్య ప్రత్యేకఫలా
న్యాహ॥ దారిద్ర్యమితి॥ చంద్రః ఉద్వాహాదిషు వివాహాదిషు సూర్యాదిఖేటైః సూ
ర్యాదిగ్రహైః యుతః సహితః సన్ ఏకభవనే ఏకరాశౌ స్థితశ్చేత్। క్రమాదిదం
ఫలం కుర్యాత్। యథా చంద్రస్సూర్యయుక్తశ్చేత్। స్త్రియాః కన్యాయాః దారి
ద్ర్యం కుర్యాత్। అంగారకయుక్తశ్చేన్మరణం బుధయుక్తశ్చేదపత్యరహితం సం
తానాభావం। గురుయుక్తశ్చేద్దౌర్భాగ్యం। భృగుయుక్తశ్చేత్సాపత్న్యం సపత్నీ
త్వం। శనియుక్తశ్చేద్ధృతిభావం రాహుయుక్తశ్చేత్కలహం కేతుయుక్తశ్చేద్దుః
ఖం స్యాత్। శశీ చంద్రః ఏకరాశిగతోపి నక్షత్రాంతరగో భిన్ననక్షత్రగతో యది॥ శు
భశ్శుభప్రద ఇత్యన్యే జగుః। అపరే సేతిభిన్ననక్షత్రగతోపి నశుభ ఇత్యాచుః॥ అ॥
సూర్యాదియుక్త చంద్రనవగ్రహమునకు ప్రత్యేకఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
చంద్రుడు వివాహాదివిషయమైనయేకరాశియందు సూర్యునితో గూడియుండిన వి
వాహమైన స్త్రీకి దారిద్ర్యప్రదుడనియు నంగారకునితో గూడియున్న మరణప్ర
దుడని బుధునితో గూడిన స్త్రీని బుత్రహీనురాలుగా జేయునని బృహస్పతితో గూ
డిన దౌర్భాగ్యప్రదుడని శుక్రునితో గూడిన స్త్రీకి సపత్నీప్రదుడని శనైశ్చరునితో
గూడిన నైశ్వర్యాభావప్రదుడని రాహువుతో గూడిన కలహప్రదుడని కేతువుతో
గూడిన దుఃఖప్రదుడని మఱి వివాహాదివిషయమై చంద్రుడొకరాశియందు సూ
ర్యాదిగ్రహములతో గూడినను నక్షత్రభేదము గలిగియున్న శుభకరుడని కొందఱి
యభిప్రాయమనియు నక్షత్ర [illegible] మైన నశుభకరుడనియు మఱికొందఱియభి

వనితాప్యశ్నుతే॥ *

(౮౨)మూ॥ రుద్రాఖ్యోరగమిత్రపిత్ర్యవసవో వారాఖ్యవిశ్వేవిధిబ్ర
హ్మేంద్రేంద్రహుతాశదైత్యవరుణా అర్యమాఖ్యో భగః। ఏతే పంచదశక్ర
మాత్తు దివసే జ్ఞేయా ముహూర్తా భగశ్చేంద్రాగ్ని అహి దైత్యరౌద్రపితరశ్చా
శ్యాస్తు శేషాశ్శుభాః॥వ్యా॥ అత్ర శ్లోకద్వయే నవారజనితదుర్ముహూర్తదోష
మాహ॥రుద్రేతి॥రుద్రాఖ్య ఏకః।ఉరగాఖ్యో ద్వితీయః। మిత్రాఖ్యస్తృతీయః।పిత్ర్య
ఇతి చతుర్థః।వస్వాఖ్యః పంచమః।వారాఖ్యష్షష్ఠః।విశ్వేదేవాఖ్యస్సప్తమః।విధ్యా
ఖ్యోష్టమః। బ్రహ్మాఖ్యో నవమః।ఇంద్రాఖ్యో దశమః ఇంద్రహుతాశనాఖ్యో
నైఋత్య ఏకాదశః।దైత్యాఖ్యో ద్వాదశః వరుణాఖ్యస్త్రయోదశః అర్యమాఖ్య
శ్చతుర్దశః। భగ ఇతి పంచదశః।ఏతే పంచదశ ముహూర్తాః క్రమాద్దివసే ప్రతి
దివసే జ్ఞేయాః జ్ఞాతవ్యాః। తేషాం ప్రయోజనమాహ। భగః పంచదశః ఇంద్రా
గ్ని ఏకాదశః। అహిః ఉరగాఖ్యో ద్వితీయః దైత్యో ద్వాదశః రౌద్రః ప్రథమః పిత్ర్యా
ఖ్యశ్చతుర్థశ్చ ఏతే షణ్ముహూర్తాః ఉగ్రదైత్యాః। త్యాజ్యాశ్శుభకర్మసు ఇతి శే
షః శేషా నవ ముహూర్తాశ్శుభాః॥అ॥ రెండు శ్లోకముల చేత వారజనితదుర్ము
హూర్తదోషములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మొదటిది రుద్రముహూర్తమని
యు రెండవది యురగముహూర్తమనియు। మూడవది మిత్రమనియు। నాలువది
పిత్ర్యమనియు। ఐదవది వసువనియు। ఆరవది వారమనియు। ఏడవది విశ్వేదేవమ
నియు। ఎనిమిదవది విధి యనియు। తొమ్మిదవది బ్రహ్మ యనియు। పదియవదియిం
ద్రముహూర్తమనియు। పదునొకొండవది ఇంద్రహుతాశనమనియు పండ్రెం
డవది దైత్యమనియు।పదమూడవది వరుణమనియు।పదునాలవది యార్యమనియు।
పదునైదవది భగముహూర్తమనియు। ఈ చెప్పిన పంచదశ ముహూర్తములు
ప్రతిదివసమందు క్రమమున తెలియవలయునని యర్థము।అందు భగ ఇంద్రహుతాశ
న।ఉరగ।దైత్యరౌద్ర।పిత్ర్యముహూర్తములు ౬ నుగ్రదైత్యములవుటవలన శు
భకర్మములయందు నిషిద్ధములనియు మిగిలిన తొమ్మిది ముహూర్తములను
శుభప్రదములని తాత్పర్యము॥ *

(౮౩)మూ॥ రాత్రౌ పంచదశేశ్వరాజచరణాహిర్బుధ్న్యపూషాభి
ధానాసత్యాంతకవహ్నిధాతృశశినశ్చాదిత్యజీవాచ్యుతాః। అర్కత్వష్ట్రస
మీరణాశ్చ విషయాచక్రాదయే వాత్రభాద్రాజాంఘ్రియమాగ్నయో యదు
దుపోయస్మిన్ శుభేఫలం॥వ్యా॥ రాత్రావితి। ఈశ్వరః॥అజచరణః అహిర్బు
ధ్న్యః పూషా నాసత్యః అంతకః వహ్నిః ధాతా శశీ। ఆదిత్యః। జీవః। అచ్యుతః। అ
ర్కః। త్వష్టా। సమీరణః ఇత్యేవం సంజ్ఞాః పంచదశ ముహూర్తాః। రాత్రౌ జ్ఞేయాః
పంచదశ ముహూర్తానాం మధ్యే రౌద్రాజాంఘ్రియమాగ్నయ ఇత్యేతే చత్వా

రఏవముహూర్తాః।శుభవిధౌశుభకర్మణిఅశుభాఃశేషాస్తుశుభామేవ। యదు
డుపోయస్మిన్ క్షణేయత్ఫలంయాదృశఫలంయఃభాతతాదదాతి। తద్వన్ముహూ
ర్తాధిపాఃస్వానురూపంఫలందదతి। యథారుద్రాఖ్యస్యరుద్రాధిపఃరౌద్రఫలం
దదాతి।ఏవమన్యత్రాప్యూహ్యం।యద్వాయస్మిన్నక్షత్రేయత్కర్మోక్తంతద్దైవ
త్యముహూర్తేపితత్కార్యమిత్యర్థః। యథాఅనూరాధాయాంవివాహఉక్తః
తస్యాఃమిత్రదేవతాకత్వాత్।మిత్రముహూర్తేవివాహఃకార్యఇతి। ఏవమన్య
త్రాప్యూహ్యం।తథాచరత్నమాలాయాం॥శ్లో॥ యస్మిన్ ధిష్ణ్యేయచ్చకర్మోపది
ష్టంతద్దయివత్యేతన్ముహూర్తేఽపికార్యమితి।ఏస్మానుగ్రద్దైవతాత్త్యాస్త్యాజ్యా
ఇత్యర్థః॥ తా॥ప్రతిరాత్రియందునుబంచదశముహూర్తములలో మొదటిది ఈ
శ్వరముహూర్తమనియు-౨వదియజచరణమనియు-౩వది యహిర్బుధ్న్యమ
నియు-౪వదిపూషమనియు-౫వదినాసత్యమనియు-౬వదియంతకమనియు-౭వ
దివహ్నియనియు-౮వదిధాతయనియు-౯వదిశశియనియు-౧౦వదియాదిత్యమ
నియు-౧౧వదిజీవమనియు-౧౨వదియచ్యుతమనియు-౧౩వది యర్కమనియు-
౧౪వదిత్వష్టయనియు-౧౫వది సమీరణముహూర్తమనియు- నీపంచదశము
హూర్తములలో-రుద్ర-అజాంఘ్రి-యమ-అగ్ని ఈ౪ముహూర్తములను
శుభకర్మలవిషయమైయుగ్రములౌటవలననిషేధింపవలయునని- యేనక్షత్రాధి
పతి యేయేక్షణమందెంతమాత్రముఫలమునిచ్చుచున్నాడో యాప్రకారమీము
హూర్తాధిపతులునుదమతమస్వరూపమునకుదగినఫలమునిచ్చుచున్నారనియు
యేనక్షత్రమందేకర్మచేయుట శ్రేష్ఠమనిచెప్పియున్నదో యానక్షత్రాధిదేవత
ముహూర్తమందుశుభకర్మచేయుటముఖ్యమని తాత్పర్యము॥ *

(౬౪)మూ॥ఆదిత్యేర్యమనామకశ్శశిదినేబ్రహ్మాసురాఖ్యౌకుజేపిత్రా
ఖ్యానలసంజ్ఞికౌబుధదినేస్యాచ్చేన్ముహూర్తోభిజిత్। దైత్యాహ్వౌగురువాసరే
భృగుదినేబ్రహ్మాఖ్యపిత్ర్యౌశనౌరౌద్రాహీత్యఖిలేషుభేషుధనదాస్తేదుర్ముహూ
ర్తాఃక్రమాత్॥వ్యా॥ఆదిత్యఇతి॥ఆదిత్యేఆదిత్యవాసరే।అర్యమనామకశ్చతుర్ద
శోముహూర్తఃశశిదినేసోమవాసరే।బ్రహ్మానవమఃఆసురోద్వాదశోముహూ
ర్తఃకుజవాసరేపిత్రాఖ్యశ్చతుర్థఃఅనలసంజ్ఞికఃరాత్రౌసప్తమశ్చద్వౌ। బుధది
నేఅభిజిత్। అష్టమోముహూర్తః । గురువాసరేదైత్యాహ్వాదైత్యోద్వా
దశఃఅహఃవారాఖ్యష్షష్ఠశ్చభృగుదినేబ్రహ్మాఖ్యపిత్రౌనవమచతుర్థౌ। శనౌశని
వాసరేరుద్రాహీ ప్రథమద్వితీయముహూర్తౌఏతేద్వాదశముహూర్తాఃక్ర
మాన్నిధనదాఃఅతఃఅఖిలేషుభేఅఖిలశుభకర్మసుత్యాజ్యాఇత్యర్థః॥ తా॥ఆదివా
రమందర్యమనెడినామముగల ౧౪వ ముహూర్తమును-సోమవారమందుబ్ర
హ్మయనుతో౯వముహూర్తము-అసుర మనెడి౧౨వముహూర్తమును-కుజ

వారమునందు పగలు పిత్ర్యవను ౮వ ముహూర్తమును రాత్రి ౭ వదగు నసల
ముహూర్తమును-బుధవారమందభిజిత్తను నెనిమిదవ ముహూర్తమును గురు
వారమందు పండ్రెండవదగు దంబుత్యను- వారమను పేరుగల యారవ ముహూ
ర్తమును-శుక్రవారమందు బ్రహ్మను తొమ్మిదవ ముహూర్తమును పిత్ర్యమును నా
లవ ముహూర్తమును-శనివారమందు, రుద్ర-అహి-ఆను ప్రథమద్వితీయ ముహూ
ర్తములను నీ చెప్పిన ౧౨ ముహూర్తములు క్రమములౌటవలన శుభకర్మల
యందు నిషేధింపవలయునని తాత్పర్యము॥ ✻

(౮౫) మూ॥ యద్వారేచ యదిష్టకాలఘటికాద్విఘ్నాశ్శరాప్తాగతాః పూ
ర్వాంశా అథవర్తమానసమయస్స్యాత్కాలహోరాక్రమాత్। వారేశాదిరవి
ర్భృగుర్బుధవిధూ మందోగురుర్భూమిజశ్చేత్పాపగ్రహకాలపా నిధనదాస్త్యా
జ్యావివాహాదిషు॥ వ్యా॥ కాలహోరామాహ॥ యఇతి॥ యద్వారేచయస్మిన్వా
సరే యదిష్టకాలఘటికాః తాః ద్విఘ్నాః ద్వాభ్యాంగుణితాః। తాఏవశరాప్తాః
పంచభిర్విభక్తాస్సత్యః ఆగతాః లబ్ధాః శరాప్తేభ్య ఆగతా ఇత్యర్థః పూర్వాంశాః
గతహోరాః అథవర్తమానసమయః యచ్ఛిష్టం తద్వర్తమానహోరా క్ర
మాత్ కాలహోరాస్స్యాద్వారేశాదియస్యవారస్య యోధిపః తదాది। రవిర్భృ
గుర్బుధో విధుర్మందో గురుః మంగళోఽంగారకశ్చ ఏతే ఉదయాదారభ్య క్రమేణ
పునఃపునః హోరాధిపాః భవంతి। కేచిత్తు అర్ధరాత్రమారభ్య హోరాగణనా
కర్తవ్యేత్యాహుః అత్రాయంవిశేషః సార్ధఘటికాద్వయాత్మికాయాః హో
రాయాః పంచార్ధనాడికాభవంతి। తాసామర్ధనాడికానాం క్రమేణ రవిశశికుజ
బుధగురవోధిపాః తతః శుక్రహోరాతస్యాః పంచార్ధనాడికానాం క్రమేణ బు
ధగురుశుక్రశనిసూర్యా అధిపాః భవంతి। ఏవం సర్వాసాం యోజనీయాః అతః
హోరాధిపతేష్షష్ఠగ్రహః తదనంతరం హోరాధిపోభవతి ఏతాః హోరాః పా
పగ్రహకాలజాతాశ్చేన్నిధనదాః అతో వివాహాదిషు త్యాజ్యాః భూరేఖాధ్వ
యోజనేషు తచ్చతుర్థభాగంత్యక్త్వా భూరేఖాయాః ప్రాగ్దేశస్థైస్తేషు పునః పం
చదశఘటికాస్సోధ్యాః రేఖాయాః ప్రత్యగ్దేశస్థేషు పునః పంచదశఘటికా
యోజ్యా యది తేషు పంచదశఘటికానశోధ్యాః తథా పంచదశీఘటికాస్స్వేవతా
శ్శోధ్యాః తాసు దినార్ధేశోధితాసు సతీషు యావదవశిష్టో భవతి సూర్యోదయోపరి
తావద్ఘటికామారభ్య వారప్రవృత్తిర్యది దినార్ధేనశోధ్యాః తదాదినార్ధాద్యా
వదతిరచ్యతే తదారభ్య సూర్యోదయాత్పూర్వం వారప్రవృత్తిః ఉక్తంచ రత్న
మాలాయాం॥ శ్లో॥ వారప్రవృత్తిం మునయోవదంతి సూర్యోదయాద్రావణరా
జధానాం। ఊర్ధ్వంతథాధోప్యపరత్ర తస్మాచ్చరార్ధదేశాంతరనాడికాభిః॥
అ॥ కాలహోరాక్రమమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఏవారమందైనను హోరనిర్ణ

యించవలెనని [illegible] ప్రైన [illegible] గోచారామిగిలిన
దినక్షాలహోరయనియు సేవారమందు హోరచూచిన నావారాధిపతియని
యు మొదటిహోరాధిపతికి ౬వ గ్రహము వెంబడి హోరలకునధిపతులనియు
నిందుకు దాహరణమాదివారమందు హోరచూచినయెడ మధ్యసూర్యోదయ మొద
టిహోరాధిపతియనియు-భృగు-బుధ-చంద్ర-శని గుర్వంగారకులీక్రమమునను
దయము మొదలుపలుమాను హోరాధిపతులనియుం జెలియవలెను కొందఱు
గ్రంథకర్తలర్ధరాత్రి మొదలు హోరచూడవలెనని చెప్పిరనియునీ చెప్పిన హోర
౭౹ఘడియయనియు-అట్లుకు౩ అరఘడియలునీయరఘడియలకుసూర్య హోరలో
రవి-శశి-కుజ, గురుబుధాధిపతులనియుశుక్రహోరలో శుక్ర-శని_రవి, చంద్రాం
గారకులధిపతులనియునీక్రమమునన్ని హోరలఁజూడవలెననియు నీహోరలు
పాపగ్రహకాలజనితములయ్యేనేని వివాహాదిశుభకర్మలయందునిషేధింపవల
యుననిహోరావారములకునేకవిధములైననిర్ణయములుచెప్పినగ్రంథకర్తమత
ముకొందఱుగ్రంథకర్తలకనిష్టము, ఉదయము మొదలుదయపర్యంతము వారము
నితా॥ (౭౬)మూ॥ ఖార్జూరాకృతిమూర్ధ్వగాం మృజులిఖేదేకాంచ రేఖాం
తత స్తిర్యక్చార్గళకాస్త్రయోదశ తథాఖార్జూరచక్రంత్విదమ్।విష్కంభాదిషు
దస్రభాదిశిరసిస్థాప్యైకరేఖాంగతౌస్యాతాంశీతగుభాస్కరౌయదితయోర్దృ
ష్టిస్మిథో మృత్యుకృత్॥వ్యా॥ అ॥శ్లోకద్వయేనఖార్జూరచక్రలక్షణంనిరూపయతి
తగ్రోవమూవ॥ఖార్జూరేతి॥ఏకాంరేఖామూర్ధ్వగాం।ఖార్జూరాకృతింఖర్జూ
రపత్రసదృశాంరుజుఅవక్రంయథాతథాలిఖేత్। తతఃతదనంతరంతస్యాస్తిర్య
క్చార్గళకాస్త్రయోదశరేఖాఃతథాలిఖితాశ్చేత్।ఇదంసప్తవింశతిరేఖాత్మ
కంఖార్జూరచక్రంభవతిశిరసిచక్రమూర్ధ్ని విష్కంభాదిషుయోగేషు దస్రభా
దిఅశ్విన్యాదినక్షత్రం అభిజిద్వర్జంస్థాప్యవిలిఖ్యగణనాయాం క్రియమాణా
యాంసత్యాంశీతగుభాస్కరౌశీతాఃగావఃకిరణాఃయస్యసఃచంద్రః భాస్కర
స్సూర్యశ్చ। తావేకరేఖాంగతౌస్యాతాంయది। తదాతయోశ్చంద్రసూర్యయో
ర్మిథఃఅన్యోన్యందృష్టిర్భవతిసామృత్యుకృత్।అతశ్శుభకర్మసుత్యాజ్యేత్యర్థః
అత్రాయంవిశేషః।న కేవలమేకరేఖాగతయోరేవదృష్టిపాతః కింతుచతుర్థపా
దాద్యపాదగతయో ర్ద్వితీయపాదగతయోశ్చ అన్యోన్యదృష్టిపాతః చతుర్థ
తృతీయపాదగతయో ర్వాచతుర్థతృతీయపాదగతయోర్వాప్రథమద్వితీయ
పాదగతయోర్వాప్రథమతృతీయపాదగతయోర్వాపదుక్తందైవజ్ఞవిలాసే॥
శ్లో॥ చతుర్థాగస్త్వాద్యపాదమాద్యగస్తుచతుర్థగం। ద్వితీయగస్తృతీయస్థం
తృతీయస్థోద్వితీయగం । సమాంఘ్రివేధస్సర్వత్రపఞ్జే మంధిష్ణ్యమండలమితి॥
అ॥ రెండుశ్లోకములచే ఖర్జూరచక్రలక్షణమును దెలియజేయుచున్నవాడై

విష్కం॥ అశ్వి॥

రే ఉ పూ శ ధ శ్ర ఉ పూ మూ జ్యే అ వి స్వా

భ కృ రో మృ ఆ పు పు ఆ మ పు ఉ హ చి

యాదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఖార్జూరపత్రమువలె నూర్ధ్వరేఖ యొకటివ్రాసి యారేఖమీద ౧౩ అడ్డగీతలుగీచిన సప్తవింశతిరేఖాత్మక మగునది ఖార్జూరచక్రమని యు నీచక్రశిరస్సునందశ్వినీనక్షత్రమును విష్కంభనామ యోగమునులిఖించి యక్కడ నుండి సవ్యముగా లిఖించుచురాగా సూర్య చంద్రులొక రేఖయందున్న నక్షత్రములయం దుండి యొకరినొకరు చూచినవది దుఃఖప్రదము గనుక వివాహాది శుభకర్మలయందు నిషేధింపవలయునని తాత్పర్యము॥

ఇచ్చట సూర్యచంద్రులకు నేకరేఖాగత నక్షత్రములయందున్నమాత్రముచేతనే పరస్పరవీక్షణములుగలుగదు మఱియేమన్నను వీరిలో నాలవపాదముననొకగ్రహము మొదటిపాదమున నొకగ్రహమునుండగాను రెండవపాదమున నొకగ్రహమును మూడవపాదముననొకగ్రహమునుండగాను పరస్పరవీక్షణముగలుగునని తెలియవలయు॥

(౮౭)మూ॥ విష్కంభవ్యతీపాతశూలపరిఘాగండాతిగండాశనివ్యాఘాతా అపివైధృతిర్నిధనదా యోగా వివాహాదిషు। దస్రాహీందుమఖాస్తథాదితిసుతానూరాధపుష్యాదితిత్వష్ట్రాఖ్యాః క్రమశః ప్రదక్షిణ విధౌ జ్ఞేయాశ్శిరస్థోడుభిః॥ వ్యా॥ విష్కంభేతి॥ విష్కంభః। వ్యతీపాతః। శూలః। పరిఘః। గండః। అతిగండః। అశనిః-వజ్రః। వ్యాఘాతః। వైధృతిః। ఏతేనవ యోగాః। వివాహాదిషుశుభకర్మసునిధనదాః దస్రాహీందుమఖాః అశ్విన్యాశ్లేషామృగశీర్షమఖాః। తథాఽదితిసుతానూరాధ పుష్యాదితిత్వష్ట్రాఖ్యాః మూలానూరాధా పుష్య పునర్వసూచిత్రాశ్చేతినవనక్షత్రాణిశిరస్థోడుతశ్శిరోనక్షత్రాత్ క్రమశః ప్రదక్షిణక్రమేణజ్ఞేయాః। ఏతస్యయోగస్యయన్నక్షత్రము క్తంతచ్ఛిరసివిలిఖ్య తదాదిగణయేదిత్యర్థః। తద్యథా విష్కంభస్యాశ్వినీవ్యతీపాతస్యాశ్లేషాశూలస్యమృగశీర్షం పరిఘాయామఖా గండస్యమూలా। అతిగండస్యానూరాధావజ్రస్యపుష్యః వ్యాఘాతస్యపునర్వసూ వైధృతేశ్చిత్రా॥ తా॥ విష్కంభము-వ్యతీపాతము-శూల-పరిఘ-గండము-అతిగండము-వజ్రము-వ్యాఘాతము-వైధృతి-ఈయోగములు వివాహాదిశుభకర్మలకయోగ్యములనియు- అశ్విని ఆశ్లేష-మృగశిరము-మూల-అనూరాధ-పుష్య-పునర్వసు-చిత్ర- ఈనక్షత్రములనుచ్చస్థాన

ముందుండెడి నక్షత్రము మొదలు ప్రదక్షిణక్రమముగా దేని యందైననూ యు
సేద్యోగమునకు నేనక్షత్రమును జెప్పియున్నదో యది మొదలు చేసి ప్రదక్షిణ క
మముగా లిఖింపవలయుననగా విష్కంభమునకు నశ్విని-వ్యతీపాతమునా శ్లేష
యూక్రమముగ లిఖింపవలయునని తాత్పర్యము॥ ❋

(౨౨) మూ॥ ఉత్పాతగ్రహణేభ్యఏవతూపరం సప్తాహమేవంత్యజేద్ధి
ష్ణ్యాంత త్రస్పృత్తు త్రయేఖిలశుభే నేష్టం చ మృత్యుప్రదం। గ్రస్తేస్తే పురతోర్ధమేవ
పరతో గ్రస్తోదయే హ్నాం త్రయం సంధ్యాయామపి సప్తసప్తదివసాన్నిశ్శేషప
వంత్యజేత్॥ వ్యా॥ గ్రహణోత్పాతదోషమాహ॥ ఉత్పాతేతి॥ ఉత్పాతాః భూ
కంపధూమకేత్వాదయః గ్రహణాని సూర్యాచంద్రమసోః సర్వగ్రాసగ్రహ
ణాని తేభ్యః పరం పరతః సప్తాహమేవం త్యజేత్ । శుభకర్మణీతి శేషః యన్నక్షత్రే
ఉత్పాతగ్రహణాదయః సముత్పద్యంతే తద్ధిష్ణ్యం తస్నక్షత్రం ఋతుత్రయం
షణ్మాసేషు అఖిలేషు శుభే మృత్యుప్రదః । తదోనేష్టం ॥ గ్రస్తాస్తమయాదేర్వి శేష
మాహ। గ్రస్తేస్తఇతి। గ్రస్తేస్తే గ్రస్తాస్తమయఖండగ్రహణవిషయే పురతః పూ
ర్వార్ధమేవ సప్తాహార్ధం సార్ధదినత్రయమేవ త్యాజ్యం। గ్రస్తోదయే గ్రస్తోద
యఖండగ్రహణేషు పరతః గ్రహణాదూర్ధ్వం అహ్నాం త్రయం దినత్రయం త్యా
జ్యం సంధ్యాయామపి నిశ్శేషే సర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయగ్రస్తోదయగ్రహణేపిస
ప్తసప్తదివసాన్ త్యజేత్ సర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయే పూర్వం సప్తాహం సర్వగ్రా
సగ్రస్తోదయే ఊర్ధ్వం సప్తాహం అన్యత్ర ఖండగ్రహణేష్వనుపాతేన యోజనీ
యం ఏవం మాసవిషయేపి॥ తదుక్తం॥ శ్లో॥ సర్వగ్రాసేషు షణ్మాసం అర్ధగ్రాసే
తదర్ధకం। తదంతరేనుపాతేన త్యజేద్భం గ్రహణాహతమితి॥ అ॥ గ్రహణోత్పాత
దోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉత్పాతములనగా భూకంపము। ధూమకేతు
వు మొదలగును త్పాతములును సూర్యచంద్రగ్రహణములును గలిగినేని యనంత
రమందే డువాసరములపర్యంతము శుభకర్మలు చేయగూడదనియు ఏనక్షత్ర
మందీ జెప్పినభూకంపనాద్యుత్పాతములు గలుగుచున్నవో యానక్షత్రము మృ
త్యుప్రదమౌటవలన నాఱునెలల పర్యంతము వివాహాది శుభకర్మల విషయమై
యోగ్యమని అర్ధగ్రహణమైగ్రస్తాస్తమయమైన పక్షమునకు ముందు 3 దిన
ములు కూడదనియు నర్ధగ్రహణగ్రస్తోదయవిషయమై యనంతరము మూడుదివ
సములు కూడదనియు సాయంకాలమున గ్రస్తాస్తమయమైన సర్వగ్రస్తగ్రహణ
మందు ముందు ౭ దివసములు గ్రస్తోదయ సర్వగ్రస్తగ్రహణమందనంతరమం
దేడు దివసములును కూడవనియు మఱియు గ్రహణవిద్ధనక్షత్రము పూర్ణగ్రహ
ణమునందు ౬ మాసములవరకు నర్ధగ్రహణమునందు 3 మాసములవరకు
నిరీతిగా శుభకర్మల విషయమై యోగ్యము గాదనియు తాత్పర్యము॥ ❋

(౪౯) మూ॥ ధిష్ణ్యం జ్వలితం తు పాపసహితం స్యాత్ప్రదం పృష్ఠభం భస్మాఖ్యం త్వగ్రధూమితం ప్రకథితం ధిష్ణ్యం వివాహాదిషు। రాశిః క్రూరయుతః తథాఖ్యఫలదశ్చాన్యాః తథా తాదృశాః పృష్ఠాగ్రే శుభసంయుతా యది శుభాః స్యాతాం తు రాశీ శుభౌ॥ వ్యా॥ అ॥ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యమితి॥ పాపసహితం పాపగ్రహేణ యుక్తం ధిష్ణ్యం తేన సహితం జ్వలితం జ్వలితసంజ్ఞికం పృష్ఠభం పాపగ్రహముక్తనక్షత్రం తు భస్మాఖ్యం భస్మసంజ్ఞికం అతః పురతో ధిష్ణ్యం పాపగ్రహస్యాగ్రగతం నక్షత్రం తు ధూమితం ధూమితసంజ్ఞికం। ఏతన్నక్షత్రత్రయం వ్యుత్పత్త్యా ప్రదం అత్రో వివాహాదిషు త్యాజ్యం క్రూరయుతః పాపగ్రహాక్రాంతరాశిశ్చ తదాఖ్యఫలదః జ్వలితసంజ్ఞాఫలదః పూర్వవన్మృత్యుప్రదః అన్యౌ తథా పాపగ్రహపృష్ఠాగ్రగతౌ రాశీ భస్మధూమితాఖ్యౌ అత్ర విశేషమాహ పృష్ఠాగ్రే రాశీ శుభసంయుతౌ యది తదా శుభౌ స్యాతాం శుభప్రదౌ భవేతాం॥ అ॥ క్రూరయుక్తధిష్ణ్యమను దోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పాపగ్రహములతో గూడిననక్షత్రము జ్వలితసంజ్ఞకమనియు పాపగ్రహమునకు వెంబడియున్న నక్షత్రము భస్మసంజ్ఞకమనియు పాపగ్రహమునకు ముందున్న నక్షత్రము ధూమితసంజ్ఞకమనియు నీమూడు నక్షత్రములు మృత్యుప్రదములౌటవలన వివాహాదివిషయమైని షేధింపవలయునని పాపగ్రహయుక్తమైన రాశియును జ్వలితసంజ్ఞకమే గనుక ముందు జెప్పినఫలప్రదమనియు మిగిలిన పృష్ఠాగ్రగతరాసులు భస్మధూమితసంజ్ఞకములైనను శుభగ్రహయుక్తములాయెనేని శుభప్రదములని తాత్పర్యము॥

(౫౦) మూ॥ తిర్యక్పంచ తథోర్ధ్వగాశ్చ రమితా ద్వే ద్వే చ కోణద్వయే చక్రే త్రైవివిఖ్యాశలాకభుజి దిక్ ద్వితీయా రేఖాన్వితః। అష్టావింశతిభాని చ జ్వలనభాదీన్యేవ రేఖాగ్రతస్థాని స్యుర్గ్రహవేధవర్జితముడు గ్రాహ్యం వివాహే బుధైః॥ వ్యా॥ అ॥ అథ పంచశలాకచక్రేణ గ్రహవిద్ధదోషమాహ॥ తిర్యగితి॥ పంచరేఖాస్తిర్యగ్లిఖిత్వా తథా రమితాః పంచరేఖా ఊర్ధ్వగా విలిఖేత్ పునః కోణద్వయే ఈశాన్యనైఋతికోణద్వయే ఆగ్నేయవాయవ్యకోణద్వయే చ ద్వే ద్వే రేఖే విలిఖేత్ అత్రైవ చక్రే పంచశలాకచక్ర ఏవ శంభువిదిశి ఈశాన్యవిదిశి విద్యమానా యా ద్వితీయా ద్వైతీయా సా రేఖా తదాదితః ఈశాన్యకోణస్థద్వితీయరేఖామారభ్యేత్యర్థః। రేఖాగ్రేషు జ్వలనభాదీని కృత్తికాదీని అష్టావింశతిభాని నక్షత్రాణి స్థాప్యాని లేఖనీయాని గ్రహవేధవర్జితం గ్రహవేధశ్చ యద్రేఖాగతనక్షత్రస్య తద్రేఖాగతనక్షత్రస్థితగ్రహేణ వేధః। తద్వర్జితం యథా కృత్తికాయాం స్థితపాపగ్రహేణ విశాఖాయాః వేధః। ఏవమన్యత్రాపి గ్రాహ్యం ఏతాదృశవేధహీనః ఉడునక్షత్రః॥ని॥ నక్షత్రమృక్షం భం తారా తారకా ప్యుడు వా స్త్రియా మిత్యమరః వివాహే బుధైర్విద్వజ్జనైర్గ్రాహ్యం వివాహమిత్య

పలత్ఫణం సకలమథ కగ్నస్వేభ వా॥అ॥ పంచశలాకచక్రమను బిలియ చేయు వాడై పాపగ్రహాశ్రాంతదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఐదు అడ్డగీతలువ్రాసి దానిమీద ౫ నిడుపుగీతలువ్రాసి యీచక్రకోణములయందు రెండేసిగీతలు వ్రాసి యీచక్రమందీశాన్యకోణమందువ్రాయబడి రెండవరేఖ మొదలుకొని యున్నిరేఖాగ్రములయందునుగ్రముముగా కృత్తికాది ౨౮ నక్షత్రములనువ్రాసిపరిశోధించి పాపగ్రహవేధలేనినక్షత్రమందు వివాహాది శుభకర్మలజేయుటపండితసమ్మతమని తాత్పర్యము॥ ✻

కృ రో మృ ఆ పు పు ఆ

భ అ రే ఉ పూ శ ధ

మ పూ ఉ హ చి స్వా వి

శ్రా ఉ ఉషా పూషా జ్యే అ

(౯౧) మూ॥ నైశంవీరనలంనభోభయశరంనీలం నరంఫాలనాగోనీరంహాయశారనీరభయభూపైనేకభేకంతమః। నారంనీరనకంనయంహయతపోవారం నగందస్రతస్సంఖ్యోర్ధ్వగం విషనాడికా హ్యథదయోలగ్నస్పృశోమృత్యుదాః॥ వ్యా॥ అ॥ విషనాడీదోషమాహ। నైశమితి॥ దస్రతః అశ్విన్యాదేః నైశాదిసంఖ్యోర్ధ్వం విషనాడికాశ్చతస్రః యథా। నైశంఅశ్విన్యాఃపంచాశత్। భరణ్యాఃవీరంచతుర్వింశతి। కృత్తికాయాఃనలం త్రింశత్। రోహిణ్యాఃనభశ్చత్వారింశత్। మృగశీర్షస్యభయంచతుర్దశ। ఆర్ద్రాయాఃశరంఏకవింశతిః। పునర్వస్వోఃనీలంత్రింశత్। పుష్యస్యనరంవింశతిః। ఆశ్లేషాయాఃఫాలంద్వాత్రింశత్। మఘాయాః నాగఃత్రింశత్। పూర్వఫల్గున్యాఃనీరంవింశతిః। ఉత్తరఫల్గున్యాఃహయః అష్టాదశ। హస్తస్యశారః ఏకవింశతిః। చిత్రాయాఃనీరంవింశతిః। స్వాత్యాఃభయంచతుర్దశ। విశాఖాయాఃభూపశ్చతుర్దశ। అనూరాధాయాః నేకందశ। జ్యేష్ఠాయాఃభేకంచతుర్దశమూలస్యతమఃషట్పంచాశత్ పూర్వాషాఢాయాః। వారంచతుర్వింశతిః। ఉత్తరాషాఢాయాఃనీరంవింశతిః। శ్రవణస్యనకందశధనిష్ఠాయాఃనయం దశశతభిషజఃహయః అష్టాదశ-పూర్వాభాద్రాయాఃతపఃషోడశ-ఉత్తరాభాద్రాయాఃవారంచతుర్వింశతిః రేవత్యానగంత్రింశత్-ఏవముక్తసంఖ్యయా అశ్వినీమారభ్యరేవత్యంతానాంబుధోక్తఘటికానంతరం విషనాడికాఃవర్జ్యఘటికాః- ఉక్తదయశ్చతస్రః జ్ఞేయాః- తాఏతాశ్చతస్రోఘటికాః లగ్నస్పృశశ్చేన్మృత్యుదాః॥ అ॥ విషఘటికానిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ౫౦-౨౪-౩౦-౪౦-౧౪-౨౧-౩౦-౨౦-౩౨-౩౦-౨౦-౧౮-౨౧-౨౦-౧౪-౧౪-౧౦-౧౪-౫౬-౨౪-౨౦-౧౦

౧౦-౧౧-౧౨-౧౬-౨౦-అశ్విన్యాదులగు-ఓకనక్షత్రములకు గ్రహంబుగనైనవాని
యొబడినయిరువదియేడుశిధములసంఖ్యగలగడియలకునైనవాలుగుగడియలువి
షఘటికలుగావునని వివాహాదిలగ్నమునుస్పృశించిన మృత్యుప్రదంబులగును॥

(౯౩) మూ॥ లగ్నాంశేభ్యాదితేతదంశపతినాదృష్టేయుతేవాశుభైర్మి
త్రేణాపికరగ్రహస్తు శుభదోనోచేద్వరస్యాంతకృత్ । అస్తాంశేపతిశ్చైవతత్ప
తియుతేదృష్టేశుభైర్వాగ్రహైః కన్యాయాశ్శుభదోనచేన్నిధనదః పాణిగ్ర
హణలగ్నతః॥ వ్యా॥ అ॥ లగ్నాస్తదోషమాహ॥ లగ్నాంశఇతి॥ లగ్నాంశేలగ్న
స్యనవాంశకేఅభ్యుదితేసతితదంశపతినాతేన్నవాంశాధిపతినా-నల్లగ్నేదృష్టే
యుతేవాశుభగ్రహైఃదృష్టేయుతేవా-మిత్రేణనవాంశాధిపతేర్మిత్రగ్రహ
స్సకూరశ్శుభోవా తేనదృష్టేయుతేవాయది-కరగ్రహః వివాహఃశుభదః-నచే
ల్లగ్నేశుభగ్రహైఃతదంశపతినావాన్యేన్నితేణవాఅయుతేఅదృష్టేవాయది-శ
భావరస్యాంతకృత్ మృత్యుప్రదః లగ్నతఃఅస్తాంశేపతిశ్చైవల్లగ్నేయుత్సం
ఖ్యాకోనవాంశోభ్యుదితః తత్సప్తమలగ్నేతత్సంఖ్యాకోనవాంశోస్తాంశః - త
స్మిన్ తత్పతియుతేతద్దేశపతినాయుక్తేదృష్టేవాసతి- అథవాశుభగ్రహైర్యుతే
దృష్టేవాయదిపాణిగ్రహఃకన్యాయాఃశుభదఃనచేత్ ఉక్తార్థాభావేనిధనదో
భవేత్॥ అ॥ లగ్నాస్తదోషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహలగ్నమునకున
వాంశమునునిర్ణయించినపిమ్మటలగ్నమానవాంశాధిపతిచేతనైననుశుభగ్రహ
ములచేతనైననునవాంశాధిపమిత్రగ్రహముచేతనైనను- చూడబడుచున్నను లే
కవీనితోగూడియున్నట్టిలగ్నమునజేయబడినవివాహమువరునికిశుభకరంబగు
నట్లుగాకున్న హానికరంబగునేలగ్నమునందెన్నవయంశము నవాంశమగునో
యాలగ్నమునకేడవలగ్నమునందన్నవయంశమస్తాంశమగునట్టియస్తాంశమా
నవాంశాధిపతిచేతనైననుశుభగ్రహములచేతనైననుజూడబడుచునైననుతేకవీ
నితోగూడినైననుండెనేనియిట్టిసమయమునచేసినవివాహముకన్యకుశు
భప్రదంబగునుఅట్లుగాకున్నమృత్యుప్రదంబగుననితాత్పర్యము॥

(౯౪) మూ॥ గండాంతేస్తుయదంతరాశిముభయోర్మూలేంద్రయోరశ్వి
నీరేవత్యోః పితృసార్పయోస్సుఘటికాఅష్టౌచమృత్యుప్రదాః। చాపాళ్యోర్ఝష
మేషయోశ్చమృగరాహ్వాలీరయోర్మధ్యమేద్వేనైవమృతిప్రదైవయాదిసా
వగోత్తమాంశాన్వితా॥ వ్యా॥ అ॥ గండాంతదోషమాహ॥ గండాంతఇతి॥
ఉభయోర్నక్షత్రయోఃరాశ్యోశ్చయదంతరాళంతత్ గండాంతఇత్యుచ్యతేతదే
వవిశదయతి-ఉభయోర్మూలేంద్రయోఃమూలజ్యేష్ఠయోః అశ్వినీరేవత్యోశ్చ-
పితృసార్పయోః రాశేః మఘయోశ్చ-మధ్యమేఅష్టౌఘటికాఃమృత్యుప్రదాః
జ్యేష్ఠాయాఃఅంత్యఘటికాశ్చతస్రఃమూలస్యఆద్యఘటికాశ్చతస్రః మిళిత్వాఅ

ష్టఘటికా [illegible] మృత్యుసంధిః [illegible] ధను ర్వృశ్చికయోః ఝషమేషయోః మీనమేషయోః మృగరాశౌ, ళీరయోః సింహక ర్కటయోశ్చ ఏతయోర్మధ్యే నాడ్యేకా ఏకఘటికైవ మృత్యుప్రదా। సా రాశ్యోరంతరాళఘటికా వర్గోత్తమాంశాస్వతా పి మృత్యుప్రదైవ॥ అ॥ గండాంతదోషము ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జ్యేష్ఠామూలలు అశ్విని రేవతులు మఖాశ్లేషలు ఈ నక్షత్ర ములమధ్యకాలమున రెండు గడియలు గండాంతము గునన జ్యేష్ఠా- రేవతి- ఆశ్లేషన క్షత్రములతుదలయందు రెండు గడియలును మూల- అశ్విని- మఖ- ఈనక్షత్రములయా ది యందు రెండు గడియలును నక్షత్రగండాంతములు గాన సదియును- వృశ్చిక- మీన- క ర్కట రాసుల తుదయందు రెండు గడియయు ధను ర్మేష సింహ రాసులయాదిముందర గ డియయు రాశిగండాంతమగుటవలనన్నది. వర్గోత్తమాంశయుక్తమైయున్న నది యును వివాహాదిశుభకర్మలవిషయమై మృత్యుప్రదంబని తాత్పర్యము॥

(౭౪) మూ॥ మాసాదేరథ పంచపంచ తిథయో నందా చ భద్రా జయా రి క్తా స్యాచ్చ పునః పునస్తదభిధాః పూర్ణా క్రమాత్పంచమీ। నందాదౌ ఘటికాద్వ యం నిధనకృత్పూర్ణాంత్యనాడీద్వయం గండాంతాస్త్రివిధాస్సదా నిధనదా స్త్యాజ్యా వివాహాదిషు॥ వ్యా॥ అ॥ తిథిగండాంతమాహ॥ మాసాదేరితి॥ మాసాదేః శుక్లప్రతిపద ఆరభ్య అథ అనంతరం పంచ పంచ తిథయః క్రమాత్ -నందా భద్రా జయా రిక్తా పంచమీ పూర్ణా ఇతి- పునః పునస్తదభిధాః తత్సంజ్ఞికా భవంతి- త త్ప్రయోజనమాహ॥ నందా ద్వౌ ప్రతిపత్షష్ఠ్యేకాదశీ నాం ఆదౌ ఘటికాద్వయం నిధనకృత్। పూర్ణాంత్యనాడీద్వయం। పూర్ణా తిథ్యంతే ఘటికాద్వయం చ నిధన కృత్। త్రివిధాః నక్షత్ర రాశి తిథి సంజ్ఞయా త్రివిధాః। గండాంతాః। వివాహాదిషు సదా నిధనదాః అతస్త్యాజ్యాః॥ అ॥ నందభద్రాతిథిసంజ్ఞ యపూర్వకంబుగ తిథిగం డాంతమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుద్ధ పాడ్యమి మొదలై దేసి తిథులు క్రమంబు గ నంద భద్ర జయ రిక్త పూర్ణ యను సంజ్ఞలుగలవై యుండునందు నందతిథుల యాదియందు రెండుఘడియలును పూర్ణతిథులయంత్యమందు రెండుఘడియలును తిథిగం డాంతములనంబడును గానన వివివాహాదివిషయమై మృత్యుప్రదములగును॥

(౭౫) మూ॥ త్యాజ్యౌ తౌ వ్యతీపాతవైధృతిమహాదోషౌ వివాహాదికే ప్యా నీతౌ గణితానుసారత ఇమౌ యోగౌ చ మృత్యుప్రదౌ। దోషాణామపి సర్వతశ్చ సతతం సర్వేషు కర్మస్వపి ప్రోక్తాస్త్వేకవింశతిమహాదోషాస్తు మృత్యు ప్రదాః॥ వ్యా॥ అ॥ వ్యతీపాతవైధృతిదోషానాహ॥ త్యాజ్యావితి॥ గణితానుసార తః గణితశాస్త్రానుసారేణ॥ సాంప్రత భక్తిక స్తసిం। అసితౌ ఇమౌ ప్రసిద్ధౌ యోగౌ। వ్యతీపాతవైధృతిమహాదోషౌ। వివాహాదికే వివాహప్రభృతి శుభకర్మణి దో షాణామపి ఏకవింశతిమహాదోషాణాం మధ్యే సర్వతః సర్వప్రయత్నేన। సతతం

గేస్స్యం యథా తథా । మృత్యుప్రదా అతస్త్వగణ్యాస్తోక్తాఃఉక్తరీత్యాప్రతిపాదితాః తే । అతిరైకవింశతి మహాదోషాస్తు సర్వేషు కర్మసు మృత్యుప్రదాః॥ అ॥ వ్యతీపాత వైధృత్యాది మహాదోషములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ గణితశాస్త్రానుసారముచే తద్దోషతరములుగా నేర్పరుపఁబడిన వ్యతీపాత వైధృతి యోగంబులనెడి దోషంబులను ముందు జెప్పఁబడియున్న యేకవింశతి మహాదోషములును వివాహాదివిషయమై మృత్యుప్రదంబులని యెఱుంగవలయు॥

*

(౯౬) మూ॥ తల్లగ్నం చ శుభైస్త్రిభిర్యుతమపి స్వోచ్చస్థితైస్స్వాలయస్వాంశస్థైర్ద్వి మిత్రగైస్సుగుణశతైర్లగ్నం చ పంచేష్టికైః । క్రూరైరేషు త్రిభవారిగేషు యదివా వర్గోత్తమాంశాన్వితం లగ్నం దోషవిదూషితం యది తదా మృత్యుప్రదం స్యాత్తయోః॥ వ్యా॥ దోషప్రతిపాదనం నిగమయతి॥ తల్లగ్నమితి॥ స్వోచ్చస్థితైః స్వకీయోచ్చస్థానగతైః స్వాలయస్వాంశస్థైః స్వక్షేత్రగతైర్వా యత్రకుత్రరాశౌ స్వాంశగతైర్వా మిత్రగైర్మిత్రక్షేత్రగతైర్మిత్రనవాంశగతైర్వా త్రిభిశ్శుభగ్రహైర్యుక్తమపి తల్లగ్నం వివాహాదిలగ్నం గుణశతైర్యుక్తమపి పంచేష్టికం పంచేష్టికబలయుక్తమపి । క్రూరేషు పాపగ్రహేషు త్రిభవారిగేషు తృతీయైకాదశషష్ఠేషు స్థితేషు సత్సు వా అపి । లగ్నం వర్గోత్తమాంశాన్వితమపి । దోషవిదూషితం ఉక్తైకవింశతి మహాదోషాణామన్యతమేన దూషితం చేత్ తల్లగ్నం తయోర్దంపత్యోః మృత్యుప్రదం స్యాత్॥ అ॥ ఏకవింశతి మహాదోషములెన్నిసుగుణములతోఁ గూడియున్నను మిగుల నింద్యంబులని వచించుచున్నాఁడు॥ తా॥ వివాహాదిలగ్నము స్వకీయోచ్చస్థాన స్వక్షేత్ర స్వాంశ మిత్రక్షేత్ర మిత్రనవాంశములయందున్న మూఁడు శుభగ్రహములతోఁ గూడి పంచేష్టిక బలయుక్తమై ౩-౬-౧౧ ఈస్థానములయందు పాపగ్రహములుగలదైన వర్గోత్తమాంశసహితమై యత్యంతాధిక బలముగలదై యున్నను బూర్వము చెప్పఁబడియున్న యేకవింశతి మహాదోషములలో నొకదోషముచేత దూషితంబాయెనేని శుభకర్మలవిషయమై మృత్యుప్రదంబగునని తాత్పర్యము॥

*

(౯౭) మూ॥ కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాస్సౌమ్యాస్తు ఖేటాస్తథా పాపాస్తు త్రిభవారిగాశ్శుభఫలాస్సర్వే వివాహాదిషు । శుక్రష్షష్ఠగతో న చేదవనిజో మృత్యుస్థితో వా న చేజ్జామిత్రే గ్రహవర్జితే హిమకరాల్లగ్నాచ్చ రిఫారిగః॥ వ్యా॥ అ॥ ఇత్థమేకవింశతి మహాదోషానుక్త్వా ఇదానీం వివాహాదిలగ్నస్య గ్రహసంపత్తిమాహ॥ కేంద్రేతి॥ సర్వే సౌమ్యాః శుభగ్రహాః కేంద్రోపాంత్యధనత్రికోణసహితాః కేంద్రాణి సప్తమాతిరిక్త లగ్న చతుర్థ దశమాని సప్తమస్యాతు అనుపదమేవ జామిత్రత్వేన దూషణవిషయత్వాత్ ఉపాంత్యం ఏకాదశం-ధనం-ద్వితీయం త్రికోణే నవమపంచమే-ఏతైస్సహితాః యుక్తాస్సంతః-వివాహాదిషు-శుభ

ఫలాఃశోభనప్రదాఃశ్రియోఽస్తువిశేషఃశోఅస్తా శలటంతిగచ్ఛంతీతిఖటాఃగ్రహాః
తత్పుష్పేకృతిబహుళేదయితిస త్రయాన్యాశునిక్- పాపగ్రహాస్తు। త్రిభవారిగాఃల
గ్నాత్తృతీయైకాదశషష్ఠస్థానగతాస్సంతఃశుభఫలదాభవంతి।న కేవలమేతా
వత్ శుక్రష్షష్ఠగతః। అవనిజోఽంగారకఃమృత్యుస్థితఃలగ్నాదష్టమస్థానగతోఽపాన
చేదిత్యాదికెంచజామిత్రేలగ్నాత్సప్తమేగ్రహవర్జితే తూరిరసౌమ్యగ్రహరహితేస
తిచ।హిమకరశ్చంద్రఃలగ్నాద్వరిఘారిగః లగ్నాష్టమేద్వాదశేషష్ఠేవాస్థితోన
చేద్యవిపూర్వోక్తకేంద్రలాభధన నవమపంచమస్థానగతాఃశుభగ్రహాః తృతీ
యైకాదశషష్ఠస్థానగాఃపాపగ్రహాఃఫలదాభవంతి॥అ॥వివాహాదిలగ్నమునకు
గ్రహసంపత్తినిజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥లగ్నమునకుశుక్రుడారింటగుజుడెనిమిదిం
టనుసకలగ్రహంబులేడింటచంద్రుడు౬.టను౮టను౧౨నులేకయుండిన ౧-౨-౪-
౫-౯-౧౦-౧౧ఈస్థానములయందున్నపాపగ్రహములునుశుభప్రదంబులగును

(౬౮) మూ॥ జామిత్రేచకరగ్రహేస్థితఇనోవైధవ్యమిందుఃస్త్రియాః
స్సాపత్న్యంమరణంకుజస్సుతహృతింసౌమ్యోవినాశంగురుః। శుక్రోవ్యాధిమ
థార్కజస్తుకురుతేమృత్యుంతమోబంధనంశుక్లేందుశ్శుభగ్రహాశ్శుభఫలాశ్చే
త్యాహురన్యేబుధాః॥వ్యా॥అ॥అథైకవింశతిరిక్తజామిత్రదోషమాహ॥ జామి
త్రఇతి॥కరగ్రహేవివాహసమయేజామిత్రేసప్తమస్థానేస్థితః-ఇనస్సూర్యఃస్త్రి
యాఃవైధవ్యంకురుతేఇందుశ్చంద్రఃసాపత్న్యంసపత్నీసంపాదనం కుజోమర
ణంసౌమ్యోబుధస్సుతహృతింపుత్రనాశనంగురుర్వినాశం।శుక్రోవ్యాధించస్త్రి
యాఃకురుతః ఇతిసర్వత్రయోజ్యం అథార్కజస్తుశనైశ్చరస్తు। తుశబ్దఃపూర్వ
స్మాద్వైలక్షణ్యంద్యోతయతితయోర్ద్వంపత్యోఃమృతిం-తమోరాహుఃబంధనంచ
కురుతేఅన్యేబుధాఃకేచిదాచార్యాస్తుశుక్లేందుశ్శుక్లపక్షచంద్రఃశుభగ్రహాః బుధ
గురుశుక్రాశ్చజామిత్రగాఅపిశుభఫలాభవంతీత్యాహుః॥అ॥జామిత్రదోషము
లజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహాదిలగ్నమునకు౭టసూర్యుడున్నవైధవ్యమును
చంద్రుడున్నసపత్నియుగుజుడుండినమృతిని-బుధుండుండినపుత్రహాని గురుడుం
డిననాశము-శుక్రుడుండినరోగంబును-స్త్రీకిగలుగును శనియుండిన మరణము
నురాహువుండినబంధనమును దంపతులకుగలుగును శుక్లపక్షచంద్రుడునుశుభ
గ్రహంబులును౭టనుండిననుశుభకరంబులనికొందఱభిప్రాయము॥ *

(౬౯)మూ॥ అబ్దేషుక్షయవత్సరోనశుభకృత్పక్షోబ్దసంఘాతథాపం
చాహానితుమానయోర్ద్విదివసయోర్నక్షత్రయోర్యోగయోః। యామార్ధంఘటి
కాద్వయంకరణయోశ్చైల్లగ్నయోర్నాడికాసంధ్యాయాంఘటికాత్రయంద్వి
ఘటికేత్యాజ్యాస్తుసంధౌనిశి॥వ్యా॥ అ॥ అబ్దాదిసంధిషుత్యాజ్యకాలపరిమాణ
మాహ॥అబ్దేష్వితి॥అబ్దేషుప్రభవాదిసంవత్సరేషుక్షయంసంవత్సరః నను భ

త్రి-శుభకర్మస్వితి శేషః-అబ్దసంధౌ సంవత్సరయోస్సంధౌ-పక్షః షోడశదినా
ని-మాసయోస్సంధౌ పంచాహాని కృష్ణపక్షత్రయోదశీమారభ్య శుక్లపక్షద్వితీ
యాపర్యంతం దినపంచకం- దివసయోర్నక్షత్రయోర్యోగయోశ్చ సంధౌ యా
మార్ధం ఘటికాచతుష్టయం-కరణయోస్సంధౌ ఘటికాద్వయం లగ్నయోస్సంధౌ
చేత్ నాడికా ఏకఘటికా సంధ్యాయాః సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలేషు
ఘటికాత్రయం-నిశి రాత్రౌ ద్వితీయయామాంతిమఘటికా తృతీయయామాదిమ
ఘటికా చేతి-ద్విఘటికే నిశీథసంజ్ఞికే భవతః తత్రఘటికాద్వయం చ। త్యాజ్యా ఇ
తి సర్వత్రానుసంధేయం-న శుభకృదితి సర్వత్ర హేతుత్వేనావగంతవ్యం-అబ్దే
షు షోడశవత్సర ఇత్యత్ర దేశభేదేన వ్యవస్థా ద్రష్టవ్యా-తథా చ భాగురిః॥ శ్లో॥ వింధ్య
స్యోత్తరదిగ్భాగే పక్షం సంవత్సరం త్యజేత్। తస్య దక్షిణదేశే తు త్రియామాం సంవర్జ
యేత్తదా॥ అంగవంగకళింగేషు మాసషట్కం వివర్జయేత్। పృథివ్యాం తు మా
సస్స్యాత్సర్వకర్మసు గర్హితః ఇతి పక్షాబ్దసంధ్యావిత్యత్రాపి వ్యవస్థా-యదా
ఫాల్గునమీనాద్యుగపత్సమాప్యేతే తదా పక్షస్త్యాజ్యః తదుక్తం॥ శ్లో॥ యదా ఫా
ల్గునమీనాద్వౌ యుగపద్విరతిం గతౌ। తదైవ పక్షః సంత్యాజ్యో హేయో నాన్యత్ర
కుత్రచిదితి॥ కించ॥ దశచాంద్రే తు వర్షాంతే సౌరాబ్దే తు హి వాసరం తథా ద్విరా
త్రం చైవ సావనాంతే వర్జయేచ్ఛుభకర్మస్వితి॥ అ॥ అబ్దాదిసంధికాలములయందు శుభక
ర్మలవిషయమై వర్జింపదగిన కాలపరిమాణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సంవ
త్సరములలోనక్షయసంవత్సరంబును ప్రతిసంవత్సరసంధికాలములయందు ౧౬
దినములు-మాసములసంధియందు ౫ దినంబులు దినసంధియందును- నక్షత్రసంధి
యందును యోగసంధియందును అర్ధయామకాలంబు-కరణసంధియందు ౪ ఘడి
యలు లగ్నసంధియందొక గడియయు-ప్రాతస్సాయంకాలములయందు మూ
డుగడియలు రాత్రియందు నిశీథకాలము ఇవి శుభకార్యంబులకయోగ్యంబులు-
మఱియు నీవిషయమై వ్యాఖ్యయందు దేశభేదములవలన దెలియజేసియున్న
గ్రంథాంతరశ్లోకములయభిప్రాయము గ్రాహ్యంబు॥ ✻

(౧౦౦) మూ॥ వృష్ట్యభ్రభ్రమణాభ్రఘోషపరిధిద్విబ్రధ్నేందువర్ణా
న్వితా విద్యుచ్చాపపిశాచప్రతీందురవిదిగ్ధూమాదయః కాలజాః। దుర్యోగా బగ
పశ్చ దుష్టశకున దుస్స్వప్న దుర్వీక్షణే దుర్వాక్యశ్రవణం చ దుష్టమరుత్తోదః ఖప్ర
దామంగళే॥ వ్యా॥ అ॥ స్వల్పదోషానాహ॥ వృష్ట్యభ్రేతి॥ వృష్ట్యభ్రభ్రమణాభ్ర
ఘోషపరిధిబ్రధ్నేందువర్ణాన్వితాః వృష్టిర్వర్షణం-అభ్రభ్రమణం మేఘాడం
బరః అభ్రఘోషః మేఘగర్జితః। పరిధిస్సూర్యాచంద్రమసోః పరివేషః॥ సు॥ పరివే
షస్తు పరిధిః ఉపసూర్యకః॥ బ్రధ్నస్సూర్య ఇందువర్ణాన్వితః చంద్రవచ్ఛ్వేతవర్ణసహిత
ఃత్యర్థః॥ సు॥ ధ్వాంతారాతి-రాపూష్ణ రవిబ్రధ్నః ప్రభాకరః భాస్కర ఇత్యమరః॥ కాలజాః

విద్యుత్తటిత్। చాపః ఇంద్రధనుః హిమస్తుషారః॥ ప్రతిచంద్రః ప్రతిచంద్రః ప్రతిసవితా
ప్రః సూర్యశ్చ దిగ్ధూమాదయశ్చ బహవో దుర్యోగాః అన్యే ధూమకేత్వాదయో
దుష్టయోగాః। దుష్టశకునం సర్పశశకాదిదర్శనం దుస్స్వప్నం చ దుర్నిమిత్తం దుష్ట
వస్తుదర్శనం। దుర్వాక్యశ్రవణమమంగళవాక్యశ్రవణం దుష్టపురుషైః మహావాద
శ్చమంగళే శుభకర్మణి దుఃఖప్రదా భవంతి॥ అ॥ స్వల్పదోషములఁ జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ వర్షము మేఘాడంబరము- మేఘగర్జనము- సూర్యచంద్రులపరివేష
ము-సూర్యునిచంద్రుని వలె వెల్లనైన గలిగియుండుట- మెరుపును- ఇంద్రధను
స్సు-ప్రతిచంద్రుడు-మంచు ప్రతిసూర్యుడు-దిగ్ధూమము-ధూమకేతువు-పెనుగా
లిని మొదలగు దుష్టయోగంబులును దుశ్శకున- దుస్స్వప్న-దుష్టవస్తుదర్శనదు
ర్వాక్య శ్రవణంబులును శుభకర్మలవిషయమై దుఃఖప్రదంబులు॥ ✻

(౧౦౧) మూ॥ ఋక్షోల్కాశనిపాతనాని గురుభృగ్వోర్న్యాస ప్తస్థితి ర్ది
గ్దాహో యమకంటకశ్చ గుళికా వ్యర్ధప్రహార స్తతః। అత్రోపగ్రహసౌమ్యవిద్ధఖ
చరాశ్శూన్యాఖ్యతిథ్యాదయో దగ్ధాఖ్యా అపి పంగుకాణబధిరాఖ్యాంధాఖ్యల
గ్నాదయః॥ వ్యా॥ అ॥ అన్యాన్యపి స్వల్పదోషానాహ॥ ఋక్షేతి॥ ఋక్షోల్కాశని
పాతనాని। ద్వంద్వాంతే శ్రూయమాణః పాతనశబ్దః ప్రత్యేకమభిసంబధ్యతేన
క్షత్రపాతనోల్కాపాతనాశనిపాతనాని। గురుభృగ్వోర్న్యాస ప్తస్థితిః గురు
శుక్రయోః పరస్పరం సప్తమస్థానస్థితిః దిగ్దాహః యమకంటకగుళికార్ధప్రహ
రాః వారజనితాః ప్రసిద్ధా లతాః ప్రసిద్ధాః ఉపగ్రహాః సర్వతోభద్రచక్రోక్తా అ
ష్టావుపగ్రహాః। తేచ విస్తరభయాన్నేహ లిఖ్యంతే సౌమ్యవిద్ధః పంచశలాకోక్త
సౌమ్యగ్రహవేధః। ఖచరయోగః శూన్యాఖ్యతిథ్యాదిః శూన్యసంజ్ఞికతిథివారన
క్షత్రాణి కించ। దగ్ధాఖ్యా అపి దగ్ధసంజ్ఞికతిథివారనక్షత్రాణి పంగుకాణబధిరాం
ధసంజ్ఞికాః లగ్నాదయశ్చ। ఆదిశబ్దేన తిథివారనక్షత్రాణి పతే । వివాహాదిషున
యోగ్యా ఇత్యధ్యాహారః॥ అ॥ మఱికొన్ని స్వల్పదోషములఁ జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
నక్షత్రములు కొఱవులు పిడుగులిపి మొదలగునవి యాకసమునుండి క్రిందబడుట
గురుశుక్రులొకరికొకరు ౭టనుండుట దిగ్దాహము-యమకంటకము-గుళిక- అ
ర్ధప్రహారముల త్తలు-ఉపగ్రహములు- శుభగ్రహవేధ-ఖచరయోగము శూన్య
తిథివారనక్షత్రములు-దగ్ధతిథివారనక్షత్రములు-పంగుకాణబధిరాంధములనే
డిలగ్నతిథివారనక్షత్రంబులివి వివాహాదులకయోగ్యంబులని తాత్పర్యము॥ ✻

(౧౦౨) మూ॥ ప్రోక్తా విస్తరభీతితశ్చ కతిచిత్స్వల్పాశ్చ దోషా మయా సౌ
రాష్ట్రాంగకళింగవంగమగధావంతీషు కాశ్మీరకే। గౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమ
కురుమ్లేచ్ఛేషు దేశేషు తే। బాహ్లీకాదిషు మంగళేషు ధనదాః శేషేతు దేశేషు హా॥
వ్యా॥ అ॥ అథ స్వల్పదోషాణాం దేశవ్యవస్థామాహ॥ ప్రోక్తా ఇతి॥ యద్యపిఉక్తా

రిక్తాఃదోషాఃబహవస్సంతితథాపివిస్తరభీతితః విస్తరభయాత్ కతిచిదేవస్వ
ల్పాదోషాఃమయాప్రోక్తాఃకథితాఃనేవస్వల్పదోషా అపిసౌరాష్ట్రాంగకళింగ
వంగమగధావంతికాశ్మీరగౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛేషుబాహ్లీకా
దిషుచదేశేషుఏతేషుదేశేష్వేవనిధనదాఃశేషేదేశేషుమంగళే శుభకర్మణిశు
భాః॥అ॥స్వల్పదోషములకు దేశవ్యవస్థను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఈచెప్పబడిన
దోషములుగాక యనేకస్వల్పదోషములుగలవైనను గ్రంథవిస్తరభయముచే
తసంగ్రహముగ జెప్పబడినవి యీస్వల్పదోషములను సౌరాష్ట్రాంగకళింగ
వంగ మగధావంతికాశ్మీరగౌడద్రావిడసాల్వమధ్యమకురుమ్లేచ్ఛ బాహ్లీకాది
దేశములకు దక్క- దక్కిన దేశములయందు బనిలేదు॥ *

(౧౦౩) మూ॥ స్వోచ్చస్థానగతోవివాహసమయేమూలత్రికోణస్థితః
స్వక్షేత్రేయదిసంస్థితశ్చబలవాన్ మిత్రాలయస్థోపివా। ద్యూనాఖ్యంచవిసృ
జ్యకేంద్రమితరత్కేంద్ర త్రికోణస్థితస్సౌమ్యో వాగురురేవవాసురగురుర్హం
త్యేవదోషార్బుదం॥వ్యా॥అ॥శ్లోకద్వయేనస్వల్పదోషాపవాదమాహస్వోచ్చే
తి।సౌమ్యఃబుధోవాగురుర్వా అసురగురుఃశుక్రోవావివాహసమయే వివాహ
లగ్నకాలేస్వోచ్చస్థానగతోవా।పూర్వోక్తమూలత్రికోణస్థితోవామిత్రాలయ
స్థోపిమిత్రక్షేత్రగతోవా। బలవాన్బలయుక్తస్సన్స్వక్షేత్రస్థితోవాయదికించ
ద్యూనాఖ్యం సప్తమంకేంద్రం।విసృజ్యవిహాయపూర్వోక్తజామిత్రదోషాక్రాం
తత్వాదితిభావః। ఇతరత్కేంద్రత్రికోణస్థితోయది దోషార్బుదం అర్బుదసం
ఖ్యాకదోషాన్।హంత్యేవ ఏవకారేణనసంశయఇత్యర్థోలభ్యతే॥అ॥ రెండుశ్లోక
ములచేస్వల్పదోషభంగమును జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ బుధగురుశుక్రులలోనొక
రువివాహసమయంబునస్వోచ్చమూలత్రికోణ।మిత్రక్షేత్ర।స్వక్షేత్రములయం
దైనను।లగ్నమందైనను,౪-౫-౯-౧౦, ఈస్థానములయందైననుండి రేనియర్బుద
సంఖ్యాకంబులగుదోషములబోగొట్టుననుటకుసందియంబులేదనితాత్పర్యము॥

(౧౦౪) మూ॥ క్రూరష్షష్ఠభవత్రిగోయదిబలీహంత్యాశుదోషాయు
తంలగ్నేశశ్చబలీయుతోక్తగృహగోలగ్నంచపంచేష్టికమ్। రాత్రావేవనిశాక
రోయదిబలీచైకాదశస్థోపివాలగ్నే ఏకాదశగోరవిస్తుసకలాన్దోషాన్నిహం
తిస్ఫుటమ్॥వ్యా॥ క్రూర ఇతి। బలీఉచ్చాదిక్షేత్రగతఃక్రూరస్సూర్యాంగారకశని
నామన్యతమఃషష్ఠభవత్రిగఃలగ్నాత్ షష్ఠేఏకాదశేతృతీయేవాస్థితోయదిఆశు
శీఘ్రమేవదోషాయుతందోషాణామయుతందశసహస్రదోషానిత్యర్థఃహంతి
వినాశయతి। లగ్నేశశ్చవివాహలగ్నాధిపఃబలీసన్యథోక్తగృహగఃకేంద్రే
త్రికోణఏకాదశేవాస్థితోయదిసోపిదోషాయుతంనిహంతి।పంచేష్టికగుణయు
క్తంలగ్నంచపూర్వవత్।బలీనిశాకరశ్చంద్రశ్చఏకాదశస్థోయది। రాత్రావేవ

రాత్రింగతలగ్నదోషాన్ హంతి। ఏవకారేణనదివాభాగలగ్నగతదో
షానిత్యర్థస్సిద్ధ్యతి॥ కార్కీశః స్తులగ్నాదేకాదశగోయది।సకలాన్ దోషాన్। స్ఫుటం
యథాతథానిహంతి।తుశబ్దోదివాభాగగతదోషానితిపూర్వస్మాద్వ్యావర్తనం
ద్యోతయతి॥సి॥తు స్యాద్భేదేఽవధారణఇత్యమరః। సూర్యస్యదివాభాగఏవబ
లవత్త్వాదితితత్త్వం॥శ్లో॥నక్తంబలాఢ్యశశాంకమందాసురవరద్విశుక్రాదివి
శక్తియుక్తైశ్రీపతిశారవచస్ప్రమాణ్యాత్॥ తా॥ బలయుక్తుడగుపాపగ్ర
హము, ౩-౬-౧౧, ఈస్థానములయందున్నను, బలవంతుడైనలగ్నాధిపతిలగ్న
మునయున్నను,౪-౫-౯-౧౦-౧౧,ఈస్థానములయందున్నను లగ్నముసంశోధ్ధిక
బలయుక్తమైయున్నను-పదివేలదోషములునాశనమునొందుననుగాటనున్నబల
యుక్తుడగుచంద్రుడురాత్రిలగ్నమునొందియున్నబదివేలదోషములను లగ్నై
కాదశగతుండగుసూర్యుడుపగటిలగ్నమునొందియున్నసకలదోషములనుహ
తంబులుగావించునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౦౫)ము॥ఉద్వాహాదిషునైకవింశతిమహాదోషాన్విసృజ్యేతరాన్
స్వల్పాన్ దోషగణాన్ గుణాంశ్చగణితాన్నిశ్చిత్యశాస్త్రాత్స్ఫుటం। లగ్నంయ
త్రగుణాధికంచసకలైర్గ్రాహ్యంనదోషాధికంబ్రహ్మావాపరిహర్తుమత్ర సక
లాన్ దోషాన్ సమర్థోనహి॥వ్యా॥అ॥దోషప్రస్తావముపసంహరతి॥ఉద్వాహా
దిష్వితి॥ఏకవింశతిమహాదోషాన్విసృజ్యఇతరాన్మహాదోషాతిరిక్తాన్। స్వ
ల్పాన్దోషగణాన్దోషసంఘాన్।గుణాంశ్చగణితాంశ్చశాస్త్రాత్ । జ్యోతిశ్శా
స్త్రాత్।స్ఫుటంనిశ్చిత్య।యత్రయస్మిన్ లగ్నే।గుణాధికందృశ్యతేతల్లగ్నం।ఉద్వా
హాదిషు।సకలైర్విద్వద్భిఃగ్రాహ్యం।దోషాధికంలగ్నంతునగ్రాహ్యం అనేనస్వ
ల్పదోషయుక్తలగ్నంగ్రాహ్యమిత్యర్థోఽలభ్యతే స్వల్పదోషైరప్యయుక్తంల
గ్నంమృగ్యమిత్యాహ।అత్రవివాహాదిలగ్నే।సకలాన్ దోషాన్ అధికాన్ అల్పాన
పిదోషాన్ పరిహర్తుంబ్రహ్మావాసమర్థోనహికిముతమనుష్యాఇతిభావః॥అ॥
దోషప్రసంగమునుపసంహారముచేయుచున్నాడు॥ తా॥ ఏకవింశతిమహాదోష
ములుగాకతక్కినస్వల్పదోషములనుగుణములను జ్యోతిశ్శాస్త్రమువలనని
ర్ణయించియేలగ్నంబునదోషములకంటేగుణములధికముగనుండునోయాల
గ్నమునువివాహాదిశుభకార్యములవిషయమైగ్రహింపవలయుగాకయధికదో
షములుగలలగ్నమునుగ్రహింపవలదు-స్వల్పదోషములైనకలియుకయుండెడి
లగ్నమునునిర్ణయించుటబ్రహ్మకైనవశంబుగాదు గావునస్వల్పదోషయుక్త
లగ్నముగ్రాహ్యమని తాత్పర్యము॥ *

(౧౦౬)ము॥ నాడీరాశితదీశయోనివసితాదీర్ఘాగణశ్చేత్యషడ్వర్గా
ముఖ్యాస్త్రావివాహసమయేశేషాస్తుమధ్యాస్తతః। మాహేంద్రోగణితాయన

శ్చాదివసాంవర్గోఘువిఖ్యాండజారజ్జుర్యోగినిలింగ భూతశశియుగ్గోత్రాహ్వయా
వింశతిః॥వ్యా॥అ॥ అథవింశతివర్గ విచారమాహ॥ నాడీతి॥నాడీరాశితదీశయోని
వనితాదీర్ఘాః నాడీకూటః రాశివర్గః తదీశగ్రహమైత్రవర్గః।యోనిః యోనివర్గః।
వనితాదీర్ఘః స్త్రీదీర్ఘవర్గః।గణశ్చగణవర్గశ్చైతే తేషస్వర్గాః।వివాహసమ
యేముఖ్యతరాః అత్యంతముఖ్యాః తతశ్చైషాశ్చతుర్ద వర్గాః। మధ్యాఅను త్త
మాఇత్యర్థః।మా హేంద్రఃమహేంద్రవర్గగణితః।ఆయుః।వశ్యఃదివసఃదినకూట
శ్చ తేతథోక్తాః।వర్ణజాతికూటఃఉపపద్ధవేధాకూటః। అండజఃపక్షికూటః
రజ్జుః।రజ్జుకూటఃయోగినిలింగభూతశశియుగ్గోత్రాహ్వయాః యోగినీవర్గః
లింగవర్గః భూతవర్గః చంద్రయోగవర్గః గోత్రవర్గః ఇతిఆహ్వయాయే
షాం తేతథోక్తాః। సర్వేమిళిత్వావింశతివర్గాః కూటాభవంతి॥అ॥ వింశతివ
ర్గనామములజెప్పుచున్నాను॥తా॥ నాడీకూటము రాశిగుణవుగ్రహమైత్ర
యోనిస్త్రీదీర్ఘవర్గములును గణకూటము ౬-ను మిగులముఖ్యములు మా
హేంద్రగణితవర్గ-ఆయుర్వర్గ-వశ్యవర్గములనుదినజాతి వేధాపక్షిర
జ్జుకూటములును యోగినిలింగభూతములును చంద్రయోగకూటము-గోత్రవర్గ
నీగరసు మధ్యమంబులన్నియుంజేరి ౨౦ వర్గములు॥

*

(౧౦౪)మూ॥ యాతస్యాస్తుకరగ్రహేణుదిచతుస్త్రిద్వ్యంఘ్రిధిష్ణ్యో
త్థితాదగ్రక్షాత్రిషువహ్నిభాద్యదిచతుష్వేవేందుభాత్పంచసు।నాడీపర్వసుత
త్ర-త్రిపూర్వగణనాభిధాంగుళిస్థాశుభానాడీశుద్ధిరిహైవభాగ్యజననీ మాంగ
ల్యసూత్రంతుసా॥వ్యా॥ అ॥ అథచతుర్భిః శ్లోకైః ప్రథమోద్దిష్టంనాడీకూటమా
హ॥యేతి॥యానాడీచతుస్త్రిద్వ్యంఘ్రిధిష్ణ్యోత్థితా।చతుష్పాత్త్రిపాద్ద్విపా
న్నక్షత్రేషుజనితేత్యంఘ్రిశబ్దస్యప్రత్యేకమన్వయః। త్రిపాన్నక్షత్రాణికృత్తి
కాపునర్వసూత్తరఫల్గునీవిశాఖోత్తరాషాఢా పూర్వాభాద్రాఖ్యానిషట్।
ద్విపాన్నక్షత్రాణిచమృగశీర్షచిత్రాధనిష్ఠాఖ్యానిత్రీణి। శేషాణ్యష్టాదశచతు
ష్పాన్నక్షత్రాణిచతుష్పాన్నక్షత్రాణాందగ్రక్షాత్। అశ్వినీప్రభృతి। త్రిష్వం
గుళీపర్వసు। త్రిపాన్నక్షత్రాణాంవహ్నిభాత్కృత్తికానక్షత్రమారభ్యచతు
ర్ష్వంగుళిపర్వసుద్విపాన్నక్షత్రాణాం ఇందుభాత్ మృగశీర్ష నక్షత్రాత్ప్ర
భృతిపంచసుఅంగుష్ఠప్రభృతినాడీపర్వసుఅంగుళిపర్వసు।ఏవక్రమాత్ ఉత్
క్రమాత్ యాగణనాక్రియతేసాగణనా।వర్గనక్షత్రస్థానీయాంగుళిభిన్నాంగు
ళిస్థాయది। శేషాశుభదాఇయంనాడీశుద్ధిఃఇహైవాస్మిన్ జన్మనిభాగ్యజననీసా
భాగ్యవర్ధినీ॥కించ॥తస్యాస్త్రియఃకరగ్రహేవివాహే మాంగల్యసూత్రం
మంగళసూత్రవచ్ఛుభదాభవంతి॥అ॥ నాలుగుశ్లోకములచేనాడీకూటమును జె
ప్పుచున్నాను॥తా॥ చతుష్పాదనక్షత్రములయందుబుట్టినస్త్రీకి- అశ్విన్యాదిగ

మూడు[వ్రేళ్లయందును-కృ-పున-ఉత్తర-వి-ఉషా-పూభా - ఈ త్రిపాన్నక్షత్ర
ములయందుబుట్టినస్త్రీకి-కృత్తిక మొదలు నాలుగు[వ్రేళ్లయందున్న-హ్ర-చి-ధ-
ఈపి్వపాన్నక్షత్రములయందు బుట్టినస్త్రీకి మృగశిర మొదలైదు[వ్రేళ్లయందు
న్నలెక్కింపగాగన్నియజన్మనక్షత్రము-వరునిజన్మనక్షత్రమున్న!వేలియందులే
కపతియొక[వ్రేలియందున్న - శుభకరంబగుటయుగాక స్త్రీకిమంగళసూత్ర
ముంబోలెమిక్కిలిసౌభాగ్యప్రదంబగుననుట॥ *

(౧౮౭)మూ॥ త్రీణిత్రీణ్యథదస్రభాదిగణయేద్భానిక్రమాద్వ్యుత్క్ర-
మాద్దంపత్యోరపిజన్మభేశుభఫలేభిన్నాంగుళిస్థేయది। పార్శ్వైకాంగుళిసం
స్థితంయదివధూంహంత్యేవధిష్ణ్యద్వయం తన్మధ్యాంగుళిసంస్థితంయదిపతిం
హంత్యేవపాణిగ్రహే॥వ్యా॥అ॥పఠాంతరేనాడీకూటమాహ॥ త్రీణీ॥ త్రీణి
త్రీణిభానినక్షత్రాణిదస్రభాత్।వ్యుత్క్రమాచ్చగణయేత్-దంపత్యోఃజన్మనక్ష
త్రేభిన్నాంగుళిస్థేయదితదాశుభఫలేశుభఫలప్రదేఇత్యర్థః ధిష్ణ్యద్వయందంప
త్యోర్జన్మనక్షత్రద్వయం పార్శ్వైకాంగుళిసంస్థితం పార్శ్వయోరేకాంగు
ళ్యాంసంస్థితంయదితదాపాణిగ్రహేఏవవధూంహంతిఏతత్। ధిష్ణ్యద్వయంమ
ధ్యాంగుళిసంస్థితంయదితదాపతింవరంహంతి॥అ॥ నాడీకూటమునతియొకవి
ధంబునజెప్పుచున్నాడు॥తా॥అశ్వినిమొదలుమూడేసినక్షత్రములు మూడువ్రే
ళ్ళయందుగ్రమవ్యుత్క్రమములచేగణనచేయగా వధూవరులనక్షత్రములొక
[వ్రేలియందుండక వేరుపడియున్నశుభకరంబులగుననియుయిరువురనక్షత్రము
లుఒక[వ్రేలియందున్నమిక్కిలియాపత్కరంబగుననియు ముఖ్యాభిప్రాయము॥

(౧౮౮)మూ॥పర్యాయైస్త్రిభిరావైర్యదివ్యవహితంస్త్రీభంచపుంసద్వ
యంపార్శ్వైకాంగుళిసంస్థితం యదితదాతద్రాశికూటేశుభే । సద్రజ్జ్వావర
యోర్నిరోగసమయేప్యేకాధిపత్యేద్వయోర్మైత్రేకేచిదథైకనాడిజనితోదో
షస్తునేత్యూచిరే॥వ్యా॥అ॥పార్శ్వైకాన్గుళిగోషాపవాదమాహ॥పర్యాయైరి
తి-స్త్రీభంస్త్రీజన్మర్క్షంపుంభంపుంజన్మర్క్షంచేతిద్వయంవధూవర జన్మనక్ష
త్రద్వయంత్రితయైఃపర్యాయైఃత్రిభిరావృత్తిభిఃవ్యవహితమంతరితంసత్। పా
ర్శ్వైకాంగుళిసంస్థితంవా।అథవాతదావివాహసమయే।తద్రాశికూటేదంప
త్యోఃరాశికూటే।శుభేవాయదిఅథవాసిరోగసమయేవివాహకాలేవరావవ
రశ్చవరౌ*పుమాంస్త్రీచేత్యేకశేషః। తయోస్తద్రజ్జౌరజ్జుకూటేశుభేవాయదీ
త్యర్థఃద్వయోఃదంపతిజన్మరాశ్యోరేకాధిపత్యేద్వయోరేకఏవాధిపతిశ్చేదిత్యర్థః
అథవా।ద్వయోర్మైత్రేదంపతీరాశ్యధిపత్యోర్మైత్రత్వేచయది।తదా।ఏకనాడీజ
నితదోషఃఏకాంగుళీజన్యదోషః।నాస్తీతికేచిదాచార్యాఃఊచిరేజగుః। వదేర్ని
ట్,।అ॥ దంపతులజన్మనక్షత్రములొకవ్రేలికివచ్చిననుదోషములేకయుండెడి

విధమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వశ్లోకమున జెప్పబడినక్రమంబున దంపతు
ల జన్మనక్షత్రములు అశ్విని మొదలు మొదలు గుగణన చేయునప్పు డొకవ్రేలినిబొం
దకయుండియుపిన్నటనొకవ్రేలినిబొందియున్ననుదంపతులతారాశికూటతజ్ఞకూ
టము శుభకరంబుకాకయున్నను ఉభయులజన్మరాసులకొక గ్రహమధిపతియై
యున్నను జన్మరాశ్యధిపతులు పరస్పరమిత్రత్వముగలవారైయున్న నట్టిసమయ
మున నేకాంగుళిస్థితనక్షత్రదోషము పనిలేదనికొందఱి యభిప్రాయము॥ ❀

(౧౧౦) మూ॥ ఇంద్రాగ్నివసుమిత్రపూషసవితృస్వాతీశివాజైకపాద్భే
ష్వేవాస్తు దంపతీజననభే ద్వేస్వేకధిష్ణ్యేఽశుభే। అంత్యోపాంత్యవిధిద్వితీయగి
రిశశ్రీశార్యపిత్ర్యేషువా నానాపాదజయోర్న్యమేందువరుణబ్రధ్నాహ్యసార్పేషు
వా॥ వ్యా॥ అ॥ నాడీకూటముక్త్వ దానీమపవర్త్య భేదేనతద్భంగమాహ॥ ఇంద్రాగ్ని
ఇతి॥ ఇంద్రాగ్నివసుమిత్రపూషసవితృస్వాతిశివాజైకపాదః విశాఖాధనిష్ఠానూ
రాధారేవతీహస్తస్వాత్యార్ద్రాపూర్వాభాద్రాః ఏతేషు భేషు। అష్టసునక్షత్రే
షు వా। ఏకనాడీదోషోనాస్తి। అథవా। ఏతేష్వష్టస్వేవనక్షత్రేషు ద్వేదంపతీజనన
భేదంపతీజన్మనక్షత్రే। ఏకధిష్ణ్యే సమానపాదగతే వాఽశుభే సుభకరే భవతః కుత
స్తల్లభ్యతఇతి చేత్। నానాపాదజయోరిత్యుత్తరార్థే వక్ష్యమాణత్వాత్ అత్రే
దం ప్రతిభాతి ధనిష్ఠానూరాధే మధ్యాంగుళిస్థితే అపిశుభే అన్యాని పార్శ్వాం
గుళిసంస్థితానిశుభానీతి కించ అంత్యోపాంత్యవిధిద్వితీయ. గిరిశశ్రీశార్యపిత్ర్యేషు
రేవత్యుత్తరాభాద్రారోహిణీవిశాఖార్ద్రాశ్రవణపుష్యమఘాసు। యమేందువ
రుణబ్రధ్నాహ్యసార్పేషు భరణీమృగశీర్షశతభిషగ్ఘస్తపూర్వాషాఢాశ్లేషాసు
షట్సుచ। నానాపాదజయోఃభిన్నపాదసంభూతయోర్వా ఏకనాడీదోషోనా
స్తి ఉత్తరాభాద్రాపుష్యభరణీమృగశీర్షపూర్వాషాఢాపంచకం మధ్యనాడీస్థి
తమపిభిన్నపాదగతంచేచ్ఛుభావహం। అన్యాని। నవపార్శ్వస్థితానిభిన్నపాద
గతానిశుభాని। ఉక్తాతిరిక్తాశ్వినీపునర్వసూపూర్వఫల్గున్యుత్తరఫల్గునీచిత్రాజ్యే
ష్ఠామూలోత్తరాషాఢానాం మధ్యే ఋగ్వేఏకనాడీస్థితేచిత్రాఫల్గున్యా అన్యా
నిపార్శ్వస్థితానిచసర్వదానింద్యాని అత్ర రేవతీవిశాఖార్ద్రాహస్తానాం పునర్గ్ర
హణంభిన్నపాదవివక్షార్థం॥ అ॥ ఏకాంగుళిస్థితనక్షత్రజన్యదోషమునకువిధ్యం
తరముచేత బరిహారమును చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ దంపతులు-ధ-అనూ-స్వా-పూ
భా-ఈనక్షత్రములయందైనను- ఈనక్షత్రములలోనొక నక్షత్రంబుననొక పాద
మునందైనను, ఉభా-రో-శ్ర-పుష్య-మ-భ-మృ-శ-పూషా-ఆశ్లే, ఈనక్షత్రముం
భిన్నపాదములయందైనను, రే-వి-ఆర్ద్ర-హ, ఈనక్షత్రములయందైనను, ఈనక్ష
త్రములభిన్నసమానపాదములయందైనను జన్మించియుండిరేని యేకాంగుళిస్థిత
నక్షత్రదోషములేదు॥ ❀

(౧౧౧)మూ॥ ఋక్షేయాన్యంఘ్రిచతుష్టయానిసకలాన్యశ్విణిదస్రాదితో
ష్యేకైకస్యనవాంఘ్రికంప్రతిగృహంక్షేయంచమేషాదితః। రాశ్యంతంగణయే
ద్వరస్యతుసదాస్త్రీజన్మరాశ్యాదితఃప్రోక్తాదోషనిరూపణేప్రథమతోమేషాది
రాశీశ్వరాః॥ వ్యా॥అ॥అథత్రిభిః।శ్లోకైఃరాశికూటమాహ।క్షేయానీతిదస్రాదితః
అశ్విన్యాదీని।సకలానిబుధేక్షాణి।అంఘ్రిచతుష్టయానిపాదచతుష్టయయుక్తానీ
తిక్షేయాని॥ని॥పాదఃపదంఘ్రిశ్చరణోఽస్త్రియామిత్యమరః। మేషాదితఃమేషా
దిద్వాదశరాశీనామేకైకస్యగాశేః।ప్రతిగృహంనవాంఘ్రికంనవపాదాత్మకం
క్షేయంజ్ఞాతవ్యం।తత్రసదాసర్వదాస్త్రీజన్మరాశ్యాదితఃవధూరాశిమారభ్య
వరస్యరాశ్యంతంగణయేత్ దోషనిరూపణేఏకవింశతి మహాదోషనిరూపణస
మయేప్రథమతఏవ।మేషాదిరాశీశ్వరాఃప్రోక్తాఃభౌమశ్శుక్రఇత్యాదినాఉక్తాః।
కిమర్థమేతన్నిరూప్యతఇతిచేత్। వక్ష్యమాణశ్లోకేమిత్రత్వేగ్రహయోరిమావితి
రాశ్యధిపతిత్వస్యాకాంక్షితత్వాత్॥అ॥మూడుశ్లోకములచేతరాశికూటమును
జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ ఒకొ్కకనక్షత్రమునకు-నాలుగుపాదములు-అట్టిపాద
ములుతొమ్మిదిచేరిననొకరాశియగును-రాశికూటావివిచారముజేయునపుడుక
న్యజన్మరాశిమొదలువరునిజన్మరాశివరకు లెక్కింపవలయునని తాత్పర్యము॥

(౧౧౨)మూ॥ దంపత్యోస్సమసప్తమావసుతదౌతావేకరాశిస్తయో
ర్ముఖ్యౌతౌత్రిభవౌచతుర్థదశమౌతద్వ్యత్యయావాశుభౌ।ఉద్వాహేనవపంచ
మౌత్వశుభదౌతద్వ్యత్యయావాశుభౌమిత్రత్వేగ్రహయోరిమావపి శుభావే
కాధిపత్యేపివా॥వ్యా॥అ॥గణనాయాఃఫలమాహ॥దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోఃజా
యాచపతిశ్చదంపతీతయోర్వధూవరయోఃరాశీ।సమసప్తమౌచేతిసుతదౌపు
త్రప్రదౌ। స్త్రీరాశిమారభ్యపురుషరాశిపర్యంతంగణనాయాంక్రియమాణా
యాంరాశీనాంసప్తసంఖ్యాచేత్సమసప్తకంభవతి। తయోర్దంపత్యోఃరాశిరేక
రాశిశ్చేత్తావపిముఖ్యౌఉత్తమౌ।త్రిభవౌస్త్రీరాశిమారభ్యపురుషరాశిప
ర్యంతంపునఃపురుషరాశిమారభ్యస్త్రీరాశిపర్యంతంచగణనాయాం సత్యాం
తృతీయైకాదశౌ।తద్వత్ చతుర్థదశమౌచతద్వ్యత్యయాత్ తావేకాదశతృతీయ
దశమచతుర్థౌచేత్ శుభౌ అన్యథాఅశుభౌ ఉద్వాహసమయేనవపంచమౌతు
అశుభౌ।తద్వ్యత్యయాపంచమనవమౌచేత్।శుభౌగ్రహయోర్వధూవరరాశ్య
ధిపత్యోఃమిత్రత్వేసతివా।ఏకాధిపత్యేసతివా।ఉభయోఃజన్మరాశ్యోఃఏకఏవాధి
పతిశ్చేత్ ద్వావిమావపినవపంచమావపిశుభౌ॥అ॥కన్యకజన్మరాశిమొదలుగణ
నచేసినందునగలిగెడిఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥కన్యకజన్మరాశిమొదలువ
రజన్మరాశివరకుగణనచేయగావరునిజన్మరాశి ౭వదియైయున్నపుత్రప్రదంబ
గును దంపతులజన్మరాసులొకటియైయున్ననుత్తమంబగును స్త్రీజన్మరాశి

పురుషజన్మరాశి, ౩-౪-౫-౧౦-౧౧, ఈసంఖ్యగలదైయున్నను పురుషరాశికి స్త్రీరాశి ౩-౪-౯-౧౦-౧౧- ఈసంఖ్యగలదైయున్నను శుభకరంబగునుదంపతుల జన్మరాశ్యధిపులు పరస్పరమిత్రత్వముగలవారైయున్నను దంపతిజన్మరాసులకొకగ్రహమధిపతియైయున్నను స్త్రీజన్మరాశికి ౯ వదియైయున్నపురుషరాశియు పురుషరాశికి ౫ వదియైయున్న స్త్రీరాశియు శుభకరంబగును ఉక్తవ్యతిరిక్తంబుగనున్నపక్షమున నశుభకరంబగుననుట॥ ❋

(౧౧౩)మూ॥స్యాద్ద్విర్ద్వాదశఆర్తిదఃకలహదష్షష్ఠోష్టమస్తుక్రమాత్సర్వత్రాపిసమాలయాదిరథవాద్విర్ద్వాదశోప్యుత్తమః।దంపత్యోర్విషమాలయాదిరథవాషష్ఠోష్టమశ్శోభనోవర్గాయద్యపరేశుభా అశుభదా సద్వ్యత్యయామధ్యమా॥వ్యా॥ స్యాదితి॥ద్విర్ద్వాదశఃఆర్తిదఃవ్యాధాకరః ద్వాదశద్వికంతుశుభమిత్యర్థాల్లభ్యతేషష్ఠోష్టమస్తుకలహదఃదంపత్యోఃకలహప్రదః అష్టషష్ఠాతుశుభాసర్వత్రపక్షే:సమాలయాదిస్సమరాశిరాదిర్యస్యసఉత్తమఃఅథవాద్విర్ద్వాదశోపిసమాలయాదిర్యదిశుభః।అనేనస్త్రీరాశిసమరాశిశ్చేచ్ఛుభఃషష్ఠోష్టమస్తువిషమాలయాదిశ్చేద్దంపత్యోఃశోభనవర్గాశ్శుభషడ్వర్గాయదిశుభాః అశుభాశ్చేదశుభాః।తద్వ్యత్యయాతయోఃద్విర్ద్వాదశషష్ఠాష్టమయోఃవ్యత్యయామధ్యమామధ్యమఫలదావసుత్తమావితియావత్॥తా॥ స్త్రీజన్మరాశిమొదలు పురుషరాశివరకుంగణనజేయగా స్త్రీరాశికిపురుషరాశి ౨ వదిగానుండిపురుషరాశికి స్త్రీరాశి ౧౨ వదిగానున్నదుఃఖకరంబులగుపురుషరాశి౬వదిగానుండి స్త్రీరాశి౮వదిగానున్నగలహకరంబగుబురుషరాశి౧౨వదిగానైన౬వదిగనైనసుండి స్త్రీరాశి౨వదిగానైన౮వదిగానైనసున్నమధ్యమంబైయుండునిదియునుంగాక స్త్రీరాశివృషభాదిసమరాసులలోనొకటిగనుండజేసినయపుడు ౨వదిగానున్నపురుషరాశియు౧౨వదిగానున్న స్త్రీరాశియుశుభకరంబగును స్త్రీరాశి మేషాదివిషమరాసులలోనొకటిగనున్నయపుడు౬వదిగానున్నపురుషరాశియు౮వదిగానున్న స్త్రీరాశియు శుభకరంబగునుషడ్వర్గులుశుభసంబంధులైయున్నశుభకరంబులైయున్ననశుభకరంబులగును॥ ❋

(౧౧౪)మూ॥సూర్యస్యార్యకుజేందవస్సుహృదస్సతూ్రసితార్కీవిధోస్సూర్యజ్ఞాసుహృదానశత్రురపనీప్రత్రస్యమిత్రాణితే। అర్కార్క్యేందవఇందుజోప్యహితకృత్జ్ఞస్యారశుక్రౌహితౌచంద్రోరిస్సుహృదోగురుఃకుజశశిబ్రధ్నాస్సితజ్ఞౌరిపూ॥వ్యా॥ వధ్వాభ్యాంగ్రహమిత్రత్వమాహ॥సూర్యస్యేతి॥సూర్యస్యఆర్యకుజేందవఃగుర్వంగారకచంద్రాః-సుహృదఃమిత్రాణి-సితార్కీసితశ్శుక్రః-అర్కిఃశనైశ్చరఃఏతౌశత్రూ-అన్యస్తుబుధఃసమఇతిపారిశేషాదవ

గంతవ్యం। విధోశ్చంద్రస్య సూర్యజ్ఞౌ సూర్యబుధౌ- నశత్రుః- అన్యశత్రుః కోఽపి
నాస్తి-కుజగురుశుక్రశనైశ్చరాస్సమా ఇత్యర్థః- అవనీపుత్రస్యాంగారకస్య తే
ప్రసిద్ధాః అర్కాద్యాః- గ్లౌందవః సూర్యగురుచంద్రాః మిత్రాణి ఇందుజో బుధ అహిత
కృత్ శత్రురిత్యర్థః శశిశుక్రౌ సమౌ-జ్ఞస్య బుధస్య అర్కశుక్రౌ హితౌ- సుహృ
దౌ-చంద్రస్తు అరిః శత్రుః కుజశనిబ్రధ్నాః అంగారకశనిసూర్యాః సుహృదః-సిత
జ్ఞౌ శుక్రబుధౌ రిపూ శత్రూ శనిస్సమః॥ *

(౧౧౫) మూ॥ సౌమ్యార్కీ సుహృదౌ భృగోశ్శశిరవీ శత్రూ భృగజ్ఞౌ హి
తౌ మందస్యాగరవిందవశ్చ రిపవోఽనుక్తాః క్రమాన్మధ్యమాః॥ దంపత్యోర్జనిజన్మ
రాశ్యధిపయోరేకాధిపత్యే శుభో మైత్రే వా స్తమయోః స్సమస్త్వహితయోర్వ
ర్గస్తయోర్మృత్యుకృత్॥ వ్యా॥ సౌమ్యేతి॥ భృగోశ్శుక్రస్య సౌమ్యార్కీ బుధశనీ సు
హృదౌ శశిరవీ చంద్రసూర్యౌ శత్రూ ఇతరౌ కుజగురూ సమావిత్యర్థాల్లభ్యతే
ఏవం సర్వత్ర బోధ్యం మందస్య శనైశ్చరస్య భృగజ్ఞౌ శుక్రబుధౌ హితౌ సుహృ
దౌ ఆగరవిందవః ఆరోఽంగారకః గురవిందూ-సూర్యాచంద్రమసౌ ఏతే త్రయః రిప
వశ్శత్రవః-అనుక్తాః ఉక్తాతిరిక్తాః క్రమాన్మధ్యమాస్సమాః ఇత్యర్థః యథా సూర్య
స్యఆరగుర్విందవస్సుహృదః శుక్రశనీ శత్రూ ఇత్యేతే ఉక్తాః అనుక్తో బుధః అనుక్తః
సః సమ ఏవమన్యేషామపి క్రమాత్సమత్వమవగంతవ్యమిత్యాశయః గ్రహమైత్ర
త్వాయాః ప్రయోజనమాహ॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోః జన్మరాశ్యధిపయోః మై
త్రే మిత్రత్వే సతి ఏకాధిపత్యే వా యది శుభః సమయోః దంపతీరాశ్యధిపత్యోః- స
మయోస్సతోః సమస్సమఫలప్రద ఇత్యర్థః- అహితయోస్తయోరేవ శత్రోస్స
తోః తయోర్దంపత్యోర్వర్గః రాశివర్గః మృత్యుకృత్-అత్ర కించిల్లిఖ్యతే ఇహ చ
శత్రుమిత్రత్వే నైసర్గికే-తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వే తు-గ్రహస్య తత్కాలే ద్వితీ
య తృతీయచతుర్థదశమైకాదశద్వాదశేషుస్థితో మిత్రః-ప్రథమ పంచమషష్ఠస
ప్తమాష్టమనవమేషుస్థితశ్శత్రుర్భవతి ఇతి తాత్కాలికశత్రుమిత్రత్వే తథా చ
నైసర్గికమిత్రం తాత్కాలికమిత్రం యది అధిమిత్రం భవతి-నైసర్గికశత్రుస్తాత్కా
లికశత్రుశ్చేదధిశత్రుర్భవతి నైసర్గికమిత్రం తాత్కాలికశత్రుశ్చేత్ సమో భవతి
నైసర్గికశత్రుస్సమస్తాత్కాలికమిత్రం చేత్ సోఽపి సమో భవతి - నైసర్గికసమస్తా
త్కాలికశత్రుశ్చేత్ సోఽపి శత్రురేవ-తాత్కాలిని సమత్వాభావాత్ - తథా చో
క్తం బృహజ్జాతకే. శ్లో॥ అన్యోన్యస్య ధనవ్యయాయసహజవ్యాపారబంధుస్థి
తాస్తత్కాలే సుహృదః స్వతుంగభవనేఽప్యేతరయస్త్వన్యథా। ద్వ్యేకానుక్త
భానాంత్సుహృత్సమరిపూన్సంచింత్య నైసర్గికాం స్తత్కాలే చ పునస్తు తాన్ అధి

సుహృన్మిత్రాదిభిఃకల్పయేదితి॥అ॥ రెండుశ్లోకములచేతగ్రహమైత్రవగుణావ్యు
వకాలణించుచున్నాడు॥తా॥ సూర్యునికికుజగురుచంద్రులుమిత్రులుశనిశుక్రు
లుశత్రువులు।బుధుడు సముడు-శత్రుశూన్యుండైన చంద్రునికి-రవిబుధులు మి
త్రులు-కుజగురుశుక్రశనులుసములు_కుజునికి రవిగురుచంద్రులుమిత్రులు-బుధు
డుశత్రువుశనిశుక్రులుసములుబుధునికిరవిశుక్రులుమిత్రులుచంద్రుడుశత్రువుకు
జశనిగురువులుసములుగురువునకు కుజచంద్రసూర్యులుమిత్రులు-బుధశుక్రులు
శనిసముండు-శుక్రునకు-శనిబుధులుమిత్రులుసూర్యచంద్రులుశత్రువులుగుర్వం
గారకులుసములు-శనైశ్చరునకు-బుధశుక్రులుమిత్రులు-కుజరవిసోములుశత్రు
వులు-గురుడుసముడు-ఈచెప్పబడినశత్రుమిత్రత్వములు స్వభావసిద్ధంబులిది
యునుంగాక ఆయాకాలములయందుసంభవించుశత్రుమిత్రత్వముతెల్పియుని
న-గ్రహమునకు,౨-౩-౪-౧౦-౧౧-౧౨, ఈస్థానములయందున్నగ్రహములు
తాత్కాలికమిత్రములు,౧-౫-౬-౭-౮-౯, ఈస్థానములయందున్నగ్రహము
లుతాత్కాలికశత్రువులు.నైసర్గికమిత్రగ్రహము తాత్కాలికమిత్రమైయు
న్నదిమిత్రమగును-నైసర్గికశత్రువు తాత్కాలికశత్రువైననశత్రువగును
నైసర్గికశత్రువు తాత్కాలికమిత్రుడైనసముండగు-నైసర్గికమిత్రుండు
తాత్కాలికశత్రువైనసముండగు నైసర్గికసముడు తాత్కాలికశత్రువైన
నతండునుశత్రుండగునని నిర్ణయింపవలయును శత్రుమిత్రనిర్ణయమునకు
ప్రయోజనంబేమి యనిన వధూవరులజన్మరాశ్యధిపతులకు మిత్రత్వము గలిగి
యున్నను నేకాధిపత్యముగలిగియున్నశుభకరంబగును- సమత్వముగలిగియు
న్నసామాన్యఫలంబులుగలుగును-శత్రుత్వముగలిగియున్నదంపతులకుమృత్యు
కరంబులగుననుట॥ *

(౧౧౬)మూ॥ భానాంయోనిరియంతుదస్రవరుణావశ్వ్యోయమాంత్యో
గజౌపుష్యాగ్నిసదజావహీవిధినిధూశ్వానౌతుమూలేశ్వరౌ। మార్జాలావు
రగాదితిపిత్ర్యభగావా ఖూషకాచార్యమాహిర్బుధ్న్యమరుదరాఖేతుమ
హిషావింద్రాగ్నిచిత్రాఃఖ్యభే॥వ్యాఘ్రౌశక్రభమైత్రభేతుహరిణౌ దోయాచ్యు
తౌమరాఖౌసింహాఖ్యావజపాద్వసూఫణిరిపూవిశ్వాభిజిద్భేకపిమాతే। శ్వై
రంబభుపిసరీసృసంహరిగజంశాఖామృగాజంభ వేద్దంపత్యోరపి వైరమశ్వమ
హిషంగోవ్యాఘ్రమోత్వాఖుచ॥వ్యా॥అ॥అథద్వాభ్యాంయోనికూటమాహ॥
భానామితి॥వ్యాఘ్రావితిచ॥దస్రవరుణావశ్వినీశతభిషజౌ। అశ్వౌతురగౌయ
మాంత్యౌభరణీరేవత్యౌ। గజౌపుష్యాగ్నిపుష్యకృత్తికే। సదజౌచ్ఛాగావిధిని
ధూరోహిణిమృగశీర్షేఅహీసర్పౌమూలేశ్వరౌమూలాద్రే।శ్వానౌశున

శ్వా. ఉరగాదితిః। అశ్లేషాపునర్వసూ॥ మార్జాలౌ। పితృభగౌ మూషకౌ పూ ర్వక్షౌ ద్వౌ
న్యోఖుఅఖూ మూషకౌ। అర్యమాహిర్బుధ్న్యౌ ఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాభాద్రే। స
మౌ గావౌ। మదుదరే- భే స్వాతీహస్తౌ మహిషౌ ఇంద్రా ద్విత్రాష్ట్రభే। విశా
ఖచిత్రానక్షత్రే వ్యాఘ్రౌ గదూతే। శక్రభమైత్రభే। జ్యేష్ఠానూరాధే మృ
గౌ- హరిణౌ ప్లవగౌ-కీ యాద్యతౌ-పూర్వాషాఢాశ్రవణే కపీ-అజపా
ద్వసూపూర్వాభాద్రాధనిష్ఠే-సింహౌ ఖ్యాతా విశ్వాభిజితౌ ఉత్తరాషాఢాభిజి
న్నక్షత్రేనకులౌ పూర్వఫణీ వాంసవ్యాసౌ పూర్వాతఃప్రోక్తం భూవిక్రమాదుక్తక్రమా
త్-బోధ్యః॥ తేషాం వైరయోనిమాహ॥ తైర్వైరమిత్యైర్వైరం శ్వానకపయః క్రమ ష్ట
మృగాః-తయోస్సమాహారః త్రైవైరం యేషాం విరోధశ్వాన్యత్వాత్మకఇత్యేకవద్భా
వస్సర్వత్ర నపుంసకమితి నపుంసకత్వం బభ్రుసరీసృపం బభ్రు(స్ల)నకులః- సరీసృప
స్సర్పః తయోస్సమాహారః బభ్రుసరీసృపం-హరిగజం సింహగజం-శాఖామృ
గాజం-నర-ఉష్ట్రాగం-అశ్వమహిషం-గోవ్యాఘ్రం- ఓతు ఆఖుమార్జారః
మూషకం॥ స॥ ఓతుర్బిడాలో మార్జారఇత్యమరః ఏతేషాం ధాన్యైరం తథా
తత్సంజ్ఞికనక్షత్రయోర్దంపత్యోరపి వైరం భవేత్-మూలానక్షత్రేయోజాతస్య
శ్వా అనూరాధాయాంయాజాతా సా ఏణీభవతి॥ ఉభయోః వైరం విరోధః ఏవ
మన్యేషామపి ద్రష్టవ్యం-ఇదమేవ-భానాం యోనిః- యోనికూట ఇత్యుచ్యతే-ఉ
క్తరీత్యా యయోర్నక్షత్రయోర్న విరోధః తన్నక్షత్రజాతయోరేవ దాంపత్యం
యుక్తమిత్యభిప్రాయః॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత యోనికూటమును జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ అశ్వినిశతభిషఙ్నక్షత్రములు గుఱ్ఱములు-భరణీ రేవతు లేనుంగు
లు-పుష్యకృత్తికగజములు-రోహిణీమృగశీర్షములు సర్పములు-మూలార్ద్ర
లుకుక్కలు-అశ్లేష పునర్వసు-పిల్లులు, మఖ-పుబ్బ-కొక్కులు, ఉత్తర-ఉభా-గోవులు,
స్వాతి-హస్త లెనుబోతులు, విశాఖ చిత్త-పులులు, జ్యేష్ఠ-అనూరాధ- మృగ
ములు, పూషా. శ్రవ-కోతులు, పూభా-ధని-సింహములు, ఉషా-అభిజి-ముంగిసలు
ఈకీటినక్షత్రములకుసంజ్ఞలనైయుంగవలయు నిందుబరస్పరవైరముగలజంతువు
లెవ్వియునిన శునకహరిణంబులు- పాములుముంగిసలు-గజసింహములు-కపిఛాగం
బులు- అశ్వమహిషంబులు గోవ్యాఘ్రములు- ఇవిచిరకాలవైరములుగలవై
యుండుగావున నీపరస్పరవిరోధి జంతుసంజ్ఞగల నక్షత్రములయందు బుట్టిన
స్త్రీపురుషులకు దాంపత్యముఘటించినమిక్కిలి కలహాకరంబగునని చెప్పబడినక్ర
మంబున పరస్పరవిరోధములులేకయుండెడి నక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపు
రుషులకు దాంపత్యము సౌఖ్యంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౧౮) మూ॥ యుగ్మాద్యం పురుషస్యభం చ యుత తైధిష్ణ్యం తు యుగ్మౌ

త్యభం పుంధిష్ణే। ప్రభవత్సుభశ్చ పురుషః స్త్రీధిష్ణ్యజా స్త్రీ శుభా। స్త్రీధిష్ణే। ప్రభ
వాత్సుభావపి శుభా పాణిగ్రహే శ్లేష దాదాద్వా పురుషర్క్ష జాతు గుణదా
స్వాస్యాత్యయర్క్షోద్భవౌ॥ వ్యా॥ అ॥ అథ యోనికూటస్యఫలమాహ॥ వ్యా॥ యుగ్మా
ద్యమితి॥ యుగ్మాద్యం యుగ్మే। పూర్వోక్త దస్రహరుణావిత్యాదినక్షత్రద్వయే ఆ
ద్యం ప్రథమం। భం నక్షత్రం పురుషస్య పురుష సంబంధి నక్షత్రం యదా వర్తతే ధిష్ణ్యం
స్త్రీనక్షత్రం తు। యుగ్మాంత్యభం యుగ్మే అంత్యనక్షత్రమితి వేదితవ్యం। యథా। అ
శ్వినీశతభిష గ్యుగ్మే అద్యమశ్వినీనక్షత్రం పురుషసంబంధి। యుగ్మాంత్యభం శతభి
షక్। స్త్రీనక్షత్రం ఏవం సర్వత్ర యోజ్యం ఏతస్య ఫలం చదర్శయతి పుంధిష్ణ్య ప్రభ
వః। పురుషనక్షత్రజాతః। పురుషస్సుభః స్త్రీధిష్ణ్యజా స్త్రీనక్షత్రజాతా। స్త్రీ శుభా
అథవా ఉభావపి స్త్రీపురుషావపి। స్త్రీధిష్ణ్యప్రభవౌ స్త్రీధిష్ణ్యజాతౌ యది పాణి
గ్రహే వివాహే విషమే శుభాశుభప్రదా। తౌ ద్వౌ స్త్రీపురుషౌ పురుషర్క్షజౌ
యది అథవా స్వస్యాత్యయర్క్షోద్భవౌ। పురుషనక్షత్రజా స్త్రీ స్త్రీనక్షత్రజః పుమాం
శ్చేద్వా యది। క్లేశదారకలహప్రదౌ॥ తా॥ భానాం యోని రియంతు అను శ్లోకము
నఁ జెప్పబడియున్న అశ్వినీశతతారలు మొదలగు నక్షత్రములజంటలలో మొద
టినక్షత్రము పురుషనక్షత్రము రెండవది స్త్రీనక్షత్రము అని సంజ్ఞలందు పురుషన
క్షత్రమునఁ బుట్టినవరుఁడును స్త్రీనక్షత్రమునఁ బుట్టినకన్యయు వివాహితులైన
శుభకరులగుదురు స్త్రీనక్షత్రమునఁ బుట్టినదంపతులును శుభకరులగుదురు ఉభ
యులు పురుషనక్షత్రమునఁ బుట్టినవారైయున్నను గన్యయు పురుషనక్షత్రంబున బు
ట్టినదై యుండిన పురుషుఁడు స్త్రీనక్షత్రమునఁ బుట్టినవాఁడై యున్నను నిత్యకలహ
ములగుచుండును॥ *

(౧౧౯) సూ॥ స్త్రీభాద్యం వరభాంత మేవగణయేత్ స్త్రీదూరమాద్యే
యది క్లేశం మధ్యఫలం ద్వితీయనవకే దద్యాత్తృతీయే సుఖమ్। స్త్రీధిష్ణ్యస్య యథా
త్రయోదశపరం పుంజన్మధిష్ణ్యం భవేచ్ఛేవం వా బహుపుత్రకృత్ స్త్రీవరయోః నో చేత్త
యోర్వైరకృత్॥ వ్యా॥ అ॥ క్రమప్రాప్తం స్త్రీదూరకూటమాహ। స్త్రీభాద్యమితి॥
స్త్రీభాద్యం స్త్రీనక్షత్రమారభ్య వరభాంతం పురుషనక్షత్రపర్యంతమేవ గణయే
త్ ఏవకారేణ నతూ క్రమవైపరీత్యేనేత్యర్థః। ఏవం గణనాయాం క్రియమాణా
యాం ఆద్యే ప్రథమనవకే పుంనక్షత్రం విద్యతే యది। తథా స్త్రీదూరం స్త్రీదూర
కూటం। క్లేశం దంపత్యోః కలహం దద్యాత్॥ ద్వితీయనవకే యది। మధ్యఫలం
దద్యాత్। తృతీయే తృతీయనవకే యది సుఖదం దద్యాదిత్యేకః పక్షః పక్షాంతరమ
ప్యాహ। స్త్రీ స్త్రీధిష్ణ్యస్య స్త్రీజన్మనక్షత్రస్య పుంజన్మధిష్ణ్యం పురుషజన్మనక్షత్ర
త్రయోదశపరం త్రయోదశనక్షత్రాత్పరం యదా భవతి తదా స్త్రీదూరకూటం

బహుపుత్రకృద్భవేత్ నో చేత్-త్రయోదశనక్షత్రాత్పూర్వం పుంభం యది- తచ్చాతయోర్దంపత్యోః వైరకృద్భవేత్-ఉత్తరోత్తరదూరస్యశుభకరత్వాదితి భావః॥ అ॥ స్త్రీదీర్ఘమునుగూర్చి చెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కన్యనక్షత్రము మొదలు తొమ్మిదేసినక్షత్రము వరుసను ౨౭ నక్షత్రములను మూడు నవకములుగా విభాగింపగా వరనక్షత్రము మొదటినవకమున నున్న గలహకరంబును రెండవనవకమున నున్న మధ్యమఫలంబును తెవనవక మున నున్న సుఖకరంబునగు మరియొకపక్షంబునగన్నియానక్షత్రమునకు ౧౩ నక్షత్రములపైన వరనక్షత్రమున్న శుభకరంబునంతకులోపలనున్న నశుభకరంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౨౦) మూ॥ మిత్రార్యాద్యదితీందుపౌష్ణపవనశ్రోణార్కతారాస్సురా మర్త్యాఖ్యాన వచోత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంతకాః। ఇంద్రాగ్నివసుమూలపిత్ర్యవరుణజ్యేష్ఠాగ్న్యహిత్వష్ట్రభాస్యైతాన్యసురసంజ్ఞికానినవతద్వక్ష్యే గణానాంఫలం॥ అ॥ అథగణకూటమాహ॥ మిత్రేతి॥ మిత్రార్యాద్యదితీందుపౌష్ణపవనశ్రోణార్కతారాః-అనూరాధాపుష్యాశ్వినీపునర్వసూమృగశీర్షరేవతీస్వాతీశ్రవణహస్తాః ఏతా నవతారాః-సురాః దేవగణాః ఉత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంతకాః-ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రార్ద్రారోహిణీపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యః-ఏతాః నవతారాః-మర్త్యాః మనుష్యగణః। ఇంద్రాగ్నివసుమూలపిత్ర్యవరుణజ్యేష్ఠాగ్న్యహిత్వష్ట్రభాని- విశాఖాధనిష్ఠామూలమఖాశతభిషగ్జ్యేష్ఠాకృత్తికాశ్లేషాచిత్రా ఇతినవనక్షత్రాణి-అసురసంజ్ఞికానిరాక్షసగణా ఇత్యర్థః - గణానాం దేవరాక్షసమనుష్యగణానాం ఫలం వక్ష్యే అగ్రిమశ్లోక ఇతి శేషః॥ అ॥ గణకూటమునువచించుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వి-పున-పుష్య-హ-స్వా-మృ-అనూ-శ్ర-రే, ఈనక్షత్రములు దేవగణములు॥ ఉత్తర-ఉషా-ఉభా-ఆర్ద్రా-రో-పూఫ-పూషా-పూభా, ఈనక్షత్రములు మనుష్యగణములు॥ విశా-ధని-మూ-మ-శత-జ్యే-కృ, ఆశ్లే-చి-ఈనక్షత్రము రాక్షసగణములు, ఇత్తెరంగున నీనక్షత్రములకు గణసంజ్ఞ చేయుటకు ఫలము వక్ష్యమాణశ్లోకమందు చెప్పబడునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౨౧) మూ॥ దంపత్యోస్స్వగణశ్శుభః పరిణయే మర్త్యామరాణాం గణో మధ్యశ్చైవ శుభకృన్మర్త్యాసురాణాంమృతిః। హిత్వా దైత్యగణేన మానుషగణం హిత్వామరాణాంగణం చాన్యం శోభనమామనంతిమునయః కేచిత్తు పాణిగ్రహే॥ వ్యా॥ పూర్వోక్తగణానాంఫలమాహ॥ దంపత్యోరితి॥ పరిణయే వివాహవిషయే దంపత్యోః॥ స్వగణః-స్వకీయగణః-ఉభయోరేకగణ ఇత్యర్థః శుభః॥ మర్త్యామరాణాం మనుష్యదేవానాంగణః ఏకస్య మనుష్యగణః అన్య

స్యగా క్షసగణశ్చేత్ మధ్యమఃఅమరరక్షసాంగణః ఏకస్య దేవగణః అన్యస్య రా
క్షసగణశ్చేత్ అశుభకృత్ మర్త్యాసురాణాంగణః ఏకస్యమనుష్యగణః-అన్యస్య
రాక్షసగణశ్చేత్ మృత్యుర్మరణంభవేత్ దైవత్యగణేనసహమనుష్యగణం హి
త్వావిహాయరాక్షసగణేనఅమరగణంచహిత్వాఅన్యంమనుష్యదేవగణంపా
ణిగ్రహేవివాహవిషయేశుభకరమితికేచిన్మునయఃఆమనంతివదంతిహిత్వాదై
త్యగణేనమానుషగణస్యావాననిషేధః-కింతు స్త్రియాః రాక్షసగణః-పురుషస్య
దేవగణో వామానుషగణో వా శుభదోషప్రదః। అన్యథా పురుషస్యరాక్షసగ
ణః- స్త్రియాః దేవగణో మనుష్యగణో వా యది శుభప్రదః॥ శ్లో॥ స్త్రీ రాక్షసంనక
ర్తవ్యంకర్తవ్యంనరరాక్షసమ్। స్త్రీరాక్షసంభవేన్మృత్యుస్సద్యఏవనసంశయ ఇ
త్యుక్తత్వాత్॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమున జెప్పబడినగణములకు ఫలమును జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ దంపతులగణమొకటైయున్నశుభకరంబగును మనుష్యదేవగణ
ములు మధ్యమంబులగును గొండ్రుచి పక్షంబు ననియు శుభకరంబులగును దేవరా
క్షసగణములశుభకరంబులగును మనుష్యరాక్షసగణములు మృత్యుప్రదంబులగు
నువ్యాఖ్యానమున వ్రాయబడియున్న గ్రంథాంతరవచనమువలన పురుషునిదిరా
క్షసగణమయి యున్నను యోగ్యంబగుననుట॥ *

(౧౨౨)మూ॥ స్త్రీభాద్యాంవరభాంతమేవగణయేన్మాహేంద్రవర్గా
స్త్వమీ వేదస్సప్తమదిక్త్రయోదశరసత్ర్యోణీనిధిత్ర్యోణయః। దృక్శైలేశర
లోచనేపరిణయేహ్యష్టాసుపుత్రప్రదాదంపత్యోరితరేసదాకలహదావర్గే
షుముఖ్యాస్త్వయమ్॥వ్యా॥అ॥ అథమాహేంద్రవర్గమాహ॥ స్త్రీభాద్యమితి॥
స్త్రీభాద్యంవధూనక్షత్రమారభ్య। వరభాంతంవరనక్షత్రపర్యంతమేవగణ
యేత్।ఏవకారః వరనక్షత్రమారభ్యవధూనక్షత్రాంతగణనాయోగ్యవ్యవచ్ఛే
దార్థకః ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంసత్యాం వేదః చతుర్థనక్షత్రస
ప్తమదిక్త్రయోదశరసత్ర్యోణీనిధిత్ర్యోణయః। సప్తమనక్షత్రందిగ్దశమనక్షత్రం
త్రయోదశనక్షత్రం రసాష్టత్ర్యోణీరేకః వామాంకప్రక్షేపేణ మిళిత్వా
షోడశవామాంకప్రక్షేపేణైవోత్తరత్రసంఖ్యాగ్రహణంకార్యంనిధయోనవ।
త్ర్యోణీరేకఃమిళిత్వాఏకోనవింశతిః దృక్శైలౌద్వ్యేకవింశతిః శరలోచనేపం
చవింశతిఃఅమీఅష్టావర్గామాహేంద్రవర్గాఃదంపత్యోస్సుపుత్రప్రదాఃఇత
రేఉక్తాతిరిక్తావర్గాఃకలహప్రదాఃఅయంవర్గః-పరిణయేవివాహవిషయేవర్గే
షుముఖ్యఃశ్రేష్ఠః॥ అ॥ మాహేంద్రవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వధూన
క్షత్రము మొదలు,౪-౭-౧౦-౧౩-౧౬-౧౯-౨౨-౨౫, ఈనక్షత్రములు మాహేం
ద్రవర్గములనంబడును గానసీనక్షత్రములలోనొకటివరనక్షత్రమైయున్నవివాహ

విషయమై యుత్తమంబగునీ మహేంద్రవ గుణా శుభకరంబగునటు గాకున్న గల
హకరంబగునని తాత్పర్యము॥ ❋

(౧౩౩)మూ॥ స్త్రీభాదేర్వరధిష్ణ్యయుక్తగణనాం సంగుణ్య తాం సప్తభిర్హృత్వా ఽష్టావింశతిసంఖ్యయా పరిశేషే భక్త్వా ఽవపుంభాద్యది। తద్వత్తాం గణనాం చ భాగకరణం చాయుష్యవర్గస్త్వయం యచ్ఛేషే ఽనధికే పురైవ మరణం తస్యైవ మధ్యే తయోః॥ వ్యా॥ అ॥ గణితాగతాయుష్యవర్గమాహ॥ స్త్రీభాదేరితి॥ పరిణమే వివాహవిషయే స్త్రీభాదేః స్త్రీనక్షత్రప్రభృతి-వరధిష్ణ్యయుక్తగణనా వరనక్షత్రాంతేనాభిజిత్సహితేన యుక్తగణనాయాం- తాం గణనాం సప్తభిస్సప్తసంఖ్యయా సంగుణ్య అష్టావింశతిసంఖ్యయా భక్త్వా విభజ్య। శేషమేవ నిక్షిపేత్-లబ్ధేన ప్రయోజనాభావాత్। పుంభాద్యది పునః పుంనక్షత్రమారభ్య। స్త్రీనక్షత్రాంతయుక్తగణనాయాం। తాం చ గణనాం భాగకరణం విభాగక్రియాం చ। తద్వత్ పూర్వవత్ సప్తభిస్సంగుణ్య అష్టావింశతిసంఖ్యయా విభజ్య శేషం నిక్షిపేత్। ఏవం సతి। యచ్ఛేషే యస్య పురుషస్య సంబంధిని శేషే। అనధికే స్త్రీశేషాన్న్యూనే సతి। తయోర్దంపత్యోర్మధ్యే తస్యైవ పురః ప్రథమతః మరణం। స్త్రీశేషే అనధికే సతి స్త్రియాః ప్రథమతో మరణమితి వేదితవ్యం। అయమేవాయుష్యవర్గ ఇత్యుచ్యతే। ఉభయోశ్శేషసామ్యే త్విదం పత్యోర్మరణం। యుగపదిత్యర్థాల్లభ్యతే॥ అ॥ గణితాగతాయుష్యవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కన్యజన్మనక్షత్రము మొదలు వరజన్మనక్షత్రమువరకు గణనచేసి యా సంఖ్యను ౭ డింటచే గుణించి ౨౮ చేత భాగింపగా శేషించిన సంఖ్య నట్లుంచి మరల వరనక్షత్రము మొదలు కన్యానక్షత్రమువరకు గణనచేసి యా సంఖ్య నుం బూర్వమువలె గుణించి భాగింపగా- శేషించిన సంఖ్య ముందు శేషించియున్న సంఖ్యకంటె నధికముగనుండెనేని పురుషునికంటె ముందు వనిత కాలము సేయును- గొదువయై యుండెనేని పురుషుడు ముందు కాలము సేయును సంఖ్యాద్వయము సమంబుగ శేషించియుండెనేని యుభయులకు సమకాలమున మరణము సిద్ధించునని తాత్పర్యము॥ ❋

(౧౩౪)మూ॥ ఆయాస్స్యుర్ధ్వజధూమసింహశునకాః ఉక్షా ఖరో ఽథో గజః కాకో ఽష్టావితి చైకమేకముడుతః త్ర్యాగాదిదస్రాదిష్వపి। శిష్టం భత్రితయం భవేత్పరిణయే స్వస్యాయధిష్ణ్యాదితస్తత్ర స్వంచమభాంతయోః కలహకృత్త్వాస్వదాయావర్గస్స్వయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ఆయవర్గమాహ॥ ఆయా ఇతి॥ ధ్వజధూమసింహశునకాః ఉక్షా ఖరాఖ్యః। గజః కాకః। ఇత్యష్టౌ ప్రాగాద్యాయాస్స్యుః దస్రాది ఆశ్విన్యాది। ఏకైకముడునక్షత్రం త్ర్యాగాది తేషాం ధ్వజాద్యాయానాం ప్రాగాది పునః పునః త్రివారం గణయేత్ తథా చ త్రిరావృత్త్యా చతుర్వింశతినక్షత్రాణి

వంతీతిశిష్టం త్రైరాశ్యత్యాగేనష్టాభ్రమితేనాం నక్షత్రగణనాం స్వస్వాయాదిస్థానాని
తం ధ్వజధూమసింహశ్వానాస్థిపనక్షత్రాదితః ప్రస్యభ్యేత్। అయమర్థః। ప్రాచ్యాం
ధ్వజాయమేఅశ్విన్యాదిశేషాణాం రాధాపూర్వాభాద్రాః ఆగ్నేయ్యాం ధూమా
యే భరణీపుబ్బాశ్లేషోత్తరాభాద్రాదక్షిణస్యాం సింహాయే కృత్తికాపూర్వఫల్గు
నీమూలా రేవత్యో నైరృత్యాం శునకాయే రోహిణ్యుత్తరఫల్గునీపూర్వాషా
ఢాః ప్రతీచ్యాం వృషభాయే మృగశీర్ష హస్తోత్తరాషాఢాః వాయవ్యాం ఖరాయే
ఆర్ద్రా చిత్రాశ్రవణాని ఉదీచ్యాం గజాయే పునర్వసూస్వాతీధనిష్ఠాః ఈశా
న్యాం కాకాయే పుష్యవిశాఖాశతభిషజః। భవంతి పరిణయేచివాహేన తత్సంచ
వృషభం యాస్మిన్నాయే పున్నసక్షత్రం తత్సంచమాయే స్త్రీనక్షత్రం విద్యతే చేత్ త
యోర్ద్వంద్వం కలహం కృషిపేత్। ధ్వజాయే। అశ్వినీపుష్యవృషభం తత్సంచమే వృష
భాయే తత్సంచమం స్త్రీనక్షత్రం మృగశీర్షం తయోః పరస్పరం పంచమవ
ర్గో భవతిః తయోః పరస్పర విరుద్ధత్వాద్వంద్వం కలహకృదితి భావః। విరోధవి
చారస్తు వాస్తుప్రకరణే వక్ష్యమాణత్వాత్ ఇహాపి విస్తరభయాన్నలిఖ్యతే అయమే
వాయవర్గ ఇత్యుచ్యతే॥ అ॥ ఆయవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పు మొదలుగా
దిక్కులయందు నాక్రమంబున। ధ్వజ। ధూమ। సింహ। శునక। వృషభ। ఖర। గజ। కా
కాయములగుచున్నవి అట్టి యాయములలో ధ్వజాయము మొదలుగా అశ్విన్యాది
కముగా ౨౭ నక్షత్రములను మూడుగణన చేయగా శేషించిన మూడు నక్షత్రముల
ను ధ్వజాద్యాయత్రయమునగణన సేయవలయును గణన చేయగా వరునినక్ష
త్రమున్న ఆయమునకు ౫వ ఆయమున వరనక్షత్రమునకు ౫వదగుగన్నియనక్షత్ర
మున్నగలహకరంబగునని తాత్పర్యము. *

(౧౨౫) మూ॥ కన్యాంకుంభతులాధనుర్ధరయుజాం త్యక్త్వావృగం
కర్కటం సింహంచైవ ఝషంవివాహసమయేవశ్యాశ్చ శేషాగృహాః। త్యక్త్వా
వృశ్చికమేవ సర్వనిలయాస్సింహస్య వశ్యాస్తథా జ్ఞాతవ్యా అపి తౌళికాశ్శుభక
రావశ్యాశ్చయోగా స్తథాపి వా॥ అథ వశ్యవర్గమాహ।కన్యేతి॥ కన్యాకుంభ
తులాధనుర్ధరయుజాం ఆద్యాస్త్రయః ప్రసిద్ధాః ధనుర్ధరయుక్ ధనుషః ప
రార్ధ ఇత్యర్థః ధనుషః పూర్వార్ధః అశ్వాకారః। ఉత్తరార్ధో నరాకార ఇతి ప్రసి
ద్ధేః। తేషాంచతుర్ణాం క్రమేణ మృగం। కర్కటం సింహంఝషంచ వివాహసమ
యే త్యక్త్వా శేషాగ్రహాః రాశయః సర్వేషాం వశ్యాః। ఏవం సర్వత్రైవ పూర్వ
స్యాం సింహస్య వృశ్చికమేవ వృశ్చికమాత్రం త్యక్త్వా సర్వనిలయాః సర్వరాశ
యః వశ్యా ఇతి జ్ఞాతవ్యాః। అమీవశ్యయోగాః శుభకరాం తౌళికాయోగాః అపి
శుభకరాః తౌళికాయోగవిచారస్తు తైర్జ్ఞవిలాసే స్పష్టః విస్తరభయాన్నేహాలి

ఖ్యాతే॥ అ॥ వశ్యవర్గమును జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ వివాహకాలమందు మేషరాశి
కి మకరరాశిని కుంభరాశికి కర్కటరాశిని తులారాశికి సింహరాశిని ధనురుత్తరా
ర్ధమునకు మీనరాశిని సింహమునకు వృశ్చికరాశిని౦ బరిత్యజించి తక్కినసకలరా
సులకును సకలరాసులకును వశ్యంబులనంబడుంగాననీవశ్యయోగంబులను దైవజ్ఞవి
లాసమను గ్రంథమున విశదంబుగ జెప్పఁబడియున్నది తౌళికాయోగంబులునువివా
హవిషయమై శుభకరంబులగుననుట, *

(౧౨౬) మూ॥ పర్యాయత్రితయే నవోడుషు వధూధిష్ణ్యాదితస్తత్ఫలం
మృత్యుప్రీతివిపత్సుఖార్తిపశుకృద్రోగప్రజామిత్రకృత్। పుంభాంతం గణయే
త్తయోః పరిణయే వర్గో దినాఖ్యస్త్వయం పుంభాదీతి జగుః పరేత్వథ ఫలం పూ
ర్వోక్తనక్షత్రాపి చ॥ వ్యా॥ అ॥ అథ దినకూటమాహ॥ పర్యాయేతి॥ వధూధిష్ణ్యాదితః
వధూనక్షత్రమారభ్య పుంభాంతం పురుషనక్షత్రాంతం గణయేత్ ఏవం గణనా
యాం సత్యాం పర్యాయత్రితయే త్రిషు పర్యాయేషు నవోడుషు నవనక్షత్రేషు నవ
నక్షత్రాణామిత్యర్థః క్రమాత్ మృత్యుః। ప్రీతిః। విపత్ సుఖం ఆర్తిః। పశుకృత్ రోగ
కృత్। ప్రజాకృత్। అమిత్రకృత్ శత్రుకృత్। ఇత్యేతత్ఫలం తయోర్దంపత్యోర్భవ
తి పరిణయే వివాహసమయే అయమేవ దినాఖ్యవర్గః దినకూటః పరేతు పుంభాది
పురుషనక్షత్రమారభ్య వధూనక్షత్రాంతం గణయేత్। ఫలంతు। అత్రాపి అస్మిన్ప
క్షేపి పూర్వోక్తమేవేతి జగుః॥ అ॥ దినకూటమును జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ వధూన
క్షత్రము మొదలు వరనక్షత్రము వరకు నెన్నఁగా వరనక్షత్రము మొదటిదైయున్న
మృత్యువు ౨వదైన ముదము ౩వదైన బెడదల ౪వదైన సుఖము ౫వదైన మనఃపీడ ౬వ
దైన పశులాభము ౭వదైన రోగముల ౮వదైన సంతానము ౯వదైన శత్రుప్రాప్తి
యుంగలుగును. మరలఁ ౧౦వదైన మృత్యువు ౧౧వదైన ముదమీరీతిని ౨౭ నక్షత్ర
ములకు మృత్యుప్రీత్యాదిఫలంబుల నిర్ణయింపవలయు గొందరు వరనక్షత్రాదిగనె
న్నవలయుననియు ఫలంబులను మున్ను జెప్పియున్న తెఱంగేనని యు నుడివిరి.

(౧౨౭) మూ॥ విప్రా మీనకుళీరవృశ్చికగృహాస్సింహాజచాపా నృపా వై
శ్యా గోమృగకన్యకా ఘటతులాయుగ్మాలయాశ్శూద్రజాః। దంపత్యోశ్శుభదైక
జాతిరశుభా శ్రేష్ఠా తు జాతిః స్త్రియా హీనా చేదధమధ్యమా పరిణయే పుంజాతి
రాశేస్తయోః॥ వ్యా॥ అ॥ అథ దంపత్యోర్జాతివర్గమాహ॥ విప్రా
ఇతి॥ మీనకుళీరవృశ్చికగృహాః త్రయో రాశయో విప్రాః విప్రజాతయః సింహాజ
చాపాః సింహమేషధనూంషి త్రయో నృపాః క్షత్రియజాతయః గోమృగకన్య
కాః వృషభమకరకన్యాః వైశ్యజాతయః ఘటతులాయుగ్మాలయాః కుంభతు
లామిథునాని త్రయః శూద్రజాతయః తేషాం ఫలమాహ- దంపత్యోః ఏకజాతి

శ్చేచ్ఛుభదా పుంజాతిరాశేః పురుషరాశ్యపేక్షయా స్త్రీయోజాతిః శ్రేష్ఠా చేద
శుభా హీనా స్యాత్- స్త్రీజాతేః పుంజాతేరూన్యూనా చేన్మధ్యమాతయోర్ద్వంప
త్యోః మధ్యమఫలదా స్త్రీరాశిః బ్రాహ్మణజాతిః పుంరాశిః క్షత్రియాదిజాతిశ్చేద
శుభా॥ పుంరాశిః బ్రాహ్మణజాతిః స్త్రీరాశిః క్షత్రియాదిజాతిశ్చేన్మధ్యమేతి ఫలితా
ర్థః॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత జాతిఃర్గ్గవును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మీనకర్కటవృ
శ్చికరాసులు బ్రాహ్మణవర్ణములు, సింహ-మేష-ధనువులు, క్షత్రియవర్ణములు
వృషభ-మకరకన్యకలు-వైశ్యవర్ణములు, కుంభ-తులా-మిథునములు_శూద్రవ
ర్ణములు, ఇందుకుఫలంబేమియనిన దంపతులరాసు లొకవర్ణముగలవైయున్న
శుభకరంబులగును-వధూరాశివరరాశికంటె నుత్తమవర్ణముగలదైయున్నన
శుభకరంబగును హీనవర్ణముగలదైయున్న మధ్యమఫలంబగునని తాత్పర్యము॥

(౧౨) మూ॥ విప్రక్షత్రవిశశ్చతుర్థకులజా మేపంచమాస్సంకరాష్ట
ష్ఠాష్ట ద్వివధవర్ణ జాభువిజనా విప్రాదిదస్రాదితః॥ శిష్టంభత్రితయాంత్యజాంఘ్రి
భముఖం త్రైవర్ణికానాంభ వేదృక్షాణామపి రాశిజాతిఫలవద్వర్ణాఖ్యవర్గ
స్త్వయమ్॥ వ్యా॥ విప్రేతి॥ విప్రక్షత్రవిశః బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యాః-చతుర్థకుల
జాశ్శూద్రాశ్చ పంచమాశ్చ-సంకరాష్టష్ఠాశ్చ యేజనాః- తేషడ్విధవర్ణాః భువి
భూలోకే ప్రసిద్ధాః-దస్రాదితః అశ్విన్యాద్యార్ద్రాంతానాంషణ్ణాంక్రమేణ- వి
ప్రాదిబ్రాహ్మణాదివర్ణాభవంతి-ఏవం పునః పునర్గణయేత్తు ఏవంచతురా
వృత్త్యాచతుర్వింశతినక్షత్రాణిభవంతి అజాంఘ్రిభముఖం-పూర్వాభాద్రా
దికం-శిష్టంభత్రితయంనక్షత్రత్రయం-త్రైవర్ణికానాం బ్రహ్మక్షత్రవిశాంక్ర
మేణభ వేత్తు-ఏతదుక్తంభవతి-అశ్వినీ పునర్వసూహస్తమూలా పూర్వాభా
ద్రాణాం బ్రాహ్మణవర్ణః భరణీ పుష్య చిత్రా పూర్వాషాఢోత్తరాభా
ద్రాణాం క్షత్రియవర్ణః-కృత్తికాశ్లేషా స్వాత్యుత్తరాషాఢా రేవతీనాం
వైశ్యవర్ణః రోహిణీమఖావిశాఖా శ్రవణానాం శూద్రజాతిః- మృగశీర్ష పూర్వ
ఫల్గున్యనూరాధాధనిష్ఠానాం పంచమజాతిః- ఆర్ద్రోత్తరాజ్యేష్ఠాశతభిషజాం
సంకరజాతిరితి-ఋక్షాణాంజాతేః ఫలం-రాశిజాతిఫలవత్తుద్రష్టవ్యం-దంపత్యో
ర్నక్షత్రజాతిరేకా చేచ్ఛుభకరా శ్రేష్ఠా స్త్రీ చేదశుభా న్యూనా చేన్మధ్యమా
అయమేవ వర్ణాఖ్యవర్గ ఇత్యుచ్యతే॥ అ॥ నక్షత్రజాతివర్గువును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ పుడమియందు బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రపంచమసంకరంబులను నారు
వర్ణములుగలవు-ఆయారువర్ణములలో బ్రాహ్మణాదివర్ణములమీద గ్రమం
బున నశ్విన్యాదినక్షత్రములనలుమారు నెన్నగా శేషించిన మూడునక్షత్రములు
బ్రాహ్మణాదివర్ణత్రయములయందు నెన్నవలయు, నిట్లుగణింపగాదంపతుల

నక్షత్రములో కవర్ణముగలవైయున్న శుభకరంబులగును-ధనిష్ఠా నక్షత్రమునకు పర నక్షత్రమునకంటె నుత్తమవర్ణముగలదైనయెడల శుభకరంబును, హీనవర్ణ ముగలదైన మధ్యమంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౨౯)మూ॥ దస్రాదీన్శివాదిభానిపిత్ర్యభాదీని క్రమాద్వ్యత్యయా జ్యేష్ఠాది శ్రవణాది రేవతిముఖంచ త్వారిచ త్వారిచ। దంపత్యోశ్చగణద్వయే జనన భే త్వేకైకభం వైరకృచ్చిత్రా చంద్రవసూడునాం పరిణయే వేధాఖ్యవర్గస్త్వ యం॥ వ్యా॥ అ॥ అథ వేధావర్గమాహ॥ దస్రాదీనితి॥ దస్రాదీని। అశ్విన్యాదీనిచత్వా రిశివాదిభాని ఆర్ద్రాదిభానిచత్వారి పిత్ర్యభాదీనిచత్వారినక్షత్రాణి। క్రమాద్గణ యేత్ జ్యేష్ఠాదివ్యత్యయాత్ అశ్విన్యాదిచతుర్ణాం జ్యేష్ఠానూరాధావిశాఖా స్వాత్యః వైరకృతో భవంతి। శ్రవణాదివ్యత్యయాత్। ఆర్ద్రాదీనాంచతుర్ణాం శ్రవణోత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢామూలా వైరకృతః। రేవతిముఖం మఘాదీ నాంచతుర్ణాం రేవత్యాదివ్యత్యయాత్ రేవత్యుత్తరాభాద్రా పూర్వాభా ద్రాశతభిషజః వైరకృతో భవంతి దంపత్యోః జననభే జన్మనక్షత్రే నగణద్వయే ఏకైకభం వైరకృత్ అశ్వినీజ్యేష్ఠయోః-భరణ్యనూరాధయోః కృత్తికావిశాఖ యోః రోహిణీస్వాత్యోః ఆర్ద్రాశ్రవణయోః-పునర్వసూత్తరాషాఢయోః-పు ష్యపూర్వాషాఢయోః-ఆశ్లేషామూలయోః-మఘారేవత్యోః- పూర్వఫల్గున్యు త్తరాభాద్రయోః ఉత్తరఫల్గునిపూర్వాభాద్రయోః-హస్తశతభిషజోః అన్యో న్యం వైరమిత్యర్థః-చిత్రా చంద్రవసూడునాం చిత్రామృగశీర్షధనిష్ఠానాంపర స్పరంవైరకృత్ త్రయాణాం ద్విశోనక్షత్రత్వాదితి భావః- కించ చతుష్పాన్న క్షత్రాణామేవాన్యోన్యం వైరం ద్విత్రిపాన్నక్షత్రాణామన్యోన్యవైరమితి భా వః-అయమేవ వేధాఖ్యోవర్గః॥ అ॥ వేధావర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వి నిజ్యేష్ఠలకు భరణ్యనూరాధలకు కృత్తికావిశాఖలకు రోహిణీస్వాతులకు ఆర్ద్రా శ్రవణములకు పునర్వసూత్తరాషాఢలకు-పుష్యపూర్వాషాఢలకు- ఆశ్లేషా మూలలకు-మఘారేవతులకు-పూర్వఫల్గున్యుత్తరాభాద్రలకు ఉత్తరఫల్గునిపూ ర్వాభాద్రలకు-హస్తశతతారలకును పరస్పర వేధగల్గియుండును గాన నీనక్ష త్రములజంటలలో నొకజంట దంపతుల జన్మనక్షత్రద్వయమైయుండెనేని దం పతులకు గలహంకరంబగును ద్విపాన్నక్షత్రములగు చిత్రామృగశీర్షధనిష్ఠ లును పరస్పరవైరముగలవైయుండునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౩౦)మూ॥ తార్క్ష్యః పింగళకాకకుక్కుటఖగాబర్హీచపంచక్ర మాన్తేషాం బాణరసర్తుమార్గణశరాదస్రాదితాఖ్యాద్యపి। దంపత్యోరపిజ న్మభేపరిణయే యద్యేకపక్షిస్థితే ప్రీతిస్స్యాత్కలహాంఖగద్వయగతే చేత్పక్షి

ఖగాస్త్వయం॥వ్యా॥అ॥పక్షివర్గమాహ॥తార్క్ష్య ఇతి॥ తార్క్ష్యో గరుడః గరు
త్మాన్గరుడస్తార్క్ష్య ఇత్యమరః- పింగళః పక్షివిశేషః కాకో వాయసః కుక్కుటః
ప్రసిద్ధః బర్హీ మయూరః॥ని॥ మయూరో బర్హిణో బర్హీత్యమరః-ఇత్యే
తే పంచఖగాః పక్షిణో జ్ఞేయాః తేషాం పంచఖగానాం సంబంధిదస్రాదీనాం పం
చఖగాధిపతయ ఇత్యర్థః-బాణ అశ్విన్యాది పంచకస్య-తార్క్ష్యః రసః-ఆర్ద్రాదిష
ట్కస్య పింగళః-ఋతుః ఉత్తరాదిషట్కస్య కాకః మార్గణః జ్యేష్ఠాది పంచకస్య
కుక్కుటః శరః ధనిష్ఠాది పంచకస్య బర్హీ అధిపతిః-ఏవంచ సతి దంపత్యోః జనన
భే జన్మనక్షత్రే॥ఏవం పక్షిస్థితే యది ప్రీతిః దంపత్యోరన్యోన్యం ప్రీతిస్స్యాత్- ఖగ
ద్వయగతే పక్షిద్వయగతే అధికలహస్స్యాత్-అయమేవ పక్షివర్గ ఇత్యుచ్య
తే॥అ॥పక్షివర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్విని మొదలు ౫ నక్షత్రములకు గ
రుడపక్షియు, ఆర్ద్ర మొదలు ౬ నక్షత్రము పింగళమనియు, ఉత్తర మొదలు ౬ నక్ష
త్రములకు కాకము, జ్యేష్ఠాది పంచకమునకు కోడియు, ధనిష్ఠ మొదలు ౫ నక్షత్ర
ములకు నెమలియు నధిపతులగుటవలన, నీయాధిపత్యములలో వివాహవిష
యమై వధూవరుల జన్మనక్షత్రముల కొకపక్షియధిపతియైయున్న దంపతు
లకొకరియందొకరికి ప్రీతి గలిగియుండును॥ *

(౧౩౧) మూ॥ లింగాని త్రితయాని తాని విలిఖేద్రేఖాశ్చ తస్రో గతా స్తి
ర్యక్ తత్ర హి లింగరజ్జురితి తద్వాయవ్యకోణాదితః।దస్రాదిక్రమశః ప్రదక్షిణవి
ధాత్తిర్యగ్విరేఖాం గతే దంపత్యోర్యది జన్మభే పరిణయే స్యాతాం స్తు వైరప్రదే॥
వ్యా॥అ॥ అథరజ్జువర్గమాహ॥ లింగానీతి॥ త్రితయాని లింగాని త్రీణి లింగాకా
రాణి తాని ప్రసిద్ధాని విలిఖేత్। అత్ర లింగాకార రేఖాత్రితయే- తిర్యగ్గతాశ్చత
స్రో రేఖా విలిఖేత్ - తతస్తద్వాయవ్యకోణాదితః- వాయవ్యకోణమారభ్యేతి
యావత్-ప్రదక్షిణవిధా ప్రదక్షిణక్రమేణేత్యర్థః-దస్రాదిక్రమశః అశ్విన్యాది
క్రమాత్సప్తవింశతి నక్షత్రాణి చ విలిఖ్యేత్-ఏవం విలిఖితే సతి దంపత్యోర్జనన్మభే జ
న్మనక్షత్రే ఏకత్ర-తిర్యగ్విరేఖాంగతే ప్రాప్తే యది స్తు వైరప్రదే దంపత్యోః పర
స్పరం అత్యంత కలహప్రదే స్యాతాం పరిణయే అయమేవ లింగరజ్జురిత్యుచ్యతే॥
అ॥ రజ్జువర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నిడుపుగ మూడు లింగాకార రేఖలు
వ్రాసి యా రేఖలమీద నాలుగడ్డగీటులు గీచి యందు వాయవ్యకోణము మొదలు
ప్రదక్షిణక్రమముగ నశ్విని మొదలు ౨౭ నక్షత్రములునుంచగా నప్పుడు వధూ
వరుల జన్మనక్షత్రములా యడ్డగీట్లలో నొక రేఖయందున్నప్పుడు దంపతులకు గల
హప్రదములగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౩౨) మూ॥ బ్రిస్మిణ్ణీ చతుష్కారశ క్షిరథ సాజా రాహూశ క్షిక్రమాత్ని

ద్ధా సాప్యథ వైష్ణవీ తదను సా మాహేంద్రశక్తిస్తతః। చాముండీ చ మహేశ్వరీ త్త
దను సా శ్రీశ్చాష్టదిక్ఛక్తయో హ్యుత్పత్తిస్థితినాశనే చ గదితాః స్యుర్హేతుభూ
తా ఇతి॥ వ్యా॥ అ॥ అథ శ్లోకద్వయేన యోగినీవర్గమాహ॥ బ్రహ్మాణీతి॥ క్రమాత్
బ్రహ్మాణీ ప్రాచ్యాం అథ ఆగ్నేయ్యాం కుమారశక్తిః దక్షిణస్యాం సా వారాహశ
క్తిః అథ నైరృత్యాం సిద్ధాశక్తిః- అథ ప్రతీచ్యాం సా వైష్ణవీశక్తిః తదను తదనం
తర వాయవ్యాం మాహేంద్రశక్తిః- తతః అనంతరం ఉదీచ్యాం దిశి- చాముండీ చాముం
డీశక్తిః తదను ఈశాన్యాం సా ప్రసిద్ధా- శ్రీః అద్యాచింత్యమాయాలూపా మా
హేశ్వరీశక్తిశ్చేత్యష్టదిక్ఛక్తయః దిక్షు శక్తయః- ఉత్పత్తిస్థితినాశనే చ సమాహా
రద్వంద్వమేతత్- ఉత్పత్త్యాం రక్షణే నాశనే చ హేతుభూతాః- కారణభూతాః స్యు
రితి గదితా ఉక్తాః శాస్త్రజ్ఞైరితి శేషః॥ అ॥ యోగినీవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ బ్రహ్మాణి కౌమారి, వారాహి సిద్ధ వైష్ణవి, మాహేంద్రి, చాముండి, శ్రీ, మా
హేశ్వరి, అనువిక్రమంబున బ్రాగాద్యష్టదిక్ఛక్తులనంబడుటయగాక యుత్పత్తి
స్థితినాశములకు గారణభూతంబులగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౩౩) మూ॥ బ్రాహ్మ్యాద్యష్టసు యోగినీష్వపి భవేదేకైకభం దస్రతశ్శి
ష్టం భత్రితయం సజాతిరివ తత్ప్రాగాదిసంస్థాస్వపి। దంపత్యోరపి జన్మభే పరిణ
యే యద్యేకవర్గంగతే ప్రీతిస్స్యాత్ కలహస్సదా తదుభయోస్స్యాచ్ఛక్తివర్గ
స్త్వయం॥ వ్యా॥ అథ శక్తీనాం ప్రయోజనమాహ॥ బ్రాహ్మ్యాదీతి॥ బ్రాహ్మ్యాద్యష్ట
సు యోగినీషు పూర్వోక్తాసు, ప్రాగాద్యష్టశక్తిషు దస్రతః అశ్విన్యాదితః, ఏకైక
భం ఏకైకస్యాం దిశి ఏకైకనక్షత్రం క్రమేణ నిక్షిపేదితి శేషః పర్యాయత్రయేణ ని
క్షిప్తే సతి చతుర్వింశతి నక్షత్రాణి భవంతి ఏవం చ శిష్టం భత్రితయం పూర్వాభా
ద్రాది నక్షత్రత్రితయం ప్రాగాదిసంస్థాసు బ్రహ్మాణి కుమారీ వారాహీషు తిస్
షు సజాతీరివ నిక్షిపేత్, ఏవం నిక్షిప్తే పరిణయే దంపత్యోః జన్మనక్షత్రే కత్యాణి,
ఏకవర్గం ఏకశక్తి నక్షత్రవర్గం గతే స్యాతాం యది దంపత్యోః ప్రీతిస్స్యాత్,
అన్యథా ఉక్తవైపరీత్యే భిన్నవర్గం గతే చేత్, తన్నక్షత్రద్వయం ఉభయోర్దం
పత్యోః కలహప్రదస్స్యాత్, అయమేవ శక్తివర్గ ఇత్యుచ్యతే అయమాశయః
ప్రాచ్యామశ్విన్యాశ్లేషానూరాధాపూర్వాభాద్రాశ్చతస్రః ఆగ్నేయ్యాం భ
రణీ మఘా జ్యేష్ఠోత్తరభాద్రాశ్చతస్రః దక్షిణస్యాం కృత్తికా పూర్వాఫల్గునీమూ
లా రేవత్యశ్చతస్రః నైరృత్యాం రోహిణ్యుత్తరఫల్గునీ పూర్వాషాఢాస్తిస్రః,
ప్రతీచ్యాం మృగశీర్షా హస్తోత్తరాషాఢాః, వాయవ్యాం ఆర్ద్రా చిత్రా శ్రవ
ణాసీ ఉదీచ్యాం పునర్వసూ స్వాతీ ధనిష్ఠాః, ఈశాన్యాం పుష్యవిశాఖా శతభిషజో
బోధ్యాః॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పంబడిన యష్టశక్తులకు ప్రయోజనమును జె

ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదలష్టదిక్కులకు నశ్విని మొదలొక్కొక్కటి ది
క్కునకొక్కొక్కనక్షత్రము వరుసనక్రమముగ-౨౮నక్షత్రములు సంపూర్ణమగువ
రకును విభజింపగా వధూవరుల జన్మనక్షత్రములొక శక్తిసంబంధమైయున్నప
రస్పర మైత్రికరంబగునట్లుగా నున్నగలహాకరమగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౩౪) మూ॥ విశ్వా శ్రేష చతుష్టయోదక వసుస్థాణ్వంత్యశక్రాంతకత్వ
ష్టారిత్రితయాభిధాః పరిణయే స్త్రీలింగ తారాస్త్వమూః। తారాస్యుశ్చ నపుంస
కాశ్శతభిషఙ్మూలేందవశ్చాపరాః పుంతారాస్తు శుభాన్యలింగజని తాప్రీతిః
స్వలింగర్క్షజా॥ వ్యా॥ అ॥ అథలింగవర్గమాహ॥ విశ్వేతి॥ విశ్వే ఉత్తరాషాఢా
ఆశ్లేషా చతుష్టయం ఆశ్లేషా మఘా పూర్వాఫల్గున్యుత్తరఫల్గున్యః- ఉదకం పూ
ర్వాషాఢా-వసుః-ధనిష్ఠా-స్థాణుః-ఆర్ద్రా అంత్యో రేవతీ-శక్రః-జ్యేష్ఠా- అంత
కో భరణీ-త్వష్టాదిత్రయం-చిత్రా స్వాతి విశాఖాః- ఇమాశ్చతుర్దశ స్త్రీలింగ
తారాః శతభిషఙ్మూలేందవః శతభిషఙ్మూలమృగశీర్షాణి నపుంసకతారాస్యుః
అపరా ఉక్తావశిష్టాః అశ్వినీకృత్తికారోహిణీపునర్వసూపుష్య హస్తానూరా
ధాశ్రవణపూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రా ద్వాదశ పుంలింగతారాః స్యుః అన్యలిం
గజనితా తారా అశుభా స్వలింగర్క్షజా ప్రీతిశ్శుభకరేత్యర్థః- దంపత్యోర్నక్ష
త్రద్వయం ఏకలింగం చేచ్ఛుభం భిన్నలింగం చేదశుభమితి వేద్యం॥ అ॥ లింగవర్గము
ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉషా-ఆశ్రే-మ-పుబ్బ-ఉత్తర-పూర్వాషా-ఆర్ద్రా-రే-
జ్యే-భ-చి-స్వా-వి, ఈ ౧౪ నక్షత్రములు స్త్రీలింగములు, శ-మూ-మృ, ఈ 3 న
క్షత్రములు నపుంసకలింగములు తక్కిన నక్షత్రములు-పుంలింగములు-ఈ లింగని
ర్ణయమున శుభఫలమేమనిన దంపతుల జన్మనక్షత్రము లొకలింగము గలవైయు
న్నపరస్పరప్రీతికరంబగునట్లుగా నున్నగలహాకరంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౩౫) మూ॥ భూవార్యగ్నిమరున్నభాంసి చ మహాభూతాని పంచక్ర
మాత్తేషాం బాణరసర్తుమార్గణశరా దస్రాదిభాన్యప్యపి। ఏకస్యోడుని చేద్భ
వేదపరభం వధ్వాభవచ్చేత్తరయోర్మైత్య్రస్వాదపదేశభాః పరిణయే
భూతాఖ్యవర్గస్త్వయం॥ వ్యా॥ అ॥ అథభూతవర్గమాహ॥ భూవారీతి॥ భూః
పృథివీ వారి జలం అగ్నిః తేజః॥ మరుత్ వాయుః-నభః ఆకాశః ఏతాని పంచ మహా
భూతాని భవంతి భూవార్యాదిపృథివ్యాదీనాం దస్రాది అశ్వినీప్రభృతిక్రమాత్
బాణరసర్తుమార్గణశరాః ఆయమర్థః పృథివ్యాః బాణాః అశ్విన్యాదిపంచకం-జ
లస్యరసా ఆర్ద్రాది షట్కం-అగ్నేః ఋతవః ఉత్తరఫల్గున్యాదిషట్కం- మరుతః
మార్గణాః- జ్యేష్ఠాదిపంచకం ఆకాశస్యశరాః ధనిష్ఠాదిపంచకం- ఏవం చ సతి
ఏకస్య దంపత్యోరన్యతరస్య-ఉడునక్షత్రజలే ఆర్ద్రాదిషట్కే భవేత్ అపర

ఖం అపరస్యాఽశుభయోరన్యతరస్యనక్షత్రంవశాన్న ఉత్తరఫలన్యాదీన చైక-భ
వేచ్చేత్ తయోర్దంపత్యోర్మృతిస్స్యాత్ -పరిణయేవివాహవిషయే-అపరేఽక్తాని
క్తాన్శుభాఃఅయంభూతాభ్యాంవర్గః॥అ॥ భూతవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
ప్రసిద్ధంబులగు పృథివ్యప్తేజో వాయ్వాకాశముల నెడు పంచభూతములకు నశ్వి
ని మొదలు ఆశినక్షత్రములలో గ్రమంబున పృథివికి ౫నక్షత్రములు, జలమునకు ౬న
క్షత్రములు, తేజస్సునకు ౬నక్షత్రములు- వాయువునకు ౫నక్షత్రములు, ఆకాశ
మునకు ౫నక్షత్రములు, నీరీతినివిభజింపగా దంపతులజన్మనక్షత్రములలో, నొ
కనక్షత్రములు తేజోనక్షత్రముగనుండి మఱియొకనక్షత్రము జలభూతనక్షత్ర
ముగనుండెనేని మృత్యుప్రదంబగునట్లుగాకున్నశుభకరంబగుననుట॥ ❋

(౧౩౬)మూ॥ఇంద్రాగ్నీయమఆసురశ్చవరుణో వాయుః కుబేరశ్శివః
ప్రాగాదిప్రభవో దినాదితిథయోస్త్వేకైకశష్షోడశః నాసత్యాదికమేకముడుత
చ్ఛిష్టత్రయంపూర్వవత్పూర్వాద్యష్టఖగాశ్చ కేతురహితాః ప్రాదిషుస్థాపితాః
వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంచంద్రయోగవర్గమాహ॥ఇంద్రాగ్నీతి
ఇంద్రశ్చఇంద్రాగ్నీయమః ప్రసిద్ధః ఆసురో నిర్ ఋతిః-వరుణః వాయుః కుబేరః శి
వః ఇత్యష్టావేతేప్రాగాదిప్రభవః ప్రాగాద్యష్టదిశామధిపతయః ఏవందినాదితి
థయః దినాదితిః ప్రతిపత్ - సైవాదిస్త్వేషాం తేతథోక్తాః తెనాదశషోడశతిథ
యః తేష్వేకైకశః ఏకైకదినం ఏకైకస్యాంప్రాచ్యాందిశిక్రమేణద్విరావృత్త్యా
స్థాప్యం ఏవంనాసత్యాదికంనాసత్యావశ్విని సైవఇతిత్యస్యతత్తథోక్తం॥సి॥నా
సత్యావశ్వినౌచస్రావాశ్వినేయౌచతావుభావిత్యమరః- ఏకైకముడునక్షత్రం
చప్రాగాద్యష్టదిక్షుక్రమేణ త్రిరావృత్త్యాస్థాప్యంతదా చతుర్వింశతిర్భవతితే
చ్ఛిష్టత్రయం తేషాంనక్షత్రాణాం శిష్టత్రితయంపూర్వవత్పూర్వాదిదిక్షుస్థా
ప్యం కేతురహితాః కేతుభిన్నా అష్టఖగా అష్టగ్రహాః ప్రాగాదిదిక్షుస్థాపితాః
స్థాపనీయా ఇత్యర్థః॥ ❋

(౧౩౭)మూ॥దంపత్యోరవిజన్మధిష్ణ్యవశతో జ్ఞాత్వాచతాంతాందిశం
తత్రస్థోడుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిక్స్వాధారిసామేష్వష్టతామ్। తేషామైత్రవశాచ్చ
మైత్రముభయోస్సామ్యేసమత్వంతథా శత్రుత్వంయదిశత్రుతైనశశభృద్యో
గాఖ్యనర్గస్త్వయమ్॥వ్యా॥దంపత్యోరితి॥దంపత్యోఃజన్మధిష్ణ్యవశతః జన్మనక్ష
త్రవశాత్ - తాంతాంపురుషనక్షత్రాధిష్ఠితాందిశం స్త్రీనక్షత్రాధిష్ఠితాం
దిశంజ్ఞాత్వాతత్రస్థోడుపతిగ్రహేంద్రతిథిదిక్స్వాధారిసామేష్వష్టతాం తత్రస్థో
డుపతేః తద్దిక్స్థనక్షత్రాధిపతేః గ్రహేంద్రస్యచతిథిదిక్స్వామినోః-తిథినాథో
దిక్స్వామినశ్చతయోశ్చ తేషాంచతుర్ణాంమైత్రవశాత్ మిత్రత్వేసతీత్యర్థః శుభయో

ర్దంపత్యోర్వైరం మైత్రంమిత్రతా - తేషాం సామ్యాద్దంపత్యోః సమత్వం భవతే
షాం శత్రుత్వేయది- దంపత్యోరపి శత్రుత్వైవ, అయమర్థస్సంపన్నః - పున్నక్ష
త్రాధిష్టితః దిశివిద్యమానానాంనక్షత్రగ్రహతిథిదిక్పతీనాంచ స్త్రీనక్షత్రాధిష్టి
త దిశివిద్యమానానాం నక్షత్రగ్రహతిథిదిక్పతీనాంచ పరస్పరంమిత్రత్వే దంప
త్యోరపిమిత్రత్వం శత్రుత్వే శత్రుత్వం సమత్వే సమత్వమితి అయమేవ శశభృద్యో
గాఖ్యః చంద్రయోగ ఇత్యుచ్యతే॥ అ॥ ఈ రెండుశ్లోకముల చేత చంద్రయోగవ
ర్గమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ ఇంద్రాద్యధిపతులుగల ప్రాగాద్యష్టదిక్కుల
యందును బ్రతిపత్తు మొదలుగల తిథులనొక్కొక్కటిగ రెండుమార్లనశ్విన్యాది
నక్షత్రములనొక్కొక్కటిగ ౨౮నక్షత్రములపూర్తియగువరకు - సూర్యాద్యష్టగ్ర
హంబులనొక్కొక్కటిగను క్రమంబునస్థాపింపగా వరనక్షత్రమున్నదిక్కునం
దేర్పడిననక్షత్రాధిపగ్రహాధిపదిశాధిపతులకును, వధూనక్షత్రమున్నదిక్కునం
దేర్పడిననక్షత్రాధిపతులకును, మిత్రత్వముగలిగియున్న దంపతులకు మిత్రత్వ
ముగలుగును, సమత్వముగలిగియున్నవీరలకును సమత్వముగలుగును, శత్రుత్వ
ముగలిగియున్నవీరికి శత్రుత్వముగలుగును. ❋

(౧౩౭)మూ॥ గోత్రేశాః క్రమశో మరీచిభగవానత్రిర్వసిష్ఠాంగిరాః పౌ
లస్త్యః పులహః క్రతుః పరిణయేచ త్వారిచ త్వారిచ । దస్రాదీన్యపి సాభిజింతికల
హస్స్యాదేకగోత్రంగతే దంపత్యోర్యదిజన్మభేచసతతం గోత్రాఖ్యవర్గస్త్వయ
మ్॥ వ్యా॥ అథగోత్రవర్గమాహ॥ గోత్రేశా ఇతి॥ మరీచిర్భగవానత్రిర్వసిష్ఠః అంగి
రాః పౌలస్త్యః పులహః క్రతుః ఇత్యేతే సప్తఋషయః॥ అశ్విన్యాదీనాంక్రమేణగో
త్రేశా భవన్తిసాభిజింతి అభిజిత్సహితానిదస్రాదీనిచత్వారిచత్వారినక్షత్రాణి,
ఏకగోత్రాణిభవంతీతి శేషః అశ్వినీభరణీకృత్తికారోహిణ్యః మరీచిగోత్రా భ
వంతి ఏవం మృగశీర్షాదీనాంచతుర్ణాం క్రమేణ బోధ్యం తత్ప్రయోజనమాహ
దంపత్యోః జన్మభే జన్మనక్షత్రే ఏకగోత్రంగతే యది దంపత్యోస్సతతం కలహ
స్స్యాత్, భిన్నగోత్రంగతేయది శుభమిత్యర్థాల్లభ్యతే, పరిణయేవివాహవిషయే
అయంగోత్రాఖ్యావర్గః॥ అ॥ గోత్రవర్గమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గోత్రాధిపుల
గుమరీచ్యత్రివసిష్ఠాంగిరః పౌలస్త్యపులహక్రతువులనెడి సప్తఋషులయందును
క్రమంబున నభిజిత్సహితాశ్విన్యాదినక్షత్రములు నాలుగేసినక్షత్రములవరుసన
నెన్నగా వధూవరులజన్మనక్షత్రము నొకగోత్రమునొందియున్న గలహకరంబ
గుననుట॥ (౧౩౮)మూ॥ వర్గాణామపివింశతిః పరిణయే జ్ఞేయాస్స్ఫుటం భూ
సురైస్స్వప్రాణాం గ్రహమిత్రతైవనియతా రాజ్ఞాంప్రధానం గణః। స్త్రీదూరం
త్వపి శేషం ప్రధానముపరో యోన్యాఖ్యవర్గో మహా నన్యేషాం శుభదో భవేత్ స్వ

టమిదంశాస్త్రంవిచింత్యంబుధైః॥ వ్యా॥ ఇత్థంవింశతివర్గాన్ ప్రపంచయిత్వే
దానీంతేషువిప్రాదీనాంనియతవర్గానాహ॥ వర్గాణామితి॥ భూసురైర్జ్యోతి
శ్శాస్త్రజ్ఞైర్విజ్ఞైః పరిణయే వివాహవిషయే వర్గాణాముక్తవర్గాణాం వింశతిః
స్ఫుటంయథాతథాజ్ఞేయాః విచారణీయాః ఇయాంస్తువిశేషః విప్రాణాంగ్రహ
మిత్రత్వైకనిరతా ఆవశ్యకా- రాజ్ఞాంక్షత్రియాణాంగణః గణవర్గః ప్రధానము
ఖ్యంవిశాంవైశ్యానాం స్త్రీదూరమేవప్రధానంఅన్యేషాంశూద్రాదీనాం అప
రోమహానధికః యోన్యాఖ్యోవర్గశ్శుభదోభవేత్ - ఇదంశాస్త్రంబుధైః పండి
తైఃస్ఫుటంసమ్యక్ చింత్యం విచారణీయం నన్వేవంచతుర్వర్గాణాంశుభదా ఇత్యు
క్తే ఇతరవర్గోపన్యాసస్యవైఫల్యంస్యాత్ - తేషాంకుత్రాప్యుపయోగాభావా
దితిచేన్నైవందేశభేదేనతేషామపిగ్రంథాంతరేఉపయోగసద్భావదర్శనాత్-
తథాహి॥ శ్లో॥ మహేంద్రంమాగధేగాడే పాంబాలే పంచనాడికా। మాష్యే
నాడీరాశికూటౌగ్రహమైత్రంతథైవచ॥ చోళేవిదేహేలింగంస్యాద్వశ్యః కాశ్మీ
రమండలే। వేధాసౌరాష్ట్రవిషయే మాళవేరససంజ్ఞికం॥ సర్వే రాశిగణౌ యో
నిగ్రహమైత్రంచశోభనమితి॥ తా॥ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులగు విప్రులకావశ్యముగ
జూడదగిన యీ ౨౦ వర్గువులలో బ్రాహ్మణులకు గ్రహమైత్రవర్గును, రాజులకు
గణవర్గును, వైశ్యులకు స్త్రీదీర్ఘవర్గును, తక్కినశూద్రాదులకు యోనివర్గు
నుముఖ్యంబులు- శేషించిన౧౬వర్గువులును దేశభేదముచే వ్యాఖ్యయందు జెప్ప
యున్నతెలంగుననాయాదేశములయందు ప్రయోగింపబడునని తాత్పర్యము.

(౧౪౦)మూ॥ జన్మర్క్షేణవరస్యయోజ్యమనిశం స్త్రీజన్మధిష్ణ్యంబుధై
ర్జన్మర్క్షంపురుషస్యయోజ్యమనిశం స్త్రీనామభేనాథవా। పున్నామర్క్షనకదా
చనాపియువతేర్జన్మర్క్షయోగః పునర్దంపత్యోర్న్యదినామధిష్ణ్యయుగళం
యద్యాశుభంస్యాత్తయోః॥ వ్యా॥ అ॥ అథోక్తవర్గచారణాహ జన్మనామన
క్షత్రవివేకమాహ॥ జన్మర్క్షేణేతి॥ బుధైర్జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః విజ్ఞైర్వరస్యజన్మ
ర్క్షేణ స్త్రీజన్మధిష్ణ్యం స్త్రీజన్మనక్షత్రం- అనిశంసర్వదాయోజ్యంఅథవా స్త్రీ
నామభేన స్త్రీనామనక్షత్రేణసహపురుషస్యజన్మనక్షత్రంవా యోజ్యంపున్నా
మర్క్షస్యపురుషనామనక్షత్రేణయువతేః స్త్రియాః జన్మధిష్ణ్యయోగః నకదాచనన
యోగ్యఇత్యర్థః యద్యేదంపత్యోర్నామధిష్ణ్యయుగళంపునః, నామనక్షత్రద్వ
యంతుతయోర్దంపత్యోరశుభంస్యాత్॥ అ॥ ఈచెప్పబడినవింశతివర్గులనువిచారిం
చుటకుజన్మనామనక్షత్రములయోగ్యాయోగ్యత్వముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వ
రునిజన్మనక్షత్రముతో స్త్రీజన్మనక్షత్రముజేర్చుట ముఖ్యమటుగాకున్న స్త్రీనా
మనక్షత్రముతో వరునిజన్మనక్షత్రముచేర్పవలయు నదియునుంగానిపక్షంబున

సుభయులనామనక్షత్రముల జేర్చిచూడవలయుగానివరనామనక్షత్రముతో
వధూజన్మనక్షత్రమునొకప్పుడుం జేర్చవలదని తాత్పర్యము॥ *

(౧౪౧) మూ॥ జాతాయాః పదమేకమేవయువతేర్జాతస్యపాదత్రయం
పుంసశ్చేద్విషమాంఘ్రిభేపరిణయేసందిగ్ధరాశిర్భవేత్ । పూర్వార్ధం పురుషస్య
భేసమపదేజాతస్యవధ్వాః పునర్జాతాయాఅపరార్ధమూహ్యముభయోస్సం
దిగ్ధమృక్షంత్వేవమ్॥ వ్యా॥ అ॥ సందిగ్ధరాశినక్షత్రస్వరూపం దర్శయంస్తత్ఫ
లమాహ॥ జాతాయా ఇతి॥ విషమాంఘ్రిభే త్రిపాన్నక్షత్రే జాతాయాః యువ
తేః స్త్రియాః - ఏకపదమేవ-విషమాంఘ్రిభేజాతస్యపుంసః పాదత్రయం చే
త్పరిణయేశుభం భవేత్ -అయమేవసందిగ్ధరా[illegible]రిత్యుచ్యతే- ఏవంసమపదేభే
ద్విపాన్నక్షత్రే పునశ్శబ్దస్త్వర్థకః జాతస్యపురుషస్యపూర్వార్ధంసమపదేభే
జాతాయాః-వధ్వాః-అపరార్ధముత్తరార్ధం చేదుభయోర్దంపత్యోః ఆ
హ్యం శుభకరమిత్యర్థః-ఇదమేవసందిగ్ధమృక్షమిత్యుచ్యతే-[illegible]దమేకమేవేద్వ్య
వకారేణాన్యత్వయేఅశుభకరమితిగమ్యతే॥ అ॥ సందిగ్ధరాశినక్షత్రములస్వ
రూపములను దెలుపుచున్నాడు॥ తా॥ త్రిపాన్నక్షత్రములయందుబుట్టినవనిత
రాశిఆనక్షత్రమందొకపాదముతో జేరియుండిన త్రిపాన్నక్షత్రజుడగువరునిరా
శి-ఆనక్షత్రమందు 3 పాదములతో జేరియున్నను శుభకరంబగుననునిది సంది
గ్ధరాశియనబడుద్విపాన్నక్షత్రపూర్వార్ధమునవరుండును ద్విపాన్నక్షత్రో
త్తరార్ధమందుబుట్టినకన్యయు శుభకరులగుదురది సందిగ్ధనక్షత్రమనంబ
డును ఉక్తవ్యతిరిక్తముగనున్న నశుభకరంబగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౪౨) మూ॥ సూర్యస్యాంయతశ్చతుర్థమభిజిద్యద్వాముహూర్తోఽష్ట
మస్స్యాత్సర్వేష్వపిమంగళేషుశుభకృద్గోధూళికం సప్తమమ్। ప్రాక్సూర్యో
దయతో ముహూర్త ఉష ఇత్యంత్యద్వయం తూత్తమం వేశ్యాదేః కరపీడనేన
తుపరస్యాత్రతతత్పూర్వవత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ అభిజిద్గోధూళ్యుషః కాలలగ్నమా
హ॥ సూర్యేతి॥ సూర్యస్యాంయతః సూర్యస్థితరాశేశ్చతుర్థం లగ్నమితిశేషః
అభిజిదభిజిత్సంజ్ఞకం స్యాత్ప్రకారాంతరమాహ॥ యద్వేతి॥ అథవా అష్టమస్సూర్యో
దయాదష్టమముహూర్తో వాభిజిత్స్యాత్ తత్సర్వేష్వపి మంగళేషు శుభక
ర్మసు శుభకృత్సప్తమం సూర్యస్థితరాశేస్సప్తమలగ్నం గోధూళికం గోధూళి
సంజ్ఞకంస్యాత్సూర్యోదయస్సూర్యస్థితరాశేస్సప్తమలగ్నంగోధూళికంగో
ధూళిసంజ్ఞకంస్యాత్సూర్యోదయతస్సూర్యోదయాత్ - ప్రాక్పూర్వం- ము
హూర్తః ఉషః ఉషః కాల ఇత్యుచ్యతే-అనయోః ఫలంతుపూర్వవద్బోధ్యం-
అంత్యద్వయంగోధూళ్యుషసోర్ద్వయం- వేశ్యాదేస్సంకరాణామిత్యర్థః-క

కపీడోసేనివాహేఉత్తమంముఖ్యం, పరస్య(బ్రాహ్మణాదివర్ణస్య)తుగోధూళ్య
షసోద్వాయంనశుభకృత్-తర్హి తేషాంకీదృశంలగ్నంయోగ్యమిత్యతఆహ-
వైశ్యాదేరస్యత్ర(త్రై)వర్ణికవిషయేతదభిజిన్ముహూర్తః పూర్వవత్పూర్వో
క్తఏవేత్యర్థః॥అ॥అభిజిద్గోధూళ్యుషఃకాలనిర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥
తా॥సూర్యోదయలగ్నమునకురవలగ్నముగాని లేకఉదయముహూర్తముగా
నియభిజిన్ముహూర్తమనియుఱవలగ్నముగోధూళికమనియు ఉదయమున
కుపూర్వముహూర్తముషఃకాలమనియువిని(బ్రాహ్మణాదివర్ణత్రయము
నకభిజిన్ముహూర్తముముఖ్యమనియుఁజక్కినవియశుభకరంబనియు వైశ్యాది
సంకరులకు 3 కాలములుముఖ్యములగుననియనుట॥

(౧౪౩)మూ॥ యావత్స్పందతిలోచనంశుభకరం తత్కోటిభాగోభవే
త్తల్లగ్నేశుభకాలఏవసతతంబ్రహ్మానజానాతితం । అన్యేకింపునరేవకర్తు
రథతత్కాలశ్శుభోవాశుభః పూర్వాదృష్టవశాద్భవే త్సమయవిత్తత్సాక్షి
మాత్రంసదా॥వ్యా॥అ॥అథలగ్నప్రశంసాంనిగమయతి॥యావదితి॥ లోచనం
నేత్రంశుభకరంయథాతథా-యావద్యావత్కాలంస్పందతిచలతి-తత్కోట
భాగస్తస్యనిమిషకాలస్యకోటిభాగోయస్సఏవలగ్నేశుభకాలస్సతతంభవేత్
తంతాదృశంసూక్ష్మకాలంబ్రహ్మావానజానాతి-అతిసూక్ష్మత్వాదితిభావః- అ
న్యేమనుష్యాః-కింపునఃలగ్నేశుభకాలంజానంతీతికిముతవక్తవ్యం నజానంత్యే
వేత్యర్థః-కింతుశుభాశుభకర్తుః పూర్వాదృష్టవశాజ్జన్మాంతరీయపుణ్యాపా
పకర్మవశాత్తత్కాలోలగ్నకాలఃశుభఃఅశుభోవాభవేత్- పూర్వాదృ
ష్టంశుభంచేచ్ఛుభంభవతిసకలకార్యస్యాదృష్టజన్యత్వాదితిభావః-తత్రజ్యో
తిశ్శాస్త్రవిదంప్రశాంతమనసమిత్యాదినాదైవజ్ఞఃకిమర్థంప్రార్థనీయఇ
త్యాశంక్యాహ- సమయవిజ్జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞఃతత్సాక్షిమాత్రంతస్యలగ్నస్య
సాక్షిమాత్రంసాక్ష్యేవ-నతుశుభలగ్నప్రదాతా॥అ॥ లగ్నప్రశంసనుజెప్పు
చున్నాడు॥తా॥శుభకరమగునట్లుచలించబడినకనురెప్పపాటులోకోటియం
శపరిమాణకాలములగ్నమందుశుభకాలమగును- చిత్రవిచిత్రనిర్మాణచతు
రుండగువిధాతకుంగూడ దెలిసికొనుటసాధ్యంబుగాని యట్టికాలమునుమను
ష్యులెరుంగజాలరుగాననెల్లరకుజన్మాంతరకృతపుణ్యాపాపకర్మానుసరణము
గలగ్నముసంప్రాప్తమగును- సకలమయినవారికిజ్యోతిశ్శాస్త్రాభిజ్ఞుడుసాక్షి
మాత్రుడేగాకలగ్నప్రదాతగాడనుటయనితాత్పర్యము॥

(౧౪౪) మూ॥ ముద్రారంభవిధౌత్రమైత్రోదశవసుశ్రోణాత్రిపూర్వో
త్తరాబ్రహ్మాదిత్యకృశానుశక్రపవనాఃపుత్రార్థదాస్తారకాః । వారాజీవకవి

క్షమందశశినాం శ్రేష్ఠాఅథాశోభనా రిక్తామాదివసాదిష్టితిథయః పాతోఽవ
మావైధృతిః॥ వ్యా॥ అ॥ అథ ముద్రికారంభకాలమాహ॥ ముద్రేతి॥ ముద్రారం
భతిథా ముద్రాప్రదానకరణే.. వసుశ్రోణాత్రిపూర్వోత్తరా బ్రహ్మాదిత్యక్ష్మ
శానుశక్రపవనాఃధనిష్ఠాశ్రవణ పూర్వఫల్గుని పూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రా
ఉత్తరఫల్గున్యుత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రా రోహిణీ పునర్వసూకృత్తికాజ్యే
ష్ఠాస్వాత్యఇతిత్రయోదశ-తారకాఃనక్షత్రాణి॥ ని॥ నక్షత్రమృక్షంభంతారా
తారకాప్యుడువా స్త్రీయామిత్యమరః-పుత్రార్థజ్ఞాదాః పుత్రసంపత్క-రాఃజీ
వకవిజ్ఞమందశశినాంగురుశుక్రబుధశనిసోమసంబంధినోవారాఃపంచశ్రేష్ఠాః
ముఖ్యాఃఅశోభనాస్తురిక్తామాదివసాదివిష్టితిథయః రిక్తాపూర్వోక్తాఃఅమా
వాస్యాదివసాదిఃప్రతిపత్-విష్టితిథిఃభద్రకరణతిథిఃతద్దినసోయస్సోపి- పాతో
మహాపాతఃఅవమా-దినత్రయం-వైధృతిః-వైధృతియోగఃఏతే- అశోభనా
భవంతీతిసర్వమవగంతవ్యం॥ అ॥ ముద్రికారంభమునకు గాలనిర్ణయమునుజె
ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ముద్రికారంభవిషయమై-ధ-శ్రే-పూఫ-పూషా-పూభా-
ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రో-పుష్య-కృ-జ్యే-స్వా-ఈనక్షత్రములును-గురు-శుక్ర-బు
ధ-శని-సోమవారములును-శుభకరంబులగును-రిక్తతిథులునమవస- ప్రతిప
త్తుభద్రకరణతిథివ్యతీపాతమహాపాతఅవమతిథివైధృతినామయోగములివి
యశుభకరంబగుననిమెఱుంగవలయుననితాత్పర్యము॥

తృతీయబిందుస్సమాప్తః.

కాలామృతే- సవ్యాఖ్యానే- చతుర్థబిందుప్రారమ్భః.

(౧౮౫) మూ॥ శ్రావణ్యాంగురుశుక్రయోర్విమలయోః కుర్యాద్యుపాక
ర్మతత్కర్తుర్యాఖిలబహ్వృచశ్శ్రవణభేసింహంగతేభాస్కరే।మాసేకర్క-
టకేవిమాధ్యరహితేశాఖేశ్వరాణాంరవేస్సంక్రాంతౌగ్రహణేనకార్యమథవా
తత్రోష్టపద్యాంచరేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంశ్రావణహో
మకాలమాహ॥ శ్రావణ్యామితి॥ గురుశుక్రయోఃవిమలయోఃఅనస్తంగతయో
స్సతోః శ్రావణ్యాంశ్రవణనక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీ శ్రావణీతస్యాంశ్రావణ
శుక్లపౌర్ణమాస్యాంతత్ప్రసిద్ధంఉపాకర్మకుర్యాత్- విధ్యర్థేలిట్- యాజుష
ఇతిశేషఃఅఖిలబహ్వృచఃసకలఋక్శాఖాప్రవర్తకాఃశ్రవణభేశ్రావణౌమా
సేయస్మిన్కస్మింశ్చిత్ శ్రవణనక్షత్రయుక్తదివసేఉపాకర్మకుర్యుః సర్వేషాం
భాస్కరేసింహంగతేసతిమాసేశ్రావణమాసేకర్కటకేరవౌకర్కటస్థేసతి
వాకార్యంసింహంగతేభాస్కరఇతివచనంనర్మదోత్తరదేశవిషయం॥ తదు
క్తంనిర్ణయసింధౌ॥ శ్లో॥ కుళీరేరవిసంయుక్తేఉపాకుర్యాత్తుదక్షిణే। నర్మదోత్త

రదేశేనకర్తవ్యంసింహేవాఽతికించ- శాఖేశ్వరాణాంసామవేదాధిపోభౌమః- అథర్వణ వేదాధిపోబుధః-తయోశ్శాధ్యరహితేసతికార్యం- గుణవచనం బ్రాహ్మణాదిభ్యఇతిష్యఞ్- సామాథర్వణ వేదాదినావిషయమిదం-ఋగ్యజుర్వేదినాం గురుశుక్రయోర్విమలయోరిత్యనేనైవగతార్థత్వాత్ గురుశుక్రయోరేవఋగ్యజుర్వేదాదిధిపతిత్వాదితిభావః- అతఏవశాఖేశ్వరాణామితిబహువచనస్యాప్యేకవచనపరత్వేనవ్యాఖ్యానంసంగచ్ఛతే- రవేస్సంక్రాంతౌఉపాకర్మదివసేసూర్యసంక్రాంతిర్యదిగ్రహణేచంద్రగ్రహణేవాయదిచనకార్యం-తర్హి-కదాకార్యమిత్యాశంక్యాహ॥ అథవేతి॥ తదుపాకర్మప్రోష్ఠపద్యాంప్రోష్ఠపదానక్షత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీ ప్రోష్ఠపదీతస్యాంభాద్రపదపౌర్ణమాస్యాంచరేత్ కుర్యాత్॥అ॥ రెండుశ్లోకములచేతశ్రావణమాసకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజుర్వేదులుగురుశుక్రులస్తంగతులుగాకయుండగాశ్రావణశుద్ధపౌర్ణమియందును-సమస్తఋగ్వేదులును-శ్రావణమాసమందేదినమందుశ్రవణనక్షత్రముసంభవించునోయాదినమందును- శాఖాత్రయప్రవర్తకులునుసూర్యుడుసింహరాశియందైననుకటకరాశియందైననుండగాతమతమవేదాధిపులస్తంగతులైయుండగా నుపాకర్మజేయవలయుననియునాదివసంబునగ్రహణసంక్రాంతులుసంభవించెనేని భాద్రపదశుద్ధపౌర్ణమియందుజేయవలయునని తాత్పర్యము. సూర్యుడుసింహరాశియందుండగానర్మదోత్తరదేశమందును-కటకరాశియందుండగా దక్షిణదేశమందుజేయవలయుననిగ్రంథాంతరమందుజెప్పబడియున్నది॥ *

(౧౪౮) మూ॥ దోషోయంసమఏవచేదనధికోనల్పశ్చమాసద్వయే తత్రశ్రావణమాసఏవవిధివత్కుర్యాదుపాకర్మతత్ ।కర్మోత్సర్జననామకంతదపివాపూర్వాషధీనాంతదాప్రాకట్యంయదివాస్తిచేదథచరేన్మాసేనభస్యేతథా॥వ్యా॥దోషఇతి॥అయందోషఃపూర్వోక్తమూఢాదిదోషఃమాసద్వయే శ్రావణభాద్రపదమాసద్వయే-అనధికోనల్పశ్చసమశ్చేదిత్యర్థః-తత్రశ్రావణమాసఏవ-తదుపాకర్మ-విధివచ్ఛాస్త్రోక్తంయథాయథా-కుర్యాత్ -స్వకాలస్యబలవత్వాదితిభావః॥ప్రసంగసంగత్యాఉత్సర్జనకాలమాహకర్మేతి॥ఉత్సర్జననామకంకర్మ- పౌష్యశుక్లపౌర్ణమాస్యాంవిధేయం-పూర్వాఖ్యకర్మయత్తదపివాపౌష్యమాసోదోషయుక్తశ్చేన్మాఘేకార్యంఉభయత్రాపి దోషస్సమశ్చేత్పౌష్యమాసఏవకార్యమిత్యర్థః-శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యామధ్యాయముపాకృత్యమాసంప్రదోషేణాభియాత-తైష్యాంపౌర్ణమాస్యాగ్ంరోహిణ్యాంవావిరమేదిత్యుత్సర్జనకాలస్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్ - పూర్వా

నాం ప్రాకట్యం పూర్వస్య స్యాత్ పాదుర్భావ ఇత్యర్థః- శ్రావణేనాస్తి యదితదాన భస్యేమాసే భాద్రపదమాసే॥ని॥స్యుర్నభస్యః ప్రోష్ఠపః భాద్రభాద్రపదాస్స మా ఇత్యమరః-ఉపాకర్మచరేత్కుర్యాత్ - గురుశుక్రయోర్వ్యాసులయోచ్చితిప్రథమోపాకర్మవిషయః-తథాచకాశ్యపః॥శ్లో॥గురుభార్గవపరాస్తే బాల్యేవావార్ధకేపిచ॥తథాధిమాసే సంసర్పేమలమాసేషుచవ్రజం। సకుర్యాదా ద్యుపాకర్మకృతంకర్మచనిష్ఫలమితి॥ తా॥పూర్వశ్లోకోక్తములైన మాఘాది దోషములు శ్రావణ-భాద్రపదమాసములయందు సమానములుగానుండెనేని స్వకాలము బలవత్తరమైనందువలన శ్రావణమాసమునందే యుపాకర్మ జేయవలయుననియు-పుష్యశుద్ధ౧౫యందు జేయదగిన యుత్సర్జనమును పాపకర్మకాలము మాఘాదిదోషయుక్తముయుండెనేని-మాఘశుద్ధ ౧౫-యందు జేయదగినదనియు పుష్యమాఘమాసములయందు దోషము సమానముగానుండెనే పుష్యమాసమందే చేయదగినదనియు-శ్రావణమాసమందు మొదటి పైరులు యుత్పత్తిలేకయుండెనేని నుపాకర్మ విషయమని కాశ్య వచనమువలన దెలియవచ్చుచున్నది॥ *

(౧౪౭॥ మూ॥ నందాపర్వసు రిక్తపైతృకనిశాసంధ్యాష్టమీషువ్రతే భుక్త్వా మిత్రమఘోత్తరాగ్నిదనుజప్రాజేశజన్మోడుషు। పాతే కర్కటకన్యకాఘటధనుర్మాసేషు మృత్యుప్రదం క్షౌరం భానుజభౌమభానుదివసే పత్నీయదాగర్భిణీ॥ వ్యా॥అ॥అథ ద్వాభ్యాం క్షౌరకాలమాహ ॥నందే॥నందాః సందతిథయః పర్వసు అమావాస్యాది-పర్వసు-రిక్తాః పూర్వోక్తాః పైతృకాః పితృతిథయః-నిశా రాత్రిః సంధ్యాసూర్యోదయకాలస్సూర్యాస్తమయకాలశ్చ అష్టమీపక్షద్వయగతా-ఏతేషు దివసేషువ్రతే వ్రతదివసేభుక్త్వా భోజనంకృత్వా మిత్రమఘోత్తరాగ్నిదనుజప్రాజేశజన్మోడుషు మిత్రమనూరాధా మఘా ప్రసిద్ధా- ఉత్తరాః ఉత్తరాత్రయం అగ్నిః కృత్తికా దనుజం మూలం ప్రాజేశో రోహిణీ-జన్మోడు జన్మనక్షత్రం ఏతేషు నక్షత్రేషుచ పాతే వ్యతీపాత మహాపాతయోరనుకరణం కించకర్కటకన్యకాఘటధనుర్మాసేషు- భానుజభౌమభానుదివసేషు శన్యంగారకార్కవాసరేషు చ పత్నీయదాగర్భిణీ- అత్ర ఇనిగనావితి మత్వా గర్భిణీ- ఋన్నేభ్య ఇతి పాణినిసూత్రాత్ ... నార్థత్వం ఏతేషు సర్వేషు క్షౌరం తత్కర్మ మృత్యుప్రదం ఆరోగ్యమితి యోజనా ॥ అ॥ రెండు శ్లోకములచేత క్షౌరకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆరవశ్లోకమున దుచెప్పబడిన ... దరిక్తతిథులు-పంచపర్వంబులు పితృతిథులు - ఉభయాష్టములు-
[illegible] ... దినమునందును రాత్రియందును- సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలము

లయందును,వ్రతదినములయందును,భోజనానంతరమందును,అనూరాధా-మఖ-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్రా-కృత్తిక- మూల-రోహిణీ-జన్మనక్షత్రము పీటియందును-వ్యతీపాతమహాపాతలయందును,కటక-కన్యా-కుంభ-ధనుర్మాసములయందు,ఆదిత్యాంగారకశనివారములయందును,భార్యగర్భిణియైయుండగా నాలవనెల మొదలు ప్రసూతికాలమువరకును,క్షౌరంబశుభకరంబని తాత్పర్యము॥

(౧౪౮) మూ॥ శస్తాహస్తచతుష్టయాదితిగురుశ్రీశత్రయా శ్రేందవో జ్యేష్ఠాంత్యోడుచమధ్యమంచశుభకృచ్చంద్రజ్ఞవారాన్వితే,రోగాంతేమృతకర్మసుక్రతువిధౌ పుణ్యస్థలేశోభనే కారాగారవిమోచనేశుభకరం క్షౌరంతు వర్జ్యేష్వపి॥ వ్యా॥అ॥తహేక్షౌరయోగ్యకాలమాహ॥ శస్తాఇతి॥హస్తచతుష్టయంహస్తచిత్రాస్వాతీవిశాఖాః,అదితిః,పునర్వసూ,గురుః, పుష్యః,శ్రీశత్రయం,శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషః,అద్యఃఅశ్వినీ,ఇందుః,మృగశీర్షం,ఏతాఏకాదశతారాః శస్తాఃప్రశస్తాః జ్యేష్ఠాంత్యోడుచేతిసార్ధశ్యాభిప్రాయేణఉడ్వితైకవచనం జ్యేష్ఠా రేవతీద్వయంచమధ్యమం అనుత్తమమిత్యర్థః చంద్రజ్ఞవారాన్వితేసోమబుధవారయుతేదినే క్షౌరంశుభకృత్ రోగాంతే వ్యాధినివృత్తికాలేమృతకర్మసుక్రతువిధౌక్రత్వారంభేపుణ్యస్థలేకాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రే శోభనేవివాహాత్పూర్వదినఇత్యర్థః కారాగారవిమోచనేబంధనగృహనివృత్తౌ ఏతాసువర్జ్యేష్వపిఅయోగ్యతిథ్యాదిష్వపిక్షౌరంశుభకరం॥ అ॥ క్షౌరమునకుయోగ్యకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥అశ్విని-మృగశీర్షము-పునర్వసుపుష్యమి-హస్త-చిత్త-స్వాతి-విశాఖ-శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషము-ఈ౧౧నక్షత్రములు-సోమ-బుధవారంబులుసుప్రశస్తంబులనియు- జ్యేష్ఠ- రేవతి-ఈ రెన్ను మధ్యమంబులనియు ఆరోగ్యస్నానమృతకర్మ యాగారంభకాలములయందు కాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్ర ప్రవేశకాలములయందును వివాహాదినమునకుపూర్వదినంబునందును గారాగృహావిముక్తికాలంబునందు నీకాలములయందు క్షౌరనిషేధతిథ్యాదులున్న శుభకరంబులని తాత్పర్యము॥

(౧౪౯)మూ॥ బధ్నీయాచ్ఛురికాంచరాజపురుషః ప్రాగేవపాణిగ్రహాన్మౌంజీబంధనభేనుకాన్పితృగణంసంపూజ్యతత్సద్మచ।కట్యాంవామదలక్షణయుతాం శేషంవివాహోక్తవత్తారాచంద్రబలాన్వితఃకుజస్సమభాన్యవారేష్వపి॥ వ్యా॥అ॥ అథరాజకుమారకాణాంఛురికాబంధమాహ॥బధ్నీయాదితి॥రాజపురుషఃరాజాచాసౌపురుషశ్చేతిసమాసః-తారాచంద్రబలాన్వితస్సన్ గ్రహాత్-ప్రాగేవ...

మౌంజీబంధనభేఉపనయనయోగ్యనక్షత్రే-సూర్యాగ్రహదేవతాః- పితృగ
ణంమాతాపిత్రోర్గురూణాంచగణంసంపూజ్యగంధమాల్యాదిభి రభ్యర్చ్య
తత్సద్మచఆయుధగృహంచ- తోరణపతాకాదిభిరలంకృత్యకుజగురుర్బుధ్నా
ఖ్యవారేషుకుజగురుసూర్యవారేషు- లక్షణయుతాం(స్త్ర)శాస్త్రోక్తలక్షణ
సంపన్నాంఛురికాంఅసిపుత్రికాం॥ ని॥స్యాచ్ఛ(స్త్రీ)చాసిపుత్రీచఛురికాచాసి
ధేనుకేత్యమరః-కట్యాంన మతఃసవ్యకట్యాం॥ ని॥వామంశరీరేసవ్యంస్యాద
పసవ్యరితుదక్షిణమిత్యమరః-బధ్నీయాత్ -ధారయేత్ - శేషంనారనక్షత్రా
దిరిక్తంలగ్నాదికం వినాహివూర్తనత్-వివాహేయోగ్రహసంపత్తిః యల్ల
గ్నంచతత్సర్వమత్రాపూహ్యాహ్యం॥అ॥ రాజకుమారులుకత్తినిధరించుటకుగా
లమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ రాజకుమారుడువివాహమునకుమున్నేయుపన
యనయోగ్యనక్షత్రము తోడనుభాస్వంగారకగురువారముతోడను- వివా
హయోగ్యమైనలగ్నాదులతోడను- తారాచంద్రబలముతోడనుగూడియు
న్న,యొకశుభదినంబుననిష్టదేవతలందలిదంద్రులనుగుసుపులంబూజించి ఆ
యుధగృహంబునలంకరించిశస్త్రశాస్త్రోక్తంబులగులక్షణములుగలనూడుక
త్తినికటిప్రదేశమునకుడిప్రక్కధరింపవలయునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౫౦)మూ॥షష్ఠాదౌసమవాసరేనవవధూసద్మప్రవేశశ్శుభస్స్యా
దాషోడశవాసరాత్పరిణయాత్పంచాంగశుద్ధింవినా।ఉద్వాహాద్విసమాబ్దసం
వనియమస్త్వాపంచమాబ్దాత్తులాళిన్యాకర్కటచాపగోఝషనృయుక్కుం
భానిషేకేశుభాః॥వ్యా॥అ॥శ్లోకపాదత్రయేణనూతనవధూగృహప్రవేశకాల
మాహ॥షష్ఠాదావితి॥పరిణయాత్ వివాహానంతరం-షష్ఠాదౌషష్ఠదినప్రభృ
తిసమవాసరేసమదినే,పంచాంగశుద్ధింవినాపిఆషోడశవాసరాత్,షోడశదిన
పర్యంతం,నవవధూసద్మప్రవేశః,నూతనవధూగృహప్రవేశః, శుభఃస్యాత్
షోడశదినాతిక్రమేణాగతిమాహ, ఉద్వాహాదివాహప్రభృతి అసమాబ్దేవిష
మసంవత్సరేయస్మిన్కస్మిన్ శుభదినేశుభః।అయంనియమః విషమసంవత్సరని
యమఃఆపంచమాబ్దాత్పంచమసంవత్సరపర్యంతమేవ,ఇతః పరంసపాదశ్లో,
కత్రయేణనిషేకకాలమాహ॥తులేత్యాదినాతులాళిన్యాకర్కటచాపగోఝ
షనృయుక్కుంభాః-ఆద్యాస్త్రయఃప్రసిద్ధాఃచాపోధనుః- గౌర్వృషఃఝషో
మీనఃనృయుక్ మిథునకుంభః ప్రసిద్ధఃఏతాన్యష్టలగ్నానినిషేకేనిషేకకర్మణి
శుభాః॥(అ॥శ్లోకంబున 3 పాదములచేతనూతనవధూగృహప్రవేశకాలంబును
నాలవపాదముచేనిషేకయోగ్యలగ్నంబులంజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వివాహ
మైనదినము మొదలు౧౬వదినముపరకుసమదినములయందు దినశుద్ధత

త్రయోగకరణముల నైనంజూడక నూతనవధూగృహప్రవేశము చేయవచ్చు
ననియు ౧౬ దినములకు వెనుక ౫ సంవత్సరములవరకు విషమసంవత్సరముల
యందొక శుభదినంబున జేయవలయుననియు ౫ సంవత్సరములకు వెనుక విష
మసంవత్సరనియమమునుబని లేదనియు, వృషభ-మిథున-కటక-కన్యా-తులా-ధ
నుః-కుంభ-మీనములు నిషేకయోగ్యంబులనియు తాత్పర్యము॥ *

[౧౫౧] మూ॥ దస్రార్కానిలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యోత్త
రాంత్యాచ్యుతాః పూజ్యాః పుష్యపునర్వసూవసుశశిత్వష్ట్రాభిహ్వయామధ్య
మాః। మధ్యేనాత్రతుపుష్యఏవవిఫలా సారా నిషేకే పరా మధ్యో భానుజవాస
రశ్చ భృగుజజ్ఞార్కేందువారాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథ నిషేకే నక్షత్రవాసరానా
హ॥ దస్రేతి॥ దస్రార్కానలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యోత్తరాంత్యాచ్యు
తాః - అశ్వినిహస్తస్వాత్యనూరాధామూలశతభిషగ్రోహిణ్యుత్తరోత్తరా
షాఢోత్తరాభాద్రారేవతిశ్రవణాః-పూజ్యాః శ్రేష్ఠాః పుష్యపునర్వసూవసుశ
శిత్వష్ట్రాభిహ్వయాః పుష్యపునర్వసూధనిష్ఠామృగశీర్షచిత్రాభిధాః మధ్య
మాః అనుత్తమా ఇత్యర్థః అత్రతు మధ్యమనక్షత్రాణాం తు మధ్యే పరిగణితః
పుష్య విఫల ఇత్యేవకారార్థః అపరాశ్శేషాస్తారాః భరణీకృత్తికార్ద్రాశ్లే
షామఘాపూర్వఫల్గునీ విశాఖా జ్యేష్ఠాపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రా విఫ
లాః త్యాజ్యా ఇతి యావత్-భానుజవాసరశ్శనివాసరశ్చ మధ్యమః భృగుజ
జ్ఞార్కేందువారాః శుక్రబుధగురుసోమవారాః శుభాశ్శుభకరాః అన్యేత్వశు
భా ఇత్యర్థాల్లభ్యతే॥ అ॥ నిషేకవిషయమైన నక్షత్రవారములఁ జెప్పుచున్నాడు॥ అ
శ్వినీ-రోహిణీ-ఉత్తర-హస్త-స్వాతీ-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాషాఢ-శ్ర
వణము-శతభిషము-ఉత్తరాభాద్ర-రేవతి-ఈనక్షత్రంబులును-సోమ- బుధ-
గురు-శుక్రవారంబును-నిషేకమునకు ముఖ్యములనియు-మృగశీర్షము- పు
నర్వసు-చిత్త-ధనిష్ఠ-ఈనక్షత్రంబులు శనివారమును మధ్యమంబులనియు-పు
ష్యనక్షత్రమత్యంతమధ్యమంబనియు-దక్షిణనక్షత్రవారములు నిషిద్ధంబు ల
నియుదభిప్రాయము॥ *

[౧౫౨] మూ॥ షష్ఠీపర్వచతుర్దశీపితృతిథీరిక్తార్ధరాత్రాష్టమీ
హీనత్వాన్నిష్టవమాదినాదిదినకృత్కామప్రదోషానపి। మాఘాదిష్వపిపం
చసూదితమహాదోషాన్పరిత్యజ్య తాన్ శ్రావణ్యామపి కార్తికే సహాసినా
మాసే నిషేకశ్శుభః॥ వ్యా॥ షష్ఠీతి॥ షష్ఠీపక్షద్వయగతా పర్వాణి అమావా
స్యాపూర్ణిమాదీని-చతుర్దశీపక్షద్వయగతా-పితృతిథయః శ్రాద్ధదినాని
రిక్తాః పూర్వోక్తాః అర్ధరాత్రనిశీథః-అష్టమీపక్షద్వయగతా- కించవిష్టి

పమావిష్టిర్భద్రకరణంఅవమఃదినత్రయం-దినాదిదినకృత్యా_మగ్రచోషాన
పిదినాదిఃప్రతిపత్ దినకృత్యా_మాస_ప్తమీత్రయోదశ్యౌ-తయోఃప్రదోషౌ
ఏతాంత్సర్వానపిహిత్వాత్యక్త్వా తాఃప్రసిద్ధాఃఉదితమహాదోషాఃమా
ఘాదిమహాదోషాఃపరిత్యజ్య-మాఘాదిషుమాఘప్రభృతిషుపంచసు మా
సేషువాశ్రావణ్యాం-కార్తికే-అథవాసహసిమార్గశీర్షేమాసేవా॥ ని॥
మార్గశీర్షేసహామార్గఇత్యమరః-నిషేకశ్శుభః॥ అ॥నిషేకకాలమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥మాఘఫాల్గునచైత్రవైశాఖజ్యేష్ఠశ్రావణకార్తికమా
ర్గశీర్షమాసములయందుపక్షద్వయగతములగుషష్ఠ్యష్టమీచతుర్దశీ
ప్రతిపత్తులునుపర్వతిథులునుశ్రాద్ధదినంబులునురిక్తతిథులును త్రయోదశీస
ప్తములప్రదోషంబునుఅర్ధరాత్రంబునుమాఘాదిమహాదోషంబులును వీ
నింబరిత్యజించితక్కినదినంబులయందునిషేకముశుభావహమనియు ముందు
జెప్పబడినమాసములుగాకయితరమాసములయందేదినంబునం జేయవలద
నితాత్పర్యము॥

(౧౫౩॥మూ॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషుయువతిఃపత్యుర్నిషేకేప్రియాదం
పత్యోశ్చపరస్పరంప్రియమపిస్యాద్ద్వాదశస్వీశభాత్। జ్యేష్ఠత్ర్యాదినవోడు
షుప్రియతమో వధ్వాస్సితార్కా_శుభౌ స్యాతాంభర్తృగృహప్రవేశసమ
యేచేద్వామగౌపృష్ఠగౌ॥వ్యా॥ రేవత్యాదిష్వితి॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషు రే
వతీప్రభృతిషుమృగశీర్షాంతేషుషణ్ణక్షత్రేషు, నిషేకేకృతేయది యువతీ
ర్వధూఃపత్యుఃపురుషస్యప్రియకరాస్యాత్,ఈశభాత్, ఆర్ద్రానక్షత్రమా
రభ్యద్వాదశఆర్ద్రాద్యనూరాధాంతేషు,నిషేకేకృతేదంపత్యోః పరస్ప
రంప్రియంస్యాత్ జ్యేష్ఠత్ర్యాదినవోడుషు జ్యేష్ఠాద్యుత్తరాభాద్రాంతేషు న
వనక్షత్రేషునిషేకేకృతే,వరఃవధ్వాఃస్త్రియఃప్రియతమఃప్రీత్యతిశయవాన్
స్యాత్,అతికాయనేతమభీష్టానామత్యతిశయార్థేతమప్రత్యయః, భర్తృ
గృహప్రవేశసమయేనూతనసంగమాయక్రీడా, గృహప్రవేశసమయేసితా
ర్కా_శుక్రసూర్యౌద్వౌవధ్వాఃపృష్ఠగౌవామగౌవాయదిశుభౌస్యాతాం॥అ॥
దంపతులకన్యోన్యప్రీతికరంబులగునక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రేవతి
మొదలగుఁనక్షత్రములయందునిషేకముజేయవనితపురుషున కిష్టురాలగు
ననియు,నార్ద్ర మొదలుగనక్షత్రములయందునిషేకముచేయదంపతులక
న్యోన్యప్రీతిగలుగుననియుజ్యేష్ఠ మొదలగునక్షత్రములయందునిషేకముజే
యస్త్రీకిబురుషుండత్యంతప్రియుండగుననియు, వ...తనూతనసంగమమునకై
భర్తృగృహమునుబ్రవేశించునపుడురవిశుక్రులుస్త్రీ వెనుకనైననుగుడిప)

క్కన్నైననుండి రేనిశుభకరులనియునభిప్రాయమని తాత్పర్యము॥

(౧౫౮) మూ॥ కుర్యాన్నూతనవస్త్రభూషణధృతింవిష్ణుత్రయార్కత్రయంబ్రహ్మాదిత్యగురూత్తరాద్యశశభృన్నక్షత్రాంత్యమూలేష్వపి। వారావార దినేశయోః ప్రతిపదం రిక్తావమావష్టమీ నందావైధృతివిష్టిపాతపరిఘాన్ హిత్వాథమందే థవా॥ వ్యా॥అ॥ అథనూతనవస్త్రభూషణధారణకాలమాహ॥ కుర్యాదితి॥ విష్ణుత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః అర్కత్రయంహస్తచిత్రాస్వాత్యః, బ్రహ్మారోహిణీ, ఆదిత్యః, పునర్వసూ, గురుః పుష్యః, ఉత్తరాః, ఉత్తరాత్రయంఅర్యః, అశ్వినీశశభృత్, మృగశీర్షం- మిత్రమనూరాధా, అంత్యోరేవతీమూలంప్రసిద్ధంఏతేషు సప్తదశనక్షత్రేషునూతనవస్త్రభూషణానాంధృతింధారణంకుర్యాత్ ఆరదినేశయోః ఆరోంగారకః దినేశస్సూర్యః, తయోః వారౌ భౌమార్కవాసరౌ॥ ని॥ ఆరోవక్రో మహీజశ్చరుధిరోరక్తఏవచేతినిఘంటుః, ప్రతిపదంపక్షద్వయగతా, రిక్తాః పూర్వోక్తాః అవమః దినత్రయంఅష్టమీపక్షద్వయగతానందాపూర్వోక్తాః వైధృతిః వైధృతియోగః విష్టిర్భద్రకరణంపాతౌ వ్యతీపాతమహాపాతౌ పరిఘః పరిఘయోగః, తాన్ హిత్వాపరిత్యజ్యధారయేదితిపూర్వేణాన్వయః ఆరదినేశయోర్వారావిత్యనేన శేషాణాంయోగ్యత్వేప్రాప్తే మందవారా యోగ్యత్వమాహ, అథవామందే మందవాసరేఅశుభమిత్యధ్యాహారః॥అ॥ నూతనవస్త్రాభరణములధరించుటకు గాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆదిత్యాంగారకశనివారంబులును, ఉభయాష్టమీప్రతిపత్తులును ౧ంవ శ్లోకమునందుజెప్పబడినసందరిక్తతిథులును తిథిత్రయముతోజేరినదినంబును, పరిఘవైధృతినామయోగంబులును, భద్రకరణమును, వ్యతీపాతమహాపాతంబులును, వీనింబరిత్యజించి, తక్కినదినంబులయందుఅశ్విని-రోహిణి-మృగశీర్షము-పునర్వసు-పుష్యమి- ఉత్తర-హస్త చిత్త-స్వాతి-అనూరాధ-మూల-ఉత్తరాషాఢ- శ్రవణము-ధనిష్ఠ-శతభిషము-ఉత్తరాభాద్ర- రేవతీ- ఈనక్షత్రములయందునునూతనవస్త్రాభరణములధరించినశుభములుగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౫౯) మూ॥ మేషేమీనగృహేచతస్రఉభయోస్సార్ధంచతస్రోవృషేకుంభేపానయుతాశ్చపంచమకరంస్త్రీయుగ్మతౌళీషుచ। సార్ధంపంచకులీరకేసరిధనుఃకీటేషుచేన్నాడికాలగ్నానాఘటికాప్రయాణగణనా జ్ఞైయాక్రమాద్భానుసైః॥ వ్యా॥అ॥ అథద్వాదశలగ్నానాంఘటికాప్రమాణమాహ॥ మేషఇతి॥ మేషెమీనగృహేచేత్యుభయోర్లగ్నయోశ్చతస్రో ఘటికాః నృషెకుంభేసార్ధంయథాతథాచతస్రోఘటికాః మకరస్త్రీయుగ్మతౌ

ళీమకరకన్యామిథునతులాసు,పాదయుతాస్సపాదాఃపంచఘటికాఃకుళీర
కేసరిధనుఃకీటేషుకర్కటకసింహధనుర్వృశ్చికేషు,సార్థాఃపంచఘటికాఃపి
వంలగ్నానాంద్వాదశలగ్నానాంఘటికాప్రమాణగణనాక్రమాత్, భూసు
రైఃజ్యోతిశాస్త్రజ్ఞైఃజ్ఞేయా॥అ॥మేషాదిద్వాదశలగ్నఘటికాప్రమాణము
ను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥మేషమీనాలకుగడియలు౪ వృషభకుంభములకుగడి
యలు౪౺॥మకరకన్యామిథునతులలకుగడియలు౫౺॥కటకసింహధనుర్వృశ్చిక
ములకుగడియలు౫౺॥ఈరీతినిలగ్నములఘటికాప్రమాణముదెలియవలయు॥

చతుర్థబిందుస్సమాప్తః.

కాలామృతే- సవ్యాఖ్యానే- పంచమబిందుప్రారమ్భః.

శ్లో॥ప్రణమ్యదక్షిణామూర్తింసచ్చిదానందరూపిణమ్। వ్యాఖ్యాయతే
ఽధునాసమ్యగ్యాత్రాప్రకరణంమయా॥ (౧౫౬)మూ॥ప్రష్టుర్జాతకమీక్ష్యత
స్యగమనంచాయుష్మతస్సంవదేత్ ప్రష్టావిస్మృతజాతకోయది భవేత్తస్యా
పికృచ్ఛ్రాద్వదేత్। తల్లగ్నే గ్రహదృష్టిచారుశకునైరన్యైర్నిమిత్తైశ్శుభై
స్తారాచంద్రబలాన్వితో గ్రహముఖంకృత్వాశుభేహ్నివ్రజేత్॥వ్యా॥ ప్రష్టురి
తి॥ప్రష్టుఃప్రయాణలగ్నప్రశ్నకర్తుఃజాతకంజన్మకాలగ్రహసంపత్తింవీక్ష్య
సమ్యగ్విచార్యఆయుష్మతః యస్యదీర్ఘాయుస్తస్యపుంసః గమనంయా
త్రాసంవదేత్ దైవజ్ఞఇతిశేషః- ప్రష్టావిస్మృతజాతకః-అజాతజన్మకాలగ్ర
హసంపత్తిర్భవేద్యది-తదాతస్యాపిస్మృతజాతకస్యాపికృచ్ఛ్రాత్ నష్టజాత
కాదివిచారక్లేశాత్ వదేత్॥ని॥స్యాత్కృచ్ఛ్రంకృచ్ఛమాభీలమిత్యమరః,తతఃప్ర
యాణకర్తా తారాచంద్రబలాన్వితస్సన్- గ్రహముఖంనవగ్రహహోమం కృ
త్వా తాన్సంపూజ్యగ్రహదృష్టిచారుశకునైః యాత్రాలగ్నస్యగ్రహదృష్టివ
శాత్ యానిచారుశకునానిరమ్యశకునాని తైశ్చఅన్యైశ్శుభైర్నిమిత్తైఃమంగ
ళగీతవాద్యాదిధ్వనిభిశ్చసహ- శుభేహ్నిపంచాంగశుద్ధిదివసేతల్లగ్నేదైవజ్ఞో
క్తశుభలగ్నేవ్రజేత్ - గచ్ఛేదిత్యర్థః॥అ॥యాత్రాప్రకరణమును చెప్పుచు
న్నాడు॥తా॥యాత్రయందభిలాషగలవరుడుజ్యోతిష్కునిశుభలగ్నప్రశ్నచేయ
గానాజ్యోతిష్కుడుప్రయాణకర్తజాతకమునుజక్కగానాలోచించి యతడుదీ
ర్ఘాయుష్మంతుడుగానుండనేనిప్రయాణలగ్నమును జెప్పవలయుననియు నా
ప్రయాణకర్తజాతకముదెలియనివాడైయున్నపక్షమందు గష్టముచేతనై
ననష్టజాతకాదివిచారముజేసియతనియాయుఃప్రమాణమునుదెలిసికొని ప్ర
యాణమునకులగ్నమును జెప్పవలయుననియు- బిమ్మటప్రయాణకర్తజ్యో
తిష్కునిచేజెప్పబడినతారాచంద్రబలయుక్తలగ్నమందునవగ్రహహోమ

దులంజేసిశుభశకునములగుచుండగామంగళవాద్యధ్వనులతో గూడబోవల
యుననితాత్పర్యము॥ *

(౧౫౭) మూ॥ షష్ఠాష్టవ్యయగశ్శశీశుభఖగైర్నప్రేక్షితో భంగకృత్
క్రూరోలగ్నగతోష్టగోప్యశుభకృత్తత్ప్రశ్నలగ్నాద్బలీ। ఏకోలగ్నగతశ్శు
భస్తుధనదోద్వౌలగ్నగౌచేచ్ఛుభౌరత్నస్త్రీపశుభూమియానముఖదా యా
తుర్బలిష్ఠౌయది॥ వ్యా॥ అథశ్లోకత్రయేణయాత్రాప్రశ్నఫలమాహ॥ షష్ఠే
తి॥ షష్ఠాష్టవ్యయగః ప్రశ్నలగ్నాత్ షష్ఠాష్టమద్వాదశానామన్యతమేస్థితః-శ
శీచంద్రః-శుభఖగైఃశుభగ్రహైః-నప్రేక్షితోయదినదృష్టోయది- భంగకృత్
విఘ్నకారీస్యాత్- బలిఉచ్చమిత్రాదిక్షేత్రగతఃక్రూరఃపాపః తత్ప్రశ్నల
గ్నాత్ అష్టగఃఅష్టమలగ్నగతోవా- లగ్నగతఃతత్ప్రశ్నలగ్నగతోవాయది
అశుభకృత్స్యాత్ ఏకశ్శుభగ్రహః-లగ్నగతశ్చేత్ -యాతుఃప్రయాణినః-ధ
నదఃఅర్థదోభవతి-బలిష్ఠావత్యంతబలవంతౌద్వౌశుభౌశుభగ్రహౌ లగ్న
స్థౌయది-యాతుఃరత్నస్త్రీపశుభూమియానసుఖదాస్యాతామితి-ప్రష్టారం-
ప్రతిదైవజ్ఞోవదేదిత్యధ్యాహారః॥ అ॥ 3 శ్లోకములచేయాత్రాప్రశ్నఫలమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుండుశుభగ్రహములచేజూడబడకప్రశ్నలగ్న
మునకు౬టనైన౮టనైన౧౨టనైనుండెనేని ప్రయాణమునకువిఘ్నము గలు
గుననియుఉచ్చమిత్రక్షేత్రాదియుక్తమైనపాపగ్రహము ప్రశ్నలగ్నమందై
నను౮టనైననుండెనేనియశుభకరంబనియునొకశుభగ్రహముప్రశ్నలగ్నము
నుబొందియున్న ప్రయాణకర్తకుధనలాభముగలుగుననియు నత్యంతబల
యుక్తములైనరెండుగ్రహములుప్రశ్నలగ్నమందుండెనేని రత్నవనితాప
శుభూలాభంబులునుప్రయాణమందత్యంతసౌఖ్యంబులుగలుగునని జ్యోతిష్కు
డుప్రయాణకర్తకుజెప్పవలయుననితాత్పర్యము॥ *

(౧౫౮) మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహస్యసప్తమగతామార్గేర్థదా
ద్విత్రిగాఃకన్యాబంధుసహాయదాస్సుతగతాయాతుశ్చమిత్రార్థదాః। బం
ధుస్థాశ్శుభదాశ్శుభాగగనగాస్సత్కర్మదాధర్మగాః క్షేమాయుష్యపశుప్ర
జాశ్చసకలారుద్రేతుపూర్ణార్థదాః॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ సకలాస్సమస్తాః
శుభాశ్శుభగ్రహాః-యాత్రాప్రశ్నగృహస్యయాత్రాప్రశ్నలగ్నస్య- సప్త
మగతాస్సప్తమలగ్నగతాశ్చేత్- మార్గేమార్గమధ్యఏవఅర్థదాఃలా
భప్రదాః ద్విత్రిగాఃద్వితీయతృతీయస్థానగతాశ్చేత్ కన్యాబంధుసహాయ
దాః-సుతగతాఃపంచమస్థానగతాశ్చేత్ మిత్రార్థదాఃబంధుస్థాశ్చతుర్థ
స్థానగతాశ్చేత్ శుభదాఃగగనగాఃదశమస్థానగతాశ్చేత్ - సత్కర్మదాఃధ

ర్మగాః నవమస్థానస్థితాశ్చేత్ క్షేమాయుష్యవసుప్రదాః- రుద్రేతుఏకాదశ స్థానేస్థితాశ్చేత్ -పూర్ణార్థదాఃఇష్టపదార్థదాఃభవంతిః॥ తా॥శుభగ్ర హములుయాత్రాప్రశ్నలగ్నమునకు౭టనయిననుౘనయిననును౩టనుండి రేని స్వజనసహాయకన్యాలాభంబులను౪టనుండి రేనిశుభఫలంబును౫టనుండి రేని సుహృల్లాభధనలాభంబులను౭టనుండి రేని ప్రయాణమై పోవునపుడు మార్గమధ్యంబునధనలాభంబును౯టనుండి రేనిదీర్ఘాయుష్య క్షేమవ శులాభంబులును౧౦టనుండి రేని యు త్తమకర్మంబులును౧౧టనుండి రేని స ర్వాభీష్టసిద్ధులును౹రీతి ప్రయాణకర్తకీఫలముగల్గునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౪౯)మూ॥ యాత్రాప్రశ్నగృహంచరంశుభగతిస్స్యాత్ప్రశ్నలగ్నం స్థిరంనాస్త్యేవాస్య గతిర్ద్విమిశ్రఫలదంచేద్ద్విస్వభావంగృహమ్. వక్రీలగ్నగ తోగ్రహోపిగతి గ్యస్య స్తపోలగ్నగోహానిస్స్యాదథవా స్తగోవ్యశుభ కృత్తత్ప్రశ్నలగ్నేశ్వరః॥ వ్యా॥ యాత్రాప్రశ్నగృహంయాత్రాప్రశ్నల గ్నంచరంచేత్ శుభగతిస్సుఖప్రయాణంస్యాత్తత్ప్రశ్నలగ్నప్రయాణపృచ్ఛ కలగ్నంస్థిరంచేత్- అన్యజిగమిషోఃగతిఃప్రయాణంనాస్త్యేవగృహంప్రశ్నల గ్నంద్విస్వభావంచేన్మిశ్రఫలదం-పూర్వార్థంచేన్నగతిఃస్థిరసమీపత్వాత్ ఉత్తరార్థంచేచ్ఛుభగతిఃచరసమీపత్వాత్ - గ్రహోయఃకశ్చనగ్రహో వక్రీసన్లగ్నగతశ్చేద్గతిర్నభవతి-అస్తగఃప్రశ్నలగ్నాత్సప్తమరాశ్యధిపఃప్ర శ్నలగ్నగతోయదిహానిఃస్యాత్ – యాతురితి శేషఃఅథవాతత్ప్రశ్నలగ్నేశ్వ రఅస్తగతోలగ్నాత్సప్తమస్థానగతశ్చేత్ శుభకృత్॥ తా॥ప్రయాణప్రశ్న కా లలగ్నముస్థిరలగ్నమైయుండినను-ద్విస్వభావలగ్నమున పూర్వార్థమై యుండిననుప్రయాణమునకుభంగముగలుగుననియుచరలగ్నమైయుండినను ద్విస్వభావలగ్నములోనుత్తరార్థమైయుండినను- సుఖప్రయాణముకలు గుననియుఏగ్రహంబైననువక్రించిప్రశ్నలగ్నమందుండినప్రయాణమునకువి ఘ్నములుగలుగుననియు- ప్రశ్నలగ్నసప్తమస్థానాధిపతి యాలగ్నమం దుండినప్రయాణకర్తకుహానిగలుగుననియు- ప్రశ్నలగ్నాధిపతిసప్తమస్థా నమందుండిననుశుభకరుడనియుతాత్పర్యము॥ *

[౧౫౦॥]మూ॥రిక్తాపర్వదినాదివిష్టితిథయఃషష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీ వర్జ్యాః భూమిజభానుపుత్రదినకృద్వారాశ్చయాత్రాకుజే౹హస్తాదిత్యహరిద్వయాం త్యాశ్వశభృద్ధస్రార్యమిత్రాహ్వయామ్నస్తామధ్యమతారకాశతభిషఙ్మూలప్రజే శో త్తరాః॥వ్యా॥అథయాత్రాయాస్తిథివారనక్షత్రనిర్ణయమాహ౹రిక్తేతి॥ రి క్తాఃపూర్వోక్తాఃపర్వాణిపంచపర్వాణిదినాదిఃప్రతిప్రత్ విష్టితిథయః భద్రక

రణే పసాః కించషష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీపరాః పక్షద్వయగతాః యాత్రాతః సేప్ర
యాణకాలే నజ్యాః ప్రయాణస్యాయోగ్యా ఇత్యర్థః భూమిజభానుపుత్రది
నకృద్వారాః భానుశన్యర్క-వాసరాశ్చ నజ్యాః హస్తాదిత్యహరిద్వయాంత్య
శశభృద్గ్రస్యాన్యృక్షత్రాహ్వయాః హస్తపునర్వసూశ్రవణధనిష్ఠారేవతీమృగశీ
ర్షాశ్వినీపుష్యానూరాధా ఇతి నవతారాః శస్తాః ముఖ్యాః-యాత్రాయామితి
శేషః శతభిషబ్మూలప్రజేశోత్తరాః-శతభిషబ్మూల రోహిణ్యస్త్రయోత్తరాషా
ఢోత్తరాభాద్రాః మధ్యమతారకాః అనుక్తతుతారా ఇత్యర్థః శేషాస్త్యా
జ్యాః॥ అ॥ ప్రయాణమునకు తిథివారనక్షత్రంబుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తతి
థులును-పంచపర్వంబులును-ప్రతిపత్తును-భద్రకరణయుక్తదినంబును- పక్ష
ద్వయగంబులగు ద్వాదశీషష్ఠ్యష్టములును-భాన్వంగారకశనివారంబులు నివి
ప్రయాణమునకయోగ్యంబులనియు తక్కిన తిథివారములు-అశ్విని-మృగశీర్ష
ము-పునర్వసు-పుష్యమి-హస్త-అనూరాధ-శ్రవణ-ధనిష్ఠ-రేవతి-ఈనక్షత్ర
ములు ప్రయాణములకు ప్రశస్తంబులనియు-రోహిణీ-ఉత్తర-మూల-ఉత్తరా
షాఢ-శతభిషము-ఉత్తరాభాద్ర-ఈనక్షత్రములు మధ్యమంబులనియు తక్కి
ననక్షత్రములయోగ్యములనియును తాత్పర్యము॥

[౧౬౧] మూ॥ శూలాఖ్యేష్వథ వారభేషు గమనం యాతుర్భవేద్రోగకృ
చ్చంద్రార్కాత్మజవారయోస్సురపభే ప్రాచీం న గచ్ఛేద్దిశమ్। జీవేఽజాంఘ్రిభ
ఏవ చాంతకదిశం శుక్రార్కయోః స్రష్టృభే పశ్చాన్నర్యమభే కుజజ్ఞ దినయో
ర్యాతా చ సౌమ్యాం దిశమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథ వారనక్షత్రాణాం దిగ్భేదేన శూలని
ర్ణయమాహ॥ శూలాఖ్యేష్వితి, యాత్రా ప్రయాణే తూర్ణం చంద్రార్కాత్మ
జవారయోస్సోమశనివారయోస్సురపభే జ్యేష్ఠానక్షత్రే చ ప్రాచీం దిశం- జీవే
గురువాసరే అజాంఘ్రిభే పూర్వాభాద్రానక్షత్రే చ-అంతకదిశం అంతకో య
మః తస్య దిక్ తాం దక్షిణాం దిశమిత్యర్థః- శుక్రార్కయోః శుక్రరవివార
యోః స్రష్టృభే రోహిణీనక్షత్రే చ పశ్చాత్ ప్రతీచీం దిశమిత్యర్థః కుజజ్ఞదిన
యోః భౌమబుధవాసరయోః అర్యమభే పూర్వఫల్గున్యాంచ సౌమ్యాం ఉదీచీం
దిశం-నగచ్ఛేదితి సర్వత్ర యోజ్యం ఏతేషు వారనక్షత్రేషు ఏతాసు దిక్షుగచ్ఛతి
చేత్ రోగదోష ఇత్యత ఆహ శూలాఖ్యేషు శూలనామధేయేషు వారభేషు ఉక్త
వారనక్షత్రేషు గమనం యాతుః ప్రయాతుః రోగకృద్భవేత్॥ అ॥ దిగ్భేదము
చేత వారశూలనక్షత్రశూలల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కునకు-సోమ
శనివారంబులును-జ్యేష్ఠానక్షత్రంబును-దక్షిణమునకు-గురువారంబును-పూ
ర్వాభాద్రనక్షత్రంబును-పశ్చిమంబునకు-భానుశుక్రవారంబులును- రోహిణీ

నక్షత్రమును-ఉత్తరమునకు- మంగళబుధవారములును- పూర్వఫల్గునీనక్షత్రంబును ఈరీతినన్ని దిక్కులకీవారనక్షత్రములుశూలసంజ్ఞగలవిగావున నట్టివారశూలనక్షత్రశూలలయందు బైనముపోయినవానికి వ్యాధిగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౨) మూ॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోశ్చ విలిఖేదేకాంచ రేఖాం చతుష్కోణే ప్రాగ్లిఖితే ప్రసిద్ధపరిఘాదండాఖ్యచక్రే శుభే। తత్ర ప్రాగాదిషు సప్త సప్తగమనే వహ్న్యాదితారాలిఖేదష్టావింశతిసంఖ్యయా నపరిఘాదండోనలంఘ్యో ధ్వగైః॥ వ్యా॥ అ॥ పరిఘాదండచక్రస్వరూపం నిరూపయతి॥ ఆగ్నేయా ఇతి॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోః ఏకాం రేఖాం విలిఖేత్ - ఏవమీశాన్యనైరృతికోణయోశ్చ ఏకాం రేఖాం విలిఖేదితి శేషః-ఏవం విలిఖితే పరిఘాదండచక్రం భవతి తతః- ప్రాగ్లిఖితే చతుష్కోణే శుభే ప్రసిద్ధపరిఘాదండాఖ్యచక్రే వహ్న్యాదితారాః కృత్తికాదీని నక్షత్రాణి- అష్టావింశతిసంఖ్యయా తత్ర ప్రాగాదిషు తస్య చక్రస్య ప్రాగాదిషు చతుర్దిక్షు సప్త సప్త విలిఖేత్ యథా ప్రాచ్యాం కృత్తికాద్యాశ్లేషాంతాని సప్త - దక్షిణస్యాం మఖాదివిశాఖాంతాని ప్రతీచ్యామనూరాధాది శ్రవణాంతాని- ఉదీచ్యాం ధనిష్ఠాదిభరణ్యంతాని సప్తనక్షత్రాణి అయం పరిఘాదండః-అధ్వగైః-ప్రయాణాభిలాషిభిః గమనే గమనవిషయేన లంఘ్యః-నాతిక్రమణీయః-కృత్తికాదిసప్తసు ప్రాచీం- మఘాదిసప్తసు దక్షిణాం అనూరాధాదిసప్తసు ప్రతీచీం ధనిష్ఠాదిసప్తసు ఉదీచీం న గచ్ఛేదితి భావః॥ అ॥ పరిఘాదండచక్రస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ వాయవ్యకోణము మొదలుకొని ఆగ్నేయకోణమువరకునొక రేఖయును- నైరృతికోణము మొదలుకొని ఈశాన్యకోణమువరకునొక రేఖయును- వ్రాసినను పరిఘాదండచక్రమగు ఆచక్రమందు పూర్వదిక్కునకృత్తిక మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును దక్షిణంబున మఖ మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును పశ్చిమంబున-అనూరాధ మొదలుకొని అభిజిత్తుతో గూడ ౭ నక్షత్రంబులును-ఉత్తరంబున ధనిష్ట మొదలగు ౭ నక్షత్రంబులును-ఈరీతి వ్రాయగా - ఏనక్షత్రము లేదిక్కునవచ్చునో యానక్షత్రములయందాదిక్కునకు బోగూడదని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౩) మూ॥ యత్కాష్ఠాస్థితభానియానిగమనే ద్వారాణితస్యాదిశః ప్రాక్చక్రే విహితస్య పుష్యదినకృన్మిత్రాద్యతారాస్సదా । సర్వద్వారశుభాస్సుఖార్థదాపశుదాః ప్రాగాది మేషాదయో దిగ్ద్వారాఖ్యగృహాః ప్రదక్షిణవిధావేకైకశోనర్థదాః॥ వ్యా॥ అథ నక్షత్రరాశీనాం దిగ్ద్వారనిర్ణయమాహ.॥ యదితి॥ యత్కాష్ఠాస్థితభాని యస్యాం కాష్ఠాయాం దిశి॥ ని॥ ఔశస్తకకుభః కా

ష్ఠా ఆశాశ్చహరితశ్చతా ఇత్యమరః - స్థితాని భాని నక్షత్రాణి యాని తాని సప్త
తస్యాః దిశః ద్వారాణి-చక్రే పరిఘాదండచక్రే- ప్రాక్పూర్వశ్లోకే విహితస్య గ
మననిషిద్ధత్వేనోక్తనక్షత్రసప్తకస్య మధ్యే - పుష్యాదినక్షత్రాద్యతారాః
పుష్యహస్తానూరాధాశ్విన్య ఇతి చతస్రస్తారకాః సదా సర్వదా సర్వద్వారశు
భాః సర్వద్వారేషు శుభకరాః యథా ప్రాచ్యాం పుష్యః దక్షిణస్యాం హస్తః-ప్ర
తీచ్యామనూరాధా ఉదీచ్యామశ్వినీ కించ ఏతాస్సుఖార్థపశుదాశ్చ భవంతి -
మేషాదయః ప్రాగాదిదిగ్ద్వారాఖ్యగృహాః దిగ్ద్వారసంజ్ఞికరాశయః ప్రదక్షిణ
విధావేకైకశో నర్థదాః ఏతదుక్తం భవతి-ప్రాచ్యాం మేషః దక్షిణస్యాం వృష
భః-ప్రతీచ్యాం మిథునం-ఉదీచ్యాం కర్కటః - ఏవం పునః ప్రాచ్యాం సింహ ఇ
త్యాది-ఏవం త్రిరావృత్త్యా సర్వాసాం దిశాం సర్వరాశయో యోజ్యాః తేషు రా
శిషు తత్తద్దిశో న గంతవ్యాః॥ అ॥ నక్షత్రరాసులకు దిగ్ద్వారనిర్ణయమును జె
ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడిన క్రమంబున-ఏదిక్కునందుం
డెడి నక్షత్రంబు లాదిక్కునకు ద్వారనక్షత్రంబులనియు బూర్వశ్లోకోక్తపరి
ఘాదండచక్రమునందు గమనవిషయమెదిగ్భేదంబునని షేధింపబడిన నక్షత్ర
ములలో పుష్యహస్తానూరాధాశ్వినీ నక్షత్రంబులు సకల దిగ్గమనములయందు
ను శుభసుఖార్థపశుప్రదంబులనియు దూర్పుదిక్కునకు మేషసింహధనూ
రాసులును దక్షిణమునకు వృషభకన్యామకరరాసులును-పశ్చిమంబునకు మి
థునతులాకుంభరాసులును ఉత్తరంబునకు గటకవృశ్చికమీనరాసులును ఈరీతిని
రాసులీదిక్కునకు ద్వారరాసులు గావున నిట్టిద్వారరాశి లగ్నములయందు
నాదిక్కులకు బోగూడదని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౪)మూ॥ మేషే భద్రమవాప్నుయాద్గవి సుఖం యుగ్మే మృతిం కర్క
టే లాభం శోకభయం హరౌ జ్వరభయం కన్యాగృహేఽర్థం ఘటే। కీటే విగ్రహ
మేన చాపవిలయే క్షేమం మృగే స్త్రీధనం కౌటిల్యం కలశే తు భోజనసుఖం మీ
నే ప్రయాణే ధ్రువం॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వాదశలగ్నానాం గమనే ఫలమాహ॥ మేష ఇతి॥
మేషే మేషలగ్నే అధ్వగః ప్రయాతా భద్రం మంగళం-గవి వృషభే సుఖం యు
గ్మే మిథునే మృతిం కర్కటే లాభం - పృథివ్యాదిలాభం-హరౌ సింహే శోకభ
యం కన్యాగృహే కన్యాలగ్నే జ్వరభయం - ఘటే తులాయాం అర్థం ధనలా
భం-కీటే వృశ్చికే విగ్రహమేవ యేన కేనచిద్విరోధం-చాపవిలయే ధనుర్లగ్నే-
క్షేమం మృగే మకరే స్త్రీధనం స్త్రీరూపధనం-కలశే కుంభే తు కౌటిల్యం వక్రగమ
నం-మీనే భోజనసుఖం ప్రయాణే అవాప్నుయాత్॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమై ల
గ్నములఫలంబుల వివరింపుచున్నాడు॥ తా॥ మేషలగ్నమందు బయనమైపో

యినవారలకు-శుభంబులును వృషభమందు - సౌఖ్యంబును మిథునమునందు మరణంబును-కటకమందు భూధనాదిలాభంబులును-సింహమునందు వ్యసనంబును-కన్యాలగ్నమందు జ్వరభయంబును-తులయందు ధనలాభంబును వృశ్చికమందు కలహంబును-ధనుస్సునందు క్షేమంబును-మకరమందు స్త్రీలాభంబును-కుంభమందు పక్రగమనంబును- మీనమందు భోజనసుఖంబును గలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౫) మూ॥ యత్రాయాం ప్రతిభార్గవం ప్రతికుజం ప్రత్యబ్జజం చార్తికృచ్ఛుక్రో దక్షిణతః స్థితోప్యశుభకృద్యాత్రాప్రవేశేపివా । మార్గేయద్యుదితోగ్రతశ్శశిసుతస్తత్రైవగంతావసేత్సౌమ్యస్యాస్తమవాప్తతశ్చ పరతో యాతాధ్వశేషం వ్రజేత్॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోష మాహ॥ యాత్రాయామితి॥ యాత్రాయాం ప్రవేశే పునఃప్రవేశకాలే చ ప్రతిభార్గవం భృగోరపత్యం పుమాన్ భార్గవః శుక్రః తస్యాభిముఖం ప్రతికుజం కుజాభిముఖం కించ ప్రత్యబ్జజం అప్సుజాత ఇత్యబ్జః చంద్రః తస్మాజ్జాయత ఇత్యబ్జజో బుధః పంచమ్యాం జాతావితి జనేర్డః తస్యాభిముఖం యాతు రార్తిః కృత్పీడాకరం అన్యోవిశేషః శుక్రః దక్షిణతో యాతుర్దక్షిణభాగే స్థితో యదిచాశుభకృత్ అత్రేదం ప్రతీయతే శుక్రే ప్రాచ్యాం స్థితే ప్రాగీశాన్యోదగ్వాయవ్యేష్వేవం ప్రతీచ్యాం స్థితే నైర్ఋతిదక్షిణాగ్నేయేషు నగంతవ్యమితి ఉక్తం చ బాలబోధిన్యాం॥ శ్లో॥ పూర్వాదినాయవ్యవిలోమకోష్ఠాత్పూర్వే భృగౌ తిష్ఠతి చేన్న యాయాత్ । పశ్చాదినస్తార్ఘ్యవిలోమకోణే పశ్చాద్భృగౌ తిష్ఠతి చేన్న యాయాత్ ॥ బుధస్యవిశేషమాహ॥ శశిసుతో బుధః అగ్రతః యాతుః పురోభాగే మార్గే మధ్యమార్గ ఏవ। ఉదితో యదిగంతాగమనకర్తా తత్రైవ మార్గమధ్య ఏవ వసేత్ । యావత్కాలమిత్యత ఆహ। సౌమ్యస్య బుధస్య అస్తమవాప్తః అస్తంగతస్య స తః పరతః ఉదయానంతరం అధ్వశేషం మార్గశేషం వ్రజేత్ యాయాత్॥ అ॥ ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోషములఁజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పయనమైపోవునపుడును మరల గృహంబునకు వచ్చునపుడును శుక్రాంగారకబుధులభిముఖులై యుండిరేని పీడాకరులగుదురు నియు శుక్రుడు ప్రయాణకర్తకు దక్షిణభాగమందుండిన శుభకరుడు గాన దూర్పుదిక్కున నుండునపుడు నీశాన్యోత్తరవాయవ్యదిక్కులకును పశ్చిమంబుననుండునపుడు నైరృతిదక్షిణాగ్నేయదిక్కులను పైనముపోగూడదనియును బుధుడు పైనముపోవుచుండ మధ్యమార్గమందెదుటనుదయించెనేని మరలనస్తంగతుడైయుదయమగువరకు ప్రయాణకర్తపయనముపోగూడదని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౬) మూ॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగవో త్ర్యాంగిరసౌకశ్యపో గాగ్యా గౌతమనామకశ్చమునయ స్తద్గోత్రిణామర్థినాం। యేకగ్రామవివాహరాష్ట్రవికలక్షుత్పీడితజ్ఞానినాంచార్తానాం ప్రతిభార్గవప్రతికుజప్రత్యారదోషానహి॥ వ్యా॥అ॥ ఉక్తప్రతిశుక్రాదిదోషస్య గోత్రభేదేన ప్రతిప్రసవమాహ॥ భారద్వాజేతి॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగవః అత్ర్యాంగిరసౌ అత్రిశ్చాంగిరసశ్చ అత్ర్యాంగిరసౌ॥ కాశ్యపః॥ గార్గ్యః గౌతమనామకశ్చయేమునయః తద్గోత్రిణాం ద్విజానాం అర్థినాం యాచకానాం కించ ఏకగ్రామవివాహరాష్ట్రవికలక్షుత్పీడితజ్ఞానినాం ఏకగ్రామే గృహాంతరగతానాం వివాహార్థినాం యాయినాం రాష్ట్రవికలే దేశోపద్రవపలాయితానాం క్షుత్పీడితానాం జ్ఞానినాం విరక్తానాం ఆర్తానాం రోగేణ రాజోపద్రవేణవా ఆర్తానామే తేషాం ప్రతిభార్గవప్రతికుజప్రత్యారదోషానహి సంతి॥అ॥ పూర్వశ్లోకోక్తప్రతిశుక్రాదిదోషములకు గోత్రభేదములచే బరిహారమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భారద్వాజవసిష్ఠవాత్స్యభృగుఅత్రిఆంగీరసకాశ్యపగార్గ్యగౌతమగోత్రజులకును యాచకులకును నొకగ్రామమందునొకగృహమందుండి మఱియొకగృహమునకు బోవువారలకును వివాహమునకు బోవువారలకును దేశోపద్రవంబు చేబడుగు బారెడివారలకున న్నాతురులై వెళ్ళెడివారలకును మహారోగులకును ఆర్తులగువారలకును నీక్రింద జెప్పబడియున్న ప్రతిశుక్రభౌమబుధదోషములు లేవను టతాత్పర్యము॥ *

[౧౬౭] మూ॥ త్రీణిత్రీణిశశిస్థభాంతగణనాకార్యార్కసంస్థోడుతః పంచస్యుర్విషమాణిరోగభయదాన్యన్యానిచత్వారితు। యుగ్మాన్యేవసదిష్టదానితదిదం యాత్రాఫణేర్యత్ఫలం కించక్రేణఫణిస్వరూపమశుభం త్యాజ్యంశుభేకర్మణి॥ వ్యా॥అ॥ యాత్రాఫణిచక్రసంమతిమాహ॥ త్రీణీతి॥ అర్కస్థోడుతః సూర్యస్థితనక్షత్రమారభ్య। త్రీణిత్రీణినక్షత్రాణిశశిస్థభాంతం చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతం॥ గణనాసంఖ్యా॥ కార్యాకర్తవ్యాగంతుమిచ్ఛతేతి శేషః ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాం సప్తవింశతినక్షత్రాణాం నవత్రికాణిభవంతి తత్ర విషమాణి పంచత్రికాణితు రోగభయదానిభవంతి। అన్యానిచత్వారియుగ్మాని త్రికాణితు నదిష్టదానిసమ్యగిష్టఫలదానిస్యురిత్యర్థః తురితి శేషః। యాత్రాఫణేః యాత్రాఫణిచక్రస్యయత్ఫలముక్తం తత్ఫలంఇదమేతదేవ। అతశ్చక్రేణఫణిచక్రేణ కిం ప్రయోజనం అప్రయోజనమిత్యర్థః। అనేనైవచరితార్థత్వాదితిభావః ఫలితమాహ ఫణిస్వరూపం యద్యత్ త్రికంఫణేరవయవం। తత్తదశుభమతశ్శుభేశుభకర్మణిత్యాజ్యం॥ అ॥ యాత్రాఫణిచక్రమునకు సమానఫలము జెప్పుచు

న్నాడు॥ తా॥ పైనముపోవువారుసూర్యస్థితనక్షత్రము మొదలుచంద్రస్థితనక్షత్రమువరకుమూడేసినక్షత్రములనుగణనచేయవలయుననియునుఈక్రమంబునగణనచేయగానిరువదియేడు నక్షత్రములు తొమ్మిత్రికంబులగును. అట్టిత్రికంబులలోవిషమత్రికంబులగు ౧,౩,౫,౭,౯, ఈత్రికప్రతిపాదక నక్షత్రములలో పైనముపోయినరోగభయంబులుగలుగుననియు,మిగతసమత్రికంబులగు ౨,౪,౬,౮,ఈత్రికప్రతిపాదకనక్షత్రములుయిష్టఫలప్రదమనియుగ్రంథాంతరమందుజెప్పబడియున్న యాత్రాఫణిచక్రార్థంబిదియుగాననాచక్రమువ్యర్థంబనితాత్పర్యము॥ *

[౧౬౮]మూ॥ఆగ్నేయత్వాష్ట్రమఘానురాధవసుభే ష్వైకైకభత్వాభిజిన్నక్షత్రాణిచసప్తసప్తగమనేదద్యుః ప్రయాతుఃఫలం । మృత్యుర్వ్యాధిభయార్ధరాశివసుధాభీత్యామయాఖ్యంక్రమాత్ప్రోక్తంచక్రేణతు చంద్రగర్భఫణితం త్వేతన్మయానిశ్చితమ్॥ వ్యా॥ అ॥ చంద్రగర్భసంజ్ఞమాహ॥ ఆగ్నేయత్వాష్ట్రేతి॥ ఆగ్నేయత్వాష్ట్రమఘానురాధవసుభేషుకృత్తికామఘానురాధధనిష్ఠానక్షత్రేషు చతుర్షుసాభిజిన్నక్షత్రాణి అభిజిత్సహితాన్యష్టావింశతి నక్షత్రాణిస్థాప్యాన్యైకైకభాదేకైకనక్షత్రాత్సప్తసప్తనక్షత్రాణియాతుః మృత్యుర్వ్యాధిభయార్ధరాశివసుధాభీత్యామయాఖ్యంఫలంక్రమాద్దద్యుఃయథాకృత్తికామృత్యుం రోహిణీవ్యాధిం॥ మృగశిరోభయంఆర్ద్రాఅర్ధరాశిం పునర్వసూవసుధాం భూమిం॥ పుష్యఃభీతి॥ ఆశ్లేషాఆమయంరోగం॥ పునర్వసూనూరాధా।ధనిష్ఠాదీనామప్యూహ్యం।చంద్రగర్భఫలితం చంద్రగర్భచక్రజన్యఫలం॥ మయానిశ్చితం॥ అతశ్చక్రేణకించంద్రగర్భచక్రనిర్మాణప్రయాసేనకింఫలం । ఏతదుక్తరీత్యాచరితార్థత్వాత్ అత్రాయంవిశేషః। అయంకృత్తికాదినియమోయాత్రాయామేవరోగేషుకుజస్థితరాశిః అన్యేషుశుభకర్మసు సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ ॥ఫలంతుపూర్వవత్ ఉక్తంచ॥శ్లో॥ రోగేకుజస్థనక్షత్రాద్యుద్ధేచపురుషర్క్షతః।యాత్రాయాంకృత్తికాదిస్స్యాదర్కస్థాచ్ఛుభకర్మణీతి॥ అ॥ చంద్రగర్భచక్రమునకుసమానఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కృత్తిక మొదలాశ్లేషవరకును, మఖ మొదలువిశాఖవరకును, అనూరాధ మొదలభిజిత్తుతోగూడశ్రవణమువరకును, ధనిష్ఠ మొదలుభరణివరకును,క్రమంబుగనేడేసినక్షత్రములేడేసిఫలంబులగలుగజేయుననియు నదియెవ్విధంబనినకృత్తికమృత్యువును, రోహిణివ్యాధిని, మృగశిరభయమును,ఆర్ద్ర అర్ధరాశిని,పునర్వసుభూమిని,పుష్యమిభీతిని,ఆశ్లేషరోగమును,మరలమఖమృత్యువును,పుబ్బవ్యాధిని,ఉక్తక్రమంబునచతుస్సప్తకనక్షత్రములు

నుసప్తవిధఫలంబును ప్రయాణవిషయమై గలుగజేయుననియు చంద్రగర్భ
చక్రనిర్మాణము చేత గలిగెడుఫలమును నేను స్పష్టముగా వివరించితిగాన నా
చక్రమువలన వేరేఫలంబు లేదని తాత్పర్యము॥ *

[౧౬౯] మూ॥ చంద్రాధిష్ఠితభాంతమేవగణయేదర్కాన్వితర్క్షాది
తో నక్షత్రాణ్యపిసప్తసప్తగమనేదద్యుఃఫలం సాభిజిత్। క్షేమంతాడనమా
ర్తిమాయురభయం దేశభ్రమం తాడనం యాతుశ్చాడలదోషమేవసకలే
కార్యేచచింత్యోఽథవా॥ వ్యా॥ అడలస్వరూపమాహ॥ చంద్రేతి॥ అర్కాన్వితర్క్షా
దితః సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రప్రభృతిసాభిజిత్॥ అభిజిత్సహితం యథాతథా సప్తసప్త
నక్షత్రాణి। చంద్రాధిష్ఠితభాంతం చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతమేవగణయేత్।
తానితాని సప్తసప్తనక్షత్రాణి గమనే గమనవిషయే యాతుః క్షేమం తాడనం
అర్తిం ఆయుః అభయం। దేశభ్రమం తాడనం చేతి ఫలం క్రమాద్దద్యుః విశేష
మాహ॥ యాతుశ్చాడలదోషఏవచింత్యః। నేతరఇత్యేవకారార్థః అథవా సక
లేకార్యేచ అడలదోషో విచింత్యః॥ అ॥ అడలస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదల భిజిన్నక్షత్రముతో గూడునటుల చంద్రు
డుండెడి నక్షత్రము వరకు నేడేసి నక్షత్రముల గుణింపవలయుననియు నటుల గు
ణింపబడినవే డేసి నక్షత్రము లేడేసి ఫలంబు గలుగజేయును. ఎవ్విధంబనిన ప్ర
థమనక్షత్రము క్షేమమును రెండవది పరిహరమును మూడవది మనఃపీడను, నా
లవది ఆయువును అయిదవది భయరహితమును, ఆరవది దేశసంచారమును ఏ
డవది తాడనమును, క్రమంబున సప్తనక్షత్రములు సప్తవిధఫలంబుల గలుగ
జేయుననియును యేవకారార్థము నప్రయాణవిషయమయియీ చెప్పిన అడ
లదోషవిచారము అవశ్యముగా జూడదగినదనియు లేక మఱియొక పక్షంబున
సమస్తశుభకార్యములయందును అడలదోషము జూడదగినదే నని తా॥

[౧౭౦] మూ॥ యాత్రావారభవాసరాంశ్చమిళితాన్ స్వస్వాదితస్తాన్
క్రమాత్కృత్వా ద్విత్రిచగుణాన్ నవవిభజేత్సప్తాష్టషడ్భిః క్రమాత్। శూన్యే
షుత్రిషు రోగభీతిమరణాన్యాశు ప్రయాతుః క్రమాచ్ఛేషేషు త్రిషు రాజ్యరత్న
పృథివీర్దద్యాచ్చ త్ర్యంకస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ త్ర్యంకస్వరూపం నిరూపయన్
యాతుస్తత్ఫలమాహ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రావారభవాసరాన్ యాత్రాయాం
యోవారః యద్భం యన్నక్షత్రం యాతిథిః తాన్। స్వస్వాదితః తేషామాదితః
యథావాసరస్యార్కాదితః నక్షత్రస్యాశ్విన్యాదితః దివసస్య శుక్లప్రతిపదాది
తః। మిళితాన్ త్రేధా నిక్షిప్య ద్విత్రిచతుర్గుణాన్ కృత్వా వారనక్షత్రదివసస
మూహం త్రేధా పరికల్ప్య యథా ఆద్యం ద్వాభ్యాం ద్వితీయం త్రిభిః తృతీయం

చతుర్భిః-గుణిత్వేత్యర్థః-తతః క్రమాత్ సప్తాష్టషడ్భిః ప్రవిభజేత్ ఏవం విభజ్యమానేషు త్రిషు పక్షేషు శూన్యేషు శేషాభావేషు సత్సు ప్రయాతుః రోగభీతిమరణానిఫలాని క్రమాద్భవేయుః త్రిషు శేషేషు సత్సు రాజ్యరత్నపృథివీః ఆద్యశేషే రాజ్యం ద్వితీయశేషే రత్నాని తృతీయశేషే పృథివీం దద్యాదిత్యవగంతవ్యం, లబ్ధే ప్రయోజనం నాస్తి అయమేవ త్ర్యంక ఇత్యుచ్యతే॥ అ॥ త్ర్యంకస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణకర్తపైనముబోవు సమయమున తిథివారనక్షత్రముల మొదటనుండి లెక్కపెట్టియనగా శుక్లపాడ్యమి మొదలు ప్రయాణదినము వరకును భానువారము మొదలు ప్రయాణవారము వరకు అశ్వినీనక్షత్రము మొదలు ప్రయాణనక్షత్రము వరకును గణనచేసి అయినగుణకమును నొకరాశిగా జేర్చి యారాశిని మూడుభాగములుగా జేసి యందు ప్రథమభాగమును రెంటను ద్వితీయభాగమును మూటను తృతీయభాగమును ర ట నుఎచ్చగుణించి యాత్రివిధ రాసులనీ క్రమముగ ప్రథమభాగమును ౭టను ద్వితీయభాగమును ౮టను తృతీయభాగమును ౬టను భాగహారింపగా నాత్రివిధ రాశియందు గణనశేషముండనేని ప్రయాణకర్తకు రోగభీతిమరణములును మూడురాసులు శూన్యములై యుండెనేని రాజ్యరత్నవధూలాభములును ఉక్త క్రమంబు గలుగునని యు ఇది యత్ర్యంకస్వరూపముగాన గ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్న లబ్ధమువలన వేరే ప్రయోజనము లేదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౭౧) మూ॥ యాత్రావారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాః స్వస్వాదితస్స్వతో రాశీకృత్య దినార్క దిగ్వసుజలేష్వేకైకసంఖ్యాం క్రమాత్। క్షిప్త్వా ప్రాగ్ధృతమేవ తం ప్రవిభజేద్వైకైకసర్వం ధ్రువం శేషః ప్రాక్తనపంచకే బహుధనం శూన్యే ఫలం వక్ష్యతే॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన యాత్రాపంచకశుద్ధిస్వరూపమాహ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రావారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాః ప్రయాణసమయే యే వారలగ్ననక్షత్రదివసాః తాన్ స్వస్వాదితః- స్వేషామాదితః- సర్వతః సర్వాన్ రాశీకృత్య తాన్ ఏకైకసంఖ్యాం దిగ్వసుజలేషు పంచదశ ద్వాదశ అష్టచత్వారః అనుసంఖ్యాను క్రమాత్ క్షిప్త్వా నిక్షిప్య-ప్రాగ్ధృతం ఏకైకసంఖ్యాయుతం సర్వం పంచవిధం-ధ్రువం తమం కైర్నవభిః ప్రవిభజేత్ ఏవం విభజ్యమానే సతి ప్రాక్తనపంచకే శేషశ్చేద్బహుధనం పంచసంఖ్యాతిరిక్తశేషశ్చేత్ త్యర్థః పంచశేషస్య శూన్యఫలత్వాత్ ఉక్తం చ దర్పణే॥ శ్లో॥ తిథ్యుడుదినలగ్నం మిశ్రితం పంచధా కృత్తి గిరివిదశనాగైర్వేదసంఖ్యాయుతం యత్। నవహృతశరశేషం శోభనే వర్జనీయం రుగనలనృపచోరైర్మృత్యునా మాషితం తత్ ఇతి శూన్యే పంచశేషే ఫలం వక్ష్యతే ఉత్తరశ్లోకేనేతి శేషః॥ అ॥ రెండుశ్లోకముల చేయా

త్రాపంచకశుద్ధిస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణవార లగ్ననక్షత్రదివసములను పూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న క్రమమున మొదటనుండిగణనచేసిఅయినసర్వగుణకమునునొకరాశిజేసిదానిరాశిసనైదుభాగములుగా జేసియందుప్రథమభాగముతో బడియయిదునున్న రెండవభాగముతో సంక్రెండునున్న మూడవభాగముతో నెనిమిదున్నైదవభాగముతో నాలుగునున్న జేర్చిఒక్కొక్క భాగమును వేర్వేరుగతొమ్మిదింట భాగహరించగా ప్రథమభాగమందైదుమిగిలెనేనిరోగపంచకమనియు- రెండవభాగమందైదుమిగిలెనేనియగ్నిపంచకమనియునుమూడవభాగమునకుమిగిలెనేని రాజపంచకమనియునునాలవభాగమునకుమిగిలెనేనిమృత్యుపంచకమనియునుసిద్ధాంతంబుగాననీపంచకలగ్నములయందుప్రయాణము మొదలగు శుభకార్యములను జేయగూడదనియును తాత్పర్యము॥ *

(౧౭౨॥మూ॥వ్యాధ్యగ్నిక్షితిపాలచోరమృతితోభీతిశ్చశూన్యక్రమాదేతత్పంచదశాదియోజితఫలంమృత్యోర్భయంసర్వదా। చోరవ్యాధిభయంనిశాసుదివసేభూపాగ్నిభీతిర్భవేద్యాత్రాపంచకశుద్ధిరేవగమనే సంజీవనీయాఖలు॥వ్యా॥అ॥అంగీకారార్థమాహ॥వ్యాధీతి॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షితిపాలచోరమృతితఃభీతిశ్చక్రమాత్ - శూన్యేపంచశేషేసతిఆదిపంక్తౌపంచశేషశ్చేద్వ్యాధిఃద్వితీయాయాంపంక్తౌపంచశేషశ్చేదగ్నితఃతృతీయాయాం క్షితిపాలతఃతురీయాయాంచోరతఃచోరాత్ - పంచమ్యాంపంక్తౌమృతితః భీతిర్భయంభవేత్ -ఏతత్పంచదశాదియోజితఫలంగమనవిషయేచింత్యంమృత్యోర్భయంభీత్రాథ్ఞానాంభయహేతురిత్యపాదానత్వం, సర్వదాత్యాజ్యమితిశేషః-అన్యేషాంకాలభేదేనాంగీకారాదంగీకారమేవాహ చోరవ్యాధిభయంనిశాసురాత్రిష్వేవనదివాభాగేభూపాగ్నిభీతిస్తుదివసేదివా భాగఏవనరాత్రౌభవేత్ గమనేయాత్రాయాం-ఇయంపంచకశుద్ధిఃసంజీవనీయాఖలుదివ్యౌషధవత్ ప్రాణసంరక్షణీయాఖలుఅతోవిచారణీయేత్యర్థః॥ అ॥అంగీకారార్థమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రథమపఙ్క్తియందైదుమిగిలెనేని వ్యాధిభయమును- ద్వితీయపఙ్క్తియందగ్నిభయమును- తృతీయపఙ్క్తియందు రాజభయమును- చతుర్థపఙ్క్తియందుచోరభయమును- పంచమపఙ్క్తియందుమృత్యుభయమునుగలుగును గాననీపంచదశాది యోజితఫలముగమనవిషయమైఅవశ్యకముగానాలోచింపదగినదియునుమిగతకాలభేదములచేనంగీకారమనియునుఅంగీకారక్రమంబెట్లనినమృత్యుభయముసర్వదాత్యాజ్యమనియునుచోరవ్యాధిభయములు రాత్రులందును భూపాగ్నిభీ

యములుపగటియందుసుబలిష్ఠములుగాన నాకాలములయందవశ్యముగనా
లోచింపదగినవనియును ఈపంచశుద్ధిసంజీవియను నౌషధవిశేషమువలెప్రా
ణసంరక్షకమైనదిగాన ప్రయాణవిషయమైయవశ్యము విచారింపదగినదని
తాత్పర్యము॥ *

[౧౭౩] మూ॥ జీవేచ్ఛుర్యదిచంద్రకంటకగృహేష్వేతేషునైవవ్రజేన్మే
షేసింహగృహేధనుష్యపిసుధీర్యాతాప్రతీచీందిశమ్। కౌబేరీంమకరేవృషే
చయువతౌయుగ్మేతులాయాంఘటేప్రాచీంమృత్యుదిశంతు కర్కటగృహే
మీనాలయేవృశ్చికే॥ వ్యా॥అ॥యాత్రాచంద్రకంటకనిర్ణయమాహ॥ జీవే
చ్ఛురితి॥సుధీర్బుద్ధిమాన్యాతాజీవేచ్ఛుఃజీవితుమిచ్ఛాయస్యసతథోక్తఃజీ
వితుమిచ్ఛావాన్యది ఏతేషువక్ష్యమాణేషుచంద్రకంటక గృహేషునవ్రజే
త్॥తథాహి॥మేషేసింహేధనుషిచప్రతీచీందిశం । మకరేవృషేయువతౌక
న్యాయాముదీచీందిశంమిథునతులాకుంభేషుప్రాచీందిశం। కర్కటమీనవృ
శ్చికేషుమృత్యుదిశందక్షిణాందిశంనవ్రజేదితిసర్వత్రానుషంగః॥ అ॥ యా
త్రాచంద్రకంటకనిర్ణయమును దెలియజేయుచున్నాను॥తా॥ మేషసింహ
ధనూరాసులుపశ్చిమదిక్కునకును,మకరవృషభకన్యలుదగ్దిక్కునకును,మిథు
నతులాకుంభములుతూర్పుదిక్కునకును, కటకమీనవృశ్చికములుదక్షిణపు
దిక్కునకును,చంద్రకంటకరాసులుగానజీవితాశగలవారియాణకర్తలయినాచె
ప్పబడినచంద్రకంటకరాసులలోనాయాదిక్కులకు పైనముపోగూడదనితా॥

(౧౭౪)మూ॥ప్రాచ్యాదిప్రభవోర్కశుక్రకుజరాహ్వార్కీందువిట్సూర
యోయద్దిగ్రాజిహితద్దిగుక్తగృహగేతాంతాందిశంనవ్రజేత్ । ప్రాగాదిక్ర
మశోప్రదక్షిణవిధాభానుప్రవిష్టాలయాద్దిక్ష్వేకం ద్వితయంవిదిక్షుమృతికృ
ద్యాత్రాలలాటంత్విదమ్॥వ్యా॥అ॥యాత్రాలలాటమాహ॥ ప్రాచ్యాదీతి॥అ
ర్కశుక్రకుజరాహవఃప్రసిద్ధాఃఅర్కస్యాపత్యంపుమాన్ ఆర్కిఃఉతఇఞ్ త
ద్ధితేష్వచామాదేరితివృద్ధిఃశనైశ్చరఃఇందుశ్చంద్రః । విడ్బుధఃసూరిర్గురుః
ఇత్యేతేఅష్టౌగ్రహాః ప్రాగాదిప్రభవఃప్రాగాదీనాందిశాం క్రమాత్ప్రభవః
అధిపతయోభవంతియద్దిగ్రాజియస్యాదిశోయోరాట్ తస్మిన్ రాజతద్దిగుక్త
గృహగేతస్యాదిశోయత్ గృహంరాశిఃతత్రస్థితేసతి-తదా్రిశాతాంతాందిశం
నవ్రజేత్-భానుప్రవిష్టాలయాత్ - సూర్యాధిష్ఠితరాశిమారభ్య- అప్రదక్షి
ణవిధాక్రమశః ప్రాగాదియథాతథాదిక్షుఏకైకంవిదిక్షు తద్వితయం-రాశి
ద్వయం,నిక్షిపేదితిశేషఃఅత్రాయమాశయఃసూర్యాధిష్ఠితరాశౌప్రాచ్యాం
నిక్షిపేత్ -సూర్యస్యప్రాగ్దిశికత్వాత్ తద్రాశౌప్రాచీందిశంనవ్రజేత్ సూర్య

స్థితరాశేర్ద్వితీయతృతీయరాశిద్వయమీశాన్యాంనిక్షిపేత్, తద్దిశో గుర్వా
ధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయేగురౌస్థితేసతితల్లగ్నద్వయేఈశాన్యాంనవ్రజేత్
సూర్యరాశేశ్చతుర్థరాశి ముదీచ్యాంనిక్షిపేత్ తద్దిశో బుధాధిపతిత్వాత్
తద్రాశౌబుధేస్థితేసతి తల్లగ్నేఉదీచీంనవ్రజేత్ సూర్యస్థితరాశేఃపంచమ
షష్ఠరాశిద్వయంవాయవ్యాంనిక్షిపేత్,తద్దిశశ్చంద్రాధిపతిత్వాత్,తద్రాశి
ద్వయేచ చంద్రేస్థితేసతితల్లగ్నద్వయేవాయవ్యాంనవ్రజేత్ సూర్యస్థితరాశేస్స
ప్తమరాశింవారుణ్యాంనిక్షిపేత్, తద్దిశఃశనైశ్చరాధిపతిత్వాత్, తద్రాశౌశ
నైశ్చరేస్థితేసతివారుణీందిశంనవ్రజేత్ సూర్యస్థితరాశేః అష్టమనవమరాశి
ద్వయంనైఋత్యాంనిక్షిపేత్-తద్దిశోరాహ్వధిపతిత్వాత్,తద్రాశిద్వయేరా
హౌస్థితేసతి-తల్లగ్నద్వయే నైరృతీందిశంనవ్రజేత్, సూర్యరాశేర్దశమ
రాశిందక్షిణస్యాంనిక్షిపేత్,తద్దిశఃకుజాధిపతిత్వాత్, తద్రాశౌకుజేస్థితేస
తితల్లగ్నేదక్షిణాందిశంనవ్రజేత్, సూర్యస్థితరాశేరేకాదశద్వాదశరాశిద్వ
యమాగ్నేయ్యాంనిక్షిపేత్, తద్దిశశ్శుక్రాధిపతిత్వాత్, తద్రాశిద్వయేశు
క్రేస్థితేసతితల్లగ్నద్వయేఆగ్నేయీందిశంనవ్రజేదితిసూక్ష్మదృశావగంత
వ్యంఇదంయాత్రాలలాటంమృతికృత్, తతస్సర్వదాత్యాజ్యమిత్యాశయః॥
అ॥యాత్రాలలాటస్వరూపమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥తూర్పుదిక్కు మొ
దలప్రదక్షిణక్రమంబున-సూర్యుడు-గురువు, బుధుడు-చంద్రుడు, శని, రా
హు-అంగారకుడు,శుక్రుడు, వీరలెనమండ్రునెనిమిదిదిక్కులకు ప్రభువులు
గాన,సూర్యుడున్నరాశినితూర్పుననునిలిచి యారాశిమొదలు తక్కినరా
సులనప్రదక్షిణక్రమమున నెనిమిదిదిక్కులయందొక్కొక్కటిని మూలల
యందురెండేసిగా బండ్రెండురాసులనుంచగా నేరాశియేదిక్కునకువచ్చు
చున్నదో యారాశియందాదిక్కునకుబ్రభువైనగ్రహముండగా నాదిక్కు
నకుబయనముపోవమృతికరంబనితాత్పర్యము॥ *

[౧౭౫] మూ॥ రాహుక్రాంతభవత్రయోదశముఖంభాన్యగ్రతఃపృష్ఠ
తఃపుచ్ఛంకేతురితిత్రయోదశరవిస్థాయీచయాయీశశీ।యస్మిన్నాస్యగ
తేగృహేపరిభవస్తస్యైవపుచ్ఛంగతేయస్మిన్తస్యజయోగతౌయుధిచతా
వేకత్రతత్తద్భవేత్॥వ్యా॥అ॥యుద్ధగమనేరాహుఫలమాహ॥రాహ్వితి॥రా
హుక్రాంతభవఃరాహుస్థితనక్షత్రాదగ్రతః త్రయోదశభానిముఖంరాహు
ముఖం-పృష్ఠతోరాహుక్రాంతనక్షత్రాత్పృష్ఠతః త్రయోదశనక్షత్రాణిపు
చ్ఛంకేతుః పుచ్ఛరూపకేతుర్భవతి ఏవంచసతిరవిఃస్థాయిశశీయాయిఏవం
చోభయోర్మధ్యేయస్మిన్గృహేఆస్యగతేముఖగతేసతితస్యైవపరిభవః తి

స్కారః పలాయనమితియావత్ స్థాయినిసూర్యేముఖేస్థితే స్థాయినోభంగః
యాయినిచంద్రేఆస్యగతేసతియాయినోభంగః స్థాయినోజయఇత్యాశయః
యస్మిన్గృహేపుచ్ఛంగతేస్థాయినిసూర్యేపుచ్ఛంగతేతస్య స్థాయినోజయః
యాయినిచంద్రేపుచ్ఛంగతేయదియాయినోజయఃతౌసూర్యచంద్రమసౌస్వప
క్షత్రగతౌముఖేపుచ్ఛేవాగతౌయదియుధియుద్ధేతత్రభవేత్, ఉభావాస్యగ
తౌచేదుభయోర్భంగః-పుచ్ఛగతౌచేదుభయోర్జయః సమత్వంభవేదిత్య
ర్థః॥అ॥యుద్ధమునకుంబోవునపుడురాహుఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
రాహుస్థితనక్షత్రముమొదలుముందుపదమూడునక్షత్రములుముఖమున్ను
వెనుకపదమూడునక్షత్రములుతోకయునుగాన సూర్యుడుముఖస్థానమునను
న్ననక్షత్రములయందుండగారాహువునుజేర్చుకొని యుద్ధమునకువెడలురా
జునకుజయమనియు,చంద్రుడుముఖస్థాననక్షత్రములయందుండగాయుద్ధము
నకుబోవురాజునకపజయమనియు-నాసూర్యచంద్రులిరువురును ముఖస్థాన
నమునందుండిరేని రాణువతోవెడలిపోవురాజునకును తనపురములోనున్న
రాజునకునుభయులకునపజయమనియు-నాయిరువురునుబుధస్థాననక్షత్రము
లయందుండిరేనియిరువురకుసమజయమనియునునుట॥ *

(౧౭౬)మూ॥ దగ్ధేస్వస్యగృహేకళత్రకలహేయస్యార్తవేశోభనేమ
ధ్యేవాయదిజాతకేచమృతకేమాసేష్టమేజన్మతః॥పిత్రోర్వాక్షయవత్సరేయ
దిపితృశ్రాద్ధక్రియానంతరేజీవార్థీయదిసంవ్రజేత్స్వయువతౌగర్భాన్వితా
యామపి॥వ్యా॥అ॥అథగమనేవర్జ్యకాలమాహ॥ దగ్ధయితి॥ స్వస్యగృహేద
గ్ధేసతికళత్రకలహేకళత్రేకలహంకృతేస్యర్థః- యస్యార్తవేయస్యకళత్ర
స్యార్తవేరజసి,శోభనేమధ్యే,శోభనమధ్యేవా, జాతకేజాతకాశౌచమధ్యే
మృతకేమృతాశౌచమధ్యేచ-జన్మతఃజన్మమాసాదష్టమేమాసివా,పిత్రోఃపి
తాచమాతాచపితరౌతయోఃపిత్రోఃపితామాత్రేత్యేకశేషః- క్షయవత్సరేపి
తృశ్రాద్ధక్రియానంతరే మాతాపిత్రోస్సాంవత్సరికాత్పరదినే స్వయువతౌ
స్వభార్యాయాంగర్భాన్వితాయామపిఇదంపాన్మాసాదూర్ధ్వంబోధ్యం, తే
షుసర్వేషుప్రయాతాజీవితార్థీఆయుష్కామోయదిసంవ్రజేత్ విధ్యర్థేలి
ఙ్॥అ॥ప్రయాణవిషయమైననిషేధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥జీవితాశ
గలపురుషుడుతనగృహమగ్నిదగ్ధమగునపుడు, భార్యతోకలహముచేసినస
మయంబునను-భార్యరజస్వలయైయుండునపుడును, శుభమధ్యకాలంబునను
జాతాశౌచమృతాశౌచమధ్యకాలమందును,స్వజన్మమాసమున కెనిమిదవ
మాసమందును,తల్లిదండ్రులుమృతిబొందినసంవత్సరమందునుతల్లిదండ్రుల

శ్రాద్ధదివసమునకుమఱుదివసమందునుతనభార్యయాఱునెలలకుపైగర్భము
కలదైయుండునపుడును - పయనముపోయినేని క్షేమమునుబొందడనియును
తాత్పర్యము॥ *

(౧౭౭)మూ॥స్యాద్భంగోభిజిదాహ్వయేచనిలయే ధిష్ణ్యేముహూర్తే
తథారోగస్స్యాద్వసుభస్యచోత్తరదళాద్యృక్షేషుపంచస్వపి। దుఃఖందక్షిణది
క్ప్రయాతురథవా నాన్యత్రయాతుస్త్వయం మీనేచేదథసర్వదిక్షుగమనం
యాతుశ్చవక్రంభవేత్॥ వ్యా అ॥అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకేగమననిషేధమాహ॥
స్యాదితి॥ అభిజిదాహ్వయేనిలయేఅభిజిల్లగ్నే ధిష్ణ్యేముహూర్తే అభిజిన్నక్ష
త్రేఅభిజిన్ముహూర్తేచ-ప్రయాతుఃభంగఃస్యాత్ వసుభస్యధనిష్ఠా నక్షత్ర
స్య- ఉత్తరదళాదారభ్యరేవత్యంతేషుపంచసుఋక్షేష్వపియాతుః రోగః
స్యాత్ యాతురితిసామాన్యనిర్దేశేనసకలదిక్షుప్రయాతురపిగమననిషేధ
ఉక్తోభవతీత్యాశంకాయామిదానీంపక్షాంతరమాహ॥ అథవేతి॥ అథవాద
క్షిణదిక్ప్రయాతుఃపూర్వోక్తేషుగమనందుఃఖందుఃఖకరమిత్యర్థః అన్యత్ర
యాతుః అన్యదిక్ప్రయాతుఃఅయంధనిష్ఠాపంచకేగమననిషేధస్తునభవతిమీ
నేచంద్రేస్థితేసతితుసర్వదిక్షుగమనంయాతుర్వక్రంభవేత్ప్రయాణేసిద్ధిర్న
భవేదిత్యర్థః॥ అ॥ అభిజిద్ధనిష్ఠాపంచకమందుగమననిషేధమును జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥అభిజిల్లగ్నమందును-అభిజిన్నక్షత్రమందును-అభిజిన్ముహూర్త
మందును-పైనముపోవువారలకశుభకరంబనియును-ధనిష్ఠానక్షత్రోత్తరద
ళము మొదలు రేవతివరకుధనిష్ఠాపంచకముగాన నీపంచకమందుదక్షిణదిక్కు
కుపయనముబోవువారలకురోగకరంబనియునితరదిక్కులకు బోవువారలకు
శుభకరంబనియుమఱియునుమీనరాశియందుజంద్రుడుండగానేదిక్కునకు
బయనముపోయినను ప్రయాణకర్తకునిష్టసిద్ధిగలుగదనియునుతాత్పర్యము

(౧౭౮) మూ॥ స్త్రీయాత్రాసుఖదావృషేచయువతౌయుగ్మేప్రయా
తుర్థకీటేగోయాత్రాపశులాభదైవవృషభేమేషేహరౌవామృగే। కుంభేక
ర్కటకేఝషేచమకరేయాతుర్జనస్యార్థదాశౌర్యాయుష్యధనప్రదా
గవిహరౌయుద్ధేతుచాపేహ్యజే॥ వ్యా॥అ॥ నానాయాత్రాసులగ్ననిర్ణ
యమాహ॥స్త్రీయాత్రేతి॥వృషేయువతౌకన్యాయాంయుగ్మేమిథునేచ-
స్త్రీయాత్రాస్త్రీణాంయాత్రాసుఖదా-ధటేతులాయాంవృషభేఃమేషే-
హరౌసింహే-మృగేమకరేచయాతుఃగోయాత్రాపశులాభదా- కుంభేక
ర్కటకేఝషేమీనేమకరేచయాతుః జనస్యపురుషస్య యాత్రాఅర్థ
దాయుద్ధేతుగవివృషభేహరౌసింహేచాపేధనుషి- అజేమేషేచశౌర్యాయు

పృథఙ్నప్రదాభవతి॥ అ॥సర్వయాత్రావిషయమైనలగ్ననిర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వృషభకన్యామిథునరాసులయందుస్త్రీయాత్రసుఖప్రదమనియు-తులావృషభ-మేషసింహ-మకరరాసులయందుగోయాత్రపోవువారలకుపశులాభప్రదమనియు-కుంభ-కర్కాటక, మీన, మకరరాసులయందుద్రవ్యార్థినై వెళ్లెడివారికిధనప్రదమనియువృషభ,సింహ, ధనుర్మేషరాసులయందుయుద్ధమునకుబోవువారికిశౌర్యాయుష్యధనప్రదమనియునుతా॥

(౧౭౯)మూ॥సారెర్కస్యగురోర్దినేసురపతేస్తత్కాలహోరాసువాయుర్ద్వివాభృగుచంద్రయోర్యమదిశంభౌమేదినేవారుణీమ్। సౌమ్యాంభానుజసౌమ్యయోస్తుకలహస్స్యాత్కాలరాహుస్త్వయం స్యాత్తాంలాభజయౌప్రయాతురథవాచేద్వామగఃపృష్ఠగః॥ వ్యా అ॥ యుద్ధగమనకాలేరాహుస్థితిఫలమాహ॥వారఇతి॥అర్కస్యవారెభానువారెగురోర్దినేగురువారెచతత్కాలహోరాసు, అత్రబహువచనేభాన్వాదిసకలవారేషు తత్తద్వారాధిపతిహోరాస్విత్యర్థోలభ్యతేరవిగురుహోరయోశ్చ సురపతేరింద్రస్యదిశంప్రాగ్దిశంప్రతియుద్ధప్రయాతుఃయుద్ధస్యప్రయాతురిత్యర్థఃకలహస్స్యాత్తుఅతస్తద్వారయోఃప్రాచీందిశంనవ్రజేత్తుతద్వారయోఃతత్రదిశిరాహోస్సత్వాదితిభావః, భృగుచంద్రయోశ్శుక్రసోమవారయోః తద్దోషయోశ్చయమదిశందక్షిణాందిశంనవ్రజేత్తు, తత్రకాలరాహోస్సత్వాదితిహేతుస్సర్వత్రయోజ్యః భౌమేదినేతద్ధోరాయాంవారుణీంప్రతీచీందిశంనవ్రజేత్ భానుజసౌమ్యయోస్తుశనిబుధవారయోఃతద్ధోరయోశ్చసౌమ్యానుదీచీందిశంనగచ్ఛేత్,అయంకాలరాహుః యుద్ధప్రయాతుః,వామగః,పార్శ్వగతోవాపృష్ఠగతోవాయదిలాభజయౌస్యాతాం॥ అ॥యుద్ధమునకుబోవునపుడురాహుస్థితికిఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భానుగురువారములయందునుభానుగురుహోరలయందును రాహువు తూర్పుదిక్కుననుండునుగాననీవారహోరలయందాదిక్కునకునుశుక్రసోమవారములయందును వారిహోరలయందును రాహువుదక్షిణమందుండుగాన నీవారహోరలయందాదక్షిణదిక్కునకును,అంగారకవారమందునువానిహోరయందును, రాహువుపశ్చిమంబుననుండును, గాననావారహోరలయందుపశ్చిమదిక్కునకును,శనిబుధవారములయందును,వారిహోరలయందును, రాహువుత్తరంబుననుండునుగాననీవారహోరలయందీదిక్కునకును యుద్ధయాత్రపోవువారలకుమిక్కిలికలహంబుగలుగుననియు,కాలరాహువుయుద్ధమునకువెళ్లినపుడుప్రయాణకర్తకునిరుపార్శ్వములయందుండినను వెనుకనుండినను

లాభజయకరుడగునని తాత్పర్యము॥

[౧౮౦] మూ॥ షష్ఠ్యాదిష్వనమీచ దుఃఖభయదే ప్రాచీం ప్రయాతుస్త
యోరానంతర్యతిథీషు బేరకకుభం త్వాగ్నేయకాష్ఠాంతయోః। ఆనంతర్యది
నేతయోః పరదినే రక్షోదిశం పంచమీ రాకా వాయుదిశం చతుర్దశదినం ష
ష్ఠీదిశం వారుణీమ్॥౧౮౧॥ యామ్యామావస్యకృత్త్రయోదశదినం స్యాత్స
ప్తమీ త్వష్టమీ దర్శశ్చైశదిశం ప్రయాణసమయే హ్యేషా స్థిరా యోగినీ। పా
దోనం ఘటికాచతుష్టయమితా ప్రాగాదిషష్ఠాంతగా స్యాదేషా చరయోగినీని
ధనకృచ్ఛానూదయాన్నిత్యశః॥ వ్యా॥ అథ ద్వాభ్యాం స్థిరచరయోగిన్యోః ఫల
మాహ॥ షష్ఠ్యాదిరితి॥ యామ్యామితి చ॥ షష్ఠ్యాదిః ప్రతిపత్తు నవమీ చేత్యై ప్రాచీం
ప్రయాతుః దుఃఖభయదే భవతః, ఏవం చతయోః ప్రతిపన్నవమ్యోః ఆనంతర్య
తిథిక్రమాత్తు ద్వితీయదశమ్యాః కుబేరకకుభం కుబేరస్య కకుభముదీచీం దిశమి
త్యర్థః॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠా ఇత్యమరః, ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే త
యోర్ద్వితీయదశమ్యోరానంతర్యది నేతృతీయైకాదశ్యా ఆగ్నేయకాష్ఠాం ఆ
గ్నేయదిశం ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే తృతీయైకాదశ్యోః పరదినే చ
తుర్థీ*ద్వాదశ్యా రక్షోదిశం నైరృతీదిశం ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయ
దే పంచమీ ప్రసిద్ధా రాకా పౌర్ణమాసీ చేత్యేతే దినే వాయుదిశం వాయవ్యాం
ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే, చతుర్దశదినం చతుర్దశీ షష్ఠీదినం చే
త్యేతే వారుణీం వరుణస్యేమాం దిశం॥ తస్యేదమిత్యణ్ టిడ్ఢాణఞిత్యాది నాఙీప్
ప్రతీచీం దిశం యాతుర్దుఃఖభయదే స్యాతామితి సర్వత్రానుషంగః త్రయోద
శదినం త్రయోదశీ సప్తమీ చ యామ్యాం దక్షిణదిక్ప్రయాతుః ఆమయకృత్తు
రోగకృత్త్వాత్స్యాత్తు అష్టమీ దర్శశ్చ ఈశదిశం ఈశాన్యాం దిశి యాతుః ఆమ
యకృద్రోగకృత్స్యాత్తు, ప్రయాణసమయే ఏషైషా స్థిరా యోగినీ॥ అథ చర
యోగినీమాహ॥ నిత్యశః ప్రతిదినం భానూదయాత్సూర్యోదయాదారభ్య
చరయోగినీ పాదోనఘటికాచతుష్టయమితా సతీ ప్రాగాదిషష్ఠాంతగా, అ
యమాశయః సూర్యోదయానంతరం పాదోనఘటికాచతుష్టయం ప్రాచ్యాం
తత్తత్తావత్కాలమేవ తస్యాః షష్ఠ్యాం వాయవ్యాం తతస్తస్యాః షష్ఠ్యాం దక్షిణ
స్యాం తతః తస్యాః షష్ఠ్యామైశాన్యాం తతః తస్యాః షష్ఠ్యాం ప్రతీచ్యాం తతస్త
స్యాః షష్ఠ్యాం ఆగ్నేయ్యాం తతస్తస్యాః షష్ఠ్యాముదీచ్యాం తతస్తస్యాః షష్ఠ్యాం
నైరృత్యాం ఏషా చరయోగినీ సంచరతీతి, అభిముఖం యాతుః నిధనకృ
ద్భవతీతి సర్వమవధాతవ్యం॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచే స్థిరచరయోగినులకు ఫల
ము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పాడ్యమి నవమి లు తూర్పు దిక్కు నను విడియు దశమ

లుత్తరమునను తదియ ఏకాదశులాగ్నేయదిక్కునను చతుర్థీద్వాదశులు నైఋతిదిక్కునను పంచమిపున్నములు వాయవ్యదిక్కునను చతుర్దశీషష్ఠులు పశ్చిమదిక్కునను త్రయోదశీసప్తములు దక్షిణంబునను, అమావాస్యాష్టమలీశాన్యదిక్కునను స్థిరయోగినియుండుగాన నీదివసములందీదిక్కులకు బైనము పోవువారలకు దుఃఖభయములుగలుగుననియును, చరయోగిని ప్రతిదినమందు సూర్యోదయప్రభృతి సూర్యాస్తమయపర్యంతము తూర్పున 3½ గడియలును వాయవ్యమున 3½ గడియలును దక్షిణంబున 3½ గడియలీశాన్యంబున 3½ గడియలును దీనికి కారవదగు పశ్చిమంబున దానికారవదైన నాగ్నేయంబునను దానికారవదగు నుత్తరంబున నాయుత్తరమున కారవదగు నైఋతిదిక్కునందును చరయోగినియిట్లు సంచరించుచుండును గాన నీయోగినికభిముఖముగ బైనముపోయి రేని మరణముగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౮-౨) మా॥ విఘ్నశ్శ్చతుర్దశీచ నవమీసప్తష్టమీద్వాదశీనాగాస్తత్వచతుర్దశాంక మనుదిజ్నాడ్యః క్రమాద్రోగదాః। సంఖ్యోద్ధార ఘటికాశ్శుభాశ్చ తిథయః పక్షరంధ్రాభిధాః మాసాద్యంతె దినద్వయంతు మృతికృత్సర్వేషు కర్మస్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రేషు వర్జ్యకాలమాహ॥ విఘ్నశ్శ్చేతి॥ విఘ్నశ్శ్చతుర్థీ చతుర్దశీచ నవమీ అష్టమీద్వాదశీ చ ఏతాః ప్రసిద్ధాః ఏతాసు నాగాస్తత్వచతుర్దశాంకమనుదిజ్నాడ్యః క్రమాద్రోగదాః చతుర్థ్యాం నాగాః అష్టౌ చతుర్దశ్యాం తత్వ పంచవింశతిః నవమ్యాం చతుర్దశ షష్ట్యాం అంకః నవ అష్టమ్యాం మను చతుర్దశ ద్వాదశ్యాం దిక్ దశ ఏతత్సంఖ్యాకా నాడ్యః ఘటికాస్త్యాజ్యా ఇత్యాశయః- సంఖ్యోద్ధారాదుక్తం సంఖ్యోద్ధార ఘటికాః శుభాః పక్షరంధ్రాఖ్యః విఘ్నశాదితిథయః పక్షరంధ్రాభిధాః పక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞికాః పక్షే పక్షే చక్షణాః మాసాద్యంతె దినద్వయం మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ అంతదినం అమావాస్యా తయోః ద్వయం సర్వేషు కర్మసు శుభకర్మసు మృతికృత్॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రములయందు వర్జకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చతుర్థియందు మొదటి ౮ గడియలును చతుర్దశియందు ౨౫ గడియలును- నవమియందు ౯ గడియలును షష్ఠియందు ౯ గడియలును అష్టమియందు ౧౪ గడియలును- ద్వాదశియందు ౧౦ గడియలు- నశుభకరములుగాన శుభకార్యములవిషయమైయీదినములయందీ గడియలు నిషేధింపదగినదనియు నీయాఱుదివసములయందు మిగత గడియలు శుభకరంబులనియు నీ చెప్పబడిన విఘ్నశాదిషట్తిథులు ప్రతిపక్షమందును పక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞ గలవనియును- శుక్లపాడ్యమి- అమావాస్య- ఈరెండుదివసములు సర్వశుభకర్మలవి

షయమైనమృత్యుప్రదములుగానసర్వదానింద్యములనియునభిప్రాయము॥ *

[౧౮౩]మూ॥ శాక్రేసప్తనవేశ్వరేదశయమేపూర్వాత్రయేషోడశత్వాష్ట్రే పంచదశానలేనవదశద్వావింశతిః పైత్ర్యభే, స్వాతౌద్వాదశసార్పభేనవదశాప్యైంద్రాగ్నిభేతారకాస్త్వేతాయాతృభయార్తిదాఅథశుభాస్సంఖ్యోక్తరం నాడికాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథగమననిషిద్ధనక్షత్రేషువర్జ్యకాలమాహ॥ శాక్ర ఇతి॥ శాక్రేజ్యేష్ఠాయాంసప్త- ఈశ్వరేఆర్ద్రాయాంనవయమేభరణ్యాందశ- పూర్వాత్రయే- పూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢా- పూర్వాభాద్రాసుషోడశ- త్వాష్ట్రే చిత్రాయాంపంచదశ॥ అనలేకృత్తికాయాంనవదశ ఏకోనవింశతిః పైత్ర్యభేమఘాయాంద్వావింశతిః-స్వాతౌదశ-సార్పభేఆశ్లేషాయాంనవదశ ఏకోనవింశతిః-ఇంద్రాగ్నిభేవిశాఖాయాంతారకాఃసప్తవింశతిఃఏతాఃనాడికాః-ఘటికాః-యాతృభయార్తిదాఃఅథసంఖ్యోక్తరానాడికాః నిషిద్ధనక్షత్రేషూక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికాశుభప్రదాః॥ అ॥ గమననిషిద్ధనక్షత్రములయందువర్జ్యకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జ్యేష్ఠానక్షత్రమందు౭ ఆర్ద్రయందు౯భరణియందు౧౦ పూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢపూర్వాభాద్రలయందు౧౬చిత్తయందు౧౫కృత్తికయందు౧౯మఖయందు౨౨స్వాతియందు౧౦ ఆశ్లేషయందు౧౯విశాఖయందు౨౭ ఈక్రమంబుననీనక్షత్రములయందీగడియలుప్రయాణవిషయమైదుఃఖభయప్రదమనియునుక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికలుశ్రేష్టతమనులనియునభిప్రాయములనితాత్పర్యము॥ *

[౧౮౪]మూ॥ దధ్యాజ్యాన్నయవాంబుమాషచణకక్షౌద్రేక్షుపిష్టార్ద్రకక్షీరివ్యంజనముద్గపాయసతిలాభుక్తిర్దినాద్యాదితః॥ తక్రంపాయసకాంచికేవథపయోదుగ్ధంతిలాన్నంక్రమాద్వారాద్యంశుమతః ప్రయాతృసుఖకృత్సానారభుక్తింభవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ దినభుక్తివారభుక్తిస్వరూపమాహ॥ దధీతి॥ దినాద్యాదితఃప్రతిపత్ప్రభృతిపూర్ణిమాసహితదర్శాంతషోడశదినేషు దధ్యాజ్యాన్నయవాంబుమాషచణకక్షౌద్రేక్షుపిష్టార్ద్రకక్షీరవ్యంజన ముద్గపాయసతిలాఃయేపదార్థాఃతేషాంక్రమాత్ భుక్తిర్భోజనం దినభుక్తిరిత్యుచ్యతే అంశుమతోనారాదిభానువాసరప్రభృతి సప్తవారేషుక్రమాత్ తక్రంపాయసకాంజీకేపాయసంచకాంచికంచపాయసంప్రసిద్ధం కాంచికంధాన్యామ్లంఆంధ్రభాషాయాంకలిఇత్యుచ్యతే॥ ని॥ ఆవంతిసోమధాన్యామ్లకుంజలాని చకాంచికఇత్యమరః-దధిపయః- దుగ్ధం-తిలాన్నం- ఏతేషాంయాభుక్తిఃప్రయాతుసుఖకృద్భవేత్-భానువారేతక్రంపీత్వాగమ్యతేచేత్ - యాత్రాసుఖకృత్స్యాదితిగమ్యతేఏవం దినభుక్తిస్తేవ్యాఖ్యాం - ఇయమేవవారభుక్తిః

త్యుచ్యతే- నన్వేవంవారభుక్త్యవచరితార్థత్వాద్దినభుక్త్యుపన్యాసోనిర
ర్థకఇతిచేన్న దినోక్తవారోక్తపదార్థద్వయంభుక్త్వాగంతవ్యమిత్యాశ
యాత్ ఏవమేవభుక్తిర్వక్ష్యమాణనక్షత్రభుక్తిస్థితిష్వపివ్యాఖ్యేయం॥ ఆ॥దినవార
భుక్తులస్వరూపమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పైనముపోవువారలుపాడ్యమి
మొదలుపున్నమఅమావాస్యతోగూడ౧౬దినములయందును, పెరుగు-నె
య్యి-అన్నము-గోధుమలు-ఉదకము-మినుములు-సెనగలు-తక్రము- చె
రకు-పిష్టము-అగ్రకము-పాలు-వ్యంజనము-పెసలు-పాయసము- నువ్వు
లు-ఈ౧౬పదార్థములను క్రమంబుగానొక్కొక్క-దినమునం దొక్కొ
క్క-పదార్థమునుభుజించిపైనముపోవలయుననియును, తక్రము- పాయస
ము-కలి-పెరుగు-పాలు-దుగ్ధము-తిలాన్న మీసప్తవిధపదార్థములనుభాను
వారప్రభృతిస్థిరవారమువరకునొక్కొక్క-వారము దొక్కొక్క- పదార్థ
మునుభుజింపవలయుననియునీభుక్తినివారభుక్తినిన్ని చెప్పుటవలన దినవారభు
క్తిప్రతిపాదకపదార్థద్వయమునుభుజించిపైనముపోయిరేని సుఖసంతతుల
గుదురని తాత్పర్యము॥ *

[౧౮౫] మూ॥ కుల్మాషాస్తిలతండులాదధిఘృతందుగ్ధంచమార్గామి
షంతత్సారంఘృతపాయసంచపృథుకామాంసంమృగేణ్యామథ। శాకంపై
ష్టికమోదనంబహువిధం ధాత్రీఫలంమంటపం పిష్టాన్నంకదళీఫలంశశశిరో
మాంసంకుళుత్థౌదనం॥ (౧౮౬)నైవారంకృసరౌదనంఝషయుతంచాన్నం
సముద్గౌదనంశాల్యన్నంచయవాన్నమిష్టమశనందస్రాదిభుక్తిః క్రమాత్।
సాజ్యాన్నంకృసరాన్నమాదిదివసేస్రాగాదిభుక్త్యావ్రజేసత్వన్నంఘృత
పాయసంచగమనేదిగ్భుక్తిరేషాక్రమాత్॥ వ్యా॥అ॥ శ్లోకద్వయేననక్షత్రభు
క్తిందిగ్భుక్తించవర్ణయతి॥కుల్మాషాఇతి॥నైవారమితిచ॥కుల్మాషాశ్చణకాః॥
ని॥స్యాద్యావకస్తుకుల్మాషశ్చణకోహరిమంథకఇత్యమరః-తిలాః-తండులాః-
దధిఘృతం-ఆజ్యం- దుగ్ధం-క్షీరంమార్గామిషంమృగసంబంధిమార్గంత
చ్చయత్ ఆమిషంమృగమాంసంతత్సారంమృగమాంససారం-ఘృతపాయ
సంఘృతసహితక్షీరాన్నం-పృథుకాఃమృగేణ్యాఏణిమృగస్య,రాజిసంతాది
షుపరమితిమృగశబ్దస్యపూర్వనిపాతఃతస్యమాంసం-మధు- శాకంచసిద్ధం
పైష్టికంమల్ల్యావిశేషః ఓదనంబహువిధంకృసరాన్నమితియావత్ ధాత్రీఫ
లంఆమలకం॥ని॥ధాత్రీస్యాదుపరాతాపిశివాతిరవ్యామలక్యేత్యమరః- మంట
పభక్ష్యవిశేషఃపిష్టాన్నంకదళీఫలంశశశిరోమాంసం-కుళుత్థౌదనంనైవారం
నీవారాన్నంకృసరాదనం, ఝషయుతంమత్స్యసహితమన్నం సముద్గౌత

నంముద్గసహితాన్నం-శాల్యన్నంశాలయోవ్రీహివిశేషాః తేషామన్నంయ
వాన్నమితి, ఇష్టమశనందస్రాదిభుక్తిఃఅశ్వినీప్రభృతిఅభిజిత్సహితాష్టా వింశ
తీనక్షత్రాణాంభుక్తిఃక్రమాత్ జ్ఞేయాఅశ్విన్యాంగంతుమిచ్ఛుః కుల్మాషా
న్భుక్త్వాగచ్ఛతిచేదిష్టసిద్ధిర్భవేత్ ఏవమష్టావింశతినక్షత్రాణాముక్తరీత్యా
వగంతవ్యంఅథదిగ్భుక్తిమాహ॥ సాజ్యాన్నంఘృతప్లుతాన్నంకృసరాన్నంచి
త్రాన్నమితిప్రసిద్ధం-మత్స్యాన్నంమత్స్యసహితాన్నంఘృతపాయసాన్నం
ఘృతసంయుక్తక్షీరాన్నంఆదిదివసేప్రయాణప్రథమదివసే భుక్త్వావ్రజేత్
ప్రాగ్దిగ్గమనవేళాయాంసాజ్యాన్నం-దక్షిణేకృసరాన్నం- పశ్చిమేమత్స్యా
న్నంఉదగ్దిగ్గమనే ఘృతపాయసాన్నం భుక్త్వావ్రజేదిత్యాశయః గమనేప్ర
యాణవిషయేఏషాభుక్తిరాదరణీయా॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేతనక్షత్రదిగ్భ
క్తులజెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ సెనగలు-నువ్వులు-బియ్యము-పెరుగు- నెయ్యి-
పాలు,మృగమాంసము-మృంగమాంససారము,ఘృతసహితక్షీరాన్నము-
అటుకులు-లేడిమాంసము-శాకము-పైష్టికమనుమద్యవిశేషము-అన్నము,
చిత్రాన్నము-ఉసిరికపండు,అరటిపండ్లు- కుందేటిశిరోమాంసము- ఉలవల
తోగలిపినయన్నము,నీవాన్నము, కృసరాన్నము, మత్స్యసహితాన్నము,
పెసలపప్పన్నము,పిషాణబియ్యమన్నము, ఈ౨౮పదార్థములశ్విన్యాది ౨౮
నక్షత్రమునందొక్కొక్కనక్షత్రమునం దొక్కొక్కపదార్థమును భుజిం
చిపైనముపోయినేనిఇష్టసిద్ధిగలుగుననితూర్పుదిక్కునకుపైనముపోవువారా
జ్యసహితాన్నముదక్షిణమునకుబోవుసమయమునగృసరాన్నము, పశ్చిమ
మునకుబోవుసమయమునమత్స్యాన్నమునుఉదగ్దిగ్గమనసమయమున ఘృ
తసహితక్షీరాన్నమును,ప్రయాణదివసమునకుబూర్వదినమంచుభోజనము
చేసిపోవలయును, ప్రయాణవిషయమైనయుక్తనక్షత్రభుక్తియునుదిగ్భుక్తియు
సుమిక్కిలియావశ్యకమగుననుట॥ *

[౧౮౭]మూ॥ షష్టిఘ్నంగతధిష్ణ్యమిందుఘటికాస్సంయుజ్యరాశింపున
ర్వేదఘ్నంశరసాగరాప్తమినతోభంక్త్వాథలబ్ధంక్రమాత్ । మేషాదౌతు
గృహేగృహేశశభృతోజ్ఞేయాఅవస్థాద్విషడ్దస్రాదిష్వథపాదయుక్తఘటి
కాశ్చైకాదశైకాదశ॥ వ్యా॥ అ॥ అథచంద్రద్వాదశావస్థాప్రకారద్వయమా
హ॥ షష్టిఘ్నమితి॥ గతధిష్ణ్యంఅశ్విన్యాదిప్రకృతనక్షత్రాంతానిగతధిష్ణ్యాని
తేషాంసంఘఃవిద్ధిష్ణ్యంషష్టిఘ్నంషష్ట్యాసంగుణితం కృత్వాతత్రఇందుఘటి
కాఃవర్తమాననక్షత్రఘటికాస్సంయుజ్యరాశిఃకార్యఃతంరాశిం పునర్వేద
ఘ్నంచతుర్గుణితంకృత్వాశరసాగరాంతంచచత్వారింశద్విభక్తం కుర్యాత్

అథానంతరంవిభాగతః యల్లబ్ధం పునఃతేనతః ద్వాదశభిః భక్త్వావిభజ్య తల్ల
బ్ధం-మేషాదాగృహేగృహే మేషప్రభృతిరాశౌక్రమాత్ శశభృతః చంద్ర
స్యద్విషట్ ద్వాదశసంఖ్యాకాఅవస్థాజ్ఞాతవ్యాఇత్యేకః, పక్షః॥ పక్షాంతర
మాహ॥అథవాదస్రాదిష్వశ్విన్యాదిషుఏకైకావస్థాయాః పాదయుక్తఘటికాః
సపాదఘటికాఃఏకదశైకాదశేతిస్థూలప్రకారోన్యఃసుమతుప్రతిభాతిచంద్రో
యదారాశింప్రవిష్టోభవతి తదారభ్య సపాదైకాదశఘటికాః ప్రత్యవస్థా
యాఃజ్ఞాతవ్యాః ఇతిసులభతరః అశ్విన్యాదిగతనక్షత్రాణిషష్ట్యాసంగుణ్యాతే
షువర్తమానఘటికాఃసంయుజ్యపంచత్రింశోత్తరశతేనవిభజ్యతేచేత్ -శే
షంసపాదైకాదశఘటికాఃక్రమేణఏకైకావస్థాయాంజ్ఞాతవ్యా ఇతి సులభత
రోపాయఇతిదిక్॥అ॥గ్రంథకర్తకిష్టానుసారముగజంద్రద్వాదశావస్థల ని
ర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥జనులుప్రయాణముపోవునక్షత్రమువరకు
నశ్విన్యాదిగతనక్షత్రములను ౬౦టఎచ్చగుణించి ఈగుణకములో నిత్యనక్ష
త్రములోప్రయాణకాలమువరకుగతించినగడియలసుగూడ జేర్చి యొకరా
శిచేసిదానిరటగుణించి౧౩౫దుచేభాగహరింపగా శేషించినగడియల జంద్రో
దయరాశి మొదలుకొనిపరశ్లోకమంచుజెప్పబోయెడిద్వాదశావస్థలకొక్కొ
క్కయవస్థకు ౧౧గడియలుచొప్పునభాగహరించియెన్నియవస్థలకుసంఖ్యావ
చ్చునోయాయవస్థలకునవస్థారూపఫలమునుజూచుకొనవలయునని కాలామృ
తకారులయభిప్రాయము॥ *

[౧౮౮] మూ॥సూక్ష్మస్థూలమితిద్వయోఃప్రవసనం నాశంమృతాఖ్యం
జయంహాస్యంక్రీడితనామకంప్రియరతింసుప్తించభుక్తింజ్వరం। కంపంసుస్థిర
తాం స్వనామసదృశంచేందోరవస్థాఫలంయాత్రాయుద్ధవివాహవాస్తుజన
నక్షేత్రప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥అ॥అథచంద్రద్వాదశావస్థానాంనామనిరూపణ
ద్వారాతదనురూపఫలమాహ॥సూక్ష్మమితిఃసూక్ష్మంస్థూలమితిద్వయోఃప
క్షయోఃప్రవసన-నాశ,మృతాఖ్యజయ-హాస్య, క్రీడిత-ప్రియరతి,సుప్తి, భు
క్తిజ్వర-కంపసుస్థిరతాఇతిచంద్రస్యద్వాదశావస్థానాంనామానిభవంతి-స్వ
నామసదృశంతత్తన్నామానురూపమిందోశ్చంద్రస్య - అవస్థానాంఫలం
యాత్రాయుద్ధవివాహవాస్తుజననక్షేత్రప్రవేశాదిషు, యాత్రాప్రయాణం
యుద్ధంరాజ్ఞామన్యోన్యకలహః,వాస్తుగృహనిర్మాణాదివివాహః ప్రసిద్ధఃజన
నంపుత్రజన్మక్షేత్రంకృషికర్మ,ప్రవేశఃనూతనగృహప్రవేశః ఏతేషుద్రష్టవ్య
మితి శేషః॥అ॥చంద్రద్వాదశావస్థలకునామనిరూపణచేసినామానురూపఫల
ములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥స్థూలమునూక్ష్మమనెడుద్వివిధపక్షములద్వార

శావస్థలకు, ప్రవసనమునాశము, మృతాఖ్యముజయము, హాస్యము, క్రీడితము ప్రియరతి, సుక్తి, భుక్తి, జ్వరముకంపము-సుస్థిరతయనెడుద్వాదశవిధనామం బులుఁయును, చంద్రద్వాదశావస్థలయొక్క నామానురూపఫలంబనియును, ప్రయాణ, యుద్ధవివాహ, గృహారంభ, పుత్రజన్మకృషికర్మ, నూతనగృహప్రవేశాదులయందీ ద్వాదశావస్థానురూప ఫలవిచార మావశ్యకమనియును తాత్పర్యము॥ *

(౧౮౯)మూ॥ అర్కాక్రాంతభతస్తృతీయనవమేచాతుర్థభంపంచమం చైతద్ధిష్ణ్యచతుష్టయంతుఖచరోనామాభవేత్తత్ఫలం। సీమంతేసువనేప్రతేశిశుహారంనిస్తండులత్వంకృషౌ వైధవ్యంకరపీడనేచగమనేకుర్యాత్ప్రయాతుర్వధమ్॥వ్యా॥అ॥ఖచరయోగఫలమాహ॥ అర్కేతి॥అర్కాక్రాంతభతః సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రాత్, తృతీయనవమే, చాతుర్థభం చతుర్థనక్షత్రం పంచమంపంచమనక్షత్రం చేతిచతుష్టయం, ఖచరోనామఖచరాఖ్యోయోగోభవేత్, అయంఖచరయోగః సీమంతేప్రసిద్ధేసువనేపుంసువనే ప్రతేఉపనయనేచ, శిశుహారంశిశుహరణరూపంతత్ఫలంకృషౌహలకర్మణి-నిస్తండులత్వం ధాన్యాభావం- కరపీడనేవివాహే వైధవ్యంగమనేప్రయాణే ప్రయాతుఃవధం చక్రమాతుక-ర్యాద్దద్యాదితిసర్వత్రాథ్యాహార్యః॥ అ॥ఖచరయోగఫలము నుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥కార్యస్థితనక్షత్రమునకు 3-౪-౫-౯ నక్షత్రములీరనక్షత్రములుఖచరాఖ్యయోగమనియునీఖచరయోగముఃపుంసవనసీమంత-ఉపనయనములవిషయమైశిశుహరణరూపఫలమును-వ్యవసాయవిషయమైధాన్యాభావమునువివాహమందువైధవ్యమునుప్రయాణవిషయమై పైనముబోవువానికిమరణమునీక్రమంబుగగలుగజేయునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౯౦)మూ॥ కార్యాధిష్ఠితతారకాదిగణయేచ్చాతుర్థభంఘాతదం స్యాదేకాదశభంప్రభంగదమిదం చాష్టాదశంమృత్యుదమ్।కతుర్దస్యాద్దథ పంచవింశమపిభం హానిప్రదంకర్మణినామ్నైతద్భచతుష్టయంతుగమనే పాణిగ్రహాదిష్వపి॥వ్యా॥అ॥అథకర్మణేఫలమాహ॥ కార్యేతి ॥ కార్యాధిష్ఠితతారకాది కార్యస్థితనక్షత్రమారభ్య-గణయేత్ చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంత మితిశేషః, ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంచాతుర్థభం కార్యస్థిత నక్షత్రాచ్చతుర్థనక్షత్రంఘాతదంనామఏకాదశభం కార్యస్థితనక్షత్రా దేకాదశనక్షత్రం-ప్రభంగదం-అష్టాదశం కార్యస్థితనక్షత్రాదష్టాదశనక్షత్రం - మృత్యుదంపంచవింశంభమపి కార్యస్థితనక్షత్రాత్పంచవింశనక్షత్రంచహానిదం-ఏతత్ కర్మణినామకర్మణిసంజ్ఞికంభచతుష్టయం ఉక్తనక్షత్రచతుష్టయం క

తృణాగమనేపాణిగ్రహాదిష్వపి వివాహాదిశుభకర్మసు చ తత్తత్ఫలంస్యాత్-
సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చతుర్థైకాదశాష్టాదశపంచవింశతినక్షత్రేషుశుభకర్మ
నకుర్యాదిత్యాశయః॥ అ॥ కర్మణీఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యస్థితన
క్షత్రము మొదలుచంద్రస్థితనక్షత్రమువఱకుగణనచేయగా-సూర్యస్థితనక్షత్ర
మునకునాలవనక్షత్రముఘాతదమనియు-పదనకొండవనక్షత్రముభంగదమ
నియుపదునెనిమిదవనక్షత్రముమృత్యుప్రదమనియుఇరువదైయైదవనక్షత్రము
హానిదమనియు- ఈచెప్పబడిననాలుగునక్షత్రములుకర్మణీయనుసంజ్ఞగలవ
నియునిద్రప్రయాణవివాహాదిశుభకర్మలవిషయమై-ఉక్తఫలంబులగ్రమంబు
గనిచ్చునుగాననీనక్షత్రచతుష్టయమందు నేశుభకార్యములును జేయఁగూడద
నితాత్పర్యము॥ *

(౧౯౧) మూ॥ యన్నామప్రథమాక్షరస్వరముఖాత్ జ్ఞేయాఅకారాదయో బాలోయౌవనరాజ్యవృద్ధమృతయస్స్వస్వాదిపంచాభిదాః క్లిప్తాదృష్టి రకారఏవగదితో దైవ స్త్రీకారోథ వేత్ర్పౌఢాఖ్యా దిరుకారఏవముభయో రేకారఓకారకే॥ వ్యా॥ అ॥ సర్వచక్రోక్తబాల్యాదిస్వరవివేకమాహ॥ యది తి॥ యస్యనామ్నిప్రథమాక్షరేయఃస్వరతన్ముఖాత్తదాదితః-అకారాదయః అకారఇకారఉకారఏకారఓకారాః జ్ఞేయాః జ్ఞాతవ్యాః ఏతేపంచస్వరాస్స్వ స్వాదిబాల్యయౌవనరాజ్యవృద్ధమృతియఇతిపంచాభిధాఃపంచసంఖ్యాభవం తియథాఅకారాదినామ్నః పుంసః అకారోబాలస్వరః ఇకారఃకుమారస్వరః ఉ కారోరాజ్యస్వరః ఏకారోవృద్ధస్వరః ఓకారోమృతిస్వరః ఇకారాదినామ్నః పుంసఇకారోబాలః ఉకారోయువా ఏకారోరాజ్యః- ఓకారోవృద్ధః- అకారో మృతిః-ఉకారాదినామ్నః పుంసః ఉకారోబాలః ఏకారోయౌవనః- ఓకారో రాజ్యః అకారోవృద్ధః ఇకారోమృతిః ఏకారాదినామ్నః పుంసః ఏకారోబాలః ఓకారోయౌవనః-అకారోరాజ్యః ఇకారోవృద్ధః ఉకారోమృతిః- ఓకారాది నామ్నః పుంసః ఓకారోబాలః అకారోయౌవనః ఇకారోరాజ్యః ఉకారోవృ ద్ధః-ఏకారోమృతిః- అకారయేవసృష్టిః బాలాఖ్యాక్లిప్తాసిద్ధాఇకారోదైవః యౌవనాఖ్యోగదితః ఉక్తః ఉకారో ప్రౌఢాఖ్యేఏవభవేతామితిసూక్ష్మదృశా వగంతవ్యంవిస్తరస్తుస్వరోదయేద్రష్టవ్యః విస్తరభయాన్నేహాలిఖ్యతే॥ అ॥ స్వరచక్రమందుజెప్పబడినబాలాదిస్వరవివేకమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అ కార-ఇకార-ఉకార-ఏకార-ఓకారములనుపంచస్వరములలో నేస్వరము నామధేయప్రథమాక్షరమందుగలదో ఆస్వరము మొదలైదుస్వరములకు బాల్యయౌవనరాజ్యవృద్ధ-మృతులనుపంచవిధనామంబులువిమొట్లనగా అ

కారాదినామంబుగలపురుషునికి అకారము బాలస్వరము ఇకారముకుమార స్వరము-ఉకారము రాజస్వరముఏకారమువృద్ధస్వరము ఓకారముమృతిస్వరము ఇకారాదినామంబుగలపురుషునికి ఇకారముబాలస్వరము ఉకారము యవ్వనస్వరము ఇత్తెఱంగునమిగిలినస్వరంబులకుస్వస్వాదిగా బాలాదిస్వర వివేకముఁనెఱుంగవలయుననియ అకారాదిపంచస్వరములకుస్వస్వాదిగాదృష్టిదైవ్రశౌఢ-ప్రౌఢ-ప్రౌఢలనుపంచవిధావస్థలుగలవువానివిషయమీగ్రంథ మందుసూక్ష్మముగఁజెప్పబడియున్నవిగానస్పష్టముగ తెలుసుకొన నిచ్ఛయించువారుస్వరోదయమనుగ్రంథమునఁదెలుసుకొనవచ్చుననుట॥ *

[౧౯౨] మూ॥అల్పార్థాధికలాభహానిమరణంకుర్యుస్స్వబాలాదయః పంచద్వ్యృతుర్కపంచపంచభగణాదస్రాదినందాద్యపి। వారాఃపంచవిధాః స్యురర్కకుజయోశ్చంద్రజ్ఞయోర్వాక్పతేశ్శుక్రస్యార్కసుతస్య పంచసమయాస్స్యుః ప్రాతరాద్యస్స్వరాః॥ వ్యా॥అ॥తత్ఫలతారకాతిథివారకాలాదీనాంబాలాదిస్వరూపమాహ॥అల్పేతి॥స్వబాలాదయఃస్వరాః - క్రమాత్ అల్పార్థాధికలాభహానిమరణమితిఫలాని కుర్యుఃయథా బాలస్వరః అల్పంస్వల్పలాభంయవ్వనస్వరః అర్థాధికంఅర్థేనఅధికంఅధికార్థలాభ మితి యావత్ -రాజ్యస్వరోలాభంఫలప్రాప్తింవృద్ధస్వరోహానింమృతిస్వరోమరణంకుర్యాదిత్యాశయఃపంచద్వ్యృతుర్కఋతవఃషట్ పునఃఋతవఃషట్ -పునఃపంచ-పునరపిపంచభగణాఃనక్షత్రగణాఃదస్రాదిఅశ్విన్యాదితః బాలాదయోభవంతిఅథవా-అశ్విన్యాదిపంచకం అకారస్యబాలస్వరం ఆర్ద్రాదిషట్కంయవ్వనాఖ్యంఉత్తరాదిషట్కంరాజ్యంజ్యేష్ఠాదిపంచకంవృద్ధాఖ్యం-ధనిష్ఠాదిపంచకంమృతాఖ్యంఇకారస్యఆర్ద్రాదిషట్కంబాలాఖ్యంఉత్తరాదిషట్కంయవ్వనాఖ్యం జ్యేష్ఠాదిపంచకంరాజ్యాఖ్యం- ధనిష్ఠాదిపంచకం వృద్ధాఖ్యంఅశ్విన్యాదిపంచకంమృతాఖ్యం,ఉకారస్యఉత్తరాదిషట్కం.బాలాఖ్యం-ఏవమన్యత్రోహ్యం-మాచూహ్యంనందాద్యపినందాదిపంచతిథయః అకారాదీనాంక్రమాద్బాలాదయోభవంతిఅకారస్యనందతిథిఃబాలాఖ్యాః భద్రాయవనాఖ్యాః-జయారాజ్యాఖ్యారిక్తతిథిఃవృద్ధాఖ్యాః-పూర్ణాతిథిః-మృతాఖ్యాఃఇకారస్యభద్రాదిపంచతిథయోబాలాదయోభవంతిఉకారస్యజయాదిపంచతిథయఃబాలాదయోభవంతి- ఏకారస్యరిక్తాదిపంచతిథయః - ఓకారస్య పూర్ణాదిపంచతిథయః క్రమేణబాలాదయోభవంతి వారాః పంచవిధాస్స్యుఃయథార్కకుజయోరేకవిధఃచంద్రజ్ఞయోరేకవిధఃవాక్పతేర్గురోరేకవిధః-శుక్రస్యైకవిధఃఅర్కసుతస్యశనేరేకవిధః ఇత్యేతద్యుక్తంభవతి ఆ

కారస్యఆదిత్యభౌమవాసరౌబాలాఖ్యౌసోమబుధవాసరౌయౌవనాఖ్యౌగురువాసరోరాజ్యాఖ్యః-శుక్రవాసరోవృద్ధాఖ్యఃశనివాసరోమృతాఖ్యః - ఇకారస్యసోమబుధవాసరౌ బాలాఖ్యౌగురుర్యౌవనాఖ్యః శుక్రోరాజ్యాఖ్యః-శనిర్వృద్ధాఖ్యఃఆదిత్యభౌమౌమృతాఖ్యౌఏవముత్తరత్రాప్యూహ్యం,ప్రాతరాద్యాఃపంచసమయాఃకాలాఃబాలాదయోభవంతి- యథాఅకారస్యప్రాతఃకాలోబాలాఖ్యఃసంగమోయౌవనాఖ్యః- మధ్యాహ్నో రాజ్యాఖ్యః-అపరాహ్ణోవృద్ధాఖ్యః - సాయంతనకాలోమృతాఖ్యః- ఇకారస్యసంగమాదయోబాలాదయోభవంతి-ఉకారస్యమధ్యాహ్నాదిపంచకాలాఃబాలాదయః ఏకారస్యఅపరాహ్ణోదయఃఓకారస్యసాయంతనప్రాతస్సంగమ మధ్యాహ్నాపరాహ్ణాఃబాలాదయోభవంతిఏతేషాంఫలానిపూర్వోక్తానిదిక్ ॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమందుజెప్పబడియున్న బాలాదినామములకుఫలంబులునుతిథివారనక్షత్రకాలమునకుబాలాదిస్వరూపమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బాలాదిపంచస్వరములలోబాలస్వరముస్వల్పలాభమునుయౌవనస్వరముధనమును రాజ్యస్వరముఫలప్రాప్తిని-వృద్ధస్వరముహానినిమృతిస్వరముమరణమును- నక్షత్రముంబునగలుగజేయునని, అకారమునకునశ్విన్యాదిపంచకముబాలస్వరమనియు, ఆర్ద్రాదిషట్కముయవ్వనస్వరమనియు ఉత్తరాదిషట్కమురాజ్యస్వరమనియు జ్యేష్ఠాదిపంచకమువృద్ధస్వరమనియు, ధనిష్ఠాదిపంచకముమృతిస్వరమనియు,ఇకారమునకుఆర్ద్రాదిషట్కముబాలస్వరమనియు,ఉత్తరాదిషట్కముయవ్వనస్వరమనియు, శేషంబిత్తెఱంగునదెలుంగవలయును, అకారమునకుభానుఅంగారకవారములుబాలస్వరమనియు సోమ బుధవారములుయౌవనస్వరమనియు,గురువారమురాజ్యస్వరమనియు-శుక్రవారము వృద్ధస్వరమనియు,శనివారముమృతిస్వరమనియు,ఇకారమునకుసోమబుధవారములుబాలస్వరమనియు, ఉక్తశేషంబిత్తెఱంగుననూహ్యంబులనియు, అకారమునకుప్రాతఃకాలముబాలస్వరమనియు, మధ్యాహ్నకాలమురాజ్యస్వరమనియు,అపరాహ్ణకాలమువృద్ధస్వరమనియుమధ్యాహ్నకాలము మృతిస్వరమనియు,ఇకారమునకుసంగమకాలముబాలస్వరమనియు శేషంబిత్తెఱంగుననూహ్యంబనియుతాత్పర్యము॥

*

[౧౯౩] మూ॥ పస్త్వాదార్యవిశాఖమిత్రవరుణాహ్యాఖ్యాశ్చధర్మాభిధాః అర్థాఖ్యాస్త్వదితీంద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వాయవః। కామాఖ్యాఅభిజిద్భగాగ్నిదనుజాహిర్బుధ్న్యచిత్రేశ్వరాఃవిశ్వాప్యాంత్యకరార్యమేందువిధయోమోక్షాభిధాస్తారకాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథపంచభిశ్లోకైఃపంథారాహుచక్ర

వివక్షయాధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్రనిర్ణయమాహ॥ వస్వీతి॥ వస్వాద్యార్యవిశాఖమిత్రవరుణాహ్వయాభ్యాం, ధనిష్ఠాశ్వినీపుష్యవిశాఖానూరాధాశతభిషగాశ్లేషఇతిసప్తనక్షత్రాణిధర్మాభిధాఃధర్మనామధేయాఃఅదితీంద్రకాలపితృభగ్రీశాజపాద్వాయవః పునర్వసూజ్యేష్ఠాభరణీమఖాశ్రవణ పూర్వాభాద్రాస్వాత్యఇతిసప్తతారకాఃఅర్థాఖ్యాః అర్థనామధేయాః అభిజిద్భగాగ్నిదనుజాహిర్బుధ్న్యచిత్రేశ్వరాః అభిజిత్పూర్వఫల్గునీ కృత్తికామూలోత్తరాభాద్రాచిత్రార్ద్రాఇతిసప్తతారకాః కామాఖ్యాః, కామనామధేయాఃవిశ్వాప్యాంత్యకరార్యమేందువిధయఃఉత్తరాషాఢాపూర్వాషాఢారేవతీహస్తోత్తరఫల్గునీమృగశీర్షరోహిణ్యఇతిసప్తతారకాఃమోక్షాభిధాఃమోక్షాఖ్యాః॥ ని॥ ఆఖ్యాహ్వేఅభిధానంచనామధేయంచనామచేత్యమరః॥
అ॥ఐదుశ్లోకములచేతపంథారాహుచక్రవివక్షద్వారాధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్రనిర్ణయమునుచెప్పుచున్నాడు॥తా॥అశ్విని-ధనిష్ఠ-పుష్యమి- విశాఖ-అనూరాధ-శతభిషము-ఆశ్లేషఈ౭నక్షత్రములుధర్మనక్షత్రములనియును-పునర్వసు-జ్యేష్ఠ-భరణి-మఖ-శ్రవణము-పూర్వాభాద్ర-స్వాతీఈ౭న్నిఅర్థనక్షత్రములనియును-అభిజిత్తు-పూర్వఫల్గుని-కృత్తిక, మూల, ఉత్తరాభాద్ర,చిత్త,ఆర్ద్ర,ఈ౭ను, కామనక్షత్రములనియు,ఉత్తరాషాఢా, రేవతీ, హస్త,ఉత్తరఫల్గునీ,మృగశిర, రోహిణి,ఈ౭ను, మోక్షనక్షత్రములనియు తాత్పర్యము॥

*

(౧౫౪)మూ॥సూర్యేధర్మగతేతథాహిమకరేధర్మాదిసంస్థేక్రమాద్వాయీభంగమవాప్నుయాదథజయంక్రోధాదనర్థంజయం। స్థాయీయాద్విజయంసభంగవికలంతద్విగ్రహాంసంగరంభృత్యాజాండజసంగరేచగమనేసర్వత్రరాజ్ఞాంయది॥వ్యా॥ సూర్యేధర్మగతేపూర్వోక్తధనిష్ఠాదినక్షత్రసప్తకేగతేసతితథాహిమకరేచంద్రే ధర్మాదిసంస్థేధర్మార్థకామమోక్షనక్షత్రేషుస్థితేసతియాయీక్రమాత్ భంగం-జయం-క్రోధానర్థం- జయంఅవాప్నుయాత్ -స్థాయీతువిజయంసభంగవికలం-తద్విగ్రహాంసంగరమియాత్ప్రాప్నుయాత్ -తేనాయమర్థస్సంపన్నఃసూర్యేధర్మగతే-చంద్రేపిధర్మగతేసతియాయినోభంగఃచంద్రేఅర్థగతేసతివిజయః చంద్రేకామాఖ్యగతేపరాజయఃచంద్రేమోక్షగతేస్థాయినోయుద్ధంచేతి- భృత్యాజాండజసంకరేభృత్యయోః-భటయోః-అజయోః-మేషయోః-అండజయోః-కుక్కుటయోశ్చసంగరేయుద్ధేరాజ్ఞాంయుధిచ-గమనేప్రయాణేచసర్వత్రసర్వదా- ఇదంవిచారణీయమితిశేషః॥ తా॥సూర్యచంద్రులిరువురుపూర్వశ్లోకోక్తధర్మనక్షత్ర

ములయందుండునపుడు రాణువ చేర్చుకొనియుద్ధమునకుబోవురాజునకు భంగమనిచంద్రుడర్థాఖ్యనక్షత్రములయందుండునపుడుజయమని కామాఖ్యనక్షత్రగతుడైయుండగానపజయమని- మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతుడైయుండగా జయమని--ఈసూర్యచంద్రులుధర్మగతులైయుండుసమయంబున దనపట్టణముననుండియుద్ధము చేయురాజునకువిజయమని-చంద్రుడర్థగతుడైయుండగాభంగమని-కామగతుడైయుండగాపరాజయమని,మోక్షగతుడైయుండగావిశేషయుద్ధమగునని-బటులు-పాట్టేళ్ళు-కోళ్లు-మీనికిబరస్పరము:కలహముచేయించుసమయమునను రాజులుయుద్ధమునకుబోవుసమయమునను నీవిచారమావశ్యకమని తాత్పర్యము॥ *

(౧౯౫)మూ॥ ఆదిత్యేర్థగతేతథాహిమకరేప్యర్థాదిసంస్థేక్రమార్బంధుద్వేషమియాజ్జయంచవసుధాంయాయీచసర్వాశుభం।లక్ష్మీభంగమథాశుభంచవిజయంస్థాయీతుసంప్రాప్నుయాజ్జ్ఞాత్వాచక్రఫలం మన్గైవరచితంసమ్యక్ప్రకారాంతరం॥ వ్యా॥ఆదిత్యఇతి॥ ఆదిత్యేసూర్యేఅర్థగతే పూర్వోక్తార్థాఖ్యనక్షత్రగతేసతితథాహిమకరేచంద్రేఅర్థాదిసంస్థేసతియాయీబంధుద్వేషం-జయం-వసుధాంశత్రురాజ్యం- సర్వాశుభంచక్రమాదియాత్-ప్రాప్నుయాత్-అథస్థాయీతు-లక్ష్మీభంగంఅశుభంవిజయంచసంప్రాప్నుయాత్-అయమాశయఃసూర్యేర్థగతేచంద్రేప్యర్థగతేసతియాయినోబంధుద్వేషఃస్థాయినోలక్ష్మీః - చంద్రేకామగతేయాయి నోజయఃస్థాయినోభంగః,చంద్రేమోక్షగతేయాయినోభూలాభః స్థాయినఃఅశుభంచంద్రేధర్మగతేయాయినః అశుభంస్థాయినోదీర్ఘద్వేషః, ప్రాచీనైః పూర్వశ్లోకోక్తప్రకారఏవతత్రతత్రప్రతిపాదితః చక్రఫలంపంథారాహుచక్రఫలంసమ్యక్ జ్ఞాత్వావిచార్య ప్రకారాంతరమన్యత్ప్రకారః- మయారచితమితికాలామృతకారోక్తిః॥ తా॥ సూర్యచంద్రులర్థాఖ్యనక్షత్రగతులై యుండునపుడు యుద్ధమునకు వెడలిన రాజునకుబంధుద్వేషము తనపట్టణములోననుండి యుద్ధముచేయురాజునకునైశ్వర్యంబును-చంద్రుడు కామగతుండైయుండగాయుద్ధమునకు వెడలినవానికిజయముస్వస్థానమందుండియుద్ధముచేయువానికిభంగముచంద్రుడు మోక్షగతుడైయుండగాయాయికిభూలాభము-స్థాయికినశుభము,చంద్రుడుధర్మగతుడైయుండగా యాయికి శుభము, స్థాయికిదీర్ఘద్వేషమునుగలుగుననిపూర్వీకులచేబూర్వశ్లోకమందుజెప్పబడియున్న క్రమమున నేతలుచు గా॥బతిపాదింపబడియున్న పంథారాహుచక్రము లెస్సగశోధించినకాలామృతకారుని చేనుక్తార్థము ప్రకారాంతమగా

నీశ్లోకమందుజెప్పబడియున్నదనియును తాత్పర్యము॥ *

(౧౯౬) మూ॥ అర్కే కామగతే తథాఽమృతకరే కామాదిసంస్థే క్రమా ద్యాయీ యాయుద్ధమవాప్నుయాదతిధనం సర్వాపదం మంగళమ్ । యత్కించి ద్విజయం ధనం శుభకరం స్థాయీ తు భంగం సదా విద్వద్భిః క్రమశః ప్రయాణసమయే జ్ఞేయం చతుర్ధాఫలం॥ వ్యా॥ అర్క ఇతి॥ అర్కే కామగతే కామాఖ్యనక్షత్రగతే సతి అమృతకరే చంద్రే అపి కామాదిసంస్థే యాయీ క్రమాత్ యుద్ధం అతిధనం సర్వాపదం మంగళమితి ఫలాని అవాప్నుయాత్ స్థాయీ తు యత్కించిద్విజయమిత్యాది ద్విజయం, ధనం, శుభకరం, భంగం చేతి ఫలాని క్రమాత్ అవాప్నుయాదిత్యనుషంగః అయమభిప్రాయః సూర్యే కామాఖ్యనక్షత్రగతే చంద్రే చ తన్నక్షత్రే యాయీ యుద్ధం స్థాయీ తు యత్కించిద్విజయం చంద్రే మోక్షగతే యాయీ అతిధనం స్థాయీ తు ధనం చంద్రే ధర్మగతే, యాయీ సర్వాపదం, స్థాయీ శుభకరం చంద్రే అర్థగతే యాయీ మంగళం స్థాయీ భంగం అవాప్నుయాదితి విద్వద్భిః ప్రయాణసమయే చతుర్ధాఫలం సూర్యే కామగతే చంద్రస్య కామమోక్షధర్మార్థావస్థానాం ఫలం క్రమశో విజ్ఞేయం సమ్యగ్విచారణీయమిత్యర్థః॥ తా॥ సూర్యుడు కామాఖ్యనక్షత్రగతుడై యుండునపుడును చంద్రుడు కామమోక్షధర్మార్థనక్షత్రగతుడై యుండునపుడును, పట్టణము వెడలి యుద్ధమునకు బోయిన రాజు, యుద్ధము, అతిధనము సర్వాపద మంగళమను చతుర్విధఫలములను, తనపురముననే యుండి యుద్ధము చేయు రాజు కించిద్విజయము ధనము శుభము భంగమను చతుర్విధఫలంబులను బొందుననియు విద్వాంసుల చేత నీ చతుర్విధఫలవిచారమవశ్యముగ జూడదగినదని తాత్పర్యము॥ *

[౧౯౭] మూ॥ భానౌ మోక్షగతే తథా ప్యుడుపతౌ మోక్షాదిసంస్థే క్రమాద్భంగం సర్వజయం శ్రియం చ సమియాద్యాయీ చ సంధిం సదా। స్థాయీ చాశు జయం మహీం చ మహతీం భంగం మహద్విగ్రహం పంథా రాహుగతం ఫలం చ లిఖితం ధర్మాదిచక్రం త్విదమ్॥ వ్యా॥ భానావితి॥ భానౌ సూర్యే మోక్షగతే మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతే ఉడుపతౌ ఉడూనాం నక్షత్రాణాం పతిశ్చంద్రః తస్మిన్నపి మోక్షాదిసంస్థే క్రమాద్యాయీ భంగం సర్వజయం శ్రియం సంధిం సమోపాయం సమియాత్, స్థాయీ తు జయం మహతీం విపులాం మహీం పృథివీం భంగం మహద్విగ్రహం చాశు శీఘ్రం సమియాత్ అయం భావః సూర్యే మోక్షనక్షత్రగతే చంద్రే తద్గతే సతి యాయీ భంగం స్థాయీ అధికజయం చంద్రే ధర్మనక్షత్రగతే యాయీ జయం స్థాయీ తు భూలాభం చంద్రే అర్థగతే

యాంయామ్య[illegible]స్థి[illegible]సంధిక్రి
యాంస్థాయీకలహాంసమియాత్ ఇదంపంథా రాహుచక్రగతఫలంలిఖితం
ఇపంశ్లోకచతుష్టయోక్తంధర్మాదిచక్రమిత్యుచ్యతే॥ తా॥ చంద్రసూర్యులిరు
వురు మోక్షాఖ్యనక్షత్రగతులైయుండునప్పుడును సూర్యుడు మోక్షగతుడై
యుండగా చంద్రుడు ధర్మార్థకామనక్షత్రగతుడైయుండెనేని యట్టిసమ
యంబున రాజు తనను జేర్చుకొనియుద్ధమునకు వెడలిన ప్రభువు భంగమును సర్వ
జయమును సంపద, సామోపాయమును నీచతుర్విధఫలను లగ్రమము గాఁ బొం
దుననియు నుచంద్రసూర్యులు నక్షత్రంబునందుండగా ధనపురంబున నేయుండియు
ద్ధము చేసిన రాజు జయమును శత్రురాజ్యమును భంగమును, విశేషకలహమును
నీఫలంబు నగ్రమంబున బొందుననియు పంథా రాహుచక్రఫలంబదియకానని
శ్లోకచతుష్టయమునందు ప్రతిపాదింపబడిన యర్థము మేధర్మాదిచక్రంబని వ్యవహా
రింపబడుచున్నదనియు తాత్పర్యము॥ *

(౧౮౭) మూ॥ నాసాదక్షిణభాగజాతపవనస్సూర్యాఖ్యనాడీశుభాసం
గ్రామవ్యవహారమైథునభయస్నానాన్నభంగార్తిషు। నాడ్యన్యాశశినస్సు
ఖవగమనాలంకారపాణిగ్రహక్షేత్రాద్యేషుయదంశవాయుచలనేతత్పాద
పూర్వం వ్రజేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అథసూర్యచంద్రనాడీవివేకమాహ॥ నాసేతి॥ నాసా
దక్షిణభాగజాతపవనః నాసాయాః యోదక్షిణభాగః తత్రజాతో యఃపవనః
వాయుః సపవనసూర్యాఖ్యనాడీత్యుచ్యతే సానాడీసంగ్రామవ్యవహారమైథున
భయస్నానాన్నభంగార్తిషుసంగ్రామోయుద్ధం, వ్యవహారఃక్రయవిక్రయా
దివ్యాపారః మైథునంమిథునకర్మ భయంరాజభీతిః స్నానంమంగళస్నానంఅ
న్నంఅన్నశబ్దేనభోజనకాలోలక్ష్యతే భంగః పరాజయః ఆర్తిః పీడా ఏతాసు
శుభాశుభప్రదా, అన్యనాడి, నాసావామభాగజాతవాయుః శశినః చంద్రసం
బంధినీచాపిత్యుచ్యతే సాచంద్రనాడీగమనాలంకారపాణిగ్రహక్షేత్రాద్యే
షుప్రయాణభూషణవివాహకృషికర్మసుశుభా, యదంశవాయుచలనంభవ
తి, తత్పాదపూర్వంతద్భాగచరణపూర్వం వ్రజేత్, సంగ్రామాదిషుదక్షిణ
పాదపూర్వం ప్రయాణాదిషువామపాదపూర్వం వ్రజేదితిభావః॥ అ॥ చంద్ర
సూర్యనాడీవివేకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నాసికమునకుకుడిపక్కనున్న
రంధ్రమునందుసంచరించువాయువును సూర్యనాడియనియు, ఈసూర్యనాడి
యుద్ధము, క్రయవిక్రయాదివ్యాపారము, మైథునము, రాజభయము, మంగళ
స్నానము భోజనకాలము, పరాజయము, మనఃపీడ, ఇవిమొదలగుకార్యముల
విషయమై శుభకరంబనియు; నాసికమునకు నెడమపక్కనున్నరంధ్రమందు

సంచరించువాయువుచంద్రనాడియనియు,ఆనాడి,భూషణధారణమువివాహ
మువ్యవసాయము మొదలగుకార్యములవిషయమైశుభకరంబనియు,ఆనాసిక
మునకు నేభాగమునం దేవాయువుసంచరించుచుండునో ఆభాగముపాదపం
చారముముందుగా జేయవలయుననియభిప్రాయము॥ ❋

[౧౯౯] మూ॥ కాబేరీముదయేరవేస్సురపతేర్దేశంతుమధ్యందినేసా
యంవారుణదేశమంతకదిశంయాత్రార్ధరాత్రేవ్రజేత్। గోధూళావభిజి
త్త్యుషస్యపిగతిస్సర్వాసుదిక్షు ర్థదామందాహోషసికింపునశ్శగమనేల
గ్నాదిశుద్ధింవినా॥ వ్యా॥అ॥సర్వదిగ్గమననిర్ణయమాహ॥ కాబేరీమితి॥ రవేరు
దయేసూర్యోదయకాలే, కాబేరీముదీచీందిశంమధ్యందినేమధ్యాహ్నేసుర
పతేర్దేశంప్రాగ్దిశం సాయంకాలేవారుణదేశంపశ్చిమదిశం అర్ధరాత్రే
అంతకదిశందక్షిణదిశంయాత్రార్థంవ్రజేత్, గోధూళౌ అభిజితిఉషసిచసర్వాసు
దిక్షుచతుర్దిక్షుఅర్థగాగోధూళ్యభిజిదుషసాంస్వరూపం ప్రాగేశోపపా
దితత్వాన్నేహనలిఖ్యతే,మందాహోషసిశనివారోషఃకాలేలగ్నాదిశుద్ధిం
వినాపిగమనేప్రయాణేఅర్థదేకింపునఃకిముపక్తవ్యంశన్యుషసః, శుక్రబుధ
చంద్రహోరాక్రాంతత్వాదితిభావః, మందాహోషసీత్యస్యశుక్రవారస్య
చరమయామఇత్యర్థః॥ అ॥ సర్వదిగ్గమననిర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ ప్రయాణకర్త సూర్యోదయకాలమునందునుత్తరమునకును, మధ్యా
హ్నకాలమునందుతూర్పునకును, సాయంకాలమునందుపశ్చిమంబునకును,
అర్ధరాత్రియందుదక్షిణంబునకును,పైనముబోయె నేనియిష్టసిద్ధిగలుగునని
యును,గోధూళిఅభిజిత్తుఉషఃకాలములయందు నేదిక్కునకు ప్రయాణము వె
ళ్ళినాధనలాభముగలుగుననియు, శన్యుషఃకాలమనగాశుక్రవారచరమయా
మమనుటయీకాలముశుక్ర,బుధ,చంద్రహోరాక్రాంతమై యుండుగాన
లగ్నాదియేవిచారముజేయక అట్టికాలమందు ప్రయాణమువెళ్ళినవారికి స
ర్వాభీష్టసిద్ధికలుగుననియునభిప్రాయము॥ ❋

[౨౦౦] మూ॥ పాణిస్థాధ్వనికార్యసిద్ధిరనిశంమైత్రేప్రయాతస్యతు జ్యేష్ఠా
యాముషితస్యతత్రహిపునర్మూలేప్రయాతస్యతు । మాండవ్యస్యమనోజ
యోహ్యుషసిచేద్గార్గ్యస్యయానంమతంస్యాత్సమ్యక్ఛకునంబృహస్పతిమ
తంతత్రాపియాత్రార్థదా॥ వ్యా॥అ॥ ప్రయాణేముఖ్యతమనక్షత్రాణితత్ర
స్మనిసమ్మతికాలంచదర్శయతి॥ పాణిస్థేతి॥ మైత్రేఅనూరాధానక్షత్రేప్రయా
తస్యపుంసఃఅధ్వనిమార్గఏవఅనిశంసర్వదా- పాణిస్థాహస్తగతాఅవిఫలే
త్యర్థః-జ్యేష్ఠాయాముషితస్యఏకంపునఃమూలేమూలానక్షత్రేయాతస్యత

క్రమార్గఏవ కార్యసిద్ధిః- పాణిస్థామాండవ్యస్యఋషేః మనోజయః ఇదా
నీం కార్యమవశ్యంభవతీతినసంశయచిత్తంమతమిష్టంగార్గ్యస్యతూషసిచే
ద్యానః ప్రయాణంశుభకరమితి-మతమిష్టం-బృహస్పతిమతంతుసర్వ్యాక్ఛకు
నంశుభశకునంస్యాద్యదితత్రాపి తదానీమేవయాత్రార్థదేతిమతం శకున
స్వరూపంతుఅగ్రేవక్ష్యతియద్యపి జ్యేష్ఠానక్షత్రముత్తమేషు హస్తాదిషువా
మధ్యమేషుశతభిషజాదిషువానోక్తంతత్రాప్యత్రోత్తమత్వేన స్వీకృతత్వా
వధేయం॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమైముఖ్యముగునక్షత్రములనుఆయామునుల
కునిష్టంబులగు కాలంబులనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అనూరాధానక్షత్రమం
దును జ్యేష్ఠయందుమూలయందును ప్రయాణము వెడలినవారికి కార్యసిద్ధికర
స్థితమైయుండుననగానిర్విఘ్నంబుగనిష్టసిద్ధిగలుగుననుట-చిత్తమం దేసంశ
యమునుంచకనిపుడిష్టసిద్ధిగలుగునని పైనము వెళ్ళెడివారికి సర్వలాభంబులు
చేకూరుననిమాండవ్యమహామునిమతంబనియు- గార్గ్యమహర్షిమతము
ఉషఃకాలమునందు బైనముబోవువారలకునిష్టసిద్ధిగలుగుననియు,బృహస్పతి
మతమెప్పుడుశుభశకునములగుచున్నవో యప్పుడు ప్రయాణము వెడలుట
లాభకరమనియుఇట్లుశకునస్వరూపముముందు జెప్పబడుచున్నదనియు, జ్యే
ష్ఠానక్షత్రముత్తమమధ్యమనక్షత్రములలో గ్రహింపబడకపోయిన నిచ్చట
నుదహరించుటవలననుత్తమంబనియును తాత్పర్యము॥ *

(౨౦౧)మూ॥ఆయుర్ద్రవ్యజయాన్యమిత్రకలహస్త్రీవ్యాధిభాగ్యోత్సవ
ప్రాప్త్యప్రాప్తికరాః క్రమాచ్ఛుభఖగాయాత్రాగృహాదిస్థితాః । క్రూరాః
స్వామయభీతిభూషణరిపుభ్రాన్త్యర్థపీడామృతి క్రోధానర్థవసుంధరా
వ్యయకరాస్స్యుర్యాతురేవాధ్వని॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశభా
వేషుతత్తద్గ్రహస్థితిఫలమాహ॥ ఆయురితి॥ యాత్రాగృహాదిస్థితాః ప్రయా
ణలగ్నప్రభృతిద్వాదశలగ్నేషుస్థితాః శుభఖగాః గురుశుక్రపాపాయుతబు
ధఃక్షీణచంద్రాశ్చేతిశుభగ్రహాఃయామః ఆయుర్ద్రవ్యాదికరాభవంతి ప్ర
యాణలగ్నేఉక్తగుర్వాదిశుభగ్రహాస్థితాశ్చేత్ యాతురాయుః ఆయుర్వృ
ద్ధింప్రయాణలగ్నాత్, ద్వితీయగతాః ద్రవ్యంలగ్నాత్తృతీయేజయంచతుర్థే
న్నంపంచమేమిత్రబంధులాభంషష్ఠేకలహంసప్తమేస్త్రీలాభం-అష్టమేవ్యా
ధింనవమేభోగందశమేవుత్సవంఏకాదశేప్రాప్తింద్వాదశేఅప్రాప్తింవస్త్ర
ప్రాప్తించక్రమాద్దద్యుః క్రూరాస్సూర్యాదిపాపగ్రహాస్తుప్రయాణలగ్నాది
ద్వాదశభావేషుస్థితాస్సంతఃక్రమాదామయభీత్యాదికరాః స్యుః యథాపా
పాలగ్నగతాః ఆమయం రోగంద్వితీయేభీతించోరాదిభ్యోజయంతృతీయేభూ

షణాంచలభేదో రిపుశ్శత్రుదర్శనం పంచమే భాగ్యే తిచి చిత్తవైకల్యం షష్ఠే ధనం
సప్తమేపి హా శరీరజాడ్య అష్టమే మృతిః మరణం నవమే క్రోధం దశమే అనర్థ
మేకాదశే వసుంధరాం భూలాభం ద్వాదశే వ్యయం పదార్థక్షయం చేతి క్ర
మాత్ అధ్వని యాతుర్దద్యాత్॥ అ॥ ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశభావముల
యందు సూర్యాదిగ్రహస్థితిప్రత్యేకఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుభగ్ర
హంబులు గురుశుక్రబుధపూర్ణచంద్రులలో నెవ్వరు ప్రయాణలగ్నమం
దుండిననునాయుర్వృద్ధిని లగ్నద్వితీయస్థానగతులైయుండునపుడు ద్రవ్యము
నుతృతీయస్థానగతులైయుండిరేని యన్నమును పంచమస్థానగతులైయుండిరేని
బంధులాభమును షష్ఠస్థానగతులైయుండిరేని కలహమును సప్తమస్థానగతు
లైయుండిరేని స్త్రీలాభమును అష్టమస్థానగతులయిరేని వ్యాధిని నవమస్థా
నగతులైరేని భోగమును దశమస్థానగతులైరేని యుత్సవమును- ఏకాదశస్థాన
గతులయిరేని ఫలప్రాప్తిః-ద్వాదశగతులయిరేని వస్త్రాభావమును నీక్రమం
బున ఫలంబుననిత్తురని యును సూర్యాదిపాపగ్రహంబులు ప్రయాణలగ్నాది
ద్వాదశలగ్నములయందుండిరేని-రోగము-భయము- భూషణలాభము-శ
త్రుదర్శనము, చిత్తవైకల్యము, ధనము-శరీరజాడ్యము-మరణము, కలహము
అనర్థము-భూలాభము-పదార్థక్షయములనుని ద్వాదశవిధఫలంబుల నీ
క్రమంబున ప్రయాణకర్తకు మార్గమందు గలుగ జేయుదురని తాత్పర్యః॥

(౨౦౨)సూ॥ యాత్రాలగ్నగతశ్శుభోర్థసుఖదో యోగాఖ్య ఇందుం
వినాలగ్నస్థౌ మణిభూమిదౌ శుభఖగౌ మార్గేధియోగస్త్వయం। లగ్నస్థా
స్త్రిశుభా యతీంద్రసుఖదా యోగాధియోగస్త్వయం సౌమ్యాః కేంద్రగ
తాస్త్వభీష్టఫలదాస్స్యాద్రాజయోగస్త్వయం॥ వ్యా॥ యాత్రేతి॥ ఇందుంవినా
చంద్రంవిహాయ-శుభః ఏకశ్శుభగ్రహః యాత్రాలగ్నగతశ్చేత్ - అర్థసుఖ
దః-అర్థసుఖప్రదశ్చేత్ - అయంయోగాఖ్యో యోగః శుభఖగౌ ద్వౌశు
భగ్రహౌ లగ్నస్థౌ యది-మార్గే ఏవమణిభూమిదౌ భవతః అయమధియోగా
ఖ్యో యోగః త్రిశుభాః త్రయశ్శుభగ్రహా లగ్నస్థా యది- ఇంద్రసుఖదాః స్వ
ర్గసుఖకరా ఇత్యర్థః- అయం యోగాధియోగః సౌమ్యాః శుభగ్రహాః కేం
ద్రగతాః-లగ్నచతుర్థసప్తమదశమస్థానాదిఅభీష్టఫలదాః ఈప్సితఫలప్ర
దాతారః స్యుః చంద్రంవిహాయేతి సర్వత్రానుషంగః అయంరాజయోగస్స్యా
త్॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమైన యోగనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చం
ద్రుడువినాగా నే శుభగ్రహమైనను ప్రయాణలగ్నమందుండనేని యర్థసు
ఖకరుడగునని యు-ఇది యోగాఖ్య యోగమనియు రెండు శుభగ్రహములు ప్ర

యాంలగ్నగతులయియుండిరేని ప్రయాణకర్తకు మార్గమధ్యమందు ర
త్నలాభభూలాభకరులగుదురనియు-ఇదియధియోగాఖ్యయోగమనియుమూ
డుశుభగ్రహములులగ్నగతులయియుండిరేనిస్వర్గసుఖముతోసమంబగు
సుఖంబునుగలుగజేయుదురనియు-ఇదియోగాధియోగమనియు- మఱియు
శుభగ్రహములులగ్నచతుర్థసప్తమదశమస్థానములయందుండిరేనిసర్వాభీ
ష్టప్రదులగుదురనియు-నిదియరాజయోగమనియు- జంద్రుడువినాగాననున
భిప్రాయమీచెప్పబడినయోగములన్నిటియందునూహింపవలయుననితా॥

(౨౦౩) మూ॥ జన్మతోఽదిపునఃపునర్నవనవస్యుస్తారకాశ్చంద్రయుగ్ధి
ష్ణ్యాంతంగణయేత్సమాశ్శుభఫలాస్స్యంత్యాస్స్యదానేతరాః। తాసుత్ర్యాద్య
చతుర్ద్వితీయచరణాస్త్యాజ్యాశ్చశాకంగుడందానంశ్యాల్లవణం చహేమస
తిలంతచ్ఛేషపాదాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ అథతారాబలమాహ॥ జన్మతోఽదితి॥ జన్మ
రాశిజన్మనక్షత్రమారభ్యచంద్రయుగ్ధిష్ణ్యాంతం-చంద్రస్థితనక్షత్రపర్యంతంన
వనవసంఖ్యాక్రమేణపునఃపునర్గణయేద్యదితారకాః తారాస్స్యుః సాం
త్యాః అంత్యేనపరమమైత్రేణసహితాఃసమాస్సమతారాఃశుభఫలదాః స
త్ఫలదాభవంత్యితరాఃనవమాతిరిక్తవిషమతారాఃనశుభఫలదాః విషమా
స్వపికేషాంచిత్పాదానాంశుభఫలదత్వమస్తీత్యాహ॥ తాస్వితి॥ తాసుజన్మవి
పత్ప్రత్యఙ్నైధనాదివిషమతారాసుత్రిమాత్ త్ర్యాద్య చతుర్థద్వితీ
యాఃపాదాస్త్యాజ్యాఃఅయంభావః-జన్మతారాయాంతృతీయపాదః విపత్తా
రాయామాద్యపాదఃప్రత్యక్తారాయాంచతుర్థపాదః నైధనతారాయాం
ద్వితీయస్త్యాజ్యఃజన్మతారాయాంశాకంవిపత్తారాయాంగుడంప్రత్యక్తారా
యాంలవణం నైధనతారాయాంసతిలంతిలసహితంహేమ-సువర్ణదానం
దానవిషయంస్యాదేవంచేత్తచ్ఛేషపాదాశ్శుభాస్స్యుః॥ ౯॥ తారాబలనిర్ణ
యమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ జన్మనక్షత్రమును మొదలుచంద్రుడుండునక్షత్ర
మువరకుపలుమాఱుతొమ్మిదినక్షత్రములగణనచేయవలయును ఇట్లుగణన
జేయగానవితారలగునట్టితారలలోపరమమైత్రమనగనవతారతోఁగూడ
సమతారలుశుభఫలదములనియు-నిగతిజన్మవిపత్-ప్రత్యక్-నైధనములనె
డినవమాతిరిక్తవిషమతారలునిషేధవిషయములనియు-ఇట్లునిషేధింపబడిన
జన్మాదినైధనాంతవిషమతారలలోజన్మతారయందుతృతీయపాదము విప
త్తారయందాద్యపాదముప్రత్యక్తారయందునాలవపాదము నైధనతారయం
దురెండవపాదమునశుభకరములుగాననీపాదములనునిషేధింపగా శేషించి
నపాదములుదానపూర్వకముగయాత్రోపాదేయములనియునదియెట్లనినజ

న్మతారకు శాకదానమును విపత్తారకు గుడమును ప్రత్యక్తారకు లవణమును నైధన తారకును వ్వులతోఁ గూడిన సువర్ణమును దానము చేసి రేసినిషిద్ధవ్యతిరిక్త పాదములు శుభకరములగునని యుతాత్పర్యము॥ *

[౨౦౮] మూ॥ షష్ఠైకాదశసప్తమాద్యదశమేష్విందుస్తృతీయే శుభస్తారాచంద్రబలంత్విదంవిగణయేజ్జన్మాదిచంద్రాంతతః। యాత్రాదిష్వథపంచమేద్వినవమేపక్షేవళిక్షేశశీకృష్ణేత్వంత్యచతుర్థరంధ్రసదనేష్వేత్యాహురన్యేశుభః॥ వ్యా॥అ॥ అథచంద్రబలమాహ॥ షష్ఠేతి॥ ఇందుశ్చంద్రః షష్ఠైకాదశసప్తమాద్యదశమేషుతృతీయేచస్థితశ్చేత్ శుభః శుభకరోభవతి ఇదంశ్లోకద్వయోక్తం తారాబలం చంద్రబలం జన్మాదిజన్మనక్షత్రరాశిమారభ్యచంద్రాంతః చంద్రనక్షత్రచంద్రరాశిపర్యంతంవిగణయేత్ తారాబలే జన్మనక్షత్రమారభ్యచంద్రనక్షత్రపర్యంతంచంద్రబలేజన్మరాశిమారభ్య చంద్రరాశిపర్యంతమితివివేకః॥ మతాంతరమాహ॥పక్షఇతి॥ వళక్షేపక్షేశుక్లపక్షేపంచమేద్వినవమేద్వితీయనవమయోశ్చస్థితోపిశశీయాత్రాదిషుఆదిశబ్దే సకలశుభకర్మస్వపిశుభః-కృష్ణేకృష్ణపక్షేఅంత్యచతుర్థరంధ్రసదనేషుద్వాదశచతుర్థాష్టమేషుశుభ ఇత్యన్యేప్యాహుః॥అ॥చంద్రబలమునుచెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ జన్మరాశి మొదలుచంద్రుడుండు రాశివరకుగణనచేయగా చంద్రుడుజన్మరాశియందును-జన్మరాశికితృతీయషష్ఠైకాదశసప్తదశమరాసులయందు నుండెనేనిశుభకరుడనియు తారాబలవిషయమయి· జన్మనక్షత్రము మొదలు చంద్రస్థితనక్షత్రము వరకునుజంద్రబలవిషయమయిజన్మరాశి మొదలుచంద్రస్థితరాశివరకుగణనచేయవలయునని గ్రంథకర్తయభిప్రాయము మతాంతరంబెట్లనినశుక్లపక్షమందుబంచమద్వితీయనవమస్థానములయందునుకృష్ణపక్షమందుద్వాదశచతుర్థఅష్టమస్థానములయందున్నచంద్రుడుసకలశుభకర్మలవిషయమైశుభకరుడనిగ్రంథాంతరాభిప్రాయము॥ *

(౨౦౯) మూ॥ తల్లగ్నేగమనంనచేన్నరపతిఃఖడ్గాదిసంచాలయేన్మిత్రైర్మిత్రగృహంపితృగ్రహసురాన్సంపూజ్యతద్దిక్పతిమ్।ఏతన్నిర్గమనంప్రశాస్త్రమవధిఃపశ్చాత్ప్రవ్రజేన్మంగళైర్విప్రాదీన్సుతండులాద్యపిసయేత్ప్రాస్యేత్పంచరాత్రావధిః॥వ్యా॥అ॥అథనిర్గమనలక్షణమాహ॥తల్లగ్న ఇతి॥ తల్లగ్నేబలయుక్తలగ్నే-గమనంనచేత్ నసంభవతియది..తదానరపతిః రాజాపితృగ్రహసురాః- పితరఃప్రసిద్ధాఃగ్రహాః సూర్యాదయఃసురాః గృహదేవతాః-తాన్కించతద్దిక్పతింయాందిశంగమష్యతితద్దిగధిపతించసంపూజ్యఖడ్గాది ఆదిశబ్దేనఛత్రచామరాదిరాజచిహ్నంగృహ్యాతేమిత్రైః స్వమిత్రగృహంబంధుం

గృహంప్రతిసంచాలయేత్ బంధుగృహాత్స్థాపయేదితియావత్ పితౄన్సం
పూజ్యత్వేనేన అభ్యుదయికం శ్రాద్ధకర్తవ్యమితిగమ్యతే ఏతన్నిర్గమనమి
త్యుచ్యతే ఏతస్య త్రిరాత్రమవధిః పశ్చాత్ త్రిరాత్రానంతరం మంగళసూర్యా
దిభిః సహవ్రజేదితి రాజ్ఞామయంవిధిః విప్రాదిః ఆదిశబ్దేన వైశ్యశూద్రయోర్గ్ర
హణంవసుతండులాదివిప్రాణాంవసుహిరణ్యం వైశ్యానాంతండులం శూద్రా
ణాంవస్త్రాదికమిత్యాదిశబ్దార్థః నయేత్ నిక్షిపేత్ ఏతేషాంనిర్గమనస్య
పంచరాత్రావధిః పంచరాత్రంఅవధిర్యస్యతత్ తథోక్తం శేషంసమానమ్ ॥అ॥
నిర్గమనము నకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబుగ బ
లయుక్తమగులగ్నమందు బయినముబోవుటకనుకూలించనియెడల నట్టిసమ
యంబున క్షత్రియుడభ్యుదయిక శ్రాద్ధము చేసిసూర్యాదినవగ్రహంబుల నిష్ట
దేవతల నేదిక్కునుగూర్చి పైనముపోవదలచియున్నాడో యాదిగధిపతిని భ
క్తితో బూజించి రాజచిహ్నంబులగు ఛత్రచామరాదులంగైకొని బంధుస
మూహంబుతో వెడలి యాఛత్రచామరంబులబంధుగృహంబుననునిచి య
నంతరంబు పైనముబోవచ్చు నిదియునిర్గమనంబు దీనికిమూడు రాత్రులవధి
యనివిప్రులు క్తక్రమంబుననిర్గమనము జేయునెడలస్వర్ణమును వైశ్యులు
బియ్యమును శూద్రులువస్త్రములు మొదలయినవానిబంధుగృహంబుననుని
చి పంచరాత్రపర్యంతము క్షత్రియులుతప్ప బ్రాహ్మణులు మొదలగువారు పై
నము బోవచ్చునని తాత్పర్యము॥

*

(౨౦౮)మూ॥ భారద్వాజమయూరచాషనకులాముఖ్యాస్త్వముఖ్యాఃఖ
గాస్తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణగతిః సమ్యక్సమీపస్థితిః ఏకస్యైవగతిశ్శు
భాథయుగపన్నైవోభయోశ్చేద్గతిస్తార్క్ష్యక్షీరసృగాల కుక్కుటశునాం
వామాగతిస్త్వర్థదా॥ వా॥ అ॥ అథయాత్రాయాంశుభశకునాన్యాహ॥ భా
ద్వాజేతి॥ ముఖ్యాః ప్రసిద్ధాః భారద్వాజమయూరచాషనకులాః అముఖ్యాః కా
కాదయశ్చ యేఖగాః పక్షిణః తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణగతిస్సమ్యక్ అక్ష్ణ
లనేనసమీపే అనతిదూరేస్థితిశ్చ శుభా ఏకస్యైవ భారద్వాజాదినామన్యతమ
స్యైకస్యైవగతిః ప్రదక్షిణాదిగతిశ్శుభా- అథయుగపద్దేవఉభయోః ఏకజాతీ
యయోః పక్షిణోర్గతిశ్చేన్నైవశుభదా- తార్క్ష్యక్షీరసృగాలకుక్కుటశు
నాం తార్క్ష్యోగరుడః॥ని॥ గరుత్మాన్గరుడస్తార్క్ష్య ఇత్యమరః క్షీరః పక్షివి
శేషః సృగాలో జంబుకః- కుక్కుటః ప్రసిద్ధః- శ్వా- శునః ఏతేషాంతు వామాగ
తిః సవ్యగతిః అర్థదా ప్రయాతురితి శేషః॥ అ॥ ప్రయాణవిషయశుభశకు
నములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రసిద్ధంబులగు- భారద్వాజము- నెమలి- పా

నుడుకాకినుంగిస ఇది మొదలదువాని యొక్క-యునముఖ్యములగు కాకా
దులయొక్కయుప్రదక్షిణగమనమునూర్ధ్వక్రమమునుసమీపస్థితియు శుభ
కరంబనియును ఉక్తభారద్వాజాదిపక్షులలోనొక్కొక్కటిగావెళ్ళె నేనిశుభ
కరంబనియురెండేసి గాజేరివెళ్ళె నేనియశుభకరంబనియు-గరుడపక్షి- పాల
పక్షి- నక్క-కోడికుక్క-వీని యొక్క-వామగమనము శ్రేష్ఠమునగా గుడినుండి
యెడమపక్క-కువెళ్ళె నేనిప్రయాణకర్తకుధనప్రదమనియుతాత్పర్యము॥ *

(౨౦౭)మూ॥భౌమేచోష్ణకరేప్రయాణసదనాత్కేంద్రేత్రికోణాష్టగేర
క్తొగ్రాయుధ ఘోరవాక్యజటిలప్రవ్రాజకాదీక్షణమ్ కృష్ణాంగారసమీక్షణం
రవిసుతేకేతౌకబంధేక్షణంస్వర్భానావురగేక్షణంప్రథమతోమార్గేప్రయా
తుర్భవేత్॥ వ్యా॥ అథలగ్నాద్గతపాపగ్రహవశాద్భవిష్యచ్ఛకునానా
హ॥భౌమఇతి॥భౌమేఅంగారకే-పుష్ణకరేసూర్యేచప్రయాణసదనాత్ యా
త్రాలగ్నాత్కేంద్రత్రికోణాష్టగేకేంద్రాణి లగ్నచతుర్థసప్తమదశమాని-
త్రికోణపంచనవమేఅష్టమలగ్నాదష్టమస్థానంచఏతేషాంఅన్యతమేస్థానేస్థితే
సతిరక్తొగ్రాయుధ ఘోరవాక్యజటిల ప్రవ్రాజకానేక్షణంరక్తేన ఉగ్రంభ
యంకరంతత్ప్రతదాయుధం-అథవారక్తాయుధంఉగ్రాయుధంచ ఘోరవా
క్యంజటిలోజటాధారీ-ప్రవ్రాజకోయతిః- ఆదిశబ్దేనపాషండాదయఃఏతేషా
మన్యతమస్యఈక్షణందర్శనం-రవిసుతేశనౌకేంద్రత్రికోణాష్టకేసతి కృష్ణాం
గారసమీక్షణంనీలాంగారదర్శనంకేతౌస్థితేసతికబంధేక్షణంకబంధఃశిరోర
హితజంతుఃతస్యఈక్షణందర్శనంస్వర్భానౌరాహౌస్థితేఉదితురగేక్షణం స
ర్పదర్శనంప్రయాతుః జనస్యప్రథమతోమార్గభవేదితి సర్వత్రప్రబోధ్యం॥
అ॥ప్రయాణలగ్నాదులనుబొందినపాపగ్రహవశమువలనగలుగబోయెడియ
పశకునములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥సూర్యాంగారకులుప్రయాణలగ్నము
నకుర-౪-౭-౧౦-౯ ఈచోట్లనుండి రేనిరక్తాయుధము ఉగ్రాయుధముకలిగినవా
క్యశ్రవణము-జటాధారీ-యతీశ్వరుడు- పాషండులు మొదలయినవానిదర్శన
ము-శనైశ్చరుడు- లగ్నపంచమనవమస్థానగతుడయియుండెనేని నల్లబొగ
ర్శనము-ఈచెప్పబడినస్థానములయందురాహువుండెనేనిసర్పదర్శనము-కే
తువుండెనేనికబంధదర్శనముపైనముపోవుజనునికి త్రోవయందుముందుగాన
గపడునని తాత్పర్యము॥ *

[౨౦౮]మూ॥శుక్రేపూర్ణనిశాకరేచశశిజేకేంద్రత్రికోణాన్వితే పుణ్య
స్త్రీఖగపూర్ణకుంభయుగళంజీవేతువిప్రద్వయమ్। భానౌభూమిసుతేప్ర
యాణసదనాల్లాభత్రిషష్టాన్వితే తేజాశ్చాపషలేక్షణంరవిసుతేమార్గేమ

యూరేక్షణం॥ వ్యా॥ అ॥ లగ్నాదిగతశుభగ్రహావశాచ్ఛుభశకునా
న్యాహ॥ శుక్ర ఇతి॥ శుక్రే పూర్ణనిశాకరే- పూర్ణచంద్రే చంద్రస్యశుక్లత్వసి
ద్ధ్యర్థంపూర్ణగ్రహణం శశిసుతే బుధే చ కేంద్రత్రికోణాన్వితే పుణ్యస్త్రీముఖ
గపూర్ణకుంభయుగళం పుణ్యస్త్రీ జీవితభర్తృకా - ఖగా-గరుడాదయః
పూర్ణకుంభయుగళం పూర్ణకలశద్వయం జీవే గురౌ కేంద్రాదిగతే యది,
విప్రద్వయం భానుసూర్యే భూమిసుతే అంగారకే వా, ప్రయాణసదనాత్, యా
త్రాలగ్నాత్ లాభత్రిషష్ఠాన్వితే, యేకాదశత్రిషష్ఠాన్వితే యది, తేజఃదీప్య
మానాగ్నిః జామ-కాకవిశేషః॥ ని॥ అథ చాషః కికీదివిరిత్యమరః, ఫలాని చూ
తాదీని తేషాం ఈక్షణం రవిసుతే శనౌ లాభత్రిషష్ఠాన్వితే యది, మార్గే మార్గమ
ధ్యే మయూరేక్షణం మయూరదర్శనం ప్రయాతుర్భవేదితి శేషః॥ అ॥ లగ్నాది
స్థానమును బొందియున్న శుభగ్రహావశమువలన గలుగబోయెడి శుభశకున
ములఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ శుక్రుఁడు పూర్ణచంద్రుఁడు బుధుఁడు వీరలు లగ్నచ
తుర్థ-పంచమ-సప్తమ, నవమ, దశమస్థానగతులయియుండిరేని ముత్తైదువ గ
రుడాదులు జలాదులచేత పూర్ణమైయుండు కుంభయుగళము వీని యొక్క-
దర్శనము బృహస్పతియు నుక్తలగ్నాదిస్థానగతుఁడయియుండెనేని యిద్దరు
బ్రాహ్మణుల యొక్క-దర్శనమును సూర్యాంగారకులు ప్రయాణలగ్నతృతీ
యషష్ఠైకాదశస్థానగతులయియుండిరేని ప్రజ్వలించుచున్న యగ్నియు- జె
ముడుకాకి మామిడిపండు మొదలయినవాని దర్శనము- శనైశ్చరుఁడు లాభతృ
తీయషష్ఠగతుఁడయియుండెనేని మార్గమధ్యమందు నెమలి యొక్క-దర్శన
మునీక్రమంబుగ శుభశకునములగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౦౯) మూ॥ ప్రాగాదౌ శనివాసరాదిగదితాః సూర్యాదయోఽష్టౌగ్రహాః
నాగానాగనగావధీనిశినభోనాదోనసోనాడికాః। హానిప్రీతిమదుక్తబంధుకనక
స్నిగ్ధాన్నతాపాః క్రమాత్ ప్రోక్తాః క్రోష్టురుతే క్షుతే ఫలమిదం సృత్యైస్సదా
గోక్షుతం॥ వ్యా॥ అ॥ క్షుతక్రోష్టురుతయోః ఫలమాహ॥ ప్రాగాదావి॥ సూర్యో
దయః సూర్యప్రభృతిరాహ్వంతా అష్టౌగ్రహాః శనివాసరాది ప్రాగాదౌ ప్రా
గాద్యష్టదిక్షు నాగానాగనగాదిఘటికాసంఖ్యార్థే ధేన సంచరంతీతి గదితాః
ప్రాచీనైరుక్తాః తాస్యశాస్సూర్యాదయః క్షుతే క్రోష్టురుతే చ- క్రమాత్ హాని
ప్రీత్యాదిఫలదా భవంతి అనేనైతదుక్తం భవతి సూర్యశ్శనివాసరే ప్రాచ్యాం
నాగాస్త్రింశత్ ఘటికాః సంతిష్ఠతే తత్రాద్రాత్రౌ చంద్ర ఆగ్నేయ్యాం నాగాస్త్రిం
శద్ఘటికాః భౌమః ఆదిత్యవాసరే దక్షిణస్యాం నిశి నగాః త్రింశద్ఘటికాః బుధః నై
ఋత్యాం నిధి ఆదిత్యవాసరే రాత్రౌ త్రింశద్ఘటికాః సోమవాసరే దివారాత్రౌ

షష్టిఘటికాఃమిళిత్వానవతిఘటికాఃగురువాస్వమభౌమవాసరే దివారాత్రౌ చనిశిపంచాశద్ఘటికాఃశుక్రోభౌమవాసరేరాత్రౌశిష్టాఃదశఘటికాఃబుధవాసరేదివాత్రింశద్ఘటికాఃమిళిత్వావాయవ్యాంనభః చత్వారింశద్ఘటికాఃశనిరుదీచ్యాంనాదః బుధవాసరేరాత్రౌత్రింశత్ గురువాసరేపంచాశత్ మిళిత్వాఅశీతిఘటికాఃరాహుఃరీశాన్యాందిశినభఃసురువాసరేవశశుక్రవాసరేషష్ఠిఘటికాఃమిళిత్వానస్తతిఘటికాఃసంచరంతీతి శేషః - సర్వత్రసూర్యాద్రప్రాచ్యాంస్థితేసతిక్రోష్టురుతేహాత్సు తేవాయదిక్రోతుఃహానిః- చంద్రేస్థితేవాయదిప్రీతిః-భౌమేదురుక్తిః-దుర్వార్తా-బుధే-బంధులాభః-గురౌకనకం- సువర్ణలాభః-శుక్రేస్నిగ్ధాన్నంసౌఖ్యాన్నభోజనం-శనౌతాపః- రాహౌవార్తిః పీడా-ఏతాదృదతీతితద్భోక్తాః- గోష్ఠుతేంతుక్రోతుస్సదామృత్యుః మరణప్రదంభవతి-అలమతివిస్తరేణ॥ ౭ ॥ ప్రయాణవిషయమైదిగ్భేదములచేతతున్నానక్క-కూతలకుఫలములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యచంద్రాంగారగబుధబృహస్పతి శనైశ్చరరాహువులుశనివారాదిగశుక్రవారమువరకు దివారాత్రులుతూర్పు మొదలీశాన్యదిక్కువరకుగడియలు ౩౦-౩౦-౩౦-౫౦-౫౦-౪౦-౧౩౦-౧౮౦ ఈసంఖ్యాక్రమంబుగనొక్కొక్క-గ్రహమునొక్కొక్క-దిక్కునందుసంచరించుచుండునుగాననీసూర్యాదిగ్రహంబులాయాదిక్కులయందుండునపుడుతుమ్మగాని-నక్కకూతగాని-వినబడెనేని ప్రయాణాదులుపోవువారికిహానిప్రీతిదుర్వార్తాశ్రవణము-బంధులాభముస్వర్ణలాభముసౌఖ్యాన్నభోజనముతాపముమనఃపీడయునీఫలంబులుక్రమంబుగ గలుగునని తాత్పర్యము॥ *

[౨౧౦] మూ॥ భాగ్యశ్రీజయయుద్ధలాభగమనక్షేమార్తిపీడార్థకృత్ప్రాగాదిష్వధరోర్ధ్వయోరపిసదాక్రోతుఃక్రమాద్గాళివాక్ । లక్ష్మీంమూర్ధ్నిగళేచమిత్రముదరేపుత్రంచపార్శ్వేమదం కట్యాంవాహనమర్థముపృష్ఠతిపదేగాళిప్రపాతేఫలమ్॥ వ్యా॥౮॥గాళీవాక్పతనయోఃఫలమాహ॥ భాగ్యేతి॥గాళివాక్ గాళీగృహగోధికా-తస్యాఃవాక్ ప్రాగాదిషు ప్రాకాద్యదిక్షుఅధరోర్ధ్వయోఃక్రోతుఃక్రమాద్భాగ్యాదిఫలకృద్భవేదితియోజనా అనుమర్థఃగాళీవాక్ ప్రాచ్యాంచేత్ క్రోతుఃభాగ్యకృత్ ఆగ్నేయ్యాం శ్రీకృత్-దక్షిణస్యాంజయకృత్-నైఋత్యాంయుద్ధకృత్ ప్రతీచ్యాంలాభకృత్ వాయవ్యాం-గమనకృత్-ఉదీచ్యాంక్షేమకృత్-ఈశాన్యామార్తికృత్ అధమాపీడాకృత్-స్వస్యోర్ధ్వభాగేచేత్-అర్థకృత్- క్రోతురితిసర్వత్రాన్వయః-అథపతనఫలమాహ-గాళిప్రపాతే-మూర్ధ్ని-శిరసిచేత్ - ల

క్షే గళే స్వమిత్రంబంధులాభం-ఉదరే పుత్రలాభం పార్శ్వయో ముదం సంతోషం కట్యాం వాహనం-పదే పాదేఅర్థం చేష్యతీతిఫలమవగంతవ్యం॥ అ॥ బల్లిపాటునకునుపలుకునకును ఫలములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥తూర్పుదిక్కు మొదలీశాన్యమువరకు నెనిమిదిదిక్కులయందునూర్ధ్వాధః ప్రదేశముల యందుబల్లిబలుకుచుండగానట్టిసమయంబునబ్రయాణాదులుపోవువారికిభా గ్యముసంపదజయముయుద్ధములాభముగమనము క్షేమము దుఃఖముపీడయు ధనమునీదశవిధఫలములుక్రమముగనొక్కొక్కస్థానమునకునొక్కొక్కఫ లముచొప్పునగల్గుననియును-పతనమునకుఫలంబెట్లనిన-శిరస్సునందుపడ నేని యైశ్వర్యముకంఠమందుబంధులాభము-ఉదరమందుబుత్రలాభము- పార్శ్వ మ్మందుసంతోషముకటిస్థానమందు వాహనముకాళ్ళయందుధనమునీఫలంబు లంబొందుదురనియభిప్రాయము॥ ❋

(౨౧౧) మూ॥ ఆదిత్యస్థితసిద్ధకాలనియమాః ప్రాగాదిదిక్షుక్రమాత్పా దోనంఘటికాచతుష్టయచరాః కాకాపసంత్యాగతం। లాభారాతివినాశనప్రి యజనప్రాప్త్యర్థవృష్ట్యాహవప్రాణాంత్యాల్పభయంతుకాకమిథునంరో గార్తికృత్పశ్యతామ్। వా॥అ॥ కాకరుతస్యఫలమాహ॥ఆదిత్యేతి॥ ఆదిత్యేన స్థితోయఃకాలః తేనసిద్ధోనిశ్చితః-నియమోవస్థాఏషాం తేతథోక్తాః పాదోనం యథాతథాఘటికాచతుష్టయచరాః కాకావాయసాః ప్రాగాదిదిక్షుప్రాగా ద్యష్టదిక్షుక్రమాత్ లాభారాత్యాద్యాగతంభవిష్యత్ఫలంవదంతిఏతదుక్తం భవతిఅయంభావః కాకాః ప్రాచ్యాంస్థితాస్సంతఃలాభంఆగ్నేయ్యాంఅరాతి వినాశనంశత్రునాశనందక్షిణస్యాం ప్రియజనప్రాప్తింబంధులాభం నైరృత్యా మర్థంపశ్చిమేవృష్టింవాయవ్యామాహవంయుద్ధం ఉదీచ్యాంప్రాణాం త్యంప్రాణహానిం-ఈశాన్యమల్పభయమితిక్రమాద్వదంతీతి-కాకమిథునంకా కమైథునంతుపశ్యతాంజనానామితిశేషః- రోగార్తికృత్ రోగజన్యపీడాకా రీభవేత్॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమైకాలదిగ్భేదములచేతకాకికూతకుఫలముల నుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పు మొదలీశాన్యమువరకు నెనిమిదిదిక్కుల యందుకాకులుసూర్యోదయము మొదలస్తమానమువరకు నొక్కొక్కదిక్కు నందు3॥గడియచొప్పునగుంపుగూడికూయుచున్న పైప్రయాణాదులకు బోవువారికిదిక్కులానురూపఫలములనుగలుగజేయుగాన సూర్యోదయానంతర ము3॥గడియవరకుతూర్పుననుండనేనిప్రయాణకర్తకులాభమును 3॥గ డియకుపిమ్మట3॥గడియవరకునాగ్నేయంబుననుండనేనిశత్రునాశనమును దక్షిణంబుననుండనేనిబంధులాభమును నైరృతిదిక్కుననుండనేని ధనము

నుబశ్చిమంబునవర్షమునువాయవ్యముననర్థనాశమునుఉత్తరదిక్కుననుండెనే
నిప్రాణహానియు-ఈశాన్యంబుననుండెనేనియల్పభయమును నీర్క్రమంబునఫల
ములనిచ్చుననియు కాకమైథునదర్శనమాయనేనితప్పక వ్యాధికరంబగునని
తాత్పర్యము॥ *

[౨౧౨] మూ॥ లక్ష్మలక్షణలక్షితక్షితిపతిక్షీరేక్షుదండేక్షణంపక్షిస్వా
మిమహోక్షపక్షికులకక్షౌద్రాక్షతప్రేక్షణమ్। రుద్రాక్షక్షితిపాలకోపకరణ
ద్వంద్వయుగ్మేక్షణంక్షిప్రక్షేమకరంప్రయాణసమయేయాతుశ్చ సుక్షేత్ర
దం॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణేశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ లక్ష్మేతి॥ లక్ష్మలక్షణలక్షి
తక్షితిపతిక్షీరేక్షుదండేక్షణం లక్ష్మలక్షణలక్షితః లక్ష్మలక్షణైః లక్ష్మచిహ్నైః
సువర్ణమౌక్తికాదిభిఃలక్షితంయుక్తం-మణిఖచితభూషణాదికం అథవాల
క్ష్మలక్షణానిఛత్రచామరాదీని- తైర్లక్షితఃప్రకాశితోయఃక్షితిపతీరాజా
క్షీరపయః ఇక్షుదండాః తేషామీక్షణందర్శనం-పక్షిస్వామిమహోక్షోవృష
భఃపక్షికులకంకేషాంచిత్పక్షిణాంసంఘఃక్షౌద్రంమధుక్షౌద్రమితిపాఠేక్షత్రి
సంఘః-అక్షతాఃరక్తపీతాద్యక్షతాః తేషాంప్రేక్షణంరుద్రాక్ష క్షితిపాలకో
పకరణద్వంద్వయుగ్మేక్షణంరుద్రాక్షాఃప్రసిద్ధాక్షితిపాలకానాంరాజ్ఞాము
పకరణానిఛత్రచామరాందోళికానిద్వంద్వౌబ్రాహ్మణౌతయోఃయుగ్మం
ఏతేషామీక్షణంప్రయాతుఃక్షిప్రంశీఘ్రక్షేమకరంచేత్‌యాతుఃసుక్షేత్రదం
భూలాభదంచభవేదితిశేషః॥ అ॥ మరలశుభశకునములనుజెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ లక్ష్మచిహ్నంబులగుఛత్రచామరాందోళికాదులచేప్రకాశించుచున్న
భూపాలుడు-పాలుచెఱకుగడలుగరుడపక్షివృషభము-పక్షులసంఘము-తేనె
అక్షతలురుద్రాక్షలుఛత్రచామరాందోళికాదులుఇద్దఱుబ్రాహ్మణులు వీని
దర్శనముప్రయాణసమయంబునగలిగెనేనిప్రయాణకర్తకుక్షేమమునుభూ
లాభమునుగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౩) మూ॥ వేశ్యామంగళఘోషవాక్యకుసుమఛత్రప్రదీప్తానలస్ని
గ్ధాన్నాంబుజరత్నశుభ్రవసనస్త్రీమద్యభాండధ్వజాః। గోవేదధ్వనిలాజపూ
ర్ణకలశశ్రోత్రానుకూలస్వనాః ప్రవ్యాజ్యాంబుచరాఃప్రయాణసమయేగృ
ష్టాస్సుఖార్థాన్నదాః॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణేశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ వేశ్యే
తి॥ వేశ్యావారస్త్రీ-మంగళఘోషామృదంగాదిధ్వనయః వాక్యానిమంగళ
వాక్యానికుసుమానిసుగంధపుష్పాణిఛత్రమాతపత్రం ప్రదీప్తానలఃజ్వాలద్వ
హ్నిః స్నిగ్ధాన్నంశాల్యన్నం-అంబుజానిపద్మానిరత్నాని మౌక్తికప్రవాళా
దీనిశుభ్రవసనానిధౌతవస్త్రాణి స్త్రీసువాసినీమద్యభాండఃసురాఘటఃధ్వజాః

పతాకాఃకించగాః ధేనుఃఅనడ్వాన్వా- వేదధ్వనిః వేద ఘోషఃలాజా- పూర్ణక
లశాఃప్రసిద్ధాః శ్రోత్రానుకూలస్వనఃవీణాదిధ్వనిః శివకథాదిర్వాద్రవ్యాని
యానికానిచిన్మంగళద్రవ్యాణిఆజ్యంఅంబుచరామత్స్యాదాః ఏతేప్రయా
ణసమయేదృష్టాస్సంతఃసుఖార్థాన్నదాఃసుఖదాః అర్థాంచాఅన్నదాశ్చ
భవంతియాతురితి శేషఃగమ్యమానార్థత్వాత్ప్రయోగః॥ తా॥ వేశ్యస్త్రీ
మద్దెల మొదలగువాని ధ్వనులుమంగళవాక్యశ్రవణమును వాసనగలపుష్ప
ములుగొడుగుఃఅగ్నిజ్వాలలుసన్నబియ్యమన్నమునకమలములు ముత్యములు
ప్రవాళాదులుశుభ్రముగానుదుకబడినవస్త్రములు ముత్తైదువసారాయికుం
డలుపెట్టెలుమలుపశువును వేద ఘోషము పేలాలు పూర్ణకలశములుశ్రో
త్రానందకరంబగుధ్వనులనగాశివప్రతిపాదకకథలు మంగళద్రవ్యములు నె
య్యిమత్స్యములివి మొదలయినవానియొక్కదర్శనము ప్రయాణకాలమం
దాయెనేనిసుఖముధనమునిష్టాన్నముగలుగుననుట॥ *

[౧౧౪] మూ॥ పుణ్యస్త్రీపురుషాన్వితాస్స్వపురతఃపుత్రాన్వితావాగతా
చైవంగోమృగభృంగవానరరురుశ్వాశ్వాండజాభోగదాః॥యద్వ్యాద్వాహగ
తిఃప్రయాతృసుఖకృత్పత్నీసుపుత్రార్థదాసర్వంవస్తుసితంశుభం యదిభ
వేత్కృష్ణంతునప్రాయశః॥వ్యా॥పుణ్యస్త్రీతి॥ పుణ్యస్త్రీసువాసినీపురుషాన్వి
తాస్వపతినాసహితాఅథవాపుత్రాన్వితాసతీవా-స్వపురతఃప్రయాతురగ్ర
తః-ఆగతాయదిఏవంగోమృగోగవయః- భృంగాద్విరేఫాః- వానరాఃకపిఃరు
రుఃమృగవిశేషఃశ్వాశునకః,అశ్వస్తురగఃఅండజాః ప్రసిద్ధాఃపక్షిణశ్చ-స్వపుర
తః-ఆగతాయదిభోగదాఃసుఖదాభవంతి- ఏవముద్వాహగతిః వివాహార్థం
యేగచ్ఛంతి తేషాంతు- అభిముఖగతిర్వాసాగతిః పత్నీసుపుత్రార్థదాప
త్నీంసుపుత్రాన్ అర్థంచదదాతీతితథోక్తా-స్యాత్కించబహునేత్యాశయేనా
హ॥సర్వంయద్వస్తువాసితంశ్వేతంయదిశుభంప్రయాణసమయే శ్వేతవస్తు
మాత్రంశుభకరంకృష్ణవస్తుప్రాయశః నశుభదంకదాచిన్నేష్ట మిత్యర్థః॥
తా॥ ముత్తైదువపెనిమిటితోగానిపుత్రులతోగానికూడిప్రయాణముపోవు
వారికినెదురుగవచ్చినగురుపోతుతుమ్మెదలుకోతులురురువనుమృగముశు
నకముఅశ్వముపక్షులుఇవిఎదురుగవచ్చినశుభకరంబగును వివాహము
నకుబోవువారైవచ్చుచున్నజనులెదురైరేనిపత్నీసుపుత్రార్థప్రదములగుదు
రనియును-ముఖ్యంబేమనినంబయినముపోవువేళతెల్లటివస్తువగుపడెనేనిశుభ
కరమనియునల్లనివస్తువశుభకరంబనియుననుట॥ *

(౧౧౫) మూ॥ జంతూనాంప్రుతితాడనేసతితయోర్వ్యత్యస్తతోదనే

క్రోధే పాదవిషాణపుచ్ఛదళనే దంతక్షతే మైథునే। ప్రస్రావే చ బంధనే స్యాత్పు
రతో దృష్టే చ కోలాహలే ప్రాణత్యాగనిరోధనార్తిసమయే హానిః ప్రయా
తుర్భవేత్॥ వ్యా॥అ॥అథాశుభశకునాన్యాహ॥ జంతూనామితి॥ జంతూనాం
మధ్యే కేషాంచిజ్జంతూనాం శ్రుతితాడనే శ్రోత్రతాడనే సతి- తయోర్ద్వయో
పత్యోర్యుద్ధే సతి చ కస్మింశ్చిత్ యస్య కస్యచిజ్జంతోః క్షుతే పరోదనే సతి క్రోధే చ పా
దవిషాణపుచ్ఛదళనే పాదాశ్చ విషాణాని శృంగాణి చ పుచ్ఛాని వాలాదయశ్చ
పాదవిషాణపుచ్ఛం ప్రాణ్యంగత్వాదేకవద్భావః ఏతేషాం శదనే ఛిన్నే సతి
చ దంతక్షతే యస్య కస్యచిజ్జంతోర్దంతభిన్నే సతి తథా మైథునే సతి చ ప్రస్రా
వే మూత్రోత్సర్జనకాలే॥ని॥మూత్రం ప్రస్రావ ఉచ్చార ఇత్యమరః- బంధనేని
ర్బంధనసమయే చ స్వపురతః ప్రయాతురగ్రతః కోలాహలే దృష్టే సతి చ ప్రాణ
త్యాగకాలే నిర్బంధనకాలే పీడాకాలే చ ప్రయాతుః హానిర్భవేత్ కస్యచిజ్జం
తోరితి సర్వత్రాధ్యాహారః॥ ఆ॥ అశుభశకునములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గ
మనకాలమందే జంతువులుగాని చెవులు తాడించినను రెండు జంతువులకు బర
స్పరకలహము గలిగినను ఏజంతువులయొక్కగాని కొమ్ములు పాదములు పు
చ్ఛములు దంతములు విరిగిపడినను మైథునముగాని యేజంతువుల మూత్రపురీ
షోత్సర్జనముగాని యొకానొక జంతువు నిర్బంధముగాని ప్రయాణము పోవు
జనుల కెదట గలిగెనేని ఆజనులకు హాని గలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౬)మూ॥ వస్త్రాదిస్ఖలనే దురుక్తిసమయే గర్తాదిపాతే భయే స్తంభా
ద్యైరభిఘాతనే కృశతనౌ రోగాన్వితే వా తథా। భుక్త్వా హేజన గమ్యతామి
తి జనైర్నిర్బంధహస్తగ్రహే ప్రత్యాహ్వానవిధౌ ప్రయాణసమయే రోగః ప్ర
యాతుర్భవేత్॥ వ్యా॥అ॥ అశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ వస్త్రాదీతి వస్త్రాదిస్ఖలనే
ప్రమాదాద్వస్త్రపుస్తకాదీనాం పాతే ఆదిశబ్దేన స్వకీయం యత్కించిద్వస్తుగ
హ్యతే దురుక్తిసమయే దుర్వాక్యోచ్చారణకాలే గర్తాదిపాతే స్వయం గర్తా
దిషు పతితే సతి ఆదిశబ్దేన నిమ్నోన్నతభూమిః గృహ్యతే- భయే భయహేతువ
స్తుదర్శనే- స్తంభాద్యైరభిఘాతనే ప్రహారణే వా కృశతనౌ శరీరబలరహితే స
తీత్యర్థః రోగాన్వితే రోగయుక్తే హియా దాతదాపి హేజన త్వయా భుక్త్వా
గమ్యతామితి జనైర్నిర్బంధహస్తగ్రహే నిర్బంధేన బలాత్కారేణ హస్తగ్ర
హే సతి వా ప్రయాణసమయే ప్రత్యాహ్వానవిధౌ హేజన పునరాగమ్యతా వా
క్యం శ్రుత్వా గమ్యతామిత్యాహ్వానమాత్రే సతి వా-ప్రయాతుః రోగో భవే
త్॥ తా॥ గమనేచ్ఛగల పురుషులకు బహిర్మాదము చేస్వకీయమగు వస్త్రపుస్తకా
దులు జారిపడుట దుర్వాక్యోచ్చారణకాలము తామ్మపల్లములందు జారిపడు

ట స్తంభమునకు చిగురు ప్పుటడుటగాని గురువునకు కాల్చక పోవుటయుండుట రోగవంతు లైయుండుట ఊజనుడు భోజనము జేసి వెళ్ళుమాయని నిర్బంధము చేయుట ఊజనుడా యొకమాటవినిపోవలెననిపిలుచుట యిట్టిదుష్టశకునములగుచుండగా బ్రయాణము వెళ్ళిరేని రోగవంతులగుదురని తాత్పర్యము॥

(౨౧౪) మూ॥ ఉన్మత్తాంధవిరూపపంగుజటిలవ్యాధ్యన్వితాభ్యంగయు క్ఖంజైకద్విజముక్తకేశవిధవానగ్నక్షుధాపీడితాః। పాఖండప్రియమండ ముండజడవాక్షండప్రచండాయుధాః ప్రాయః ప్రాణహరాః ప్రయాణసమ యేసందృష్టమాత్రాః పథి॥ వ్యా॥ అ॥ పునశ్చాశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ ఉన్మ త్తేతి॥ ఉన్మత్తాః భ్రాంతాః - అంధాః అంధకజనాః - విరూపాః విరుద్ధరూపాః - పంగుర్వక్రపాదః జటిలో జటాధారి - వ్యాధ్యన్వితో రోగీ అభ్యంగయుక్ అ భ్యంగం కృత్వా అస్నాతజనః - ఖంజః ఖోడః అసమర్థపాద ఇత్యర్థః - ఏకద్వి జః విముక్తకేశః విలులితశిరోరుహః విధవా మృతభర్తృకా స్త్రీ - నగ్నో దిగం బరః - క్షుధాపీడితాః వేజవాస్తే చ పాఖండాః పాంతీతి పాః త్రయీధర్మాః తాన్ ఖండయంతీతి పాఖండాః - తే చ అప్రియాః శత్రవః - షండాః నపుంసకాః ముండాః తత్కాలకృతవపనాః - జడవాచిః అస్ఫుటవచనాః - కుండాః జారస్త్రీ సుతాః॥ ని॥ అమృతే జారజః కుండో మృతే భర్తరి గోళక ఇత్యమరః॥ ప్రచండా యుధాః తీక్ష్ణాయుధధారిణః ఏతే ప్రయాణసమయే పథి మార్గే దృష్టమాత్రా యది ప్రాయః అత్యంతం ప్రాణహరాః ఏతేషాం దర్శనం గమనకాలే మృత్యుప్ర దమిత్యాశయః॥ తా॥ మత్తుడు - అంధకుడు - ఉగ్రరూపి - కుంటికాలుగలవాడు - జడలుధరించినవాడు - రోగి - నూనె యొంటరాచుకొని స్నానము చేయనివాడు - వక్రాంగుడు - ఒంటిబ్రాహ్మణుడు వెండ్రుకలు విరియబోసికొన్న జనుడు - విధ వస్త్రీ - దిగంబరుడు - దప్పిగొన్న మనుష్యుడు - పాఖండులు - శత్రువులు తత్కా లమందు క్షౌరము జేసుకొన్న పురుషుడు - నపుంసకుడు - నత్తివాడు - తండ్రియుం డగా జారునివలన బుట్టినవాడు - తీక్ష్ణాయుధములధరించినవాడు - ఈచెప్పబడి నవారిదర్శనములు ప్రయాణసమయమున గలిగెనేని మృత్యుప్రదములని తా॥

(౨౧౫) మూ॥ చర్మాంగారతృణాస్థిపంకలవణవ్యాధేక్షణంభీతికృంగోధా సర్పబిడాలకుబ్జశశకవ్యాఘ్రేక్షణం మృత్యుదం। వంధ్యాసూకరతైలతక్రయు తీరాడ్భస్మేక్షణం సానిదం కార్పాసేంధనరిక్తభాండతుషకాః పశ్యన్నయా త్రాం వ్రజేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ పునరప్యశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ చర్మేతి॥ చర్మ అజి నం అంగారాః ఇంగాలాః నిత్యతృణాని అస్థి ప్రసిద్ధం పంకః కర్దమః లవణః - వ్యాధః కి రాతః ఏతేషామీక్షణం భీతిదం భయంకరం గోధా గోధికా సర్పః బిడాలో మా

జార్ఖారః కుబ్జః హ్రస్వాంగో జనః శశకః ప్రసిద్ధః వ్యాఘ్రః శార్దూలః ఏ తేషా
మీక్షణం మృత్యుదం మరణప్రదం వధ్యాస్సంతాన స్త్రీ సూకరః వరాహః తై
లం తక్రం చ ప్రసిద్ధం యతిరాట్-యతీశ్వరః భస్మ విభూతిః ఏ తేషామీక్షణం హా
నిదం అనిష్టప్రదం కార్పాసః ప్రసిద్ధః ఇంధనాని శుష్కసమిధః-రిక్తభాండో నిర్జ
లఘటః తుషకో ధాన్యత్వక్ ఏతత్సర్వం పశ్యన్ యాత్రాం న వ్రజేత్ న గచ్ఛేత్॥
తా॥ చర్మము-బొగ్గు-తృణము-ఎముకలు-అడుసు-లవణము- ఒకానొక కిరా
తకుడు వీని యొక్క-దర్శనము ప్రయాణవిషయమై భయంకరమనియును ఉడు
ము-సర్పము-పిల్లి-కుబ్జుడు-కుందేలు-పెద్దపులి వీనిదర్శనములు మృత్యుప్రద
ములు-గొడ్డురాలు-పంది-నూనె-మజ్జిగ-యతీశ్వరుడు- విభూతి వీని యొక్క
దర్శనమనిష్టప్రదమనియు-ప్రత్తి-ఎండుకట్టెలు-రిక్తభాండము-ఉముక మొద
లగు దుష్టవస్తువుల జూచుచు బైనము పోగూడదనియును అభిప్రాయమని తా॥*

[౨౧౯] మూ॥ బల్లూకద్విజరాజవానరరుతం తద్దర్శనం వా శబ్ద తేషాం కీర్త
నమార్తికృచ్ఛగమనే దుష్టస్మృతిర్భీతిదాః। మాతుర్మృత్యుకరం కపోతవచ
నం ప్రోక్తం వివాహే చ యద్ జ్ఞేయం తత్సకలం త్విహైవ గమనే చాకాలవృ
ష్ట్యాదికం॥ వ్యా॥ భల్లూక ఇతి॥ భల్లూకః ప్రసిద్ధః ద్విజరాజో గరుత్మాన్ వానరః క
పిః తేషాం రుతం ఆర్తవాక్యం తద్దర్శనం వా తయోః వానరభల్లూకయోః దర్శ
నం చ అశుభకరం పక్షిస్వామి మహాపక్షి కులక ఇత్యాహ గరుడదర్శ
నే శుభఫలస్యోక్తత్వాత్ తద్దర్శనమిత్యత్ర తయోః దర్శనమితి ద్వివచనగ్రహణం
అత్ర వా శబ్దస్సముచ్చయార్థకః॥ ని॥ వా స్యాద్వికల్పోపమయో రేవార్థే చ
సముచ్చయ ఇత్యమరః తేషాం కీర్తనం నామోచ్చారణం గమనే ఆర్తికృత్
కించ దుష్టస్మృతిః సర్పాది దుష్టజంతుస్మరణం భీతిదా భయప్రదా మనసాపి స
ర్పశశకాదిస్మరణం న కర్తవ్యమిత్యాశయః- కపోతవచనం తు మాతుః మృ
త్యుకరణం వివాహే అకాలవృష్ట్యాదికం ఆదిశబ్దేన అభ్రిభ్రమణా భ్రి ఘోష
పరిధి ధిగ్దాహాదయో గ్రాహ్యాః ఇత్యాదియచ్చప్రోక్తం నిషిద్ధత్వేనాభిహి
తం తత్సకలం సర్వం తు ఇహైవ గమనేపి జ్ఞేయం॥ తా॥ ఎలిగొడ్డు-గరుడపక్షి-కో
తి- వీనిధ్వని-భల్లూక వానరముల దర్శనము-స్మరణమును పీడాకరమని దుష్ట
స్మరణములన గాసర్పాదుల స్మరణము భయప్రదమనియు - పావురాతికూత
మృత్యుప్రదమనియు-వివాహవిషయమైనిషేధింపబడిన యకాలవృష్ట్యా
దికములు ప్రయాణమందు నిషిద్ధములని తాత్పర్యము॥ *

(౨౨౦) మూ॥ ప్రాగుక్తాంత్సకలైకవింశతిమహాదోషాన్విసృజ్యాన్యతో
యల్లగ్నం చ గుణాధికం యదిభవేద్గ్రాహ్యం న దోషాధికం।నోక్తావిస్తరభీతిత

శ్చబహవో దోషా గుణాస్సంతి తేకించిద్వస్తునైవ ప్రతిపాదితా ఇమనే శాస్త్రే ౹షుసా రాత్మకమ్॥ వ్యా॥ అ॥ శకునస్వరూపంనిగమయతి॥ ప్రాగితి॥ ప్రాగుక్తాన్ వివాహప్రకరణోక్తాన్ సకలైకవింశతిమహాదోషాన్-విసృజ్యవిహాయ-అన్యతః అన్యలగ్నాత్ యల్లగ్నంవాగుణాధికంఅనేకగుణయుక్తం భవేద్యదితల్లగ్నం గ్రాహ్యందోషాధికంతునగ్రాహ్యం విచార్యమాణేబహవః అనేకానిదోషాః గుణాశ్చసంతి- తేగుణదోషాఃవిస్తరభీతితఃవిస్తరభయాన్నోక్తాః కింతుశాస్త్రే ౹షుసారాత్మకంసారభూతంకించిద్వస్తుగమనే ప్రయాణవిషయే నిరూపితంప్రతిపాదితంమయేతి శేషఃఇదంకవేర్వాక్యం॥ అ॥ శకునస్వరూపమునునిశ్చయింపుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహప్రకరణమందు జెప్పబడియున్న ఏకవింశతిమహాదోషములవిడిచిప్రయాణమునకులగ్నవిమర్శ చేయునెడల నేలగ్నముగుణాధికమోయట్టిలగ్నము గ్రాహ్యమనియుదోషాధికలగ్న మగ్రాహ్యమనియువిమర్శ చేయునెడలగుణములుదోషములునేకములుగా నుండుటవలన గ్రంథవిస్తరభీతి చేనవియన్నియుజెప్పబడలేదనియు బ్రయాణవిషయమై శాస్త్రములయందుసారభూతమగుకించిద్వస్తువు నాచేతననకాలామృతకారుల చేతప్రతిపాదింపబడెననియు తాత్పర్యము॥ *

[౨౨౧] మూ॥ విప్రాదిశ్శయనాన్నపానవిభవాంత్సంపూర్ణలక్ష్మీంమహీంరత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవజయాన్ లబ్ధ్వాస్వధామాప్నుయాత్। ఏతేషాముధితాప్రయాత్రుమనసశ్శుద్ధిఃప్రయాణే స్తిచేత్సర్వేషామధికైవయానసమయేశ్రీవేంకటేశస్మృతిః॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణస్యశుభలగ్నాదికంనిరూప్యేదానీంనిగమయతి॥ విప్రాదిరితి॥ శుభలగ్నేగమనంసంభవతిచేద్యది-విప్రాదిః-బ్రాహ్మణక్షత్రియవిట్ శూద్రాఃశయనాన్నపానవిభవాన్- సంపూర్ణలక్ష్మీంమహీంభూలాభం- రత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయాన్ లబ్ధ్వాప్రాప్యస్వధామస్వగృహంపునరాప్నుయాత్ ఏతేషాంశుభలగ్నాదీనాం మధ్యేప్రయాణేప్రయాణసమయేప్రయాతృమనసఃశుద్ధిః ఏతత్కాలగమనంశుభదమితినిశ్చయమనస్వితా- అస్తిచేదధికోత్తమాండవ్యమునిమతమవలంబ్యోక్తమిదంయానసమయే ప్రయాణకాలేశ్రీవేంకటేశస్మృతిరస్తిచేత్సర్వేషాంశుభలగ్నశకునాదీనామప్యధికైవవేంకటేశస్మృతిరిత్యుపలక్షణం-ఇష్టదేవతాస్మరణమాత్రమితిఫలితార్థః॥ అ॥ బలయుక్తములగులగ్నాదులయందు బైనముపోవువారికిఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రులకుబూర్వోక్తక్రమంబుగబయనముపోవుటకు శుభముహూర్తముసంభవించి పైనమువెళ్ళి రేనిశయనాన్నపానములనునఖండైశ్వర్యమును భూలా

భమునురత్నమౌక్తికమణిప్రవాళాదులును స్త్రీపశుధాన్య వాహనములును
పొందియత్యంతసౌఖ్యంబుతో మరలస్వగృహమునఁబొందుదురనియుశుభ
లగ్నము మొదలగునన్నిటికంటెబయనముబోయెడివారికి నెపుడుశుభము
హూర్తమనినిశ్చయమనస్సులుగునో యట్టిముహూర్తమధికంబనిమాం
డవ్యమహర్షిమతమునవలంబించి గ్రంథకర్త చేజెప్పబడినదనియును- మ
ఱియుముఖ్యముగనిష్టదేవతాస్మరణచేసి-ప్రయాణమువెళ్ళిరేని సమస్తకార్య
ములునెరవేఱుననియుతాత్పర్యము॥ *

(౨౨౨) మూ॥ ఏవంసత్సమయేప్రజన్నరపతిస్సంత్యక్తకేశాంబరప్రాణ
స్యందనశస్త్రనాగతురగాన్ కృత్వాతృణాస్యానరీన్। కృత్వేచ్ఛాంనకులాంగ
నాసువిజయీ దత్వాభయంప్రాణినాం దగ్ధ్వాశత్రుపురాణిశత్రు కమలాం
హృత్వాపురీంస్వాంవిశేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ శుభలగ్నే ప్రయాతస్యరాజ్ఞఃఆశీర్వా
దరూపేణవిశేషఫలమాహ॥ ఏవమితి॥ ఏవంపూర్వోక్తరీత్యాసత్సమయేశుభ
లగ్నే నరపతిః రాజాప్రజన్ గచ్ఛన్ అరీన్ శత్రూన్ సంత్యక్త కేశాంబరప్రాణ
స్యందనశస్త్రనాగతురగాన్ సంత్యక్తాః కేశాః శిరోరుహాః అంబరాణివస్త్రాణి
ప్రాణాఃస్యందనానిరథాఃశస్త్రాద్యాయుధానినాగాఃగజాః-తురగాఃఅశ్వాశ్చ
యైస్తథోక్తాః తాన్ తృణాస్యాన్ సందష్టతృణముఖాంశ్చకృత్వా కులాంగనా
సుశత్రూణాంపతివ్రతా స్త్రీషువిజయీఇచ్ఛాంనకృత్వాతాః అపరిగృహ్యే
త్యర్థః పరస్త్రీపరిగ్రహణేమహాదోషస్మరణాదితిభావః ప్రాణినాంశత్రుదేశ
స్థజనానామభయంచదత్వాశత్రుపురాణిదగ్ధ్వాభస్మీకృత్వా శత్రుకమలాం
శత్రులక్ష్మీంహృత్వాస్వాధీనంకృత్వేత్యర్థః పునఃస్వాంస్వకీయంపురీంనగ
రంప్రవిశేత్ ॥ అ॥ శుభలగ్నమందుప్రయాణముపోయినరాజునకాశీర్వాదరూ
పముచేవిశేషఫలములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబుగశుభల
గ్నమందుబైనముపోయినప్రభువుతనశత్రువులనువిడువబడిన తలవెండ్రుక
లువస్త్రములుప్రాణములురథములు శస్త్రములుగజములు గుఱ్ఱములుగల
వారలుగాను-కరవబడినతృణముఖములుగలవారలుగాను అనగాశరణాగ
తులనుగాజేసిశత్రురాజస్త్రీలయందాసక్తియుంచకనచ్చటనుండుప్రాణులక
భయముజేసిశత్రుపట్టణములదహించిశత్రులక్ష్మినపహరించియత్యంతానం
దభరితుడైమరలతనపట్టణమునుజేరుననుట॥ *

(౨౨౩) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతేబ్దపేవరవిజేసూర్యేతదర్థేందినంశీతాం
శౌత్రిదివంకుజేశశిసుతేమాసద్వయంవాక్పతౌ। మాసంచైత్యగురౌచపక్షము
థవాదృష్టేలగ్నేగ్రహైస్సంఖ్యాయాః పరతస్సమేష్యతిపునస్స్వస్థాన మా

స్తాగ్ఽవా [illegible] ||రవి జే
శనౌయాత్రాలగ్నగతేసతిఅబ్దః సంవత్సరఏవసూర్యేలగ్నగతేసతితదర్ధం
తస్యసంవత్సరస్యార్ధంషణ్మాసాఇత్యర్థః శీతాంశౌచంద్రేతుదినం ఏకదివ
సఃకుజేత్రిదినం - శశిసుతేబుధేమాసద్వయంవాక్పతౌబృహస్పతౌమాసః-
దైత్యగురౌశుక్రేపక్షః- అథవాలగ్నేయాత్రాలగ్నేగ్రహైశ్శన్యాదిగ్రహై
ర్దృష్టైసతితుసంఖ్యయాఽపరతః ప్రయాతాప్రయాణకర్తా- ఆప్తార్థా
వాప్తప్రాప్తార్థలాభస్సన్ పునఃస్వస్థానంసమేష్యతి॥ అ॥ ఉక్తలగ్నమందు వె
ళ్ళినప్రయాణకర్తనరలవచ్చుటకుగాలనిర్ణయములను జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥శనైశ్చరుడుప్రయాణలగ్నగతుడైయుండెనేని ప్రయాణకర్తయొక్క
సంవత్సరమునకుపిమ్మటమఱలస్వస్థానముజేరుననియు సూర్యుడులగ్నగతు
డైయుండెనేనిఆరుమాసములకుపిమ్మట చంద్రుడుండెనేనినొకదివసమునకు
బిమ్మటనుఅంగారకుడులగ్నగతుడైయుండెనేని మూడుదివసములకుబిమ్మ
టను బుధుడుండెనేని రెండుమాసములకుపిమ్మటను బృహస్పతియుండెనని
మాసాంతరమందును శుక్రుడుండెనేని నొకపక్షమునగాగ౧౫దివసములకుపి
మ్మటప్రయాణకర్తఇష్టసిద్ధిబొందినవాడైస్వస్థానమును జేరుననియుచెప్ప
బడినశన్యాదిగ్రహములచేప్రయాణలగ్నముచూడబడుచుండినను క్రమం
బునవేవానికిఫలంబులనెఱుంగవలయుననియునుతాత్పర్యము॥ *

(౨౨౮) మూ॥ మందాదిగ్రహకాలఏవగదితోయాత్రాదిలగ్నేక్రమా
దేకద్విత్రిగుణశ్చరస్థిరగృహేస్యాద్విస్వభావాభిధే । యాత్రాలగ్నచరాది
భాగసహితేష్వరాద్యాదిఖేటేషు నాస్యాదేవంప్రతియానముక్తగమనం నిశ్చి
త్యత్రాంవ్రజేత్ ॥ వ్యా॥అ॥అత్రైవవిశేషమాహ॥మందాదీతి॥యాత్రాలగ్నే
చరేస్థిరేద్విస్వభావాఖ్యేసతివాగదితః పూర్వశ్లోకోక్తమందాదిగ్రహకాల
ఏవక్రమాదేకద్విత్రిగుణస్స్యాత్ అనేనాయమర్థస్సంపన్నః శనిస్థితయా
త్రాలగ్నేచరేవత్సరః- స్థిరేవత్సరద్వయంద్విస్వభావేసతివత్సరత్రయం
సూర్యస్థితియాత్రాలగ్నేచరేసతిషణ్మాసాఃస్థిరేద్వాదశమాసాః- ద్విస్వభా
వేష్టాదశమాసాః ఏవముత్తరత్రాప్యూహ్యా అరాద్యాదిఖేటేషు శన్యాదిగ్ర
హేషుయాత్రాలగ్నేచరాదిభాగసహితేషు యాత్రాలగ్నేచరస్థిర ద్విస్వ
భావాంశైస్సహితేషుచతదాప్రాగుక్తకాలఃస్యాత్ ప్రయాణముక్తగమనం
ప్రతిప్రయాణముక్తగమనఏవముక్తరీత్యానిశ్చిత్యయాత్రాంవ్రజేత్॥ అ॥శ్లో॥
ఈశ్లోకముననొక్కవిశేషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ప్రయాణలగ్నముచర
ముస్థిరముద్విస్వభావమనెడుత్రివిధనామాన్వితముగానుండెనేని పూర్వశ్లో

కమందు జెప్పబడియున్న క్రమంబున శన్యాదిగ్రహముల యొక్క కాలనిర్ణయము ఏకద్విత్రిగుణంబగునన గా ప్రయాణలగ్నము చరమైయుండి అట్టిలగ్నమందు శనైశ్చరుండుండెనేని ప్రయాణకర్త మరలవచ్చుటకు నొకసంవత్సరమవధియగు స్థిరమైయుండెనేని రెండుసంవత్సరములవధియనియు ద్విస్వభావలగ్నమైయుండెనేని మూడుసంవత్సరములవధియనియు శేషించిన గ్రహములకు గాలనిర్ణయమిత్తియగునని యుంగడగినదనియు నిదియునుంగాక యీ చెప్పబడిన శన్యాది గ్రహములు ప్రయాణలగ్న స్థలములగు చరస్థిరద్విస్వభావాంశలబొందియుండినను ప్రయాణకర్త స్వస్థానమునకు మరలవచ్చుటకు గాలనిర్ణయమును బూర్వోక్తక్రమమున దెలుసుకొని పైనము బోవలయునని తా॥

(౨౬౫) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతో గ్రహః ప్రథమతః పశ్చాద్వక్రీభవేత్తల్లగ్నేశ్వర ఏవ వాగమనదిక్ఖేటో ఽపి వక్రీయది। యాతుర్జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిర్వక్రంగతస్తద్దశాధీశో వా బలయుక్తవాన్ స్వభవనం భూయః ప్రయాతైవ్యతి॥ వ్యా॥ అ॥ యోగాంతరమాహ॥ యాత్రేతి॥ యః యాత్రాలగ్నగతః సగ్రహః ప్రథమతః ప్రయాణకాలే ఋజుగతిస్సన్నితి శేషః- పశ్చాద్వక్రీభవేద్యదితదా ప్రయాతా భూయః పునః స్వభవనం స్వగృహం ఏష్యతి యద్వా తల్లగ్నేశ్వవారో ప్రయాణలగ్నాధిపతిర్వా యదా వక్రీభవతి తదా పునరాగమిష్యతి - అథ్య వాగమనదిక్ఖేటో ఽపి స్వయం యద్దిశం ప్రతిగమిష్యతి తద్దిక్పతిర్వా యదా వక్రీభవతి తదా వా అథవా యాతుః ప్రయాణకర్తుః జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిః జన్మలగ్నాధిపతిర్వా యదా వక్రంగతో భవతి తదా వా అథవా తద్దశాధీశః తస్య యాతుః యద్దశా తస్యాః యో ఽధీశః సః బలయుక్తవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తవాన్ సన్ యదా వక్రీభవతి తదా వా ప్రయాతా భూయస్స మేష్యతీత్యవక్తవ్యం దైవజ్ఞేనేతి ఏదద్వయమధ్యాహర్తవ్యం॥ అ॥ యోగాంతరములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నవగ్రహములలో నే గ్రహముగాని ముందు ప్రయాణలగ్నమున ఋజుగతుడయియుండి ప్రయాణకర్త పైనముపోయిన పిమ్మట వక్రించినను లేక ప్రయాణలగ్నాధిపతి వక్రగతుడైనను, లేక తానే దిక్కునుగూర్చి పైనము పోదలచియున్నాడో యా దిగ్గధిపతి వక్రగతుడై యుండినను ప్రయాణకర్త యొక్క జన్మలగ్నాధిపతి వక్రగతుడైనను - లేక ప్రయాణకర్త యొక్క దశాధిపతి స్థానాదిషడ్బలయుక్తుడై యుండి యెపుడు వక్రగతుడగుచున్నాడో అట్టిసమయంబున బైనముపోయినవాడు మరల స్వగృహమును బొందునని జ్యోతిశ్శాస్త్రాభిజ్ఞుని చేత నీఫలము చెప్పదగినదనియును తాత్పర్యము॥ *

[౨౬౬] మూ ॥ యాత్రాలగ్నగతో దయాంస్వబవనాద్వ్యాత్రో దుష్టాం

దాంత్యగా యాత్రాకర్తృజబపాదకస్స్యాదథవా యాత్రేందు భాంశాంత్య
గాః॥ తావంత్యోపిహివినాడికాశ్చఘటికాహాః పక్షమాసా స్తయోర్యావన్మ
ధ్యనవాంశకాగతివశాత్స్యుర్యాత్రకాలావధిః॥ వ్యా అ॥ పునర్యోగాంతర
మాహ॥యాత్రేతి॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశబవనాత్ యాత్రాలగ్నగ
తోదయః ఉదయాంసః ఉదయనవాంశః సఏవబవనంతస్మాత్ తదారబయ
త్రోడుపాదాంత్యగాః ప్రయాణనక్షత్రపాదాంత్యగతాః అథవా యాత్రాక
ర్తృజబపాదః యాత్రాకర్తుః యజ్జన్మనక్షత్రంతస్యపాదతః తదారభ్య
యాత్రేందుభాంశాంత్యగాః యాత్రానక్షత్రపాదాంత్యగాః తయోః యాత్రా
జన్మనక్షత్రపాద ప్రయాణనక్షత్రపాదయోశ్చయావన్మధ్యనవాంశకాః- యా
వంతోయ్యయావత్సంఖ్యాకాః మధ్యనవాంశకాః తావంత్యవినాడికాః ఘటి
కాఃఅహానిపక్షఃమాసాశ్చగతివశాత్ యాత్రకాలవధిస్స్యాత్॥ అ॥ మరల
యోగాంతరములజెప్పుచున్నాడు॥ తా ॥ఉక్తక్రమంబునప్రయాణము వెళ్లిన
వారికిమరలవచ్చెడినిర్ణయకాలమేదియనిన- ప్రయాణలగ్నస్థలవాంశము
మొదలు ప్రయాణనక్షత్రపాదనవాంశమువఱకుగాని లేక ప్రయాణకర్త
యొక్క జన్మనక్షత్రపాదమునవాంశము మొదలుప్రయాణనక్షత్రాంశమువ
రకుగాని లెక్క-పెట్టగానెన్నినవాంశములగుచున్నవో అన్నిః ఘడియలు అ
న్ని ఘడియలుఅన్ని దినములుఅన్ని పక్షములు-అన్నిమాసములుకూడా చే
ర్చిననెంతకాలమవునో అంతకాలమునకుపిమ్మటవత్తురనితాత్పర్యము॥ *

(౨౨౭) మూ॥ యాత్రాలగ్నవాంశపో స్తనిలయేస్వాంశేశ్వరోవాయ
దావక్రీస ప్తమరాశిపోపినవమాధీశోపియాత్రాలయాత్। తద్ద్రేక్కాణపతిః
స్వకాలబలవాన్ తద్వారలగ్నేశ్వరోయాతుస్స్యాత్పునరాగమస్స్వభవనం
వారేశ్వరోవాతదా॥ వ్యా॥అ॥పునర్యోగాంతరమభ్యాహ॥యాత్రాలగ్నేతి॥
యాత్రాలగ్ననవాంశపః ప్రయాణలగ్ననవమాంశాధిపః-యదావక్రీభవతిఅ
థవాఅ స్తనిలయేః యాత్రాలగ్నాత్స ప్తమలగ్నే-స్వాంశేశ్వరఃలగ్నేయావత్స
ఖ్యాకోనవాంశః-స ప్తమలగ్నేపితావత్సంఖ్యాఖ్యోనవాంశః తదధిపోవాతదా
వక్రీభవతి-యద్వాయాత్రాలయాత్ స ప్తమరాశిపః స ప్తమరాశ్యధిపతిర్వా
నవమాధిపోపియాత్రాలగ్నాత్ నవమరాశ్యధిపతిర్వాయదావక్రీభవతి- తదా
వాఅథవా ద్రేక్కాణపతిః యాత్రాలగ్నద్రేక్కాణపతిర్వా స్వకాలబల
వాన్ స్వకాలయాత్రాకాలేబలవాన్ స్థానాదిషడ్బలయుక్తస్సన్ యదావక్రీ
భవతియద్వాతద్వారలగ్నేశ్వరః తద్వారేశ్వరోయాత్రావారాధిపతిః తల్ల
గ్నేశ్వరోయాత్రాలగ్నాధిపతిర్వాస్వకాలబలయుక్తస్సన్ యదావక్రీభవతి

నాశేర్వాతో యాత్రాజన్మవారాధిపతేర్వా జన్మరాశ్యధిపతేర్వా యదావక్రీభవ
తి తత్తదా తత్కాలే యాతుస్స్వభవనం ప్రతిపునరాగమః ప్రతిప్రయాణం స్యా
దితివ దేవితి శేషః॥ అ॥ మరలవచ్చుటకు యోగాంతరములను జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ ప్రయాణలగ్న నవాంశాధిపతిగాని ప్రయాణలగ్నమునకు సప్తమలగ్న న
వాంశాధిపతిగాని సప్తమలగ్నాధిపతిగాని ప్రయాణసమయమున బుజుగతు
డై యుండి యెపుడు వక్రగతుడగునో అపుడును లేక ప్రయాణలగ్న ద్రేక్కాణా
ధిపతి ప్రయాణకాలమందు స్థానాదిషడ్బలయుక్తుడై యుండిన పిమ్మట వక్రించిన
ను ప్రయాణవారాధిపతియు దల్లగ్నాధిపతియును తత్కాలమందు స్థానాదిష
డ్బలయుక్తులై యుండి ఎపుడు వక్రగతులగుదురో అపుడును ప్రయాణకర్త
యొక్క జన్మవారాధిపతిగాని జన్మలగ్నాధిపతిగాని తత్కాలమందు బలయు
క్తులై యుండి ఎపుడు వక్రగతులగుదురో అపుడు ప్రయాణకర్త శీఘ్రముగ స్వ
స్థానమును జేరుననియు తాత్పర్యము॥ *

(౨౨౮) మూ॥ భూత్వా చాగమనే ప్రవేశశకునం పశ్చాత్సమీపే పునః ప్ర
స్థానం శకునం భవేద్యతి మహాలాభః ప్రయాతుస్సదా। ప్రోక్తం యత్సకలం ప్ర
యాణశకునం స్యాత్ప్రవేశే శుభం క్షీరాఖ్యం విహగం విహాయ నగర గ్రామ
ప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥ భూత్వేతి॥ గమనే ప్రయాణే- ఆదౌ ప్రథమతః ప్రవేశశకునం
ప్రవేశకాలోక్తశకునం భూత్వా పశ్చాత్పునిస్సమీపే ప్రస్థానం భవేద్యతి త
దా ప్రయాతుః మహాలాభః స్యాత్ యద్యచ్ఛకునం ప్రయాణే ప్రోక్తం తత్స
ర్వం శకునం ప్రవేశే న్యస్తం విపరీతం సత్ నగర గ్రామ ప్రవేశాదిషు శుభం- భా
రద్వాజ మయూర చాషనకులానాం ప్రదక్షిణగతిః ప్రయాణే శుభ ప్రవేశే తు
వామాగతిః శుభా గరుడ కుక్కుట శునకాదీనాం వామాగతిః ప్రయాణే శుభఫ
లదా ప్రవేశే తు ప్రదక్షిణగతిరర్థదేతి వివేకః క్షీరాఖ్యం క్షీరనామకం విహగం ప
క్షిణం విహాయ [illegible]రపక్షిగతిస్తూభయత్రాపి వామగతిరేవ శుభదేత్యర్థః॥ తా॥
ప్రయాణసమయమున ముందుగా ప్రవేశమునకు జెప్పబడియున్న శకునములై
న పిమ్మట ప్రయాణశకునములాయెనేని ప్రయాణకర్తకు విశేషలాభమును
పాలపక్షి తక్క ప్రయాణమునకు జెప్పబడియున్న శకునములు నగరాది ప్రవేశా
దులయందు వ్యత్యస్తముగా నాయెనేని ముఖ్యములగుననగా ప్రయాణమునకు
శ్రేష్ఠములని చెప్పబడియున్న భారద్వాజ మయూరాది పక్షుల యొక్క ప్రదక్షి
ణగమనము ప్రవేశమునకశుభకరంబనియు వామగమనము శ్రేష్ఠమనియు ప్ర
యాణమునకు శుభకరంబని చెప్పబడియున్న గరుడ కుక్కుటాదుల యొక్క
వామగమనము ప్రవేశమందు శుభకరంబనియు ప్రదక్షిణగమనము శుభకరం

బనియుపాలపత్తి గమనము ప్రయాణప్రవేశాదులయందు వామగమనమే శ్రేష్ఠమని తాత్పర్యము॥ *

[౨౨౯] మూ॥ యాత్రాధిష్ణ్యగుణైర్ద్విజస్యఫలదాసిద్ధిర్గుణైర్లగ్నజైర్జ్ఞానాం యోగగణైశ్చ వైశ్యవిశాం సిద్ధిర్దినోత్థైర్గుణైః శూద్రాణాం శకునైశ్శుభైశ్శుభఫలం యాత్రానుకూలం భవేదన్యేషాం తు ముహూర్తశక్తిబలతస్స్యాత్కార్యసిద్ధిస్సదా॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణే విప్రాదీనాం నియతఫలాన్యాహ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రా ద్విజస్య బ్రాహ్మణస్య ధిష్ణ్యగుణైః ఫలదా నృపస్య రాజ్ఞస్తు లగ్నజైర్జ్ఞానాం యోగగణైశ్చ గుణైః సిద్ధిః యాత్రా సిద్ధిర్భవేత్ విశాం వైశ్యానాం దినోత్థైర్గుణైః సిద్ధిః శూద్రాణాం శుభైః శకునైశ్శుభఫలం భవేత్ అన్యేషాం సంకరాణాం తు ముహూర్తశక్తిబలతః ముహూర్తబలాద్యాత్రానుకూలా కార్యసిద్ధిస్సదా స్యాత్ అ॥ ప్రయాణ విషయమై బ్రాహ్మణాదులకు నియతఫలములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణసమయమున బ్రాహ్మణులకు గణయుక్త నక్షత్రము గానుండెనేని శుభప్రదమనియు రాజులకు లగ్న యోగాదులు శ్రేష్ఠములుగానుండెనేని యిష్టసిద్ధిప్రదమనియు వైశ్యులకు దినశుద్ధి చక్కగానుండెనేని శుభప్రదమనియు శూద్రులకు ప్రయాణ కాలమందు శుభశకునములాయెనేని శ్రేయస్కరమనియు శేషించిన జనులకు ముహూర్తబలము చక్కగానుండెనేని కార్యసిద్ధి గలుగుననియును తాత్పర్యము॥ *

(౨౩౦) మూ॥ క్షౌరం వాక్కలహం సుదీర్ఘగమనం దైన్యం అయం వేపథుం శోకం దుష్టసహాయమేకగమనం ప్రత్రయం వక్రతాం। అభ్యంగం సముపోషణం చ కుటిలం త్యక్త్వా దివా మేహిన్ని ప్రజేత్పూర్వాదృష్టవశాత్ ప్రయాణశకునం యాతుశ్శుభం వాశుభం॥ వ్యా॥ అ॥ అథ గమనదినే వర్జ్యాన్యాహ॥ క్షౌరమితి క్షౌరం క్షురకర్మ వాక్కలహం భార్యాదితా వాక్కలహం సుదీర్ఘగమనం అత్యంతాధికగమనం దైన్యం యాచ్ఞాది దైన్యం భయం వివేపథుః శరీరకంపః శోకః వ్యసనం దుష్టసహాయం దుర్జనసహాయం ఏకగమనం విప్రత్రయం వక్రతాం మార్గవక్రతాం అథవా కించిద్దూరం గత్వా పునః నివృత్తిం వా అభ్యంగం తైలాభ్యంజనం సముపోషణం ఉపోష్యం కుటిలం మనోవైకల్యం చ అదివే హిన్ని ప్రథమదివసే వర్జయిత్వా వ్రజేత్ గచ్ఛేత్ ఏవం గతే సతి పూర్వాదృష్టవశాత్ జన్మాంతర పుణ్యపాపకర్మవశాత్ - యాతుః ప్రయాణశకునం శుభమశుభం చ స్యాత్ పూర్వాదృష్టం శుభం చేచ్ఛుభశకునం అశుభం చేదశకునమితి వివేకః॥ అ॥ పయనము బోవు దివసమందు విడువదగిన కార్యములు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణదివసమందు క్షౌరము భార్య మొదలగువానితో కలహము దీర్ఘ

మార్గమనముయాచ్నాదులచేప్రాప్తమగుదైన్యముభయముశరీరకంపము వ్యసనముదుర్జనులసహాయము ఏకాకిగాబయలు దేరుట బ్రాహ్మణత్రయముబయలువెళ్లడము మార్గమతిదువక్రముగనడవడము అభ్యంగనస్నానముఉపోష్యముచిత్తవైకల్యము ఇవి మొనలగుదుష్టకార్యములత్యజించి ప్రయాణముపెల్లి రేనిజన్మాంతరపుణ్యపాపవిశేషమువలన శకునములగుననగా పూర్వాదృష్టముశుభమైయుండె నేనిశుభశకునములు అశుభముపైయుండె నేని అశుభశకునములునగుననియుతాత్పర్యము॥ *

[౨౩౧]మూ॥ ద్వైతీయేదివసేపియానశకునంసమ్యగ్భవేచ్ఛోభనంన్యాశంన్యాశకంవినావశకునందైవాత్తదన్యద్భజేత్। పూర్వస్మిన్దివసేపియత్రశకునంతత్రైవగత్వాపునస్తార్తీయేదివసేవ్రజేత్పునరపి స్యాదేవయాతుస్సుఖమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వితీయదివసేగతిలక్షణమాహ॥ ద్వైతీయేఇతి॥ ద్వైతీయే॥ సూ॥ ఏద్వైస్త్రియ్యాఇతీణియప్రత్యయః-, తతఃస్వార్థేఅణ్ ద్వితీయ-ఏవద్వైతీయఃతస్మిన్ద్వైతీయదివసే-ద్వితీయదివసేయానశకునం ప్రయాణశకునంసమ్యగ్భవేద్యది- తదాశోభనంమంగళంస్యాత్ - దైవాత్ - విధివశాత్ - వ్యాశంసర్వంశకంచవినాఅన్యదవశకునం భవేద్యదితదాపూర్వస్మిన్ దివసేయత్రశకునంశుభశకునం జాతంతత్రైవపునర్గత్వాతద్దివసం తత్రైవనీత్వా తార్తీయేః సూ॥ త్రిణస్సంప్రసారణంచేతీతియప్రత్యయః తృతీయఃతతఃస్వార్థేఅణ్ఆదివృద్ధిఃతార్తీయేతృతీయదివసేపునఃప్రజేత్ ఏవంచసతియాతుస్సుఖంస్యాదేవ. అ॥ ప్రయాణదివసమునకు రెండవదివనమందుగతిలక్షణములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రెండవదివసమందుప్రయాణశకునములుచక్క-గానాయెనేనిశుభకరంబనియుఁలేకదైవాధీనమువలనసర్వము శుండేలుఈరెండువినాగానేమియవశకునములైననుపూర్వదివసమంచే ప్రదేశమునకుశుభశకునములాయెనో మఱలనాప్రదేశమునబొంది యాదినమచటనేయుండిమూడవదివసమందుప్రయాణముబోయి రేనిసుఖవంతులగుదురనుట॥

పంచమప్రకరణంసమాప్తం.

కాలామృతే- సవ్యాఖ్యానే- వాస్తుప్రకరణప్రారంభః.

(౨౩౨) మూ॥ క్షేత్రాణాంసవతిక్షుభ్యకలియుగేశ్రీవేంకటేశాజ్ఞయా వింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటేశ్రీగౌతమీసన్నిధౌ। సంపూర్ణార్థ్యావేదశాస్త్రసహితేస్వర్గాదిభోగప్రదేబ్రహ్మజ్ఞానభిరన్వితేఽతిశుభదే ముక్తిప్రదేస్థాయినాం॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాప్రకరణముక్త్వేదానీవాస్తుప్రకరణంనిర్వక్తుంతన్మూలభూతంగృహనిర్మాణయోగ్యప్రదేశమాహ॥ క్షేత్రాణామితి॥

క్షేత్రాణాంకాశ్యాదీనాంమధ్యేక్షేత్రశేషఃసంపూర్ణాః వేదశాస్త్రసహితే-
సంపూర్ణాఃయెఅధ్వరాఃమఖాఃయే వేదాః ఋగాదయః ప్రసక్తయఃయానిశాస్త్రాణి
ణితరఃవ్యాకరణాదీని తైస్సహితేయుక్తే-స్వర్గాదిభోగప్రదే [illegible]ద
యోంయేపుణ్యలోకాః తేషుసూభోగఃతత్ప్రదేదాంతరి ప్రపంచ భ [illegible]
భిఃఅన్వితేసహితత్థాయీనాంవసతాంజనానామితిశేషః-అ[illegible] ద అత్యం
తకల్యాణ ప్రదేముక్తిప్రదే మోక్షదాయిని వింధ్యాఖ్యాచల దక్షిణావని
ఉతవింధ్యాఖ్యోయోఅచలఃపర్వతఃతస్యదక్షిణావనితలె దక్షిణభూప్రదేశే
గౌతమీ నదీసమీపేచశ్రీవేంకటేశాజ్ఞయా-కలియుగేవర్తమానేయుగే-వ
సతిః గృహం-శుభామంగళప్రదేశ్యర్థః॥ అ॥ జనులువాసముచేయుటకుప్ర
దేశము నిర్ణయించుచున్నాను॥ తా॥ కలియుగమునవాసముచేయువారల
కు ముక్తిప్రదంబును శుభకరంబునునగువింధ్యపర్వతమునకుదక్షిణభూభాగ
మును వేదశాస్త్రేతిహాసపురాణ పారంగతులగు బ్రాహ్మణోత్తములుని
వసించియున్న గౌతమీనదీసమీపభూములును-జనులకువాసయోగ్యంబని
శ్రీవేంకటేశ్వరాజ్ఞాకరులగుగ్రంథకారులచే జెప్పబడినదనియభిప్రాయము॥
(౨౩౩) మూ॥ సేవాయాంప్రభు లామభాదిగణరో[illegible]భృత్యాఖ్యదిష్ణాం
తతస్తత్కృత్వాథ చతుర్గుణంప్రవిభజేచ్ఛేషేచ్ఛశిష్టంధనం । తద్వత్పూర్వ
విపర్యయాగతమృణం జ్ఞేయంహి రాజ్ఞస్త్విదం భృత్యస్యైవతు భృత్య
భాదిగణయేదథార్థాధి గోరాజ్యకృత్॥ వ్యా అ॥ అథవాస్తుస్వరూపంనిర్వ
క్తుంప్రసంగ సంగత్యారాజభృత్యార్ణమాహ॥ సేవాయమితి। సేవా
యాంవిషయే ప్రభునామభాది ప్రభునామనక్షత్ర మారభ్యభృత్యాఖ్యధి
ష్ణ్యాంతతఃభృత్యనామనక్షత్ర పర్యంతంగణయేత్ తద్గణితంచతుర్గుణం కృ
త్వాచతుర్భిఃసంగుణ్య శైవైః సప్తసంఖ్యాభిఃప్రవిభజేత్ ఏవంచసతియచ్ఛిష్టం
తద్ధనమితిజ్ఞేయం తద్వత్పూర్వవిపర్యయాగతంఋణం భృత్యస్య మనక్షత్ర
మారభ్యప్రభునామనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ తద్గణితంచతుర్భిర్గుణితా
స్సప్తభిఃహృతంసత్ యచ్ఛిష్టం తద్ఋణమితివేదితవ్యంఇదంరాజ్ఞః రాజభృ
త్యార్ణంభృత్యస్యతు భృత్యరాజార్ణంతుభృత్యభాదిభృత్యనక్షత్రమా
రభ్యప్రభునామనక్షత్రపర్యంతంగణయేదిత్యర్థః-అత్యత్సర్వంపూర్వవద్ద్ర
ష్టవ్యం-ఏవంచసతిఅర్థాధికోధనమధికంచేత్ రాజ్యకృద్భవత్ - ఋణమధి
కంచెన్న శుభమిత్యర్థాల్లభ్యతే॥అ॥ పిమ్మటవాస్తుస్వరూపమును దెలుపు
వాడై ప్రసంధిసంగతిచేరాజభృత్యార్ణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సేవ
కునివిషయమైయర్ణముచూచునప్పుడుప్రభునామనక్షత్రము మొదలు సేవ

కునినామనక్షత్రమువరకు గణనచేసి యాలెక్కనుర-ట హెచ్చుగాగుణించి
౭-టభాగహరింపగారాశి యందు శేషముండెనేని నవిధనమగును అట్టిధన
సంఖ్యను ఒకచోటనుంచిమరల సేవకునినామనక్షత్రము మొదలు ప్రభునామ
నక్షత్రమువరకును క్రమంబునగుణింభాగహరింపగా శేషము ఋణమగు
ఇట్లేర్పరచబడినధనఋణములలోదనసంఖ్యయధికముగనుండెనేని ప్రభువు
లకులాభకరమగును సేవకుడుప్రభువిషయమైఅర్పణముచూచునపుడు సేవక
నామనక్షత్రము మొదలు ప్రభునామనక్షత్రము వరకుగణన చేసి తక్కినవాని
ను క్రమంబుగజూచిఫలమునెఱుంగవలయునని తాత్పర్యము॥

(౨౩౪)మూ॥స్యాద్యాఖ్యాప్రథమాక్షరోక్తగణనాసంలిఖ్యతద్వామత
స్తద్యత్సాదకనామచప్రవిభజేన్నాగైశ్చశిష్టంధనం। తాదృక్పూర్వవిపర్య
యాగతమృణంప్రవ్యాధికంభోగదంసామ్యంచేత్సమతాన్యథాన్నరహితం వై
రాఖ్యధామార్తికృత్॥వ్యా॥అథగ్రామార్యణలక్షణమాహ॥సాధ్యాఖ్యాప్ర
థమాక్షరోక్తంగణనాంసాధ్యోగ్రామాదిఃతస్యఆఖ్యానామతస్యాః యఃప్ర
థమాక్షరః తస్యోక్తగణనాంఅకారాదిక్రమాత్ సాధ్యనామాద్యక్షపర్యం
తంగణనయాయావత్సంఖ్యాభూమౌ సంలిఖ్యతద్వామతః తస్యాస్సంఖ్యా
యాః నామతః వామభాగే సార్వవిభక్తిక స్తసిః-సాధకనామ సాధకోదే
వదత్తస్తస్యనామాద్యక్షరంచతద్వత్ అకారాదిగణన యాయావత్సంఖ్యా
తావత్సంఖ్యాంసంలిఖ్యతత్సర్వంనాగైఃఅష్టభిఃప్రవిభజేత్తు శిష్టంధనంలబ్దేన
ప్రయోజనం నాస్తితాదృక్పూర్వోక్తసదృశంపూర్వవిపర్యయాగతం పూ
ర్వస్మాద్విపర్యయేణాగతంఋణంభవతియథాసాధకనామాక్షరసంఖ్యాం ని
క్షిప్యతద్వామభాగేసాధ్యనామాద్యక్షరోక్త సంఖ్యాంచసంలిఖ్య సర్వంనా
గైః ప్రవిభజేత్తు శిష్టంఋణం భవేదిత్యభిప్రాయః-ఏవంచసతిద్రవ్యాదికం
ధనాధికంచేత్ భోగదంశుభప్రదంసామ్యంచేత్తు-ధనర్ణేసమానేచేతిత్యర్థఃస
మతాఅన్యత్తుఋణాధికంచేత్ అన్నరహితం దారిద్ర్యంకుర్యాత్తు-కించవై
రాఖ్యధామశతుస్థానంఅతఏవార్తికృత్ అత్రబాలబోధార్థం యత్కించిదు
దాహ్రియతె-కుండినసగరంనామకశ్చిద్గ్రామవిశేషః-తస్యఆద్యక్షరః కకా
రఃఅవర్ణాదాగభ్యకకారపర్యంతంగణనయాశసప్తదశసంఖ్యాభవతితావత్సం
ఖ్యాంకర్మభూమౌసంక్షిప్యతద్వామభాగే ఈశ్వరోనామకశ్చిద్ద్విజఃఅవర్ణా
దారభ్యఈకారపర్యంతం గణనయాచతుస్సంఖ్యాభవతితత్సర్వంసప్తదశో
త్తరచతుశ్శతంభవతితదష్టభిఃహృతసత్ ఏకంభవతిశిష్టంతద్ధనంఏతదేవవ్యత్యే
స్తంసత్ చతుస్సప్తత్యుత్తరశతం తదష్టభిః హృతంసత్ షట్ శిష్టంభవతిత

ష్ట్రుణాధనాధ్రుణమకోం-ఏవంబుద్ధిమతాసర్వత్రాప్యూహ్యం కేచిదకారాదివర్గ
గణః యోకార్యం॥అ॥ గ్రామార్ణమునకు లక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥
అకారము మొదలు గ్రామనామధేయప్రథమాక్షరమువరకు గణనచేయగా
వచ్చినసంఖ్యనొకచోటనుంచిమరలఅకారము మొదలుగృహముకట్టుటకుని
శ్చయించెడిపురుషుని నామప్రథమాక్షరమువరకులెక్కపెట్టియాసంఖ్య మొ
దటగణనచేసియుంచియున్న లెక్కకు కుడిపక్కన నునిచివెరశిరాశిని౮టభా
గహారింపగా శేషముధనమగుమరల అకారము మొదలు గృహాధిపతినామధే
యప్రథమాక్షరమువరకు లెక్కపెట్టిఆసంఖ్యనుఒకచోటవ్రాసియుంచిఆకా
రము మొదలు గ్రామనామధేయ ప్రథమాక్షరమువరకుగణనచేసియాగుణ
కముతోల్లిటిలెక్కకుకుడిభాగమునను చివెరచిరాశి౮- టభాగహరింపగా శే
షముఋణమగునిట్లేర్పరచబడిన ధనఋణసంఖ్యలలోనేగానియమునధనసంఖ్య
హెచ్చుగానుండునోయట్టిగ్రామమువాసయోగ్యంబనితాత్పర్యము॥

[౨౩౫] మూ॥ క్షేత్రస్యాకచటాః క్రమాత్తపయశా వర్గాస్స్వర
ష్టాస్థితాఃప్రాగాదౌఖగరాడ్బిడాలమృగరాట్ఛ్వాహ్యాఖునాగశ్శశః। స్వా
ద్వర్గాద్యదిపంచమోరిరథదిగ్వర్గేషుయోనిస్త్వియం ద్వ్యాద్వ్యాదిక్షువిది
క్షుచైకమఖిలం మేషాదిపూర్వాదితః॥వా॥అ॥అథ క్షేత్రార్ణమాహ॥క్షేత్ర
స్యేతి॥ అకచటతపయశా ఇతి క్షేత్రస్యఅష్టావర్ణాస్థితాః-ప్రాగాదౌ ప్రా
గద్యష్టదిక్షుక్రమాత్.ఖగరాట్ గరుడః బిడాలో మార్జాలః-మృగరాట్ సిం
హః శ్వాశునకః-అహిఃసర్పః ఆఖుర్మూషకః-నాగో గజః- శశప్రసిద్ధః- ఏతే
అవర్గాదీనామధిపాస్స్యుస్స్వాత్ స్వకీయాద్వర్ణాత్పంచమః పంచమవర్గో
యది అరిః శత్రుర్యన నామాక్షరో యద్వర్గః తస్మాత్పంచమవర్గః శత్రురిత్య
ర్థః స్వాద్వర్గాత్పంచమవర్గః ఇత్యనేనాశేషాశ్శుభా ఇత్యర్థాల్లభ్యతే ఃతదాం
తరమాహ॥అథేతి॥దిగ్వర్గేషుఇయం యోనిరిత్యుచ్యతే-పూర్వాదితః ప్రాచీ
మారభ్యఅఖిలం మేషాదిద్వాదశరాశయః దిక్షుచతుర్దిక్షు ద్వ్యా ద్వ్యా రాశీవిది
క్షుఆగ్నేయాదిషుచతుర్షు ఏకైకం యోజయేదితి శేషః॥అ॥ క్షేత్రార్ణమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాశద్వర్ణములలోనుండి-అ-క-చ-ట-త-య-శ-
అనెడి యెనిమిదివర్గములకు ప్రాగాదిగా గరుడబిడాల సింహశునకసర్ప
మూషక గజశశములు అధిపతులనియును - పురుషుల యొక్క నామప్రథ
మాక్షరమేవర్గముననుండునో ఆవర్గమునకు పంచమవర్గము శత్రువర్గము
గాననావర్గమునకు స్థానంబగుదిక్కునగృహనిర్మాణము కూడదనియును
షష్ఠాంతరముల ప్రాగాదీశాన్యమువరకుమేషాదిద్వాదశరాసులను దిక్కుల

యందునొక్కొక రాశియు విదిక్కులయందు రెండేసిగానుగిచిరని ఇదియేది
గ్వర్గుయందు యోనియని చెప్పబడుననుట॥

[౨౩౬]మూ॥ ఏకస్మిన్ యది పంచమే చ నవమే స్యాత్స్బంధుసంరక్షకో నాశ
స్స్యాద్ద్వితయే చ షష్ఠదశమే ఛేన్నామరాశ్యాదితః। తార్తీయే యదిసప్తమే
పరజనైః పోష్యస్తథైకాదశే చాతుర్థే చ నఘాతుకో గృహపతిః స్థాయ్యష్టమే
ద్వాదశే। వ్యా॥ పూర్వోక్తరాశిచక్రస్య నామరాశి మారభ్య ఫలమాహ॥ ఏక
స్మిన్నితి॥ నామరాశ్యాదితః మూ॥ గృహపతిః తస్య నామరాశిమారభ్య ఏకస్మిన్
నవమే పంచమే చ స్థాయీ యది బంధుసంరక్షకః బంధుజనపోషకస్స్యాత్ ద్వితీ
యే షష్ఠే దశమే చ స్థాయీ యది నాశః స్యాత్ - స్వస్యైవ హానిః - తార్తీయే తృ
తీయస్థానే సప్తమే ఏకాదశే చ స్థాయీ యది పరజనైః పోష్యః పరాధీనవృత్తిస్స్యా
దిత్యర్థః - చతుర్థమేవ చాతుర్థం తస్మిన్ అష్టమే ద్వాదశే చ స్థానే స్థాయీ యది
తదా ఘాతుకః స్యాత్ పరప్రాణాపహర్తా భవేత్ - నామరాశ్యాదిత ఇతి సర్వ
త్రానుషంగః॥ అ॥ పూర్వశ్లోకోక్తంబగు రాశిచక్రమునను నామరాశి మొదలు
ఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహపతి తన నామరాశి మొదలు పంచమన
వమ రాశిస్థానములైన దిక్కుల వాసము చేసిన బంధుపోషకుడగును- రెంటనా
రింట పదింట వాసము చేసిన నాశనము పొందును- మూడవనైనిమిదింట పదునొ
క్కింటనుండిన నితరుల చేపోషితుడగును-నాలుగింట నెనిమిదింట పన్రెండింట
నుండిన నొకనికి హాని కలుగ జేయుచుండునని తాత్పర్యము॥

(౨౩౭)మూ॥ సంగ్రామవ్యవహారధామనగరీగ్రామేషు మంత్రార్వణోజ్ఞాతే
సత్యపి జన్మభే సతతం నామార్క్షజం స్యాత్ఫలమ్। అజ్ఞాతం జననోడు యస్య ఫల
దం స్యాన్నామభం తస్య తు త్రింశద్వత్సరతః పరం ఫలదమిత్యాహుః పరే నామ
భమ్। వ్యా॥ అ॥ అథ నామనక్షత్రాదౌ కర్తవ్యాన్యాహ॥ సంగ్రామేతి॥ సంగ్రామవ్యవ
హారః ధామ నగర గ్రామేషు - సంగ్రామో యుద్ధవ్యవహారః క్రయవిక్రయాదివ్య
వహారః ధామ తు మంత్రార్వణం నగరం పట్టణాన్వయం గ్రామః గ్రామార్వణం ఏతే
షు విషయే మంత్రార్వణో విషయే చ జన్మభే జన్మనక్షత్రే జ్ఞాతే సత్యపి నామర్క్షజ
మేవ ఫలం స్యాత్ నామర్క్షమారభ్యైవ సర్వాణ్యాణం ద్రష్టవ్యమిత్యర్థః - యస్య జన
స్య జననోడు జన్మనక్షత్రమజ్ఞాతం తస్య జనస్య నామభం నామనక్షత్రమేవ ఫల
దం స్యాత్ - అస్వాణాతిరిక్తకాంక్ష్యేష్విత్యధ్యాహారః॥ పరే తు జన్మనక్షత్రే జ్ఞాతే
పి త్రింశద్వత్సరతః పరం త్రింశద్వర్షాదూర్ధ్వ నామభం ఫలదమిత్యాహుః
తన్న సంగచ్ఛతే మూనాభావాత్॥ అ॥ నామనక్షత్రాదులయందు జేయవలయు
నని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యుద్ధము వర్తకగృహము పురము గ్రామము మంత్ర

ము వీనికితర్వాణముచూ చెనక్కరు నామనుత్రమ ఫలప్రదమనికొన్ని గ్రంథములయందు జెప్పబడియుండినను ప్రయాణలేమిసదిఫలప్రదము కానేరదని గ్రంథకర్తయభిప్రాయము॥

(౨౩౮) మూ॥ ఈషత్పశ్చిమదక్షిణోన్నతమహీలక్ష్మీప్రదానేతరాసమ్యగ్గంధసమన్వితాకనకదాదుర్గంధయుక్తార్తిదా। క్షేత్రంశ్వేతమథాల్పరక్తమఖిలంపీతంచకృష్ణంక్రమాద్విప్రాదేర్మధురంభవేచ్చకటుకంతిక్తంకషాయంశుభం॥ వ్యా॥ అ॥ అథగృహోన్నతిగంధరూపరసానాంఫలమాహ॥ఈషదితి॥ ఈషత్పశ్చిమదక్షిణోన్నతమహీ-ఈషత్కించిన్మాత్రంపశ్చిమదక్షిణయోర్భాగేఉన్నతామహీభూమిఃలక్ష్మీప్రదాఐశ్వర్యప్రదానేతరాప్రాగుత్తరోన్నతా పశ్చిమదక్షిణభాగేనిమ్నాంచమహీ అలక్ష్మీప్రదాసమ్యగ్గంధసమన్వితాసుగంధయుక్తామహీకనకదాస్వర్ణప్రదా దుర్గంధయుక్తాతుఆర్తిపీడాకరీవిప్రస్యశ్వేతం క్షేత్రంక్షత్రియస్యాల్పరక్తం ఈషద్రక్తంవైశ్యస్యాఖిలంపీతంఅత్యంతపీతవర్ణంక్షేత్రశూద్రస్యకృష్ణంక్షేత్రంశుభంశుభఫలసంభవతి-క్రమాద్విప్రాదేఃక్షేత్రంమధురంతత్రస్థితమృద్భక్షణేనమధురం భవేద్యదివిప్రస్యకటుకంయదిక్షత్రియస్యతిక్తంవైశ్యస్యకషాయంలవణసమంయదిశూద్రస్యశుభంభవేత్॥ అ॥గృహోన్నతరూపగంధరసములకుఫలములనుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥గృహముకట్టెడుభూమిపశ్చిమదక్షిణభాగములందించుకమిట్టయియుండిన గృహపతికిభాగ్యముగలుగజేయునుఅటుగాకున్నదరిద్రప్రదమగును మంచివాసనతోకూడియుండిన స్వర్ణమునిచ్చుదుర్వాసనాయుక్తమైనపీడాకరమగును తెలుపువర్ణముగల్గియున్నయియున్నబ్రాహ్మణులకును-ఇంచుకయెఱ్ఱనయికారముగలదైయున్న రాజులకును-పచ్చనివర్ణముగలిగిచేదైయున్నవైశ్యులకును- నల్లనివర్ణముగలిగియుప్పగానున్నశూద్రులకును-శుభప్రదమగునని తాత్పర్యము॥ *

[౨౩౯॥ మూ॥ ఖాత్వాగర్తమరత్నిమాత్రమథతాంమృత్స్నైపునఃపూరయేన్న్యూనాహానికరాసమాంతుసమదావృద్ధిస్తువృద్ధిప్రదా। తోయంరాత్రిముఖేప్రపూర్వఖననేతత్రైవహిత్వామృదంతత్రాప్తేతస్సుఖనం జంత్వనిసంపంకోరజోమృత్యుకృత్॥వ్యా॥అ॥అథగర్తమృజ్జలపూర్ణయోఃఫలమాహ॥ఖాత్వేతి॥ అరత్నిమాత్రంచతుర్వింశత్యంగుళిమానంగర్తంబిలంఖాత్వాఖనిత్వాఖనేరుదిత్వాత్క్త్వాప్రత్యయస్యఇడ్వికల్పేన- అత్యంతామేవమృత్స్నాంమృత్తికాంపునః పూరయేత్ ఏవంపూరితాయాంసత్యాంస్థామృత్తికాన్యూనా అసంపూర్ణాచేత్ హానికరాసమాతుల్యాచేత్సమదా

సమఫలదావృద్ధిస్సగతేస్యాత్సకాంచితా వృద్ధిదాంచితా ఖనన్నేగత్తే
మృదంమృత్తికాహిత్వా అసాన్యేఅథరాత్రిముఖేసాయంకాలేతోయంప్ర
పూర్యతజ్జలంప్రాతర్ద్రష్టవ్యంజఃమస్తిచేత్సుఖదంపంకోయదినిరళనందా
రిద్రంకురాత్ రజఃఘూళిశ్చేత్ మృత్యుకృచ్ఛ ఇత్ గృహపతేరితి శేషః॥ అ॥వ
ల్లమునమృజ్జలములనిర్ణించుటకుఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥పిడితక్కువ
మూరెడుపల్లమునుత్రవ్వి యాపల్లమునుదానిమట్టిచేపూడ్వగాపూడ్చిన మ
న్నుతక్కువయ్యేనేనివృద్ధిగలుగజేయునుసరిమైన సమఫలమునిచ్చునుఅధిక
మయ్యేనేనివృద్ధికలుగజేయునుఆపల్లముననే ముందునాటిసాయంకాలమున
జలముపోసిమరునాడుదయమున జూడగానుదకముండనేనిసుఖప్రదమగును
అడుసుగానుండిన నన్నము జెల్లముగజేయుచుదుమ్ముగానుండిన మృత్యు
ప్రదము॥ *

(౨౮౦)మూ॥ అన్యక్షేత్రజలంస్వధామగమనంహానిశ్చ కోలాహలఃప్రా
గీశాన్యకుబేరదేశగళితంస్వక్షేత్రతోయంశుభమ్ । సౌమ్యప్రాగ్జలధీశకూ
పఖననంకర్తుశ్చలక్ష్మీప్రదంపాషాణాదిలభేత్సుఖంచఖననేస్యాద్యస్థిలాభో
మృతిః॥ వ్యా॥అ॥జలగతికూపఖననయోర్నిర్ణయమాహ॥ అన్యక్షేత్రేతి॥
అన్యక్షేత్రజలంఇతరగృహోదకంస్వధాగమనంస్వగృహాగమనంభవేద్య
దిహానిఃకోలాహలోయుద్ధంచస్యాదా-స్వక్షేత్రతోయం స్వగృహోదకం
ప్రాగీశాన్యకుబేరదేశగళితంప్రాగీశాన్యోదీచీషుగళితంచేచ్ఛుభం- అన్యత్ర
గళితంచేదశుభమిత్యర్థాల్లభ్యతేసౌమ్య ప్రాగ్జలధీశ కూపఖననంసౌమ్య
ముదీచీ ప్రాక్పూర్వాజ్జలధీశః ప్రతీచిదిక్ ఏతాసుదిక్షు కూపఖననంచేత్ క
ర్తుఃగృహపతేఃలక్ష్మీప్రదంచకారఃపాదపూరణార్థకఃఖననేసతి పాషా
ణాదిలభేచ్చేదశుభంఅస్థిలాభోయదిమృతిర్భవేత్॥అ॥ఉదకము బైటపోవుటకు
నుబావిత్రవ్వుటకునువిర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఇతరుల యింటి
యుదకముతమయింటికివచ్చునటులనున్నైనేని హానియు కలహముంగలుగు
నుతమయింటినీళ్లుప్రాగీశాన్యకుబేరదిక్కులబోవుటశుభకరమగును - తమ
యింటికిప్రాక్పశ్చిమోత్తరదిక్కులయందు బావిత్రవ్వి రేనిగృహపతికిలక్ష్మీక
రంబగునుఅట్లుత్రవ్వబడినబావియందు పాషాణాదులున్నైనేనిశుభమగును- ఎ
ముకలుండనేనిమృత్యుప్రదమగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౮౧) మూ॥ చక్రంస్యాద్గృహకర్ణకావ్యయమిదంనంలిఖ్యలింగత్ర
యంరేఖాస్తత్రచతస్రఏవవిలిఖేత్తిర్యక్చతస్రాదితః॥ ఏకైకస్సహితారకానవన
వప్రాగ్లింగవామాద్ధరాదూర్ధ్వస్థా అపిచోర్ధ్వగాశ్శుభఫలాసింద్యాస్త్వ

ధోదేశగాః॥ వ్యా॥ అ॥ గృహకర్ణికాచక్రలక్షణమాహ॥ చక్రమితి॥ లింగత్రయంలింగాకారరేఖాత్రయంసంలిఖ్యతత్రిలింగత్రయఏవచతస్రోరేఖాస్తిర్యగ్విలిఖ్యేద్యదిఇదమేవగృహకర్ణికాహ్వయంగృహకర్ణికాచక్రంభవతిచక్రస్యఫలందర్శయతిప్రాక్ప్రథమతః లింగవామాధరాత్ లింగస్య యద్వామోవామభాగఃతస్యాధరమధోభాగః తస్మాత్తదారభ్యఏకైకస్యలింగస్యధప్రాదితఃఅశ్విన్యాదితఃనవనవతారకాః లభేత్ ఏవంలిఖితేయా ఊర్ధ్వస్థా లింగత్రయోపరిస్థాః ఊర్ధ్వగాఅపియాశ్చోర్ధ్వగతాశ్చతాస్తాశ్చ తారకాఃశుభఫలదాకర్తుః శుభఫలదాభవంతిఅధోదేశగాస్తు లింగత్రయస్యాధఃప్రదేశగతాస్తునింద్యాఃఅశుభఫలదాః॥ అ॥ గృహకర్ణికాచక్రలక్షణమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నిడుపుగమూడులింగాకారరేఖలువ్రాసివానిపై నాలుగడ్డగీట్లుగీచియందునెడమప్రక్కనున్నలింగమునకెడమపార్శ్వమున నున్నక్రిందియడ్డగీట్లుమొదలొక్కొక్కగీతకునశ్వినిమొద లొక్కొక్కనక్షత్రమువరుసనువ్రాయవలయును-అనగాలింగమునకునెడమప్రక్క నాలుగునక్షత్రములుశిరస్సునగనక్షత్రముకుడిప్రక్క ౪ నక్షత్రములీతీరునప్రతిలింగమునకువ్రాయగాఅన్నిలింగములశిరంబుననున్ననక్షత్రములు ఎడమప్రక్కననున్న౪నక్షత్రములు స్తంభప్రతిష్ఠమొదలగుకార్యములవిషయమై శుభకరంబులగులింగమునకుకుడిప్రక్కనున్ననక్షత్రము లశుభకరంబులగుననుట అశ్విన్యాదినక్షత్రములలోనిచక్రమందుశ్రేష్ఠములుగానేర్పడెడు నక్షత్రములదెలిసికొనుటకునాయానక్షత్రజ్ఞాపకంబులగుసంఖ్యలువ్రాయబడియున్న వి౧-౨-౩-౪-౫-౧౦-౧౧-౧౨-౧౩-౧౪-౧౯-౨౦-౨౧-౨౨-౨౩ ఈసంఖ్యలుగలనక్షత్రములుశుభకరంబులనిముఖ్యాభిప్రాయము॥ *

(౨౪౨)మూ॥ రేఖాయాంచతిరశ్చతత్రగృహిణఃస్తంభప్రతిష్ఠాగమేసూర్యేణాగ్నిభయంకుజేనసహితేమృత్యుంబుధేనాభయం। దౌర్భాగ్యంగురుణాసితేనకలహంమందేనచోరాగమందారిద్ర్యంతమసాధ్వజేనచలనంకుర్యాచ్ఛశీతద్గృహే॥ వ్యా॥ అ॥ గృహకర్ణికాచక్రేఏకతిర్యగ్రేఖాగతగ్రహయుక్తచంద్రఫలమాహ॥ రేఖాయామితి॥ శశీచంద్రః స్తంభప్రతిష్ఠాగమేయద్గృహస్తంభప్రతిష్ఠాకాలేతిరశ్చరేఖాయాంసూర్యేణసహితోయది తద్గృహేవిద్యమానస్యగృహిణోయజమానస్య తత్రతదాఅగ్నిభయం కుజేనసహితోయదిమృత్యుంమరణభయంబుధేనఅభయంరోగంగురుణాదౌర్భాగ్యంసితేనశుక్రేణకలహంమందేనచోరాగమంతమసారాహుణాదారిద్ర్యం॥ ని॥ తమస్తురాహుస్స్వర్భానురిత్యమరః - ధ్వజేనకేతునాచలనంస్థానచలనంకుర్యా

త్॥అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమునగృహారోహణకాచక్రమునందుచంద్రుడున్న నక్షత్రము తిర్యగ్రేఖయందు జేసియానక్షత్రమునసూర్యుడు మొదలగు గ్రహంబులుండగా నేనివానికిఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రునితోడనూర్యుడు-కుజుడు-బుధుడు-గురువు-శుక్రుడు- శని-రాహువు- కేతువువీరలు చేరి రేని వరుసగ అగ్ని మృత్యురోగదారిద్ర్యకలహచోరదారిద్ర్యస్థానచలన భయంబులుగలుగుగాన చంద్రునితోనే గ్రహంబును జేరియుండగూడదని తాత్పర్యము॥

(౨౮౩) మూ॥ ఆయామేనవిశాలమేవగుణనేత్ క్షేత్రీకృతంయత్పదం నాగాఢ్యైస్స్వమృణంభవేత్త్రికరిభిర్వారోంకశైలైర్దినం। షట్త్రింశేనభమష్టభేర్నవగజై రాదోంకభాకైర్వయస్త్వంశష్షణ్ణవభిస్తదేవవిభజే దాయుర్గజైర్దిక్పతిః॥ వ్యా॥అ॥ క్షేత్రస్యనవవర్గగణితక్రమమాహ॥ ఆయామేనేతి॥ఆయామేనగృహభూదైర్ఘ్యేణవిశాలంగృహభూవిస్తారం గుణయేత్ ఇత్థంసంగుణ్యయత్ క్షేత్రీకృతంభవతి- తత్పదంక్షేత్రీకృతపదమేవనాగాఢ్యైఃనాగైరష్టభిర్గుణిత్వాఅఢ్యైః ద్వాదశభిర్విభక్తేసతియచ్ఛిష్టం తత్స్వంధనంభవతిపునస్తత్పదమేవత్రికరిభిఃత్రిభిఃసంగుణ్యకరిభిః అష్టభిర్విభక్తే సతిశిష్టంఋణంభవతి - పునస్తత్పదమేవఅంకశైలైఃనవభిస్సంగుణ్యసప్తభిః హృతేసతిశిష్టంవారోభవతిపునస్తత్పదమేవషట్త్రింశేనషడ్భిఃసంగుణ్యత్రింశత్సంఖ్యయాహృతేసతిశిష్టందినందివసోభవతిపునస్తత్పదమేవఅష్టభైః అష్టభిస్సంగుణ్యభైనక్షత్రైఃసప్తవింశతిభిఃహృతేసతిశిష్టంభంనక్షత్రంభవతిపునస్తత్పదమేవనవగజైఃనవభిఃసంగుణ్యగజైఃఅష్టభిఃహృతేసతిశిష్టంఆయఃతత్పదంఅంకభాకైఃఅంకైర్నవభిఃసంగుణ్యభాకైఃవింశత్యుత్తరశతేనహృతేసతిశిష్టం వయో భవతితత్పదమేవషణ్ణవభిః షడ్భిస్సంగుణ్యనవభిఃహృతేసతిశిష్టమంశః తదేవపూర్వాగతమేవాయుఃగజైరష్టభిర్విభజేత్యదిపిత్రిరింద్రాదిదిగీశా భవతి॥

అ॥గృహముగట్టెడుస్థలమునకుధనము-ఋణము-వారము- దినము- నక్షత్రము-అయము-ఆయుస్సు-అంశముదిక్పతులనెడునవవర్గగణితక్రమమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహమునుకట్టెడుప్రదేశముయొక్క నిడువునుకొలిచిఏర్పడినసంఖ్యచే వెడల్పుసంఖ్యనుగుణింపనాసంఖ్యకు క్షేత్రీకృతపదమునునామంబగునట్టిక్షేత్రీకృతపదసంఖ్యనుముందువ్రాయగలసంఖ్యచే తొమ్మిదిమారులుగుణించితొమ్మిదిమారులుబాగహరింపగా మిగతసంఖ్యయందుజెప్పినధనఋణాదినవవర్గులగునుఅట్లువర్గజ్ఞాపకములకైపైనవ్రాయ బోవుసంఖ్యలలో మొదటియంకెగుణమనియు రెండుయంకెహారణమనియు దెలిసికొనిగుణించి రేనివర్గగణితమేర్పడునుగుణ-౮-వహర-౧౨-ధనం౩-౮ ఋ

౯-౪ వార [illegible] ఆ శేషము సరలవ యస్సంఖ్యనుల-టభాగహరింప. గా శేషము దిక్పతియని యెఱుంగ వలయు ననుట॥

(౨౪౪)మూ॥ క్షేత్రేపూర్వపదంపునశ్శగణయేన్నాగాదివాక్యాన్యయా తద్వాక్యాంతిషుసంఖ్యయైవవిభజేద్గ్రవ్యాదిశేషైర్ఫలభేత్। కర్తుశ్చేదధికం ధనంశుభమృణాదద్యల్పముథోశుభం యదాయోవిషమశ్శుభశ్శుభఫలా వాలాశ్శుభానాంయది॥ వ్యా॥అ॥ పూర్వోక్తధనాదీనాం ప్రత్యేకఫలాన్యాహ॥ క్షేత్రఇతి॥ క్షేత్రేగృహభూమౌఘార్వపదంఆయామేనవిశాలగుణితంప దంవాగాదివాక్యద్వయానాగాదివాక్యేఅద్యయాప్రథమసంఖ్యయా పునశ్చ గుణయేత్ తద్వాక్యాంతిమసంఖ్యయానాగాదివాక్యేఅంతిమసంఖ్యయేనవి భజేత్ అయమర్థఃపూర్వపదమష్టభిస్సంగుణ్యాద్వాదశభిర్విభజేత్ ఏవంసర్వ త్రాపూర్యవ్యంతథాచసతిశేషైః ద్రవ్యాదిధనబుణాదికంలభేత్ అధికంచేత్ కర్తుఃగృహపతేశ్శుభంబుణాదర్థః అల్పంయదిఅశుభంఆయః విషమశ్చే చ్ఛుభఃసమశ్చేదశుభఇత్యర్థాల్లభ్యతే- శుభానాంశుభగ్రహాణాంసంబంది నోవారాశ్శుభఫలదాభవంతి॥అ॥పూర్వశ్లోకమునజెప్పినధనబుణాదులను ఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ఉక్తక్రమంబుగగుణకభాగహారములుచూడ గాధనసంఖ్యబుణసంఖ్యకంటెనెక్కువాయనేనిగృహపతికిశుభమగుతక్కు వాయెనేనియశుభమగుఆయసంఖ్యజేసిగనున్నశుభమగుశుభగ్రహవారము లుశుభకరంబులగునని తాత్పర్యము॥ ॐ

(౨౪౫)మూ॥ ఆత్మర్క్షాద్గృహభాంతమేవగుణయేద్యస్వచ్ఛతారాజ లంచాత్మర్క్షగృహభంయదేవమశుభంతార్తీయభంస్వతుయః। దుఃఖం స్యాద్యదిపంచమనిధనదంకర్తుర్భవేత్సప్తమం క్షేత్రేపుత్రకరాత్సదాగృహ పతేశవేతరాస్తారకాః॥ వ్యా॥అ॥ క్రమప్రాప్తస్యగణితాగతనక్షత్రస్యఫల మాహ॥ ఆత్మర్క్షఇతి॥ తారాబలంయద్వత్ తారాబలేయథాఆత్మర్క్ష మారభ్యనిత్యనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ తద్వదాత్మర్క్షాత్ స్వజన్మనక్షత్ర మారభ్యగృహభాగతంగణితాగతగృహనక్షత్రపర్యంతం గణయేత్ ఏవంచ సతిఆత్మర్క్షంగృహభం గేహనక్షత్రంచఏకంయదిగృహపతేరశుభఃతార్తీ యభంఆత్మర్క్షాద్గృహనక్షత్రంతృతీయంయదిస్వతుయః స్వస్యగృహపతేః అయంనాశస్స్యాత్ పంచమంయతిదుఃఖస్స్యాత్ సప్తమంచేత్ కర్తుః నిధన దంమరణప్రదంస్యాత్ ఇతరాః తృతీయపంచసప్తమాతిరిక్తాస్తారకాః క్షే త్రేగృహభూమౌగృహపతేఃపుత్రకరాఃసంతానకరాభవంతి॥ ఆ॥ఉక్తగణిత

క్రమంబునవచ్చెగృహానక్షత్రఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తనజన్మనక్ష
త్రము మొదలుగృహానక్షత్రమువరకు లెక్క-పెట్టి యాసంఖ్యను తొమ్మిదిచే
భాగహారింపగా తననక్షత్రమునుగృహానక్షత్రమునుఏకమాయనేని యశుభ
కరంబనియుజన్మనక్షత్రమునకుగృహానక్షత్రము మూడవది ఐదవది ఏడవది
యాయెనేనిధనసగానాశముదుఃఖముమరణమునుగలుగును-నాలుగుఆఱు
ఎనిమిదితొమ్మిదిసంఖ్యలంబైనక్షేమపుత్రకరంబనియును తాత్పర్యము॥ *

(౨౮౬)మూ॥ రాశ్యంతంగణయేద్గృహస్యగృహిణోరాశ్యాదిత స్తత్ఫలం
నిస్సంతానకరంత్రికోణనిలయంద్విద్వాదశోనర్థకృత్ । షష్ఠాష్టాఖ్యగృ
హంసదాకలహదంచాన్యేశుభారాశయో దంపత్యోర్యదపీయత్ఫలంపరిణయే
కథితం గృహేతత్ఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ రాశ్యంతగణనాఫలమాహ॥ రాశ్యంతమి
తి॥ గృహిణోయజమానస్యరాశ్యాదిజనరాశిమారభ్యగృహస్యరాశ్యంతంగ
ణయేత్ ఏవంచసతత్రికోణనిలయంగృహిణః రాశేః పంచమం- నవమంచేత్ ని
స్సంతానకరం-ద్విద్వాదశః గృహిణోరాశేః ద్వితీయోద్వాదశశ్చఅనర్థ
కృత్ -షష్ఠాష్టాఖ్యగృహంషష్ఠగృహమష్టమగృహంచకలహదం-అన్యేఉక్తా
తిరిక్తాః రాశయః శుభాః- కింబహునా- పరిణయేవివాహేదంపత్యోర్యద్యత్
ఫలముక్తంతత్ఫలంకథితంయజమానస్యగృహేగృహవిషయేపి ద్రష్టవ్యమి
త్యర్థః॥ అ॥ గృహరాశ్యంతగణనకుఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజ
మానునియొక్క-జన్మరాశి మొదలుగృహరాశివరకుగణనచేయగా గృహవ
తి రాశికిగృహరాశిఅయిదవదితొమ్మిదవదిగానున్న పీడాకరంబగుఽవది ౧౨వ
దిగానున్నకలహప్రదమగు- శేషంబులుశుభకరంబులగు- మఱియువివాహవి
షయమైదంపతులకుజెప్పబడియున్నఫలంబులన్నియునిచటగృహవిషయమై
యూహ్యంబులనియును తాత్పర్యము॥ *

[౨౮౭]మూ॥ రిక్తాశూన్యకరాఅమానిధనదామాసాదిరార్తిప్రదాత
చ్ఛేషాస్తిథయశ్శుభాగృహపతేరంశస్యచేదంఫలం। నాగావృత్తికరశ్శుభశ్చ
నిలయేదాహోమృతిస్తస్కరః పుత్రోగోధనమిష్టిపుష్టిరనిశంగేహేనవాం
శాఃక్రమాత్ ॥ వ్యా॥ గణితాగతదివసాంశానాంక్రమాత్ఫలాన్యాహ॥ రిక్తా ఇ
తి॥ తిథయః గృహపతేః॥ శూన్యకరానాశప్రదాభవంతి-అమాఅమావాస్యా॥
నిధనదామరణప్రదామాసాదిః శుక్లప్రతిపత్-ఆర్తిప్రదాపీడాకరీతచ్ఛేషాః
ఉక్తాతిరిక్తాస్తిథయః శుభాః గృహపతేరంశస్యఇదంవక్ష్యమాణంఫలంజ్ఞాత
వ్యంగేహేగృహవిషయే ప్రథమనవాంశోనాశః నాశకరః ద్వితీయేవృద్ధికరః
తృతీయశ్శుభోలక్ష్మీప్రదః చతుర్థోదాహః దహనః-పంచమోమృతిః మృ

తికరఃషష్ఠ స్సప్తరః చ ోరభయదఃస ప్తమఃపుత్రఃపుత్రప్రదఃఅష్టమోగోధనం పశుధనకరఃనవమః ఇష్టపుష్టిమనోరథసిద్ధికరః- నవాంశాఃక్రమాత్-ఉ క్తరీ త్యాఅనిశంసతతంనిలయోగ్యహేఉ క్తఫలదాభవంతీత్యర్థః॥అ॥స్వారోక్త గణితక్రమమున నేర్పడినదివసమునకుఅంశముఅకుఫలములను జెప్పచు న్నారు॥ తా॥గణితముజేయగా నేర్పడినవిరి క్తతిథులైననాశమును,అమావా స్యయైనమరణమునుశుక్లపాడ్యమియైనపీడయు గృహపతికికలుగుననియుమ ఱియుగృహపతినవాంశమునకుగృహనవాంశము మొదటిదిగానున్న నశుభ కరంబును రెండవదిగానున్న వృద్ధియుమూడవది గానున్న సంపదయునాలవది గానున్న గృహదహనముఐ-దవదిగానున్న మరణముఒనవిచోరభయము ౭ వదిపుత్రప్రదముఌదవదిపశుధనప్రదముఁవదియిష్టసిద్ధికరంబగుననితా॥ *

(౨౪౭) మూ॥ ఆయుష్షష్టధికంశుభంగృహపతేర్హీనంతుహానిప్రదం సౌభాగ్యంసురరాడ్గృహస్యదహనంవహ్నిర్యమోమంగళం। రక్షశ్శత్రుభ యంపశుంజలపతిః కుర్యాన్మరుచ్చంచలం ధాన్యాయక్షపతిశ్శివశ్శివమిదం స్యాద్దిక్పతీనాంఫలం॥ వ్యా॥అ॥గణితాగతాయుషఃదిక్పతీనాంచఫలమాహ॥ ఆయుదితి॥ ఆయుఃగణితాయుఃషష్ట్యధికంచేత్ గృహపతేర్యజమానస్యస భంభవేత్ హానంషష్టిసంఖ్యాన్యూనంచేద్ధానిప్రదమితి అథదిక్పతీనాంఫ లంసురరాట్ ఇంద్రశ్చేత్ గృహపతేస్సౌభాగ్యంవహ్నిశ్చేద్గృహస్యదహ నంయమస్తుఅమంగళంరక్షఃనిర్ ఋతిః॥ని॥నైఋతి యాతురక్షసీత్యమరః- శత్రుభయం-జలపతిర్వరుణః॥ని॥మాదసాంపతిరప్పతిరిత్యమరః-పశుంగోలా భంమరుద్వాయుఃచంచలంస్థానచలనంయక్షపతిః కుబేరోధాన్యశివఃఈశా న్యఃశివమంగళంకుర్యాత్॥ సి॥స్వఃశ్రేయసంశివంభద్రంకల్యాణంమంగళంశు భమిత్యమరః-ఇదమేవదిక్పతీనాంఫలంస్యాత్॥అ॥ఆయుర్దిక్పతులకుఫలము సుజెప్పచున్నారు॥తా॥గణితముజేయ నేర్పడినఆయువుయొక్క-సంఖ్య ౬౦ యింటికి హెచ్చుగానుండె నేనిగృహపతికిశుభకరంబగునుఒ౬యింటికి తక్కు వగానుండెనేనిహానికరంబగుగణితమువలన నేర్పడినఇంద్రాద్యష్టదిక్పతులువ రుసగసౌభాగ్యముగృహదహనముఅశుభము శత్రుభయము పశులాభము స్థానచలనముధాన్యముశుభము ఈరెనిమిదివిధములఫలములగలుగజేయు దురనితాత్పర్యము॥ *

[౨౪౮]మూ॥చైత్రాద్యాఃక్రమశశ్శుభంబహుధనంమృత్యుంచగోనాశ నంగోలాభంసుత,నాశనంత్వనశనంసంపూర్ణసౌఖ్యంసదా। ధాన్యంహన్ని భయంజయంబహుసుఖం సంభప్రతిష్ఠాగమేకుర్యుస్సద్మగృహేషిపి శు

భస్మ్నాసోమలాఖ్యోయది॥ వ్యా॥అ॥అథచైత్రాదిమాసానాంక్రమాత్ఫల మాహ॥ చైత్రాద్యా ఇతి॥ చైత్రాద్యాః చైత్రాదిద్వాదశమాసాః స్తంభప్రతిష్ఠామే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే క్రమశః తత్తత్ఫలానికుర్యురితిసంబంధః- యథాచైత్రమాసశ్శుభం వైశాఖో బహుధనం జ్యేష్ఠో మృత్యుం ఆషాఢో గోనాశనం శ్రావణో గోలాభం భాద్రపదస్సుతనాశనం ఆశ్వయుజః అనశనమన్నాభావం కార్తికస్సంపూర్ణసౌఖ్యం మార్గశీర్షః ధాన్యం పౌషః వహ్నిభయం మాఘో జయం ఫాల్గునో బహుసుఖమితిశుభోఽపి మలాఖ్యోమాసః అధికమాసో యది తద్గృహిణః తద్గృహపతేః అశుభకృద్భవతి॥ అ॥చైత్రాదిద్వాదశమాసములకునుఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥చైత్రమాసము మొదలు ఫాల్గునమాసము వరకు ౧౨ మాసములలో గృహమునకు స్తంభప్రతిష్ఠ చేసిరేని క్రమముగ శుభము అధికధనము మరణము పశునాశము పశులాభము పుత్రనాశము అశనాభావము సంపూర్ణసుఖము ధాన్యము అగ్నిభయము జయము బహుసౌఖ్యము ఈద్వాదశవిధఫలములు గలుగుననియు ఈమాసములలో శుభకరంబైన మాసమధికమాసముగానుండెనేనినదియు నశుభకరంబని తాత్పర్యము॥ *

(౨౯౦) మూ॥తిగ్మాంశుశ్చరరాశిగస్స్థిరగతో నాప్యర్థకృత్స్వోద్వామృత్యుస్స్యాద్ద్విశరీరగో గృహపతేః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే।నారావారదినేశయోరనలదౌ క్షీణశ్శశీ శోకకృత్పూర్ణః పుత్రకృదర్థదౌ గురుభృగూజ్ఞః స్థైర్యకృద్భానుజః॥ వ్యా॥అ॥చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమాహ॥తిగ్మాంశురితి॥తిగ్మాంశుః సూర్యః చరరాశిగతః చరరాశిగో నాస్థిరరాశిగతః స్థిరరాశిగో వానర్థదా అర్థకృద్భవతి స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే సూర్యో ద్విశరీరగః ద్విస్వభావరాశిగతశ్చేత్ గృహపతేః మృత్యుః స్యాత్॥ అథవారఫలమాహ॥ఆరదినేశయోః ఆరోఽంగారకః దినేశః సూర్యః తయోర్వారౌ రాజభానువాసరౌ అనలదౌ ఏతద్వారద్వయే స్తంభప్రతిష్ఠా చేత్ తద్గృహం దగ్ధం భవేదిత్యర్థః క్షీణః శశీ క్షీణేందువార ఇత్యర్థః శోకకృత్ పూర్ణచంద్రః పూర్ణేందువాసరః పుత్రకృత్ గురుభృగూ గురుశుక్రవారౌ అర్థదౌ సంపత్కరౌ జ్ఞః బుధవాసరః భానుజః శనివాసరశ్చ స్థైర్యకృత్ చిరకాలస్థితికారిణావిత్యర్థః॥అ॥చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥గృహమునకు స్తంభప్రతిష్ఠ జేయుసమయమున సూర్యుడు చరస్థిరనామాంకితములగు లగ్నములయందున్న ధనప్రదుడగు ద్విస్వభావలగ్నగతుండైయున్న గృహపతికి మృత్యుకరుడగు భాన్వంగారకవారములయందు స్తంభప్రతిష్ఠ చేయబడినగృహ మగ్నిదగ్ధమగు క్షీణచంద్రవారము దుఃఖప్రదమగు పూర్ణేందువారము సుపుత్రప్రదమ

గుగురుభృగువారములుసంపత్కరంబులగుబుధశనివారములు స్థిరకరంబు లగుననుట॥ *

(౨౫౧)మూ॥ సూర్యాంగారకలగ్నవర్గరహితంసర్వస్థిరంశోభనంలగ్నంవాద్విశరీరమత్రగృహిణోలగ్నంచరంచంచలం।సూర్యాంగారకలగ్నమప్యథశుభం సౌమ్యగ్రహైస్సంయుతంసౌమ్యైర్వా యదివీక్షితంసుబలిభిక్రూరాస్త్రిషష్ఠాయుగాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథలగ్నఫలాన్యాహ॥ సూర్యేతి॥ సూర్యాంగారకలగ్నవర్గరహితంసూర్యాంగారకయోః లగ్నేసింహవృశ్చికేతయోర్వర్గాఃషడ్వర్గాఃచతాభ్యాంరహితంసర్వంస్థిరంశోభనం కించద్విశరీరంద్విస్వభావమపిలగ్నంగృహిణఃఅత్ర స్తంభప్రతిష్ఠాయాంశుభంచరంచరలగ్నంచేత్-చంచలంచలనప్రదంభవేదథవాసూర్యాంగారకలగ్నంసింహవృశ్చికమపిసౌమ్యగ్రహైస్సంయుతంయుక్తంచేచ్ఛుభంఅథవాసుబలిభిఃఅధికబలయుక్తైస్సౌమ్యైశ్శుభగ్రహైఃవీక్షితందృష్టంవాయదిశుభం అథవాక్రూరాః పాపగ్రహాః త్రిషష్ఠాయగాఃలగ్నాత్ త్రిషష్ఠైకాదశస్థానగతాయదితదావాసూర్యాంగారకలగ్నశ్చశుభంభవతి॥ అ॥లగ్నఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥సింహవృశ్చికలగ్నములునువాని షడ్వర్గలుంగాకతక్కిన స్థిరలగ్నములునుద్విస్వభావలగ్నంబులు స్తంభప్రతిష్ఠకుశుభకరంబులగును చరలగ్నముచాంచల్యమునిచ్చునుమఱియునిషిద్ధములైనసింహవృశ్చికములు శుభగ్రహయుక్తములైయున్నను అధికబలయుక్తములగుశుభగ్రహములచేజూడబడుచున్నను పాపగ్రహములు 3-౬-౧౧ ఈస్థానములయందుండిననపుడీలగ్నములుశుభకరంబులగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౫౨)మూ॥ పౌష్ణాదిత్యకరత్రయార్యశశభృన్మిత్రద్వయాఖ్యాస్శుభాస్స్యుస్తిర్యఙ్ముఖతారకాగృహవిధౌముఖ్యానవాధోముఖాః। కూపాదౌతుపితృద్విదైవతసుజాహ్యగ్నిత్రిపూర్వాంతకాశ్శేషాన్త్వూర్ధ్వముఖాభిదా నవశుభావృత్యాదిసంస్థాపనే॥ వ్యా॥ అ॥ అథనక్షత్రాణాంతిర్యగధోర్ధ్వముఖత్వందర్శయన్తేషాంతత్రప్రతిపనియోగమాహ॥ పౌష్ణేతి॥ పౌష్ణాదిత్యకరత్రయార్యశశభృన్మిత్రద్వయాఖ్యాః రేవతీపునర్వసుహస్తచిత్రస్వాత్యశ్విని మృగశిరానూరాధాజ్యేష్ఠాఖ్యాః నవతిర్యఙ్ముఖతారకాః గృహవిధౌ స్తంభప్రతిష్ఠాయాంశుభాస్స్యుః పితృద్విదైవతసుజాహ్యోగ్నిత్రిపూర్వాంతకాఃమఘావిశాఖామూలాశ్లేషాకృత్తికాపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాభరణ్యఃనవాధోముఖాస్తారకాః-కూపాదౌకూపవాపీతటాకాది ఖననకర్మణిముఖ్యాఃశేషాస్తుపుష్యార్ద్రాశ్రవణోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాశతభిషగ్రో

హిణీష నిషేధః సర్వోర్ధ్వముఖాభిధాస్తారకాః కృత్తికాదిసంస్థాపనేశుభాః॥ అ॥న
క్షత్రములకు తిర్యగధోర్ధ్వముఖత్వములను వాటికి ఫలములను జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ అశ్విని మొదలు రేవతివరకు నిరువదియేడు నక్షత్రములను దెలిసికొను
టకై క్రిందవ్రాయబడియున్న నక్షత్రజ్ఞాపకంబులగు సంఖ్యలచేత నాసంఖ్యావా
చ్యనక్షత్రముల దెలిసికొనవలయు నక్షత్రజ్ఞాపకంబులగుసంఖ్యలు ౧-౫- ౭-
౧౩-౧౪ ౧౫-౧౭-౧౮-౨౭ ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగు తిర్యఙ్ముఖనక్షత్రము
లు స్తంభప్రతిష్ఠకు శుభకరంబులనియు ౩-౯-౧౦-౧౧-౨౬-౧౯-౨౦-౨౫ ఈ
సంఖ్యావాచ్యంబులగు అధోముఖనక్షత్రములు బావులుగుంటలు చెరువులు
మొదలైనవాని త్రవ్వుటకు శ్రేష్ఠములనియు ౪-౬-౮-౧౨-౨౧-౨౨- ౨౩-
౨౪-౨౬ ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగు నూర్ధ్వముఖనక్షత్రములున్ను వన
ములు పైర్లు మొదలైనవాటిని స్థాపించు నెడల శుభకరంబులనియు ననుట॥ *

(౨౫౩) మూ॥ నాసత్యాదితిరేవతీకరగురుశ్రోణత్రయేందూత్తరామిత్ర
త్వష్టృవిధాతృభేషు సుతదా స్తంభప్రతిష్ఠా తథా। యన్నిర్మాణగృహేశ
దేశవివరే స్తంభప్రతిష్ఠాం శుభాం కృత్వా తద్గృహసంయుతాన్యభవనం కా
ర్యం తథా తద్యుతం॥ వ్యా॥అ॥ పూర్వం సామాన్యేన స్తంభప్రతిష్ఠానక్షత్రా
ణ్యుక్త్వా ఇదానీం విశేషేణ రూపయతి॥ నాసత్యేతి॥ నాసత్యః అశ్వినీ అదితిః
పునర్వసూ రేవతీ ప్రసిద్ధా కరో హస్తః గురుః పుష్యః శ్రోణత్రయం శ్రవణధని
ష్ఠాశతభిషజః ఇందుః మృగశీర్షం ఉత్తరాత్రయం మిత్రః అనూరాధా త్వష్టా చి
త్రా విధాతా రోహిణీ ఏతేషు పంచదశనక్షత్రేషు స్తంభప్రతిష్ఠా సుతదా పుత్ర
దా అర్థదా సంపత్కరా చ యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరే యత్ నిర్మాణ
గృహం తస్య ఈశదేశః ఈశాన్యాదిక్ తస్యాదిశి వివరే గర్తే శుభా స్తంభప్రతి
ష్ఠాం కృత్వా తదనంతరం తద్గృహసంయుతాన్యభవనం తద్గృహేణ సంయు
తం యుక్తం అన్యభవనం గృహాంతరం కార్యం నిర్మాతవ్యం తథా తద్యుతం గృ
హాంతరసహితస్యాపి ప్రథమగృహస్తంభప్రతిష్ఠాయామేవ ముఖ్యనక్షత్రాదివిశే
షవిచారః న తు ప్రతిగృహస్యాపీత్యాశయః॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమందు సామాన్య
ముగా స్తంభప్రతిష్ఠకు నక్షత్రముల జెప్పి మరల విశేషనక్షత్రములను జెప్పుచు
న్నాడు। తా॥ అశ్వి-పున-రేవ-పుష్య-శ్ర-ధని-శత-మృ-ఉత్త-ఉషా- ఉభా-
అనూ-చి-రో ౧౫ నక్షత్రములు పుత్రకరంబులు సంపత్కరంబులుననియు ఆ
స్తంభమును తానుకట్టబోయెడి గృహమునకీశాన్యదిక్కున నొకపల్లము త్రవ్వి
యందు ప్రతిష్ఠచేసి పిమ్మట గృహనిర్మాణము జేయవలయుననియు ఇట్లు నిర్మిత
మైన గృహముతో మరల నన్ని గృహములుగాని నిర్మాణము జేయు నెడలగాని

డివిచారములనావశ్యకములనియును తాత్పర్యము॥ *

(౨౪౮)మూ॥ మాసేషు క్రమశ స్త్రిషు త్రిషు సదా ప్రాచీనభస్యాదితస్సోపాదేయమహీషు వాస్తుపురుష స్సవ్యాంసశాయీ భవేత్। త్యక్త్వా తచ్చరణేక్షణస్థకకుభో తత్పృష్ఠమూర్ధస్థదిక్కోణాన్ స్వేచ వినిక్షిపేత్ తదుదరే శంకుం యథోక్తం సుధీః॥ వ్యా॥ అ॥ వాస్తుపురుషస్థితిక్రమమాహ॥ మాసేష్వితి॥ వాస్తుపురుషః క్రమశో వక్ష్యమాణప్రకారేణ ప్రాచీనభస్యాదితః ప్రాచీనమారభ్య మాసేషు భాద్రపదమారభ్యేత్యర్థః త్రిషు మాసేషు సదా తిష్ఠతి- అయమేవాశయః ప్రాచ్యాం భాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషు తతః దక్షిణస్యాం మార్గశీర్షపౌషమాఘేషు ప్రతీచ్యాం ఫాల్గునచైత్రవైశాఖేషు ఉదీచ్యాం జ్యేష్ఠాషాఢశ్రావణేష్వితి సోపాదేయమహీషు స్వసోపాదేయాః యాః మహ్యః తాసు వామశాయీ వామభాగశాయీ భవేత్ తచ్చరణేక్షణస్థః కకుభౌ తస్యవాస్తుపురుషస్య చరణేక్షణస్థే యేకకుభౌ దిశౌ తే॥ ని॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠా ఇత్యమరః- త్యక్త్వా విహాయ తత్పృష్ఠమూర్ధస్థ దిక్కోణాసు తస్య వాస్తుపురుషస్య పృష్ఠమూర్ధ్నోః యే దిశౌ స్తః తయోః కోణాః గృహాః తాన్ స్వేవ తదుదరే మధ్యభాగ ఏవ సుధీర్విద్వాన్ యథోక్తం శాస్త్రోక్తరీత్యా శంకుం వినిక్షిపేత్ స్థాపయేత్। అ॥ వాస్తుపురుషుడుండెడి క్రమమును దానికి ఫలమును జెప్పుచున్నారు॥ తా॥ వాస్తుపురుషుడు భాద్రపదము మొదలు 3 మాసములు తూర్పుతలగాను మార్గశీర్షము మొదలు 3 మాసములు దక్షిణశిరస్సుగాను ఫాల్గునము మొదలు 3 మాసములు పడమటితలగాను జ్యేష్ఠమాసము మొదలు 3 మాసములవరకు ఉత్తరశిరస్సుగాను ఎడమప్రక్కగా మళ్ళిశయనించియుండును గాన సతని పాదములున్న దిక్కునను నేత్రములు చూచుచున్న దిక్కునను వదలి యతని శిరస్సును వీపునున్న దిక్కులయందు దానుగట్టెడు గృహము నడుమ ధ్యభాగమున శాస్త్రప్రకారముగ శంకుస్థాపన చేయవలయు॥ *

(౨౪౯)మూ॥ తచ్ఛంకుం త్రివిధం విభజ్య సమశశ్చోర్ధ్వాదిభాగత్రయం వృత్తాశ్రం చతురశ్రమత్రణమృజుం చాన్యత్రశ మేవం విధమ్। సర్వేషాం చవితస్తిమాత్రమవధిః స్వర్ణాదిరత్నాన్వితం గంధాద్యైరపి పూజితం శుభదినే శంకుం న్యసేన్మంగళైః॥ వ్యా॥ అ॥ శంకులక్షణమాహ॥ తదితి॥ సర్వేషాం సర్వవర్ణానాం వితస్తిమాత్రం ద్వాదశాంగుళమాత్రమవధిః ప్రమాణం॥ ని॥ వితస్తిర్ద్వాదశాంగుళమిత్యమరః- తచ్ఛంకుం ద్వాదశాంగుళపరిమితశంకుం సమశః అన్యూనాధికం యథా తథా త్రివిధం విభజ్య ఊర్ధ్వాదిభాగత్రయే ఊర్ధ్వమధ్యమాధోభాగేషు ఊర్ధ్వభాగే అష్టాశ్రం అష్టౌ అశ్రయః కోణాని యస్య తం

మధ్యమభాగే చతురశ్రం తదధోభాగే అష్టాశ్రం సమ ... కారమిత్యర్థః కించ అవ్రణం కోటరాదిరహితం ఋజుం అవక్రం ఏవంవిధం ఉక్తలక్షణం సంపన్నం శంకుం గంధాద్యైః గంధపుష్పాక్షతైః అభిపూజితం కృత్వా స్వర్ణాదిరత్నాన్వితే సువర్ణప్రవాళముక్తికాదిసమన్వితే గర్తే ఇతి శేషః మంగళైః మంగళతూర్యఘోషైః శుభదినే పూర్వోక్తలక్షణసంపన్నశుభదివసే న్యసేత్ నిక్షిపేత్॥ అ॥ శంకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాదిసమస్తవర్ణంబులవారును కొట్టుడువంపులేక యుండెడు క్రమాకునజేసెడుపొడువునకొక మేకునేర్పరచి యామేకును సమాంశములుగా 3 భాగములుచేసి అందు అథోభాగముగుండుగనున్న మధ్యభాగమును నాలుగుమూలలుగానున్న మొదటిభాగమునెనిమిదిమూలలుగలుగునట్లుగాను చెక్కి దానిని స్వర్ణరత్నాదులతో పల్లమునశుభనక్షత్రలగ్నయుక్తమగుదివసంబున మంగళవాద్యఘోషములతో డనాటవలయునని తాత్పర్యము॥ *

[౨౫౬] మూ॥ వాపీకూపతటాకసేతుపరిఘాస్వేతాసుభిత్తేరధోభిత్తీనామపి బాహ్యదేశనికటేసర్వత్ర దేవాలయే। భిత్తీనామపిచాంతరేచనిలయేన్యాణాం పశూనాం సదా తావత్కాలగృహస్థితిగృహపతేర్యావచ్ఛంకుస్థితిః॥ వ్యా॥ అ॥ శంకుప్రక్షేపణస్థానాన్యాహ॥ వాపీతి॥ వాపీకూపతటాకసేతుపరిఘాసు ఏతాసు భిత్తేః కుడ్యస్య॥ ని॥ భిత్తిస్త్రీ కుడ్యమేడూకమిత్యమరః అథః అధోభాగే సర్వత్ర దేవాలయే సకలదేవతామందిరేషు భిత్తీనాం బాహ్యదేశనికటే బాహ్యదేశసమీపే నృణాం మనుష్యాణాం పశూనాం నిలయే చ భిత్తీనామంతరో మధ్యదేశే ఏవ శంకుం నిక్షిపేదితి శేషః శంకుస్థాపనఫలమాహ శంకుస్థితిః యావత్ గృహపతే ర్యజమానస్య తావత్కాలగృహస్థితిః తావాన్కాలో యస్యాస్సా తావత్కాలాగృహేస్థితిః చిరకాలస్థాయినం శంకుం నిక్షిపేదిత్యాశయః॥ అ॥ శంకువును స్థాపించుటకు స్థలములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ బావిచెరువుగుంటలు నేర్పరచెడిసమయమున వాటికట్టలక్రిందను దేవాలయములుగట్టెడుసమయమున ప్రాకారమునకు వెలపట సమీపప్రదేశమునను పశువులకొట్టము గృహనిర్మాణము చేయునెడల తామేర్పరుచుకొనియున్న అయమునకు మధ్యప్రదేశమందును శంకుస్థాపన చేయవలయుననియును మఱియు శంకువెంతకాలము వరకునుండునో అంతకాలమా గృహపతి సౌఖ్యముగనుండును గాన బహుకాలముండదగిన క్రమాకుచే శంకువు నేర్పరచవలయునని తాత్ప॥ *

[౨౫౭] మూ॥ కారంజార్జునసాలనీపకుటజాః పారాదమందారకాభిల్వావైణవయుగ్మపత్రఖదిరావృక్షాశ్చభాస్వన్మసు। త్యాజ్యావదగ్ధవిభీతకా

స్నుహీవటానిందాశ్చయేకంటకాఅశ్వత్థప్రమకపిత్థతాళవకుళప్లక్షాఅగస్త్యానయః॥ వ్యా॥ అ॥ అథశంకుగృహాదారణాంశుభాశుభవృక్షనిర్ణయమాహ॥ కారంజేతి॥ కారంజానక్తమూలాః-ఆంధ్రభాషాయాంకానుగఅర్జునాఃకకుభాఃఆంధ్రభాషాయాంమద్ది-సాలసర్జకాః-ఆంధ్రభాషాయాంఏపేనీపాఃకదంబాఃఆంధ్రభాషాయాంకడప- కుటజాఃఆంధ్రబాషాయాంకొడిశపాల-పారదాఃతాలవిశేషాఃమందారాః పారిభద్రకాః వేణవఏవవైణవాః-వంశాఃయుగ్మపత్రాః కోవిదారకాఃఆంధ్రభాషాయాందేవకాంచనముఖదిరాః ప్రసిద్ధాఃఏతేవృక్షాస్సద్మసుగృహేషుశుభాః అథాశుభవృక్షానాహ॥ త్యాజ్యాఇతి॥దగ్ధాఃపగ్ధవృక్షాఃవిభీతకాఃభూతవాసాః స్నుహాయఃఆంధ్రభాషాయాంజెముడు-వటఃనింబాఃపిచుమందాఃయేకంటకాః కంటకినోవృక్షాస్తేపిఅశ్వత్థాఃప్రసిద్ధాఃఆమ్రాశ్చూతాఃకపిత్థాఃతాళాః తాళవృక్షాఃవకుళాఃకేసరాఃప్లక్షాఃప్రసిద్ధాఃఅగస్త్యాఃఆంధ్రభాషాయాంఅవిశ- ఇత్యాదయోవృక్షాఃగృహేషుత్యాజ్యాఃఅశుభాఇత్యర్థః॥అ॥శంకువునుస్థాపించుటకునుగృహముగట్టుటకునుశుభాశుభవృక్షములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కానుగమద్దియేపె-కడప- కొడిశపాల(శ్రీ)తాళపారిజాతము వెదురు దేవకాంచనము చండ్రఇవిశుభకరంబులనియుకాలినచెట్టుతాండ్ర-జెముడు-అత్తిఅశ్వత్థము మామిడి-మఱ్ఱి-ముండ్లుగలచెట్లు-తాటిచెట్లు-అశోకము- వేపచెట్లు- జువ్విఅవిశ ఈచెట్లుఅశుభకరంబులనియునుతాత్పర్యము॥ *

[౧౫౭]మూ॥ ప్రాచ్యాంస్నానగృహంచపాకసదనంవహ్నౌతుసుప్త్యాలయోయామ్యాయామథశస్త్రసద్మదనుజేభుక్త్యాలయఃపశ్చిమే । వాయవ్యాంపశుమందిరంశుభకరంభండారవేశ్మోత్తరేశైవేదేవగృహంప్రశస్తమఖిలంస్వస్వాయకార్యంసదా॥ వ్యా॥అ॥అథగృహాణాందిఙ్నిర్ణయమాహ॥ ప్రాచ్యామితి॥ప్రాచ్యాందిశిస్నానగృహంవహ్నౌఅగ్నేయ్యాంపాకసదనం-పాకశాలాయామ్యాయాందక్షిణస్యాంసుప్త్యాలయఃశయనీగృహందనుజేనైరృత్యాంశస్త్రపద్మఆయుధగృహంపశ్చిమేప్రతీచ్యాంభుక్త్యాలయంభోజనగృహంవాయవ్యాంపశుమందిరంపశుగృహంఉత్తరేభండారవేశ్మధనధాన్యాదిగృహంశైవేఈశాన్యాదిశీదేవగృహందేవతామందిరంనిర్మితంచేచ్ఛుభకరంఅఖిలంస్నానాది సర్వగృహంస్వస్వాయంయథాతథాకార్యంచేత్ప్రశస్తంయస్యాందిశియదాయఉక్తఃతస్యాందిశితదాయేనకార్యమితిభావః॥ అ॥గృహములకుదిఙ్నిర్ణయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥తూర్పునస్నానగృహమునుఆగ్నేయమునవంటయిల్లునుదక్షిణంబునపడకటియిల్లును నైరృ

ఋతిదిక్కున నాయుధగృహమును పశ్చిమంబున భోజనగృహమును-వాయ
వ్యమున పశువుల గృహమును ఉత్తరంబున బొక్కసగృహమును ఈశాన్యభాగ
మున పూజాగృహమును-నీవదుసనుగట్టితేని మంగళకరంబులగునవియు నా
యా గృహముల శిల్పిశాస్త్రానుసారముగ నాయము దప్పక గట్టవలయుననితా॥

[౨౫౯] మూ॥ ఇంద్రాగ్న్యోరథ మంథనస్య సదనం ఘాతం యమాగ్న్యోః గృహం దైతేయాంతకయోః పురీషసదనం విద్యాగృహం మధ్యమే। రక్షోవారుణయోశ్చ రోదనగృహం తోయేశవాయవ్యయోర్మధ్యే కామగృహం కుబేరమరుతోః కుర్యాత్సదా భూపతిః॥ వ్యా॥అ॥ అథ శ్లోకద్వయేన రాజ్ఞాం నైమిత్తికగృహస్థానవివేకమాహ॥ ఇంద్రాగ్న్యోః ప్రాగాగ్నేయదేశయోర్మధ్యే మంథనస్య సదనం దధిమంథనశాలాం యమాగ్న్యోః దక్షిణాగ్నేయయోరంతరాళే ఘాతం ప్రీహ్యవహననగృహం దైతేయాంతకయోః నైరృతిదక్షిణయోర్మధ్యే పురీషసదనం మూత్రపురీషోత్సర్గగృహం రక్షోవారుణయోః నైరృతిపశ్చిమయోర్మధ్యే విద్యాగృహం తోయేశవాయవ్యయోః పశ్చిమవాయవ్యయోర్మధ్యే రోదనగృహం కుబేరమరుతోః ఉదగ్వాయవ్యయోర్మధ్యే కామగృహం క్రీడాగృహం ఏవం భూపతిః రాజా సదా కుర్యాత్॥

(౨౬౦) మూ॥ కౌబేరీశ్వరయోశ్చ వైద్యభవనం శక్రేశయోః సూతికం జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతృభవనం స్యాన్మధ్యమే పశ్చిమే। శాలానాముపరిస్థితేషు భవనేష్వేవం విచింత్యం బుధైః రత్యుచ్చం న హి సాతినీచమథ వా సామ్యం గృహం కారయేత్॥ వ్యా అ॥ కౌబేరీతి॥ కౌబేరీశ్వరయోః ఉదగీశానయోర్మధ్యే వైద్యభవనం ఔషధగృహం శక్రేశయోః ప్రాగీశాన్యయోర్మధ్యే సూతికం స్త్రీణాం ప్రసూతిగృహం స్యాన్మధ్యే గృహస్య యమే దక్షిణస్యాం పశ్చిమే వ జ్యేష్ఠభ్రాతృపితృవ్యమాతౄణాం గృహం కుర్యాత్ శాలానాం గృహాణాం ఉపరిస్థితేషు భవనేష్వపి ఏవముక్తరీత్యా ఆయాధికం బుధైః జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైః విచింత్యాం విశేషేణాలోచనీయం అత్యుచ్చం అత్యంతోన్నతం అతిహీనం అత్యంతహ్రస్వమపి గృహం న కారయేత్ కింతు సామ్యం అనతిహ్రస్వం అనత్యుచ్చం చ గృహం కారయేత్॥ అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత రాజుల నైమిత్తికగృహములకు స్థానముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రాగాగ్నేయదిక్కులకు మధ్యభాగంబున పెరుగుజిలుకుటకును దక్షిణాగ్నేయమధ్యభాగంబున ధాన్యము దంచుటకును నిరృతిదక్షిణములకు మధ్యమ భాగంబున మూత్రాద్యుత్సర్జనమునకు నైఋతిపశ్చిమంబులకు మధ్యంబున విద్యాభ్యాసమునకును పశ్చిమవాయువ్యములకు మధ్యంబున దుఃఖించుటకును ఉత్తరవాయవ్యములకు మధ్యంబున క్రీడించుటకు నీశా

న్యోత్తరములకు మధ్యంబున వైద్యము జేయుటకును ప్రాగాస్యములకుమ
ధ్యంబున ప్రసూతికిని గృహము నేర్పరపవలయుననియు తనయింటికి దక్షిణంబు
ననుజునకు బశ్చిమంబు నయిననుతనయున్న పైస్వర్గంద్రిబిన తండ్రితల్లి వీరలకు
గృహముల నేర్పరచవలయునని యు పైనిర్దేశించు నెడలనీగృహములకుజె
ప్పబడిన క్రమంబున నే ఆయము మొదలగులక్షణముల నాలోచింపవలయునని
యు మిక్కిలి పొట్టిపొడవు లేక సమముగనుండునటుల గృహములుగట్టవలయు
ననియు యభిప్రాయము॥ *

(౨౬౧)మూ॥ ఆయాస్స్యుర్ధ్వజధూమసింహశునకాఉక్షాఖ్యరాభో
గజః కాకోష్టా మిహాకృతార్థతాంచమరణంశశ్వజ్జయంభామయం। రాజ్యం
దుఃఖకరంసదాశుభకరంతన్నిష్ఫలంచక్రమాత్ప్రాగాదిష్వపిసంయుతాగృ
హపతేర్దద్యుర్ధ్వజాద్యాఃఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ అథధ్వజాద్యాయానాంక్రమాత్ఫ
లమాహ॥ ఆయా ఇతి॥ ధ్వజధూమసింహశునకాశ్చత్వారఃఉక్షాదృషభాఖ్యః
గజఃకాక ఇతిచత్వారఃఏతేమిళిత్వాఅష్టావాయాస్స్యుఃధ్వజాద్యాఃధ్వజాద్య
ష్టాయాః క్రమాత్ ప్రాగాదిషుప్రాగాద్యష్టదిక్షుసంయుతాః యుక్తాస్సంతః
గృహపతేర్యజమానస్యఫలందద్యుః యథాధ్వజాయఃప్రాచ్యాందిశికృతార్థ
తాంమనోరథసిద్ధింధూమఃఆగ్నేయ్యాంమరణంసింహాదక్షిణస్యాంశశ్వ
త్-సర్వదాజయ-శునతాయః నైరృత్యాంఆమయంరోగంఉక్షాపశ్చిమేరా
జ్యంఖరోవాయవ్యాందుఃఖగజఉదీచ్యాంసదాశుభంకాకాయఈశాన్యాంత
న్నిష్ఫలంతస్యయజమానస్యనిష్ఫలం ఫలాభావంకుర్యాత్ ఏతేధ్వజాద్యా
స్స్వోక్తాతిరిక్తస్థానసహితాఏవఉక్తఫలదాభవంతి స్వస్థానేతుసర్వే సత్ఫల
దాఏవేత్యవధేయం స్వదిక్ష్వర్థదాఇతివక్ష్యమాణత్వాత్ స్వస్వాయకా
ర్యాసదేప్రాగుక్తత్వాచ్చేత్॥ అ॥ ధ్వజాయము మొదలగు నెనిమిదింటికిఫల
ములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ధ్వజాయముధూమాయముసింహాయముశున
కాయమువృషభాయము-ఖరాయముకాకాయము-ఇవితూర్పు మొదలుగ
ఈశాన్యదిక్కువరకువరుసతప్పకయుండనేనిగృహపతికిసత్ఫలంబునిచ్చును
వరుసదప్పెనేని క్రమంబుగ ఇష్టసిద్ధిమరణముజయమురోగమురాజ్యముదుఃఖ
ముశుభముఫలాభావము ఈఫలంబులుగలుగ చేయుననుట॥ *

(౨౬౨)మూ॥ పాదాధిక్యసమోధ్వజోయదిగజఃపాదేనహీనస్సమఃపా
దోనోవిషమోహరిస్తువిషమస్స్యాంఘ్రికృషాయాభవేత్।ధ్వాంక్షోయస్తు
భవేచ్చకేవలసమఘోనసమాయఃఖరః శ్వాయస్స్యాద్విషమస్తుసార్ధసస
మోధూమస్స్వదిక్ష్వర్థదాః॥ వ్యా॥ అ॥ ధ్వజాదీనాంస్వరూపంనిరూపయతి॥

పాదాధిక్యేతి॥పాదాధిక్యసమఃపాదేనఆధిక్యసమఃనచాసౌ సమశ్చపాదాధి
క్యసమఃసమసంఖ్యాకఃఅయామః పాదాధిక్యోయధిధ్వజఃధ్వజాయఃస్యాత్
పాదేనహీనఃఏకపాదశూన్యఃసమఃసమాయఃగజః గజాయస్స్యాత్విషమో
విషమసంఖ్యాతఃపాదోనఃసాదన్యూనశ్చేత్ హరిఃసింహాయఃవిషమఃవిషమసం
ఖ్యాయామః అంఘ్రిణాసహితస్సాంఘ్రిః తేన సహేతితుల్యయోగఇతిబహు
వ్రీహిః పాదాధికోయంవృషాయోవృషభాయస్స్యాత్ ॥ ని॥పాదఃపదంఘ్రి
శ్చరణో స్త్రియామిత్యమతః-కేవలసమఃకేవలశబ్దేనపాదాధిక్యమ్న్యూనాతిరిక్త
శ్చేత్ధ్వాంక్షాయః కాకాయోభవేత్ అసమాయోవిషమాయస్సార్ధశ్చే
త్ ఖరఃఖరాయోభవేత్ విషమస్తుకేవలవిషమస్తుశ్వాయశ్శునకాయః స్యా
త్ సార్ధసమఃఅర్ధాధికసమాయఃధూమోధూమాయఃస్యాత్ విశాలస్తు
సర్వత్రచతుస్సంఖ్యాకఃఏవబోధ్యఃఏతేఆయాఃస్వధిక్షుస్వోక్తదిక్షుఅర్ధ
దాభవంతిఏతేనానుక్తదిక్షుఅశుభదాఇత్యర్ధాల్లభ్యతే॥ అ॥ ధ్వజాద్యా
ద్యాయములస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ గృహముగట్టుట
కైయేర్పరచినప్రదేశమునందాయింటికినిడివిగొలవగానాపరిమాణముపాతి
కెయధికముగానసమసంఖ్యగలదైయున్న ధ్వజాయమగుపాతికెతక్కువగా స
మసంఖ్యగలదైయున్నగజాయమగుపాతికెతక్కువచేసి సంఖ్యగలదైయున్న
సింహాయమగుపాతికెహెచ్చుగాజేసిసంఖ్యగలదైయున్నవృషభాయమగు ఎ
చ్చుతగ్గులులేకసమసంఖ్యగలదైయున్న కాకాయమగు అర్ధమధికముగవి
షమసంఖ్యగలదైయున్నఖరాయమగుకేవలవిషమసంఖ్యగలదైయున్న శున
కాయమగుఅర్ధమతిశయంబుగసమసంఖ్యగలదైయున్న ధూమాయమగు
ఈచెప్పబడినధ్వజాద్యాయముకన్నిటికిని వెడల్పు చతుస్సంఖ్యాకమై యుండ
వలయునీమాయములుముందుజెప్పియున్న తెఱంగున తమతమదిక్కులయం
దున్నశుభకరంబులగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౩)మూ॥ ఉష్ట్రాణామపిదంతినాంచభవనం కార్యం ధ్వజేవాగజె
హ్యశ్వానాంసదనంధ్వజేచవృగభేయద్వాపశూనామపి॥ స్త్రీశయ్యాసనయం
త్రకర్మభవనంసింహేధ్వజేవావృషేసర్వేషామపి సర్వకర్మసుసదాకా
ర్యోధ్వజాయోగ్ధదః॥వ్యా॥ అ॥ అథోష్ట్రగజాదశాలానామాయవివేకమాహ॥
ఉష్ట్రాణామితి॥ ఉష్ట్రాణాందంతినాంగజానామపి భవనంశాలాధ్వజేధ్వజా
యేగజేగజాయేవాధ్వజాయేనగజాయేనవేత్యర్ధఃకార్యంనిర్మాతవ్యంఅ
శ్వానాంపశూనాంచ సదనంగృహంధ్వజేధ్వజాయె యద్వావృషభేవృషభా
యెవాఃకార్యం-స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకర్మభవనం స్త్రీణాంశయ్యాభవన౧

అననభవనంఅస్థానమురటపమంయంత్రకర్మణి అభిచారకర్మణి తద్భవనం సింహ
ధ్వజేవృషేవాకార్యంయద్వాసర్వేషాముష్ట్రాదీనాం సర్వకర్మణాసుధ్వజా
యస్సర్వదాఅర్థదఃసంపత్కరోభవతి॥ అ॥ గజతురంగాదిసాలలగట్టుటకు
నాయములనిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ ఏనుగులకునుబంటెలకునుధ్వజగ
జాయములలోనొకటిచేతనుగుఱ్ఱములకును పశువులకును ధ్వజవృషభాయ
ములలోనొకటిచేతను స్త్రీలుశయనించుటకుఆస్థానమునకును యంత్రకర్మ
ములకునుసింహధ్వజవృషభాయములలోనొకటిచేతను గృహములుగట్టిరేని
శుభముగలుగునుఇదిగాక ఈచెప్పబడినయన్ని యిండ్లకునుధ్వజాయముశుభ
కరంబగుననుట॥ *

(౨౬౪)మూ॥అర్కేపావకధిష్ణ్యగేచభరణీధిష్ట్యోత్తరార్థాన్వితేబ్రహ్మ
ర్క్షాదిమపాదగేపియదివాచంద్రేగ్నిధిష్ట్యాన్వితే। భౌమేచాగ్నిమఘాంత్యభా
గ్యసవితృక్రవ్యాదిపుష్యాన్వితేస్యాద్దుఃఖంబహుదహ్యతేచభవనం స్తంభప్ర
తిష్ఠాగమే॥వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాంశ్లోకాభ్యాంగృహనిర్మాణనిషిద్ధకాలమా
హ॥అర్కఇతి॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలేఅర్కేసూర్యేత్రిస్యఉ
త్తరార్ధగతేవాబ్రహ్మర్క్షాదిమపాదగేరోహిణీనక్షత్రస్య ప్రథమపాదగేడగేస
తివాచంద్రేవావాశబ్దస్సముచ్చయార్థకః॥ ని॥ వాస్యాద్వికల్పేపసమాయారే
వార్థేచసముచ్చయఇతికేశవః అగ్నిధిష్ట్యాన్వితేకృత్తికానక్షత్రగతేసతిచ
భౌమేఅంగారకేఅగ్నిముఖాంత్యభాగ్యసవితృక్రవ్యాచపుష్యాన్వితేకృత్తికా
మఘారేవత్యుత్తరఫల్గునిహస్తమూలాపుష్యేషుస్తనక్షత్రేషుస్థితే సతిసా
యదిబహుదుఃఖంస్యాత్ గృహపతేరితిశేషః - కించభవనంతద్గృహందహ్యతే
భస్మీభవిష్యతి॥ ఆ॥రెండుశ్లోకములచేసిల్లుకట్టుటకుకొరగానికాలములజెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠచేయునవసరంబునసూర్యుడుకృత్తికానక్షత్ర
మందయినినుభరణీనక్షత్రోత్తరార్ధమందయిననురోహిణీనక్షత్రప్రథమపా
దమందయిననుచంద్రుడుకృత్తికయందయిననుఅంగారకుడు కృత్తికమఖరే
వతిఉత్తరఫల్గునీహస్తమూలపుష్యమి-ఈనక్షత్రములయందయినను ఈరీతిన
నుండిరేనిగృహపతికిబహుదుఃఖముగల్గుటయుగాకయాగృహముదగ్ధమగు
ననియుసుతాత్పర్యము॥ *

(౨౬౫)మూ॥ మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్వయయమేష్వేతేషుసంస్థేశనౌ
తత్పద్మాశునిగృహ్యతేసుబలిభిర్దైతేయయక్షాదిభిః।ఏకశ్చేత్తుగృహస్థితో
దశమగోద్యూనస్థితోవాగ్రహస్తద్గేహంపరహస్తగంఖలుభవేన్నిర్మాణల
గ్నబలాత్ ॥వ్యా॥మిత్రేతి॥మిత్రేంద్రానిలభాజపాద్ద్వయయమేషుఅనూరా

ధాజ్యేష్ఠాస్వాతీపూర్వాభాద్రోత్తరాభాద్రాభరణీషు తేషు షట్సు శనౌ స్థి
తేసతి యద్భవనం క్రియతే తత్పిశాచగృహం అశుభేషు చైవ సుబలిభిరత్యంతభ
లవద్భిః-దైతేయయక్షాదిభిః - దైతేయాః బ్రహ్మరాక్షసాః యక్షాః పిశా
చాద్యయశ్చైః నిగృహ్యతే ఏకో గ్రహః శుభః పాపో వా శత్రుగృహస్థితః శత్రుక్షే
త్రగతస్సన్ దశమగః స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ దశమగతో పాదూనస్థితస్సప్త
మలగ్నగతో వా యది తద్గృహం పరహస్తగం పరాధీనం భవేత్ ఖలు ఖల్వేతీనిశ్చ
యేనిర్మాణలగ్నబలాత్ నిర్మాణలగ్నస్య అబలాత్ బలహీనత్వాదితి సర్వ
త్రాపిషేం తురకగంతవ్యః॥ తా॥ శనైశ్చరుడు-అనూరాధ-జ్యేష్ఠ-స్వాతి-పూ
ర్వాభాద్ర-ఉత్తరాభాద్ర-భరణి- ఈ౬నక్షత్రములయందుండగ గట్టినగృ
హము-పిశాచబ్రహ్మరాక్షసుల నిలయంబగును- ఒకశుభగ్రహముగాని పా
పగ్రహముగాని స్వశత్రుక్షేత్రగతమయి స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకు ౧౦ట ౭
ట-ఉండగగట్టినగృహము అన్యాక్రాంతమగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౬౬)మూ॥ చిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిషు స్థాయీ బుధః శ్రీప్రదో
బ్రహ్మర్క్షేంద్వహివైష్ణవోత్తరజలేష్వీడ్యస్థితః పుత్రదః। రుద్రాదిత్యవసుద్వి
దైజలరాట్ చిత్రాస్థితో ధాన్యదశ్శుక్రస్సప్తగఏవ చేద్గృహగతః స్తంభప్రతి
ష్ఠాకాలే చిత్రాదార్యమహస్తచంద్రవిధిషు చిత్రాశ్చ్యుత్తరఫల్గునీ హస్త
మృగశీర్ష రోహిణీషు షట్సు బుధః స్థాయి స్థితిశ్చేత్ గృహపతే ర్యజమానస్య
శ్రీప్రదః ఐశ్వర్యప్రదో భవేత్ - బ్రహ్మర్క్షేంద్వహివైష్ణవోత్తర జలేషు రోహిణీ
పుష్యమృగశీర్షాశ్లేషా శ్రవణోత్తరాత్రయ పూర్వాషాఢాసు ఇజ్యో గురుః
స్థితశ్చేత్తు పుత్రప్రదో భవేత్ - శుక్రః రుద్రాదిత్యవసుద్విదైవజలరాట్ చిత్రా
స్థితః - ఆర్ద్రా పునర్వసూ ధనిష్ఠ విశాఖా శతభిషక్ చిత్రాసు స్థితశ్చేత్తు ధాన్యదః అ
థవా శుక్రస్సప్తగవచేత్తు స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్సప్తమలగ్నగతో వా గృహ
గతః స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నగతో పి వా ధాన్యదో భవేత్ గృహపతేరితి సర్వత్రా
నుషంగః॥ అ॥ గృహనిర్మాణమునకు ముఖ్యకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమందు చి-అశ్వ-ఉఫ-హ-మృ-రో- ఈ౬నక్షత్రములయం
దును బుధుండుండిన గృహపతి కైశ్వర్యప్రదుండగును-రో-పుష్య-మృ-ఆశ్లే-శ్ర
ఉఫ-ఉషా-ఉభా-పూషా- ఈ౬నక్షత్రములయందు బృహస్పతియుండిన పుత్ర
ప్రదుండగును- ఆర్ద్ర-పున-ధ-శ-చి- ఈ౬నక్షత్రములయందైనను- స్తంభ
ప్రతిష్ఠాలగ్నమందయినను- లగ్నమునకు ౭ట నయినను శుక్రుడుండిన ధాన్య
ప్రదుండగునని తా॥ *

(౨౬౭)మూ॥ పాపేష్వత్రిభవారిగేషు బలిషు స్తంభప్రతిష్ఠాలయే లేం

ంద్రద్వ్యేత్రిభవత్రికోణసహితేష్వర్యజ్ఞకాలేందుషుస్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేష్వర్కాదిషుద్రవ్యదం కార్యం సద్మగురౌభృగౌరిపుగతేనీచస్థితేవాశికీదం॥వ్యా॥అ॥అథ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్యగ్రహస్థితిఫలమాహ ॥ పాపేష్వితి॥ బలిషుస్థాపనాదిబలయుక్తేషుపాపేషు క్రూరగ్రహేషు స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ త్రిభవారిగేషుతృతీయైకాదశషష్ఠస్థానగతేషుసత్స్వవా-అర్యజ్ఞశౌక్రేందుష్వపి గురుబుధశుక్రచంద్రేషు- స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్కేంద్రద్వ్యేత్రిభవత్రికోణసహితేషుకేంద్రద్వితీయతృతీయైకాదశనవపంచమైస్సహితేషుసత్స్వవా - అర్కాదిష్వితేషుపాపేషుశుభేషుచస్వోచ్చస్వాలయమిత్రరాశిసహితేషుస్వోచ్చానిస్వకీయోచ్చస్థానాని-స్వాలయాఃస్వక్షేత్రాణిమిత్రరాశయఃమిత్రస్థానానితైస్సహితేషు- తేష్వస్థితేషుసత్స్వర్కాదిషుసద్మగృహం కార్యంసర్మితం చేత్-ద్రవ్యదంసంపత్కరంభవేత్ గురౌభృగౌచ రిపుగతేశత్రుక్షేత్రగతేవానీచక్షేత్రగతేవాసతిగురౌమకరగతేశుక్రేకన్యాగతేసతిపాకార్యంచేత్-అతీదంపీడాకరంభవేత్ ॥ అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకుగ్రహస్థితినిజెప్పుచున్నాడు॥తా॥బలయుక్తములైనపాపగ్రహములు లగ్నమునకు౩-౬-౧౧-యీస్థానములయందునుగురుబుధశుక్రచంద్రులు౧-౨-౩-౪-౫-౭-౯-౧౦-౧౧-ఈస్థానములయందును సూర్యాదిసమస్తగ్రహంబులునుతమతమయుచ్చస్థానములయందును స్వక్షేత్రములయందునుమిత్రక్షేత్రములయందునుండగా గట్టినయిల్లుసంపత్ప్రదంబగును బృహస్పతితనకుశత్రుక్షేత్రమగుమకరరాశిగతుండైయుండగాను శుక్రుడుతనకునీచక్షేత్రముగుకన్యారాశిగతుండైయుండగానుగట్టినయిల్లుపీడాకరంబగునని తాత్పర్యము॥ ❀

(౨౬౮)మూ॥లగ్నే కర్కటకేయదాగురుదినేజీవేందుసంస్థేభవాని ర్మాణేభవనేపిజాతపురుషోరాజాభవేత్సర్వదా।లగ్నేచాపగృహేఝషే,గురుదినేశుక్రార్యసంస్థేతదా నిర్మాణేభవనేపిజాతపురుషో భూపోథవాతత్సమః॥ వ్యా॥ఆ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్యరాజయోగానాహ॥లగ్న ఇతి॥ గురుదినేగురువాసరేయదాజీవేందునంస్థేగురుచంద్రాధిష్ఠితేకర్కటకలగ్నేనిర్మాణేనిర్మితేభవనేగృహేజాతపురుషఃఉత్పన్నఃపురుషఃసర్వదాయావజ్జీవంరాజాపృథివీశ్వరోభవేత్ గురుదినేశుక్రార్యసంస్థేచాప గృహేధనుర్లగ్నేవాఝషేమీనలగ్నే వాశుక్రార్యసంస్థఇతివిశేషణమత్రాప్యూహ్యంనిర్మాణే భవనేతుజాతపురుషఃభూపఃపృథివీశ్వరోభవేత్ అథవాతత్సమోరాంసమోవాభవేత్ ॥అ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమునకురాజయోగములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥గు

రు వారమునగురుచంద్రులుండెడికర్కటకలగ్నమునందుగట్టిన యింటపుట్టిపురు
షుడుబ్రతికినన్నాళ్లునువసుధాధిపుడై యుండునుఆగురువారముననే గురుశు
క్రులుండెడిధనుర్మీనలగ్నములయందుగట్టినయింటబుట్టిననరుడు నరాధిపుడ
యిననునరాధిసమానుండైననగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౬౯)మూ॥ ఆయుష్యంశతవర్షమిజ్యసహితే తద్వచ్ఛశుక్రాన్వితే త
స్యార్థంబుధసంయుతేసుబలిభిస్సౌమ్యైస్త్రిభిస్సంయుతే। లగ్నేనిర్మితసద్మ
వస్తుబహవస్సంవత్సరాస్స్యశ్శుభాస్తద్గేహవసతో నరస్యబహవోభోగాశ్శుభ
వేయుస్సదా॥ వ్యా॥ అ॥ తల్లగ్నస్థితగ్రహవశాద్గృహిణామాయుర్నిర్ణయ
మాహ॥ ఆయుష్యమితి॥ ఇజ్యసహితే గురుస్థితలగ్నే నిర్మితపద్మనః కల్పితగృహ
స్యశతవర్షం తత్సంవత్సరపరిమితమాయుష్యం-శుక్రాన్వితే లగ్నేనిర్మితసద్మ
నశ్చ తద్వత్ శతవర్షమేవాయుష్యమిత్యర్థః-బుధసంయుతే లగ్నే తస్యార్థః
పంచాశద్వత్సరాః సుబలిభిః స్థానాదిబలవద్భిః త్రిభిస్సౌమ్యైశ్శుభగ్రహైస్సం
యుతే లగ్నే నిర్మితసద్మనస్తు ఆయుష్యం బహవోవత్సరాః శతాధికాస్సంవత్స
రాః కేవలమేవా తద్గృహేవసతః ప్రవర్తమానస్యనరస్యసర్వకాలేషుశు
భాః బహవోభోగాశ్చభవేయుః॥ అ॥ లగ్నమందుండెడిగ్రహములబలమువ
లననిండ్లకు నాయువునునిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ గురుశుక్రులులగ్నమం
దుండగగట్టినయిల్లునూరుసంవత్సరంబునుబుధుడులగ్నమందుండగట్టిన గృ
హము ౫౦-సంవత్సరంబులును స్థానాదిబలయుక్తంబగు నీశుభగ్రహత్రయ
ముతోఁగూడియున్నలగ్నమందుగట్టినయిల్లునూటికినతిశయించినసంవత్సరం
బులుస్థిరంబుగనుండుటయీయింటనున్న నరునకత్యంత మంగళభోగంబులుగ
లుగుచుండునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౭౦)మూ॥ ఏకద్విత్రిచతుష్టయేషనుదినంయామేషు సూర్యోదయా
త్సౌమ్యప్రాగ్యమపశ్చిమేషుదివసేతద్వత్ క్షపాయామపి। వాస్త్వీశోభువిసం
విశేత్ ప్రథమతోయద్వచ్ఛతద్వత్క్రమాద్విజ్ఞేయం క్షణవాస్తునామతదిదం
స్తంభప్రతిష్ఠాగమే॥ వ్యా॥ అ॥ క్షణిక వాస్తుస్వరూపం నిరూపయతి॥ ఏకేతి॥ వా
స్త్వీశః-వాస్తుపురుషః అనుదినం ప్రత్యహందివసేదివాభాగే ఏకద్విత్రి చతుష్ట
యేషు ఆసూర్యోదయాత్ సూర్యోదయమారభ్యసౌమ్యప్రాగ్యమ పశ్చిమే
షుఉదక్ప్రాగ్దక్షిణప్రతీచీషుచతురిత్యుభువిక్రమేణసంవిశేత్ క్షపాయాంరా
త్రేపితద్వైవచతుర్యామేషుఉదీచీమారభ్యసంవిశేదిత్యర్థః-ప్రథమతోమా
సేషుక్రమశ ఇత్యస్మిన్ శ్లోకేయద్వత్ తద్వదత్రాపివిజ్ఞేయం - అయమర్థః నా
స్త్వీశః ప్రాతరుదచ్ఛాయాభవ తస్మాత్తచ్చరణక్షణస్థితే దక్షిణప్రాచీదిశా

వర్జ-యేత్- ఉదక్పశ్చిమేతి తత్పృష్ఠమూర్ధ్ని కస్థితత్వాన్న దుష్ట ఏవం ప్రా
చ్యాంస్థితే సతిచరణేక్షణస్థితదిశౌ విహాయ అన్యే గ్రాహ్యా ఇత్రదిక్ - ఇదమేవ
క్షణవాస్తునామ స్తంభ ప్రతిష్ఠాగమేవిజ్ఞేయం పూర్వ్యానూస భేదే. వాస్తుపురుష
స్థితిరుక్తా ఇదానీంతుయామభేదేన తిఇమానేవభేదః శేషంసమానం॥ అ॥క్షణిక
వాస్తుస్వరూపమును దెలియ జేయుచున్నాడు॥ తా॥ వాస్తుపురుషుడు ప్రతిదినం
బును ప్రాతఃకాలము మొదలుగ నొక్కొక యామమునందు త్తరదిక్కు మొద
లుగ నొక్కొక దిక్కు వరుసను రాత్రిబగలు నెనిమిదిజాములయందు నుక్రమం
బునను త్తర ప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమంబుల రెండు మార్లు పరుండుచుండును గాన
ముందు జెప్పియున్న తెరంగున నతని పాదములును దృష్టియు నున్న దిక్కులబ
రిత్యజించి తక్కిన దిక్కుల గ్రహింపవలయుననుట॥ *

(౨౭౧) మూ॥ కృత్వావాస్తుమహాత్మనాంచవిధితః పూజాంసహోమాం
సురానభ్యర్చ్యస్వపితౄన్ గ్రహాన్గణపతిందత్వాబలింభోజనం। తద్గేహంసుఖవా
టగోపనయుతంభిత్త్యన్వితంసంవిశేద్వాదిత్రధ్వజమంగళైశ్శుభదినే పుణ్యాం
గనాభిర్ద్విజైః॥ వ్యా॥ అ॥ అథగృహప్రవేశవిధిమాహ॥ కృత్వేతి॥ వాస్తుగృ
హంకృత్వానిర్మాయ॥ ని॥ ధిష్ణ్యమేకోనివసనంస్థానావసథవాస్తుచేత్యమరశే
షః- తతః మహాత్మనాంసత్పురుషాణాంసహోమాంహోమసహితాం తేన
సహేతితుల్యయోగ ఇతిబహువ్రీహిఃపూజాంచకృత్వా- విధితః శాస్త్రోక్తక్ర
మేణసురాన్ ఇష్టదేవతాః స్వపితౄన్ స్వపితరోనాందీముఖాః- గ్రహా
న్సూర్యాదీన్- గణపతింఅభ్యర్చ్యసంపూజ్య- బలింగృహబలిం భోజనం
బ్రాహ్మణానామితిశేషః- గత్వాసుకవాటగోపనయుతందృఢకవాటచ్ఛాదన
సహితంభిత్త్యన్వితంప్రాకారాదికుడ్యసంయుక్తం- తద్గేహంనూతనగృహం
వాదిత్రధ్వజమంగళైః- వాదిత్రాణితూర్యాణి ధ్వజాః పతాకాః మంగళాని
అన్యాన్యపియానిమంగళద్రవ్యాణితైస్సహపుణ్యాంగనాభిస్సువాసినీభిః స్త్రీభిః
ద్విజైర్వేదశాస్త్రసంపన్నైః బ్రాహ్మణైశ్చసహశుభదినేపంచాంగంశుద్ధిది
వసేసంవిశేత్ సమ్యక్ప్రవిశేత్॥ అ॥ గృహప్రవేశవిధానమును జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబున నిల్లుగట్టి శుభదినమందు శాస్త్రోక్తప్రకారంబు
గ నాయింట జపహోమాదికృత్యముల నెరవేర్చి సత్పురుషుల నిష్టదేవతలం
బితృదేవతల నవగ్రహముల గణపతిం పూజించి గృహబలి బ్రాహ్మణభోజ
నాదులం గావించి యభేద్యములగు కవాట ప్రాకారభిత్త్యాదులతో కూడియు
న్న నూతనగృహమును బహువిధమంగళవాద్యముల మ్రోయుచుండ ధ్వజా
దులగు బిరుదులతో మంగళద్రవ్యసహితులగు సువాసినులతో వేదశాస్త్రసం

పన్నులగుబ్రాహ్మణులతోఁబ్రవేశింపవలయుననుట॥ *

(౧౨౨) మూ॥ వైశాఖేబహుపుత్రదశ్చశుభదో జ్యేష్ఠేర్థదఃఫాల్గునే మాఘేధాన్యసుఖప్రదోగృహపతేర్వేశ్మప్రవేశోభవేత్ ।ఆదిత్యేమకరాదిషట్సుసహితే కుంభాఖ్యమాసంవినాసర్వాభీష్టదఇత్యథాహుఃపరేశేషే. గృయందుఃఖదః॥వ్యా॥అ॥గృహప్రవేశమాసఫలమాహ॥వైశాఖఇతి॥ వైశాఖేమాసేప్రవేశోగృహప్రవేశః గృహపతేర్బహుపుత్రదః- జ్యేష్ఠేశుభదఃఫాల్గునేఅర్థదస్సంపత్కరఃమాఘేధాన్యసుఖప్రదోధాన్యప్రదస్సుఖప్రదశ్చభవేత్- ఆదిత్యేమకరాదిషట్సుసహితేఉత్తరాయణకాలేకుంభాఖ్యమాసంవినామకరాదిమసాస్మాసేషుకుంభమాసంవిహాయేత్యర్థః పంచసుమాసేషు గృహప్రవేశస్సర్వాభీష్టదఇతి-అపరేవదంతి- శేషేషుకటకాదిషణ్మాసేషుఆయం గృహప్రవేశఃదుఃఖదః॥అ॥గృహప్రవేశమునకుమాసఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥గృహప్రవేశవిషయమైవైశాఖమాసముగృహపతికిబహుపుత్రప్రదమగును జ్యేష్ఠమాసముశుభప్రదమగునుఫాల్గుణము సంపత్కరమగును మాఘముసుఖమునుధాన్యసమృద్ధినిగలిగించును మఱియు త్తరాయణమునందు కుంభమాసముతప్పతక్కినమాసములలోగృహప్రవేశముచేసినగృహపతికి సర్వాభీష్టములుగల్గుననియుకటకమాసము మొదలైనతక్కినఆరుమాసముల యందునుగృహప్రవేశముచేసినదుఃఖముగలగుననియుతాత్పర్యము॥ *

[౧౨౩] మూ॥ వారేర్కస్యసుదుఃఖదఃకలహదఃశీతేందువారేర్థదః పూర్ణేందౌకుజవాసరేరహానదస్సౌమ్యేతుధాన్యప్రదః। జీవాహేపశుపుత్రదోభృగుదినేకల్యాణసౌఖ్యప్రదోమందాహేస్థిరదశ్చచోరభయదో వేశ్మప్రవేశోభవేత్ ॥వ్యా॥అ॥గృహప్రవేశేవారఫలమాహ॥ వారఇతి॥అర్కస్య వారేవేశ్మప్రవేశోగృహప్రవేశఃసుదుఃఖదఃఅత్యంతదుఃఖదః గృహపతేరిత్యధ్యాహారః- శీతేందువారేకలహదః- పూర్ణేందౌపూర్ణేందువారేఅర్థదఃకుజవాసరేధ్రహానదః సౌమ్యేబుధవాసరేతుధాన్యప్రదఃజీవాహేగురువాసరేపశుపుత్రదఃభృగుదినేశుక్రవాసరేతుకల్యాణసౌఖ్యప్రదఃమందాహేశనివాసరేస్థిరదఃస్థైర్యప్రదశ్చోరభయదశ్చభవేద్వేశ్మప్రవేశఇతి సర్వత్రకర్తా బోధ్యః॥అ॥వారఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆదివారమత్యంతదుఃఖమునుశీతేందువారముకలహముపూర్ణేందువారము సంపదనుకుజవాసరమగ్నిభయమునుబుధవారముధాన్యమును గురువారముపశుపుత్రులను శుక్రవారముశుభసౌఖ్యంబులనుశనివారము స్థైర్యముంజోరభయమునిచ్చును॥

(౧౨౪)మూ॥ రిక్తాంవర్జ్యతిథించషష్టిమపమాంషష్టీచకృష్ణాష్టమీంమా

సాం తేదినపంచకం ప్రతిపదం శుక్లాం ప్రదోషానపి షడ్వర్గాంశకం కుజస్య భాను
శశినో ర్దృష్టింశశిస్థాలయం త్యక్త్వా దక్షిణసంముఖేస్థితమినం శుక్రంచ గే
హం విశేత్॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రవేశవర్జ్యాన్ కాలమాహ॥ రిక్తాం రిక్తతిథిరిత్యర్థః దగ్ధ
తిథిం దగ్ధతిథిరపి విష్టిం భద్రాకరణం అవమం దినత్రయం షష్టింసత్తుద్వ్యయగతాం
కృష్ణాష్టమీం అమావాసాం తేదినపంచకం కృష్ణపక్షాంత్యపంచకం శుక్లాం ప్రతిప
దం ఉభయత్రాపి క్షీణచంద్రత్వాదితి భావః ప్రదోషాన్ ప్రసిద్ధాన్ కుజస్యాష
డ్వర్గాంశం భానుశశినోః సూర్యాచంద్రమసోః దృష్టింశశిస్థాలయం చంద్రస్థితరా
శిం దక్షిణసమ్ముఖే దక్షిణం సమ్ముఖం చేతి ద్వంద్వైకవద్భావః తస్మిన్ దక్షిణసం
ముఖే స్థితం దక్షిణాయనగతం ఇనం సూర్యం అభిముఖగతం శుక్రంచ త్యక్త్వా గే
హం నూతనగృహం విశేత్ ప్రవిశేచ్ఛుభ ఏనమితి శేషః॥ అ॥ గృహప్రవేశవిషయ
మయి వర్జింపదగిన కాలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తదగ్ధతిథులును భద్రాక
రణమునుండి తిథిత్రయస్పృక్కు గలదినంబును షష్ఠీద్వయంబును కృష్ణాష్టమిని
బహుళైకాదశి మొదలు శుక్ల ప్రతిపత్తు వరకును ప్రదోషములను అంగారకష
డ్వర్గను సూర్యచంద్రుల చూపును చంద్రుడున్న రాశిని దక్షిణాయనగత
సూర్యుడు తనకెదుటనున్న శుక్రుని బరిత్యజించి శుభకరంబగు దినమందు నూ
తనగృహమును బ్రవేశింపవలయునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౭౫) మూ॥ చిత్రామిత్రవసూత్తరాంత్యవరుణబ్రహ్మేందుతారాదశ
శ్రేష్ఠాస్యుర్నిలయప్రవేశ ఉడుషుస్యాన్మధ్యమం పుష్యభం తద్గేహం పరహస్త
యాతనుదితిస్వాత్యర్కశక్రాద్యుతే రుద్రాగ్నిజ్వలనప్రదా చ గృహిణాం శ్శేషా
స్తుదుఃఖప్రదాః॥ వ్యా॥ అ॥ గృహప్రవేశే నక్షత్రఫలాన్యాహ॥ చిత్రేతి॥ చిత్రా
మిత్రవసూత్తరాంత్యవరుణబ్రహ్మేందుతారాః చిత్రానూరాధాధనిష్ఠోత్తర
త్రయరేవతీశతభిషగ్రోహిణీమృగశీర్షాణి దశతారాః నిలయప్రవేశే
శ్రేష్ఠాః ముఖ్యతరాః పుష్యభం పుష్యనక్షత్రం ఉడుషు నక్షత్రేషు మధ్యమధ్య
మః అనుత్తమం స్యాత్ అదితిస్వాత్యర్కశక్రాద్యుతే పునర్వసూస్వాతీహస్తా
శ్వినీశ్రవణేషు యద్గేహం ప్రవిశ్య కేతద్గృహం పరహస్తయాతం పరాధీనం
స్యాత్ రుద్రాగ్ని ఆర్ద్రాకృత్తికే తు జ్వలనప్రదౌ అగ్నిభయదావిత్యర్థః శే
షాః ఉక్తాదితిక్తాస్తారాః గృహిణో యజమానస్య దుఃఖప్రదా భవంతి॥ అ॥ గృ
హప్రవేశమునకు నక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చి-అనూ-ధని-ఉఫ-ఉషా
ఉభా-రే-శత-రో-మృ-ఈ౧౦ నక్షత్రములు మిక్కిలి ముఖ్యంబులనియు-పుష్య
మి మధ్యమంబనియు-పున-స్వా-హ-అశ్వి-శ్ర-ఈ౫ నక్షత్రములయందు ప్ర
వేశింపబడిన గృహము అన్యాక్రాంతమగుననియు-ఆర్ద్ర-కృత్తిక- ఇవి అగ్నిభ

యప్రదములనియుతక్కినననక్షత్రములుగృహపతికిదుఃఖకరంబులనియు నభి
ప్రాయము॥ *

(౨౭౬)మూ॥ కృత్వాదౌనవధాస్వనిర్మితగృహక్షేత్రంనవస్వేవతద్భా
గేష్వర్కముఖాన్నవప్రతిదిశంసంస్థాప్యతత్సన్మసు। మర్త్యామర్త్యచతు
ష్పదాంకవిగురుజ్ఞాంశేషుకుర్యుఃక్రమా ద్వారాణీశ్వరవహ్నిరాక్షసమరు
త్కోణాదిరవ్యాదిషు॥ వ్యా॥అ॥దేవనరపశుశాలానాంద్వారనిర్ణయమా
హ॥కృత్వేతి॥ ఆదౌప్రథమతఃస్వనిర్మితగృహక్షేత్రంస్వేననిర్మితంయ
ద్గృహక్షేత్రంగృహభూమిఃతత్ ప్రతిదిశంచతుర్దిక్షునవధాకృత్వానవస్వే
తవద్భాగేషుఅర్కముఖాన్సూర్యాది నవగ్రహాన్సంస్థాప్యనిక్షిప్యతత్సన్మసుత
ద్గృహేషుమర్త్యాఃమనుష్యాః॥ ని॥మనుష్యామానుషామర్త్యాఇత్యమ
రః-అమర్త్యాఃదేవతాః॥ని॥అమర్త్యాఅమృతాంధసఇత్యమరః-చతుష్ప
దోగజాశ్వపశ్వాదయః తేషాంక్రమాత్ కవిగురుజ్ఞాంశేషుశుక్రాంశేషుమను
ష్యాణాంగుర్వంశేదేవానాం బుధాంశేపశ్వాదీనాం - ఈశ్వరవహ్నిరాక్షస
మరుత్కోణాదిఅర్యుసూర్యః పశ్చిమముఖగృహస్యఈశాన్యాద్యాగ్నేయప
ర్యంతంఉదగ్గృహస్యఆగ్నేయాదినైరృతిపర్యంతంప్రాగ్గృహస్యనైరృ
త్యాదివాయవ్యపర్యంతందక్షిణగృహస్యవాయవ్యాదీశాన్యపర్యంతంరవ్యా
దిషుసూర్యాదిభాగేషుద్వారాణిస్యుః॥ అ॥ దేవమనుష్యపశుగృహంబులకు
వాకిళ్లనునిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ నేర్పరచియున్న యింటినిడివిన్నిభాగ
ములయందుపడమటింటికీశాన్యము మొదలుకొనియాగ్నేయమువరకును ఉ
త్తరపింటికాగ్నేయము మొదలునిరృతివరకునుతూర్పింటికి నిరృతి మొ
దలుకొనివాయవ్యమువరకునుదక్షిణపింటికివాయవ్యము మొదలీశాన్యమువ
రకునుసూర్యాదినవగ్రహంబులనుంచగా నేర్పడినశుక్రునిభాగంబున మను
ష్యగృహంబునకునుబృహస్పతిభాగమున దేవతాగృహంబునకునుబుధునిభా
గమునగజపశుతురంగశాలలకునువాకిండ్లనేర్పరచవలయునని తాత్పర్యః। *

(౨౭౭) మూ॥ సర్వేషామథవా యథా రుచిగృహ ద్వారాణి కు
ర్యుఃకవేరాచార్యస్య బుధస్యవా ప్రతిదిశం భాగే సమస్థాలయే । అష్టస్వ
ష్టసువా త్రిషు త్ర్యేషుగృహే కార్త్యేషు భాగేషు తన్మధ్యేవాధిక ధామభా
గసహితంవామేక వాటాన్వితం॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వారవిషయేపక్షాంతరాణ్యా
హ॥సర్వేషామితి॥అథవాసర్వేషాంమనుష్యదేవచతుష్పదాంచ- యదారుచి
మనతిక్రమ్యయథేష్టమిత్యర్థః సమస్థాలయేసర్వగృహేషుకవేశ్శుక్రస్యఆ
చార్యస్యబృహస్పతేర్వాబుధస్యవాభాగేద్వారాణికుర్యుః మనుష్యాణాంశు

క్రభాగపవెతినియమోనాస్తీతి ఇయానేవపూర్వస్మాద్భేదః శేషంతుల్యమేవ
యద్వా అష్టస్వష్టసువా ప్రతిదిశ్యష్టభాగేషు పూర్వోక్తేషు వ్యతిరిక్తసూ
ర్యాద్యష్టగ్రహాన్సంస్థాప్య శుక్రగురుబుధభాగేషు ద్వారాణికుర్యాః అథవా ప్ర
తిదిశం క్షేత్రం త్రేధా విభజ్య కార్య్యేషు త్రిషుభాగేషు తన్మధ్యే తేషాం మధ్యభాగే అధి
కధామభాగసహితం ధామ్నో గృహస్యభాగః అధికశ్చాసౌ ధామభాగశ్చే
తి సమానాధికరణసమాసః తేనసహితం యథాతథా వామే అధికగృహభాగం
విహాయేత్యర్థః అస్మిన్పక్షే గ్రహనియమో నాస్తి కవాటాన్వితం ద్వారం కా
ర్యమ్॥ అ॥ పక్షాంతరముల ననిండ్లకు ద్వారములనిర్ణయింపుచున్నాడు॥ తా॥
ఉక్తక్రమంబున నేర్పరచబడిన ౯ భాగములయందును మనుష్యాదులగృహ
ములకు శుక్రాదిభాగములలో నేర్పరచవలయునను నియమమును వదలి మను
ష్యదేవపశ్వాదులసకలదిగ్గతగృహములకును శుక్రగురుబుధులలో నొకభాగ
మునందు ద్వారము నేర్పరచవలయుననియు మతియొక పక్షమున గృహాయ
ము నెనిమిది భాగములు చేసి సూర్యాదిరాహుపర్యంతములవిభజించి శుక్రబు
ధగురుభాగములలో నేర్పరచవలయుననియు నింకొకపక్షమందింటి నిడివిని
3 భాగములు చేసియందు మధ్యభాగమున నెడమప్రక్కకొంచమధికముండున
టులప్రదేశమును వదలి తలుపుతో గూడునటుల ద్వారము నేర్పరచవలయును॥

[౨౭౮] మూ॥ ప్రాగ్ద్వారం ఝషకర్కటాళిగృహిణాం ద్వారం తుయా
మ్యం శుభం యుగ్మస్త్రీమృగసద్మనాం ఘటతులా గోవేశ్మనాం పశ్చిమమ్।
ద్వారం తూత్తరమర్థదం హరిధనుర్మేషాలయానాం నృణాం యద్వైకైక
మజాదిచ ప్రతిదిశం ప్రాగాదితద్గేహినామ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథ రాశిభేదేనబహి
ద్వారనిర్ణయమాహ॥ ప్రాగ్ద్వారమితి॥ ఝషకర్కటాళిగృహిణాం మీనక
ర్కటవృశ్చికరాశిజాతానాం నృణాం ప్రాగ్ద్వారం శుభం యుగ్మస్త్రీమృగ
సద్మనాం మిథునకన్యామకరరాశిజాతానాం యామ్యం ద్వారం దక్షిణద్వా
రం శుభం ఘటతులాగోవేశ్మనాం తులావృషభరాశిజాతానాం పశ్చిమం ద్వా
రం శుభం హరిధనుర్మేషాలయానాం సింహధనుర్మేషరాశిజాతానాం నృణాం
మర్త్యానాం ఉత్తరం ద్వారం తు అర్థప్రదం ఐశ్వర్యకరం భవతి యద్వా అ
జాదిమేషాద్యేకైకం రాశిం ప్రాగాది ప్రాచీమారభ్య ప్రతిదిశం నిక్షిప్య తద్గే
హినాం తత్తద్రాశిజాతపురుషాణాం యస్యాం దిశి యస్య రాశిర్వర్తతే తద్దిశత
స్య పుంసః ద్వారం కార్యం ప్రాచ్యాం మేషసింహధనూరాశిజాతానాం దక్షిణ
స్యాం వృషభకన్యామకరరాశిజాతానాం పశ్చిమే మిథునతులాకుంభజాతా
నాం ఉదీచ్యాం కర్కటవృశ్చికమీనరాశిజాతానామితి తత్త్వమ్॥ అ॥ రాశిభేదము

చేతదలవాకిలినేర్పరచుటకుదిక్కులనిర్ణయింపుచున్నాడు॥ తా॥ మీనక
ర్కటవృశ్చికరాసులయందుబుట్టిననరులు తూర్పునను- మిథునకన్యామకర
రాసులయందుబుట్టిననరులుదక్షిణంబునను- కుంభతులావృషభరాసులయం
దుబుట్టిననరులుపశ్చిమంబునను- సింహధనుర్మేషరాసులయందుబుట్టిననరు
లుత్తరంబునను-తమతమయిండ్లకుతలవాకిండ్లనేర్పఱచిరేని శుభసంపదలు
గలుగుమరియొకపక్షమున మేషాదిరాసులం బ్రాగాదిదిక్కులయందు మూ
డావర్తులుగణనచేయగాగృహపతిరాసియేదిక్కునకువచ్చునోఆదిక్కునద
లవాకిలినేర్పఱచవలయును॥ *

[౨౭౯] మూ॥ సంవేశశ్శుభదస్స్వజన్మనిగృహేలగ్నే చతుర్థాలయే
తాభ్యాంచోపచయేక్రమాత్ఫలమిదంకర్తుస్స్వజన్మాదిషు। నిర్వ్యాధించ
దరిద్రకీర్తిసుహృదో నిష్పుత్రనిశ్శత్రుతాం నిర్జాయంనిధనామయస్థిరధన
ద్వేష్యార్థప్రదద్యాత్సదా॥ వ్యా॥అ॥కర్తృజన్మరాశిలగ్నాదిషుగృహప్రవేశ
ఫలమాహ।సంవేశఇతి॥ స్వజన్మనిగృహేస్వస్యజన్మరాశౌ- లగ్నేస్వజన్మల
గ్నేచ-చతుర్థాలయేస్వజన్మలగ్నజన్మరాశ్యోశ్చతుర్థలగ్నేచ - కించతా
భ్యాంజన్మలగ్నజన్మరాశిభ్యాముపచయేతృతీయషష్ఠదశమైకాదశేషుచసంవే
శస్సూతనగృహప్రవేశః-శుభః- అథవాకర్తుః స్వజన్మాదిషు- జన్మలగ్నాదిషు
జన్మరాశ్యాదిషువా-క్రమాదిదంవక్ష్యమాణంఫలంభవతి - యథాజన్మనిని
ర్వ్యాధింనిరోగతాంద్వితీయేదారిద్ర్యం- తృతీయేకీర్తించతుర్థేసుహృ
దంపంచమేనిష్పుత్రతాంనిస్సంతానత్వం షష్ఠేనిశ్శత్రుతాం శత్రుశూన్య
త్వంసప్తమేనిర్జాయంభార్యాశూన్యత్వంఅష్టమేనిధనంమరణంనవమే ఆ
మయంరోగం-దశమేస్థిరంచిరకాలస్థితిపేకాదశేధనంద్వాదశే ద్వేషంశత్రు
త్వంచసదాదద్యాత్తు-సర్వజన్మరాశితోజన్మలగ్నాద్వేతిబోధ్యం॥అ॥జన్మరా
శిలగ్నాదులయందుగ్రహప్రవేశముజేయగలిగెడి ఫలము జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥జన్మరాశియందునుజన్మలగ్నమునందు జన్మరాశిలగ్నమునకు-3-౬-౬-
౧౦-౧౧ ఈలగ్నములయందునుగ్రహప్రవేశముశుభకరంబగును మరియొ
కపక్షంబునజన్మాదిద్వాదశరాశిలగ్నములయందును గ్రహప్రవేశము క్ర
మంబున-ఆరోగ్య-దారిద్ర్య-కీర్తిస్నేహనిస్సంతాననిశ్శత్రు- భార్యాభావ-
మరణరోగస్థైర్య-ధన-శత్రుత్వములగలుగజేయునని తాత్పర్యము॥

(౨౮౦) మూ॥ పాపఃపాపయుతేక్షితోష్టమగతః పాపాలయస్థోథవా
వపాశాచేచ్ఛుభవీక్షితోష్టగుణతోహన్యాద్గృహస్వామినమ్। క్షీణేందుశ్చ
షడష్టరిష్ఫగ్రహగశ్చేత్సస్తవేశాలయాష్టనాశ్యత్కర్తుకళత్రమాశునివిశే

కాలామృతే-సప్తాష్టాంశే షష్ఠలింపును. ౧౯౯
గ్నేవిళు ద్రేష్టమే॥వ్యా॥అ॥ప్రవేశేపాపాష్టమచంద్రదోషానాహ॥పాపఇతి॥
పాపఃయఃకశ్చనక్రూరగ్రహఃపాపయుతేక్షితః పాపగ్రహేణ యుతోవా-
ఈక్షితోదృష్టోవాఅష్టమగతఃప్రవేశలగ్నాదష్టమగతోవా-అథవాపాపా
లయస్థఃపాపగ్రహరాశిగతస్సన్ అష్టమగోస్మాయది- తదాగృహస్వామినం
యజమానంవర్షాత్సంవత్సరానంతరం-హన్యాత్ పాపగ్రహఏవశుభవీక్షితః
శుభగ్రహదృష్టస్సన్ అష్టమగతశ్చేత్-అష్టగుణాత్ అష్టమవర్షానంతరంహ
న్యాదిత్యర్థః క్షీణచంద్రశ్చసన్ని వేశాలయాత్ గ్రహప్రవేశలగ్నాత్ షడష్టరి
ఫగృహగశ్చేత్ షష్టాష్టమద్వాదశస్థానగతశ్చేత్ కర్తృకళత్రంయజమాన
భార్యామాశుశీఘ్రమేవహన్యాత్ -తస్మాత్తారః త్ అష్టమేలగ్నే విళుద్ధగ్రహ
వర్జితేసతినపి శేత్॥ అ॥గ్రహప్రవేశవిషయ ః పాపాష్టమదోషచంద్రదోష
షములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ ఒకానొకపాపగ్రహముమరియొకపాపగ్రహ
ముచేచూడబడుచునయినను-పాపగ్రహముతోగూడియయినను- పాపగ్ర
హరాశినిబొందియయిననుండిప్రవేశలగ్నమునకులటనుండెనేని ౧ సంవత్స
రమునకుపిదపనాగృహపతిభార్యవైధవ్యమునొందును- పాపగ్రహము శుభ
గ్రహముచేజూడబడుచుంటనున్న ఆ సంవత్సరములకుపిదప ముందుజెప్పి
నదుష్ఫలములుగలుగును-క్షీణచంద్రుడు ౬.౮.౧౨ ఈస్థానములయందున్న
గృహపతియపత్నీ కుడగును కావునదింటనేగృహంబునునుండగూడదు॥

(౨౮౧) మూ॥ పాదాఖ్యాదశమేతృతీయభవనేదృష్టిర్ద్విపాదాథా
ఖేటాద్యాన్నవమేచపంచమగృహేరాశౌచతుర్థేష్టమే।దృష్టిస్స్యాత్త్రిపదా
ధనస్తమగృహేసంపూర్ణదృష్టిఃక్రమాదేకద్విత్రిచతుష్పదేషు బలినామం
దార్యభౌమా పరే॥వ్యా॥అ గ్రహాణాందృష్టినిర్ణయమాహ॥పాదేతి॥ ఖే
టాద్యాఖేటఃఆదిర్యస్యారిస్యాతథోక్తాగ్రహాదికాద్దృష్టిఃదశమేతృతీయభవనే
తృతీయలగ్నే చపాదాఖ్యాపాదసంజ్ఞికాభవంతిగ్రహాణామితిశేషః నవమే
పంచమగృహేచద్విపదాభిధా-చతుర్థేఅష్టమేచరాశౌ త్రిపదా అథసప్తమ
గృహేసంపూర్ణదృష్టిఃమందార్యభౌమాఃశనిగుర్వంగారకాఃపరేచక్రమా
దేంద్విత్రిచతుష్పదేషుబలినఃశనిఃపాదదృష్టిస్సన్ బలవాన్ గురురర్ధదృష్ట
స్సన్ బలవాన్ కుజస్త్రిపాదదృష్టిస్సన్ బలవాన్ పరేః సూర్యచంద్రబుధశు
క్రాఃపూర్ణదృష్టిమంతో బలవంతఇత్యనేనసంపూర్ణదృష్టిమంతఇత్యాగం
తవ్యం॥అ॥గ్రహములదృష్టినిర్ణయమును జెల్పుచున్నాడు॥తా॥ గ్రహము
లకుతమరాశిమొదలుకొని౩-౧౦- ఈరాసులయందుపాదదృష్టియు౫-౯ ఈ
రాసులయందర్ధదృష్టియు ౪-౮ ఈరాసులయందుత్రిపాదదృష్టియు౭వ

రాశియందుపూర్ణదృష్టియుంగలిగియుండును అందుపాదదృష్టిచేశనియు అర్ధదృష్టిచేగురుండును త్రిపాదదృష్టిచేకుజుండునుపూర్ణదృష్టిచేసూర్య చంద్రబుధశుక్రులునధికవీక్షణముగలవారని॥ *

(శ్లో 2) ఏకశ్చేత్పరభాగగోదశమగోజాయాస్థితో వాగ్రహ స్తద్గేహం పరహస్తయాతమథవాతత్సద్మవేశాలగ్నాత్। క్రూరా లాభరిపుత్రిగాశ్శుభఫలాః కేంద్రత్రికోణస్థితాః సౌమ్యాస్సౌమ్యనిరీక్షితేస్థిరగృహేరాత్రౌదివావావిశేత్॥ వ్యా అ॥ ప్రవేశలగ్నస్యగ్రహస్థితిఫలమాహ॥ఏకః ఇతి॥ ఏకశ్శుభో వాపాపో వాగ్రహఃపరభాగగఃశత్రుభాగతస్సన్ వేశాలయాత్ ప్రవేశలగ్నాత్ దశమగఃజాయాస్థితస్సప్తమరాశిగతో వా యదితద్గేహం పరహస్తయాతంపరాయత్తంస్యాత్ అథవాప్రవేశలగ్నాత్ క్రూరాః పాపగ్రహాః లాభరిపుత్రిగాః ఏకాదశషష్ఠతృతీయస్థానగతాస్సంతఃశుభఫలదా భవంతి సౌమ్యాశుభగ్రహాస్తుకేంద్రత్రికోణస్థితాశ్శుభఫలాఃసౌమ్యనిరీక్షితే శుభగ్రహదృష్టేస్థిరలగ్నేరాత్రౌ వాదివావాదివాభాగేవాతత్సద్మనూతనగృహం విశేత్॥ అ॥ గృహప్రవేశలగ్నములకుగ్రహస్థితినిజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకగ్రహముశత్రువుయొక్క అంశమునుబొందియుండిలగ్నమునకు ౭-౧౦-ఈస్థానములయందుండెనేని యాగృహముపరాధీనమగును. పాపగ్రహములు 3-౬-౧౧-ఈదినములయందు శుభగ్రహములచే జూడబడుచున్నస్థిరలగ్నమునందునూతనగృహమునుప్రవేసించినశుభఫలంబులుగలుగుననుట॥ *

(శ్లో 3) మూ॥ అష్టౌమేషకుళీరచాపధటగోకుంభాళిమీనాఃక్రమాత్ జ్ఞేయాయామ్యదిగాదయఃప్రతిదిశంత్వేకైకరాశిర్భవేత్। తత్తద్రాశిభవస్య తద్దిశగృహేమృత్యుప్రదంనోవిశేద్బ్రహ్మస్థానగృహంతుకేసరిమృగస్త్రీయుగ్మజానాంతథా॥ వ్యా॥ అ॥ తత్తద్రాశిజాతానాంతద్దిగీశగృహప్రవేశనిషేధమాహ॥ అష్టావితి॥ మేషకుళీరచాపధటగోకుంభాళిమీనాః మేషకర్కటధనుస్తులావృషభకుంభవృశ్చికమీనాఇత్యష్టౌ రాశయః యామ్యాదిగాదయశ్చ క్రమాత్ జ్ఞేయాః తథాచసతిఏకైకరాశిఃప్రతిదిశం ప్రత్యధిపో భవేత్ తత్తస్మాత్తద్రాశిభవస్యపుంసఃతద్దిశిగృహే తద్రాశిదిశిగృహేప్రవేశనంమృత్యుప్రదం- తస్మాత్తస్మిన్నోవిశేత్ నప్రవిశేద్యోయద్రాశిభవసతద్రాశీదిశిగృహేతల్లగ్నేనప్రవిశేదితిభావః యథా మేషః దక్షిణదిగీశఃఅతో మేషరాశిజాతఃమేషరాశౌదక్షిణదిశిగృహంనప్రవిశేత్ - కర్కటో నైరృతిదిగీశః॥ అవ॥ కర్కటరాశీజాతః కర్కటరాశౌనైరృతిదిశిగృహంనప్రవిశేత్-ఏవంసర్వత్రయోజ్యంబ్రహ్మస్థానంగృహంమధ్యమగృహంతుకేసరిమృ

గ స్త్రీయుగ్మజాతానాం సింహమకరకన్యామిథునరాశిషుజాతానాం నృణాం
ఏతద్రాశిషు తదా మృత్యుప్రదత్వాన్న ప్రవిశేత్॥ ఆ జన్మరాశియందు గృహ
ప్రవేశమునకు ఘోరగానివిషయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషకర్కటధ
నుః-తులా వృషభ-వృశ్చికమీనరాసుల క్రమంబున దక్షిణదిక్కు మొదలుగ
నైఋతిదిక్కులకు నధిపతులుగా సగృహపతిజన్మరాశియే దిక్కునకధిపతియై
యుండునో యాదిక్కు-నందుండెడిగృహమును-జన్మరాశిలగ్నము నందును మ
ధ్యమగృహమును-సింహమకర- కన్యామిథునరాసులయందుబుట్టిన నరుడు
-ఈలగ్నములయందు ప్రవేశించిరేని మరణము గలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౮)మూ॥ యస్మిన్ భేర్కయుతస్తదాదిగణయేచ్ఛ్రాన్యితషాంత
తః కుర్యాన్మృత్యుముడుత్రయం శిరసి చ ప్రాక్పాదయోర్దుర్దశామ్ చత్వా
ర్యేవతు పశ్చిమాంఘ్రియుగళే స్థైర్యంచ చత్వారి తత్పుచ్ఛే తు భ్రమణం త్ర
యం చతురథో వామే తు పార్శ్వే ర్థకృత్॥ వ్యా॥అ॥ అథ ద్వాభ్యాం గృహప్ర
వేశవిషయే వృషభచక్రగతనక్షత్రాణాం ఫలమాహ॥ యస్మిన్నితి॥ వృషభా
కారం చక్రం విలిఖ్య - మస్తకాద్యవయవేషు వక్ష్యమాణక్రమేణ సర్వనక్ష
త్రాణి విన్యసేత్ -ఏవంచసతి యస్మిన్ భే యస్మిన్నక్షత్రే అర్కయుతః యస్మిన్నక్ష
త్రే సూర్యస్తిష్ఠతీత్యర్థః తదాది తన్నక్షత్రమారభ్య చంద్రాస్వితషాంత
తః నిత్యనక్షత్రపర్యంతం గణయేత్॥ ఏవంచసతి వృషభశిరసిస్థితముడుత్రియం
నక్షత్రత్రయం మృత్యుం కుర్యాత్ గృహపతేరితి శేషః ప్రాక్పాదయోః అగ్రపా
దయోః చత్వారి నక్షత్రచతుష్టయః-దుర్దశాం కుర్యాత్-పశ్చిమాంఘ్రియు
గళే చరమపాదద్వయం ద్వే స్థితాని చత్వారి నక్షత్రచతుష్టయం స్థైర్యం- స్థిరకా
లస్థితిం తత్పుచ్ఛే వృషభలాంగూలే స్థితం త్రయం నక్షత్రత్రయం భ్రమణం కు
ర్యాత్ అథో వామపార్శ్వే చత్వారి నక్షత్రచతుష్టయం అర్థకృత్ సంపత్క
రంచస్యాత్॥ *

(౨౧౯)మూ॥ ధాన్యం దక్షిణపార్శ్వకే చతురథో పృష్ఠే త్రయం సంపదం
వక్త్రే భత్రితయం పశూన్ ప్రకురుతే చక్రం వృషాఖ్యం త్విదమ్ ద్వంద్వాఖ్యే
గ్నిభయాదికే చ నృపతేర్యాత్రాని వృత్తౌ పునః సంవేశే చ విధిస్స్వనిర్మితగృ
హే సర్వం విచింత్యం బుధైః॥ వ్యా॥ ధాన్యమితి॥ దక్షిణపార్శ్వకే స్థితం అభిజిత్స
హితనక్షత్రచతుష్టయం ధాన్యం ప్రకురుతే అథోనంతరం పృష్ఠే చరమాంగే త్ర
యం నక్షత్రత్రితయం సంపదం ప్రకురుతే వక్త్రే ఆననే భత్రితయం నక్షత్రత్రిత
యం పశూన్ ప్రకురుతే ఇదమేవ వృషాఖ్యం చక్రం వృషభచక్రమిత్యుచ్యతే ఇ
దం చక్రం ద్వంద్వాఖ్యే ద్వంద్వయుద్ధే- అగ్నిభయాదికే చ నృపతేః రాజ్ఞః యా

త్రానివృత్త్యా ప్రతిప్రయాణేపునస్సంవేశే రాజ్ఞాం యాత్రానివృత్త్యానాం పున
గృహప్రవేశే-స్వనిర్మితగృహే-నూతనగృహప్రవేశేచ-అయంనిధిః పర్యా
లోచనీయః-బుధైః-పండితైః సర్వంపూర్వోక్తంవిచింత్యం సమ్యగ్విచార్యం॥
అ॥ రెండుశ్లోకముల చేత గృహప్రవేశవిషయమైన వృషభచక్రగతనక్షత్రములకు
ఫలములను జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వృషభాకారమగు చక్రమును వ్రాసి దానిశి
రస్సు మొదలగు నవయవంబులయందు చెప్పబోయ్యెడి లెక్కంగున సూర్యుడున్న
నక్షత్రము మొదలుగ వ్రాసి యది మొదలు నిత్యనక్షత్రము వఱకు గణనజేయ
గా నక్షత్రము చక్రరూపమైన వృషభము యొక్క శిరస్థానములగు 3 నక్షత్రము
లలోనున్న మృత్యువును ముందరకాళ్లలోనున్న ౪ నక్షత్రములైన దురవస్థను
వెనకటికాళ్ళయందున్న ౪ నక్షత్రములు చిరకాలముండుటను తోకయందు
న్న మూడునక్షత్రములు దేశభ్రమణమును ఎడమపార్శ్వమందున్న ౪ నక్ష
త్రములు ధనమును కుడిపక్క ౪ నక్షత్రములు ధాన్యమును-పృష్ఠభాగమందున్న
3 నక్షత్రములు సంపదను-ముఖమందున్న 3 నక్షత్రములు పశువులను గలుగ
జేయుననియు-ఇది వృషభచక్రమనియు- నీచక్రము ద్వారా యుద్ధము జేయున
పుడును రాజులు యాత్రబోవునప్పుడును మరలవచ్చునపుడును- నూతనగృహ
ప్రవేశకాలమందును-ఇత్యాదికార్యములయందు పండితులచే జూడదగినదని
యుననుట॥ ❈

(౨౮౬)మూ॥ చక్రంస్యాత్కలశస్వరూపమథతత్సంలిఖ్యమూర్ధ్న్యర్క
కభంప్రాగాద్యాసు చతుశ్చతుః ప్రతిదిశంచత్వారి తన్మధ్యమే। కంఠే త్రీణి గుదే
త్రయంచ విలిఖేద్భానాం క్రమాత్తత్ఫలం వక్ష్యే ర్కాన్వితభాదితశ్చగణయే
త్సంవేశధిష్ణ్యాంతతః॥ [౨౮౭] మూ॥ శీర్షచ్ఛేదమథప్రవాసమభయంధాన్యాంత
తో నిర్ధనంగర్భస్రావమథశ్రియంగృహపతేర్దద్యాచ్చతాయస్సదా। సం
గ్రామాఖిలదుర్గశైలనగరప్రాసాదదేవాలయ క్షేత్రారామగృహప్రవే
శసమయే జ్ఞేయంహిచక్రద్వయం॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం కలశచక్రస్వరూపం
నిరూపయన్ తద్గతనక్షత్రాణాం గృహప్రవేశవిషయే ఫలాన్యాహ॥ చక్రమితి॥ శీ
ర్షచ్ఛేదమితి చ॥ కలశస్వరూపం ఘటాకారచక్రం యథా స్యాత్తథా సంలిఖ్య
అథ చక్రలేఖనానంతరం అర్కాన్వితభాంశతః సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమారభ్య
సంవేశధిష్ణ్యాంతతః గృహప్రవేశనక్షత్రపర్యంతం గణయేత్ అథమూర్ధ్న్యర్క
కలశశిరసి ఏకభం ఏకనక్షత్రం ప్రాగాద్యాసు ప్రాచీప్రభృతిచతుర్దిక్షు- ప్రతి
దిశంచతుర్నక్షత్రాణి-తన్మధ్యేచత్వారికంఠే త్రీణి గుదే త్రయం-చాభిజిద్వర్జం
విలిఖేత్ భానాం మూర్ధాదిగతనక్షత్రాణాం క్రమాత్ఫలం వక్ష్యే యథాశీ

రోగతనక్షత్రే ప్రవేశశ్చేద్గృహపతేర్మరణం చేత్కథనం కలశస్య ప్రాగ్భాగస్థిత నక్షత్రచతుష్టయం ప్రవాసం సర్వదా దేశాంతిగమనం దక్షిణభాగస్థిత నక్షత్రచతుష్టయం అభయంభయాభావం-పశ్చిమభాగ గతనక్షత్రచతుష్టయం ధాన్య-ఉదగ్భాగగతనక్షత్రచతుష్టయం నిర్ధనం దారిద్ర్యం-మధ్యమగతనక్షత్రచతుష్టయంగర్భస్రావం యజమానభార్యాయా ఇతి వేద్యం- కంఠగతనక్షత్రత్రయం శ్రియం సంపదం గూఢస్థితనక్షత్రత్రయం శతాయుర్దద్యాత్ సంగ్రామాఖిలదుర్గశైలనగరప్రాసాదదేవాలయకృషిభూమ్యుద్యానగృహప్రవేశకాలేచక్రద్వయం వృషభకలశచక్రయోర్ద్వయం జ్ఞేయం విచింత్యం హి॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత కలశచక్రమునొందిననక్షత్రములకు ఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కలశాకారంబగునొకచక్రము వ్రాసియందుని చెప్పబొయ్యెడి క్రమంబున సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదలుగా ౨౭ నక్షత్రములను వ్రాసియది మొదలు గృహప్రవేశనక్షత్రము వరకు నెంచగా నా ప్రవేశనక్షత్రము కలశశిరస్థంబగు నొకనక్షత్రమైయున్న గృహపతిశిరశ్ఛేదంబును - కలశమునకు ప్రాగ్భాగమందున్న ౪ నక్షత్రములలోనొకటియైననెల్లకాలమును పరదేశగమనమును-దక్షిణభాగమందున్న ౪లోనొకటియైననెల్లకాలము పరదేశగమనము-దక్షిణభాగమందున్న ౪లోనొకటియైనధాన్యమును ఉత్తరంబుననున్న ౪లోనొకటియైనదారిద్ర్యమును-మధ్యభాగముననున్న ౪లోనొకటియైనగృహపతిభార్యకుగర్భస్రావంబు-కంఠస్థానమందున్న 3 లోనొకటియైనసంపదయు-అధఃప్రదేశమందున్న 3లోనొకటియైనపూర్ణాయువుంగలుగును- ఈచెప్పబడినవృషభకలశచక్రములు రెండును యుద్ధదుర్గపర్వత-పుర-సౌధ-దేవతాలయ-కృషి-భూమి-ఉద్యానవన-నూతనగ్రహములనుబ్రవేశించునపుడు-జూడఁగలయుననుట॥ ❋

షష్ఠప్రకరణం సమాప్తం.

కాలామృతే- సవ్యాఖ్యానే- సప్తమబిందుప్రారంభః.

[౨౮౮] మూ॥ వారేష్వేవకవిజ్ఞజీవశశినాం శ్రోణత్రయే చోత్తరామైత్రాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృద్ధప్రజేశోడుషు। భద్రాపూర్ణజయాసుచోదగయనే శుక్రేజ్యమోఢ్వ్యక్తయోః కుర్యాత్కామదినం విహాయ చతుషూనాం దేవప్రతిష్ఠాం శుభాం॥ వ్యా॥ అ॥ అథసకలదేవతాప్రతిష్ఠాకాలమాహ॥ వారేష్వితి॥ కవిజ్ఞజీవశశినాం శుక్రబుధగురుచంద్రాణాం వారేషు శ్రోత్రత్రయే శ్రవణధనిష్ఠాశతభిషక్త్రయే ఉత్తరామైత్రాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృద్ధ్రశ్ప్రజేశోడుషు ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రానూరాధాపునర్వసూహస్తచిత్రా

రేవతిమృగశీర్షాశ్వినీరోహిణీనక్షత్రేషుభద్రాపూర్ణాజయాఃభద్రతిథయః పూర్ణాతిథయోజయతిథయశ్చతాను- ఉదగయనే ఉత్తరాయణే శుక్రేజ్య యోఃశుక్రబృహస్పత్యోఃవ్యక్తయోఃఅనస్తంగతయోస్సతోః గురౌశుక్ర మాధ్యరాహిత్యేసతీత్యర్థఃజయతిథీషుకామదినంత్రయోదశీం పూర్ణాతిథి షుకుహూమమావాస్యాంచత్యక్త్వాపూర్వోక్తశుభదివసేశుభాం దేవ ప్రతి ష్ఠాంకుర్యాత్ ॥అ॥సకలదేవతాప్రతిష్ఠలకుకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ఉ త్తరాయణమందుగురుశుక్రులస్తమించకయుండగాశుక్రబుధగురుసోమవా రములును త్రి-ధ-శ-శత-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-అను-పున-హ-చి-రే-మృ-అశ్వి- రో-ఈనక్షత్రములుభద్రతిథులనుఅమావాస్యావ్యతిరిక్త పూర్ణాతిథులును త్రయోదశీ వ్యతిరిక్తజయతిథులునుఇవిసకలదేవతాప్రతిష్ఠలకు ప్రశస్తము లనుట॥ *

[౨౮౯]మూ॥ఆర్ద్రాజైకపదాంత్యమూలశతభృత్త్రయాగ్నిభేష్వర్థ దంశస్తంస్యాత్పశుబంధనంగురుభృగుబ్రభాస్వర్యావారేష్వపి। త్యక్త్వాత్వష్ట్ర జనార్దనోత్తరవిధీన్దర్శంకలించాష్టమీంచాంద్రంవాపశుజన్మ వారమపితీ చ్ఛేషాతిథిశ్శోభనా॥వ్యా॥అ॥అథపశుబంధనకాలమాహ॥ఆర్ద్రేతి॥ ఆర్ద్రా జైకపదాంత్యమూలశతభృత్త్రయాగ్నిభేషు ఆర్ద్రాపూర్వాభాద్ర రేవతీ మూలమృగశీర్షపూర్వాషాఢాకృత్తికాసు ఏతేషునక్షత్రేషు గురుభృ గుబ్రధ్నార్క్యవారేషుగురుశుక్రాదిత్యవారేషుపశుబంధనంఅర్థదంసం పత్కరంశస్తంముఖ్యంస్యాత్ -బంధనమితిగోష్ఠప్రవేశాదీనాముపలక్ష ణంత్వష్ట్రజనార్దనోత్తరవిధీన్ చిత్రాశ్రవణోత్తరాత్రయరోహిణీః దర్శ మమావాస్యాంకలించతుర్దశీంఅష్టమీంచ-కించచాంద్రసోమవాసరంప శుజన్మవాసరంచత్యక్త్వాతచ్ఛేషాఉక్తాతిరిక్తాతిథిఃశోభనాశుభకరా - తిథిరి త్యుక్తాతిరిక్తవాసరస్యాదినామప్యుపలక్షణం॥అ॥ పశుబంధనకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥తా॥ఆర్ద్ర-పూభా-రే-మూ-మృ-పూషా-కృ-ఈనక్షత్ర ములును-గురుశుక్రభానువారములునుపశుబంధనగోష్ఠప్రవేశాదులకు ము ఖ్యములనియు- చి-శ్ర-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రోహిణి-ఈనక్షత్రములును- అ మావాస్య-చతుర్దశి-అష్టమి-సోమవారముపశుజన్మవారము లవినిషిద్ధం బులనియు-తక్కినతిథివారాదులుశుభకరములనియునభిప్రాయము॥గోష్ఠమ న గాపశువులదొడ్డి॥ *

[౨౯౦]మూ॥యామంత్యోర్ఘటికావినేవిఘటికాస్స్వర్వాశ్చకుర్యాత్సమం కాలపంచవిధంక్రమాచ్చగణనాత్ప్రాతస్తతస్సంగమః।మధ్యాహ్నోప

రాహ్ణ ఇత్యర్థః భవేత్సాయంతనీ మాసికే దర్శే చాబ్దికే పి వా పితృతిథిస్స్యా స
ర్వకాలా యది॥ వ్యా॥ అ॥ అథ పైతృక ప్రసంగం వినక్షుస్తావత్తిథినిర్ణయ
మాహ॥ యావంత్య ఇతి॥ దినే దివాభాగే ఘటికావిఘటికాశ్చ యావంత్యః యా
వత్సంఖ్యా భవంతి తాస్సర్వా దినప్రమాణఘటికావిఘటికాశ్చ నవసం అన్యూ
నాతిరిక్తం యథా తథా గణయేత్ - కాలం పంచవిధం కుర్యాత్ ప్రాతస్సంగవః
మధ్యాహ్నః అపరాహ్ణః అథానంతరం సాయంతనీ నేతి పంచవిధో భవతి యా
తిథిస్సర్వకాలః ఉక్తపంచవిధకాలవ్యాప్తా సా తిథిః మాసికే దర్శే అబ్దికే సాంవ
త్సరికే చ యోగ్యా అవేదితి సామాన్యోక్తిః॥ అ॥ పితృక్రియావిధానము దెలుపు
వారై ముందు తిథినిర్ణయము సామాన్యముగా దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥
అహః ప్రమాణము ఘటికల విఘటికలతో కూడ సమంబుగ ౫ భాగములు జేయ
గాన విక్రమంబున ప్రాతస్సంగమ మధ్యాహ్నాపరాహ్ణ సాయంకాలమనబ
డును. ఈ ౫ విధములగు కాలములయందును వ్యాపించియున్న తిథి అబ్దికాది
పితృక్రియలకు యోగ్యంబని తాత్పర్యము॥ *

౨౯౧॥ మూ॥ కార్యా సా ద్వ్యపరాహ్ణయోస్సమధికా సామ్యే తు పూ
ర్వాద్వయోః పూర్వా నా యది తద్వయోర్థం పరా ప్రాగస్తకాలాద్రవేః। సా
నో చేత్ త్రిముహూర్తగా పితృతిథిస్సాయంతనీ చేద్వయోస్స్యాద్దోవాత్రప
వాబ్దికే విధిరయం దర్శే థవా మాసికే॥ వ్యా॥ అ॥ అథ మాసికాదీనాం విశేషకా
లమాహ॥ కార్యేతి॥ ద్వ్యపరాహ్ణయోః ద్వయోరపరాహ్ణయోర్మధ్యే యా
సమధికా యత్రాపరాహ్ణే అధికకాలవ్యాపినీ సా తిథిః కార్యా। శ్రాద్ధే కార్యా
ద్వయోరపరాహ్ణయోస్సామ్యే తుల్యవ్యాపినీ తు పూర్వా పూర్వతిథిః- అ
త్రాయం విశేషః తిథిక్షయే తు పూర్వా-వృద్ధౌ సామ్యేపి పరేతి- తథా చోక్తం
సుమంతునా॥ శ్లో॥ క్షయ్యమాణే తు పూర్వైవ వర్ధమానే తు వై పరా। సమ
త్వే పితృకార్యే వా సా వపరాహ్ణద్వయే యదీతి॥ నా పితృతిథిః- యది నద్వయోః ద్వ
యోరపరాహ్ణయోః న వ్యాపినీ యది న దారవేరస్తకాలాత్ - ప్రాక్పూర్వాస్త
మయాత్పూర్వం సా తిథిః త్రిముహూర్తత్రయ వ్యాపినీ చేత్తదాపి పూర్వైవ
నో చేత్ రవేరస్తమయాత్ప్రాక్ త్రిముహూర్తగా న యది- తదా పర కార్యా
సతీ ధేరపరాహ్ణ వ్యాపిత్వాభావేపి కుతప కాలవ్యాపిత్వాత్ పితృతిథిః ద్వ
యోస్తిథ్యోః- సాయంతనీ సాయంతవ్యాపినీ స్యాద్యది- అత్రాపి పక్షే పరా- అబ్ది
కే ప్రతిసంవత్సరికే- దర్శే అమావాస్యాయాం మాసికే చ సర్వవర్ణానాం అ
యం విధిగ్రాహ్యః॥ అ॥ ౨ దు దినములయందొక్క తిథి వ్యాపించియుండుటవ
లన గలిగెడి తిథి సందేహమును నివర్తింపజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ఒక తిథి రెండుది

సములయపరాహ్ణములయందు వ్యాపించియున్న నవృద్ధి యపరాహ్ణమం
దధికముగనుండునో ఆతిథియందును రెండునపరాహ్ణములయందుసమ
ముగానుండనేని పూర్వతిథియందును ఒకయపరాహ్ణమందైనను వ్యాపించ
కపూర్వదినంబునసూర్యాస్తమయమునకుముందు ౬ గడియలు వ్యాపించి
యుండనేని పూర్వతిథియందును అట్లు లేకయున్నప్పుడును- ౨ సాయంకాల
ములయందొక తిథి వ్యాపించియున్నప్పుడునుపరతిథియందును ప్రతిసాంవత్స
రికపక్షశ్రాద్ధమాసికముల జేయవలయు- ౩ డుఅపరాహ్ణములయందు
సమముగానున్నయెడల తిథిక్షయకాలమందు పూర్వతిథియు- వృద్ధిసామ్యకా
లములయందు పరతిథియును గ్రాహ్యంబులు॥ *

శ్లో ౨॥ మూ ॥ కుర్యాద్భాద్రపదే ప్రమీతపితృకస్తత్కృష్ణపక్షాదితః ప
క్షశ్రాద్ధమథాశ్వినప్రతిపదాయుక్తంచ పక్షాదితః । పక్షాదావయదిసూతకా
దిసహితస్తత్పంచమీవాష్టమీయద్వాప్యద్దశమీతదాదిషుసదా తత్పక్షశే
షేషువా॥ అ॥ అథ పంచభిశ్లోకైర్మహాలయనిర్ణయమాహ॥ కుర్యాదితి॥
ప్రమీతపితృకోమృతపితృకఃపుమాన్ భాద్రపదేమాసేకృష్ణపక్షాదితఃకృష్ణ
పక్షప్రభృతి ఆశ్వినప్రతిపదాయుక్తం మహాలయానాం షోడశత్వాదితిభావః-
తత్ప్రసిద్ధం పక్షశ్రాద్ధం- అత్రతచ్ఛబ్దస్యప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయచ్ఛబ్దాపే
క్షా-ఉక్తంచచండినాప్రక్రాంతప్రసిద్ధానుభూతార్థవిషయతచ్ఛబ్దోయచ్ఛ
బ్దానాపేక్షత ఇతి కుర్యాత్ -పక్షాదౌ భాద్రపదకృష్ణపక్షాదావసూతకాదిసహి
తస్సూతకాదినాయుక్తో యది ఆదిశబ్దేనపత్నీరజోదర్శనాదికంగృహ్యతే తదా
తత్పంచమీ అష్టమీ వా యద్వా తద్దశమీ వా తదాదిషు పంచమ్యష్టమీదశ
మ్యాదిషు తత్పక్షశేషేషుకృష్ణపక్షశేషదివసేషు వా పక్షశ్రాద్ధం తదా కుర్యా
త్ -సదేత్యనేనపక్షశ్రాద్ధమత్యావశ్యకమితిగమ్యతే॥ అ॥ ౫ శ్లోకముల చేతమ
హాలయకాలమును నిర్ణయింపుచున్నాడు॥ తా॥ మృతపితృకుడగు నరుడు భా
ద్రపదబహుళ మొదలు ఆశ్వయుజశు॥ ౧ తో జేరిన ౧౬ దినములను నిత్యశ్రాద్ధము జే
యవలయునొకవేళ యాపక్షప్రథమదివసమందు జేయుటకు ఆశౌచము పత్నీర
జోదర్శనము ఇత్యాదులగు నభ్యంతరము సంభవించెనేని యాపక్షమందుప
ంచమి-అష్టమి-దశమి-వీటిలోనే దినమైన మొదలుగ నాపక్ష శేషదినములయం
దు మహాలయం బావశ్యకముగ జేయవలయునని తాత్పర్యము॥ *

శ్లో ౩॥ మూ ॥ పక్షేచన్యాదిషు చేచ్ఛేషుదివసేష్వేవప్రకుర్యాత్సదా
దావశ్యాంయతిపితృకంకలిదినేశస్త్రైర్హతానాంపునః । వర్జ్యాకామ
దినేషి పైతృభయుతేహస్తాస్వాతే భాస్కరేన్యాత్సంకల్పవిధిశ్చపార్వణవిధిర్వ

ద్వాపితృప్రీతిదః॥ వ్యా॥ అ॥సకృన్మహాలయ కాలమాహ॥ పఞ్చమ్యాదిష్విత్యాదిః
శుభేషుపంచాంగశుద్ధిదివసేషుపఞ్చమ్యాదిషుదినసేష్వేవసకృన్మహాలయం
కుర్యాత్ -ఏవకారణేపఞ్చమ్యాః పూర్వదివసేష్విత్యర్థో లభ్యతే. యతి స్తు
తృకంయతిమహాలయంకలిదినేచతుర్దశ్యాంకుర్యాత్-శస్త్రేణహతానాం
ముప్యనఙ్శస్త్రహతానాంమహాలయంకలిదినేచతుర్దశ్యాంకుర్యాత్- పునరి
త్యనేనయస్మిన్కస్మిన్చిద్దినేనపార్వణవిధానేన శ్రాద్ధంకృత్వా పునశ్చతుర్ద
శ్యామేకోద్దిష్టవిధానేన కార్యమితిగమ్యతే-ఉక్తంచమాధవీయే॥ శ్లో॥ సము
త్వమాగతస్యాపివిషశస్త్రహతస్యచ। ఏకోద్దిష్టంసుతైఃకార్యంచతుర్దశ్యాం
మ్మహాలయఇవవర్జ్యేత్యపిమహాలయనిషిద్ధతిథిమదినే త్రయోదశదినే పైతృ
భయుతేమఘానక్షత్రయుక్తేసతిభాస్కరేహస్తాన్వితే హస్తనక్షత్రగతేసతి
సంకల్పవిధిఃసంకల్పశ్రాద్ధంయద్వాపార్వణవిధిఃపార్వణశ్రాద్ధంవాపితృప్రీ
తిదస్యాత్ ఏతద్యోగేనత్యేవత్రయోదశ్యాంకార్యంనత్వన్యథాఇయమేవగజ
చ్ఛాయేత్యుచ్యతే:తదుక్తం॥ శ్లో॥యదేందుఃపితృదైవత్యేహంసశ్చైవకరే
స్థితః।యామ్యాతిథిర్భవత్సాహిగజచ్ఛాయాప్రకీర్తితా॥అత్రేయంవ్యవస్థాద
ష్టవ్యాయజమానఃపుత్రవాంశ్చేత్ మఘాయుక్తత్రయోదశ్యాం సంకల్పశ్రా
ద్ధంనోచేత్పార్వణశ్రాద్ధమేవకుర్యాత్ప్రయత్నతః పిండదానం నకుర్వీతయది
చ్ఛేజ్జీవినస్సుతాన్॥ అ.ఈశ్లోకములచేతసకృన్మహాలయమునకు కాలమును జె
ప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాంగశుద్ధిగలకృష్ణపక్షపంచమి మొదలగుదినముల
యందే సకృన్మహాలయముజేయవలయునని యతికి ద్వాదశియందు జేయవల
యుననియువిష శస్త్రాదులచేమృతులైనవారలకితరదినములయందు పార్వణ
శ్రాద్ధముచేసినను చతుర్దశినాడేకోద్దిష్టవిధిచే జేయవలయుననియు సూర్యు
డుహస్తనక్షత్రమందుండినను చంద్రుడుమఘయందుండిన నపుడుమహాలయ
నిషిద్ధమైనత్రయోదశియందును మహాలయముసంకల్పవిధిచేతనైన పార్వణవి
ధిచేతనైనం జేసినపితృప్రీతికరంబనియు మఘానక్షత్రములో గూడినదినము నం
దునుయుగాదియందును భరణీనక్షత్రమందును ఆవశ్యకంబుగ జేయదగిన శ్రా
ద్ధమును శ్రాద్ధకర్త పుత్రవంతుడైయుండెనేని సంకల్పవిధిగానే చేయవలయు
నని యునభిప్రాయము॥ *

[౨౯౮]. మూ॥ కారుణ్యాన్వితప్రత్యేకంశుభదినే తత్పక్షేవాచరేత్క
న్యాయాంయదిభాస్కరేప్యగతికః కన్యాదిమాసద్వయే । యావద్వృశ్చికద
ర్శనాత్మనృతిబలాదేకంచవా ప్రత్యేకంకామ్యత్వాచ్చసకృన్మహాలయదినం
శుద్ధ్యాయుతంచేచ్ఛుభం॥ వ్యా॥ కారుణ్యాన్వితేతి॥ భాస్కరేసూర్యేకన్యా

యాం యదికన్యారాశిగతేసతితత్పక్షఏవభాద్రపదకృష్ణపక్షఏవ శుభదినేక
స్మింశ్చిద్దివసే-కారుణ్యాన్వితపైతృకంకారుణ్యప్రయుక్తశ్రాద్ధం ఆచరేత్కు-
ర్యాత్-పక్షశ్రాద్ధేకృతేపికారుణ్యశ్రాద్ధమావశ్యకమిత్యాశయః.అగతికోయ
దిదరిద్రశ్చేత్ భాస్కరేకన్యాదిమాసద్వయే కన్యాయాంతులాయాంచ స్థితే
సతివాయావద్వృశ్చికదర్శనాత్ వృశ్చికప్రవేశాత్పూర్వమేవేత్యర్థః-స్మృ
తిబలాత్॥శ్లో॥వృశ్చికాదర్శనాద్యాంతనిరాశాఃపితరోగతాఇతి॥ ఏకంచవా
పైతృకంశ్రాద్ధంకుర్యాత్- అసమర్థస్యాపిఏకంకారుణ్యశ్రాద్ధం కార్యమి
త్యావశ్యకవిధిః-సకృన్మహాలయదినంశుద్ధ్యాయుతంవక్ష్యమాణప్రకారేణ
పంచాంగశుద్ధియుక్తంచేచ్ఛుభంభవేత్ - అత్రహేతుమాహాసకృన్మహాల
యస్యకామ్యత్వాదితిపక్షశ్రాద్ధస్యనిత్యత్వాన్నాయంనియమః॥తా॥పితృప
క్షమునన్ని దినములయందునిత్యశ్రాద్ధముచేసిననుఒకదినమునసకృన్మహాల
యముబహు దైవత్యముగ చేయవలయునుఆకారుణ్యశ్రాద్ధము కామ్యమగుటచే
తనాదినంబు పంచాంగశుద్ధిగలదైయుండవలయుననియుఆపక్షమునకుచేయు
టకుదారిద్ర్యముచేతనైనను - అనుపపత్తిచేతనైననుసందర్భించకపోయెనేని
తులామాసముతుదవరకుశుద్ధిగలదినములజేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౯౫) మూ॥ వర్జ్యాన్యేకమహాలయేజననభంనందాశ్చకామఃకలిఃశు
క్రార్కార్యదినానిసూతకదినంపత్నీరజోదూషితం। తారాస్సప్తదశస్యురేవ
శుభదావిష్ణుత్రయార్ధత్రయాహ్యార్ద్రామిత్రచతుష్టయాద్యశశభృద్భా
గ్యార్యమయామ్యాభిధాః॥వ్యా॥అ॥సకృన్మహాలయేవర్జ్యానాహ॥ వర్జ్యానీ
తి॥ఏకమహాలయేసకృన్మహాలయేజననభంజన్మనక్షత్రంనందాః నందతిథయః
ప్రాగుక్తాఃకామత్రయోదశీకలిశ్చతుర్దశీచశుక్రార్కార్కార్యదినాని శు
క్రభానుగురువాసరాః - సూతకదినం-పత్నీరజోదూషితంస్వభార్యారజో
దూషితదినంచ-ఏతానివర్జ్యాని-ఏతేషుసకృన్మహాలయంనకుర్యాదిత్యర్థః-
సకృన్మహాలయేయోగ్యనక్షత్రాణ్యాహ-విష్ణుత్రయంశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః
అర్కత్రయంహస్తచిత్రాస్వాత్యః- ఆహీరాశ్లేషాఆర్ద్రాప్రసిద్ధామిత్రచ
తుష్టయంఅనూరాధాజ్యేష్ఠామూలాపూర్వాషాఢాఃఆద్యఃఅశ్వినీయశశభృ
త్ మృగశీర్షం-భాగ్యా-ఉత్తరఫల్గునీ-ఆర్యపుష్యః యామ్యంభరణీఇత్యభి
దాఃఏతత్సంజ్ఞకాః-సప్తదశతారాఃసకృన్మహాలయేశుభదాస్స్యుః యేవ
కారేణాన్యాపిదశనక్షత్రాణి త్యాజ్యానీతిస్ఫుటమగవగంతవ్యం యేతచ్ఛ్లో
కోక్తప్రథమోపక్రమణవిషయం॥అ॥నూతనముగసకృన్మహాలయమునారం
భింపనయోగ్యతిథివారనక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥తా॥నందతిథులుత్రయో

దశి-చతుర్ధ్యౌ-అతిథులును......నంబులను
భార్యబహిష్టయైయున్న దినంబులును-జన్మనక్షత్రము-కృ-రో-పున-మ-పూ
ధ-ఉషా.పూభా-ఉభా- రే- ఈ౧౧-నక్షత్రములునునిషిద్ధములనియు-తక్కిన
నక్షత్రాదులు ముఖ్యంబులనియునభిప్రాయము॥

(౪౯౬)మూ॥ నోకుర్యాద్యదిపక్షమేకదినసంవానల్పమల్పంచవాదారి
ద్ర్యంబహుదుఃఖమత్రచపరేదౌర్గత్యమేవాత్మనః-దాతుఃపుత్రధనంభవే
దిహపరేస్వర్గాదిపశ్చాద్భవేదిత్యుక్త్వాస్వగృహంవిసృజ్యపితరస్స్వంస్వం
విశేయుఃపదం॥వ్యా॥అ॥మహాలయాకరణేదోషంకరణేఫలంచనర్నయతి॥నో
ఇతి॥పక్షంపక్షశ్రాద్ధంవాఏక దివసంసకృన్మహాలయంఅనల్పం అధికవాసమ
గ్ధశ్చేదితిభావవః-అల్పంవాదరిద్రశ్చేదితిభావః॥నోకుర్యాద్యది - తదాఆత్మ
నఃదారిద్ర్యంబహుదుఃఖందౌర్గత్యందుర్గతిత్వంస్యాత్-దాతుర్మహాలయ
ప్రదాతుఃఇహఅస్మిన్భూలోకేపుత్రధనంపరేపరతఃస్వర్గాదిచ-భవేదిత్యు
క్త్వాపశ్చాత్పితరఃస్వగృహంవిసృజ్యస్వంస్వంపదం స్వస్వస్థానంపితృలోకం
విశేయుః॥అ॥పితృపక్షమునునిత్యశ్రాద్ధసకృచ్ఛ్రాద్ధములచేసిన గలిగెడిఫల
మును జేయకపోవుటవలనగలిగెడిదోషమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥
పక్షశ్రాద్ధమునయినను సకృన్మహాలయమునయినను జేసినకర్తకు ఇహంబు
పుత్రజన్మాదిసంపదలును - జేయనివానికిహంబునపుత్రధననాశదుఃఖములు
ను-పరంబుననరకాదులుంగలుగునట్లవానిపితృదేవతలుశపింతురనితా॥

[౪౯౭)మూ॥ మన్వాద్యాశ్చమహాలయాయుగదినాన్యాదిత్యసంక్రాం
తయోదశ్చాశ్చవ్యతీ పాతవైధృతిదినాన్యన్వష్టకాఃపైతృకే । కాలాష్షణ్ణవ
తిస్మృతాశ్చసతతందాతుస్సుపుత్రార్థదాఃవాయంతోయవనేరి పూరిపుబ
కాలోష్షరిపుస్త్రత్క్రమాత్తు॥వ్యా॥అ॥అథషణ్ణవతిస్వరూపమాహ ॥ మన్వా
ద్యాఇతి॥మన్వాద్యాఃనాయంఅక్షరసంఖ్యయాచతుర్దశమహాలయంతోయం
షోడశయుగదినానియుగాదయఃవనంచత్వారిఆదిత్యసంక్రాంతయఃరిపుఃద్వా
దశదర్శాఃరిపుద్వాదశవ్యతీపాతవైధృతిదినానివ్యతీపాతదినానిదికాఃత్రయో
దశవైధృతిదినానిచలోకాఃత్రయోదశ-అన్వష్టకాఃత్రిసోష్టకాఃరిపుఃద్వాదశ
ఏతేమిళిత్వాషణ్ణవతిస్మృతాఃషణ్ణవతిశబ్దప్రవిదితాఃకాలాఃపైతృకే పితృక
ర్మణిక్రమాదుక్తక్రమాత్ దాతుఃసుపుత్రార్థదాభవంతి॥అ॥ షణ్ణవతిశ్రా
ద్ధస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥తా॥మన్వాదులు ౧౪- మహాల
యము-లు౧౬-యుగాదులు౪-సంక్రాంతులు౧౨-అమావాస్యలు౧౨-వ్య
తీపాతదినములు3-వైధృతిదినములు౧3-అన్వష్టకదినములు౧౨-౯౬-ది

నములయందును శ్రాద్ధము జేయువారలకు పుత్రపౌత్ర ధనాభివృద్ధి గలుగునని తాత్పర్యము॥

[౨౯౯]మూ॥ కృష్ణాభాద్రపదేష్టమీయది నభోదర్శశ్చ శేషాస్సితా ఆషాఢే దశమీత్విషే చ నవమీ సా కార్తికే ద్వాదశీ। జ్యేష్ఠే ఫాల్గున చైత్రయోరపి శుభా పూర్ణేతిథిః పూర్ణిమా మాఘే మాస్యథ సప్తమీ శుభఫలా పౌషే సితైకాదశీ॥ చైత్రేభాద్రపదే చ మాసయుగళే గేయా స్తృతీయాతిథిర్మన్వాద్యాశ్చ చతుర్దశైవ తిథయః పుణ్యాయుగాద్యాశ్చతుః। శుక్లోర్జే నవమీ సితేవ శుభదా రాధే తృతీయాతిథిర్మాఘే దర్శతిథిర్నభస్యబహుళే కామః కృతాద్యా ఇమాః॥ వ్యా॥ అ॥ కృష్ణేతి॥ చైత్ర ఇతి చ॥ భాద్రపదే మాసి కృష్ణాష్టమీ నభోదర్శః శ్రావణబహుళ అమావాస్యా చ ఏతే ద్వే కృష్ణపక్షగతే శేషా వక్ష్యమాణాస్సితా శుక్లపక్షగతాః ఆషాఢే నవమీ శుక్లపక్ష దశమీ ఇషే తు ఆశ్వయుజే నవమీ శుక్లపక్ష నవమీ చ కార్తికే మాసే సా ద్వాదశీ జ్యేష్ఠే ఫాల్గున చైత్రయోః శుచౌ ఆషాఢే ఊర్జే కార్తికే పూర్ణిమా తిథిః అథ మాఘే మాసి సప్తమీ పౌష్యే మాసి సితైకాదశీ శుక్లైకాదశీ చైత్రే భాద్రపదః ఇతి మాసయుగళే చ తృతీయాతిథిః శుక్లతృతీయా చ సర్వే మిళిత్వా చతుర్దశ తిథయః మన్వాద్యాః మన్వాదిసంజ్ఞికాః శుభఫలదాః జ్ఞేయాః శ్రాద్ధం కర్తవ్యమితి శేషః ఊర్జే కార్తికే మాసి శుక్లా నవమీ రాధే వైశాఖే మాసి సితైవ తృతీయాతిథిః మాఘే దర్శతిథిః నభస్యబహుళే భాద్రపదబహుళపక్షే రామః త్రయోదశీ ఇమాశ్చతస్రస్తిథయః క్రమేణ కృతాద్యాః కృతత్రేతాద్వాపరకలియుగాదయః పుణ్యాః జ్ఞేయా ఇతి పూర్వేణాన్వయః॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత మన్వాదియుగాదులఁ జెప్పుచున్నాఁడు॥ తా॥ భాద్రపదబహుళ౮-శ్రావణబ౩౦-ఆషాఢశుద్ధ౧౦-ఆశ్వయుజశుద్ధ౯-కార్తికశుద్ధ౧౨-చైత్ర జ్యేష్ఠాషాఢ కార్తిక ఫల్గున మాసములయందు పూర్ణిమ మాఘశు౭-పుష్యశు౧౧-చైత్రభాద్రపదశు౩-ఈ౧౪-దినంబులును మన్వాదులనంబడును కార్తికశు౯-వైశాఖశు౩ మాఘబ౩౦ భాద్రపదబ౧౩-ఇవినాలుగును క్రమంబున కృతత్రేతాద్వాపరకలియుగాదులనంబడును గాన నీమన్వాదియుగాదులయందు శ్రాద్ధము చేయువానికి శుభంబు గలుగునని తాత్పర్యము॥

[౩౦౦]మూ॥ పౌషే ఫాల్గున సౌమ్యయోరపి తథా మాఘేంత్యరక్షేషు చేత్సప్తమ్యాం త్రతథాష్టమీ చ నవమీ తిస్రోష్టకా ద్వాదశ। షష్ఠే మాసి మహాలయాంతరగతా స్తిస్రోష్టకా స్తిహ్వనో దర్శాద్యాస్తదను ప్రసిద్ధదివసాః శ్రాద్ధే పితృప్రీతిదం॥ వ్యా॥ అ॥ అష్టకాశ్రాద్ధతిథినిర్ణయమాహ॥ పౌష ఇతి॥ పౌషే మాఘ॥ పౌష ఇతి॥ పౌషే మాసి ఫాల్గున మార్గశీర్షయోః తథా మాఘే ఏతేషు చతుర్షు

మాసేషుఅంత్యపక్షేషు కృష్ణపక్షేషుచేత్ సప్తమీఅష్టమీనవమీచమిళి
త్వాద్వాదశతిస్రోష్టకాభవంతియద్యపిపుష్యమాసేభాద్రపదమాసేఽపిసోష్ట
కాఃమఘాలయాంతరగతాభవంతితర్హితస్మాత్కారణాత్ -చో- తన్మాసిత
సోష్టకానసంతీత్యర్థః జ్యేష్ఠమాసమాత్రేతిసోష్టకాఇతిస్మృత్యంతరేపి
దృశ్యమానత్వాత్ భాద్రపదేపితత్ప్రసక్తౌతన్నివారణార్థంమహాలయాంత
రగతాఇత్యుక్తమిత్యనుసంధేయంతదనుతతఃదర్శాద్యాః అమావాస్యాసం
క్రాంతివ్యతీపాతవైధృతయోగాద్యేప్రసిద్ధదివసాః తేచఏతచ్ఛ్లోకచతుష్టయో
క్తాషణ్ణవతయఃశ్రాద్ధైపితృప్రీతిదాఃపితృసంతోషప్రదాభవంతి॥ అ॥ అష్ట
శ్రాద్ధములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మార్గశీర్షపుష్యమాఖఫాల్గునమాస
కృష్ణపక్షములయందుసప్తమిఅష్టమినవమి-ఈతిథులు౧౨-నుతిస్రోష్టకలనంబ
డునవియు మన్వాద్యాయనుల్లోకము మొదలీనాలుగుశ్లోకములయందును జె
ప్పబడినద౯౬దినములయందును శ్రాద్ధము జేసిన పితృదేవతలు ప్రీతినొందు
దురనియభిప్రాయము॥

(౩౦౧) మూ॥ పిత్రాదేర్బహుమానకర్మఫలదంతృప్తిప్రదంస్వర్గదం
సాయుజ్యప్రదమేవవాతదపియత్కించిద్గయాపార్వణం। సాయాత్రాప్యథవా
మహాసుఖకరీదైవాచ్చకర్తుర్మృతిఃస్యాద్యదివైప్రమాముక్తిదైవసహతత్కర్తౄ
పితౄణాంభవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ గయాశ్రాద్ధఫలమాహ॥ పిత్రాదేతి॥ యత్కించిదీ
షన్మాత్రమపిగయాపార్వణంగయాయాంపిండదానంపిత్రాదేః పితౄణాంబ
హుదానకర్మఫలదంబహుదానకర్మాణిషోడశమహాదానాదికర్మాణితేభ్యో
యత్ఫలంకించతృప్తిప్రదంస్వర్గదంచసాయుజ్యప్రదంమోక్షప్రదంచభవతి
కించసాయాత్రాగయా ముద్దిశ్యయాయాత్రాసాపిమహాసుఖకరీ అథవాదై
వాత్ దైవవశాత్ కర్తుఃగయాప్రయాణకర్తుః మృతిర్మరణంస్యాద్యదిసా
యాత్రాతత్కర్త్రేగయాశ్రాద్ధకర్త్రేసహపితౄణాంముక్తిదాభవేదే
వగయాముద్దిశ్యప్రయాతస్యగయాశ్రాద్ధాత్పూర్వమేవదైవవశాన్మృతిర్యది
తదాపిగయాశ్రాద్ధఫలంభవేదిత్యర్థః॥ అ॥ గయాశ్రాద్ధఫలమునుజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ గయయందుస్వల్పముగనైనపిండప్రదానముచేసినవానిపితృ
దేవతలకుషోడశమహాదానాదికర్మలవలనగలిగెడిఫలమునుసంతుష్టియు స్వ
ర్గంబును మోక్షంబునుంగలుగుననియుగయాయాత్రయపారమగు నానం
దములుగలుగజేయుననియు దైవవశమువలనగయకుబోవుచుండగ మార్గ
మధ్యంబున దేహత్యాగముసంభవించినను గయయందు పిండదానముచేసి
నఫలముగలుగుననితా॥

[302] మూ॥ నిత్యశ్రాద్ధవిధిస్స్వకాలబలవానేకం వినా సూతకం కుర్యా
త్సూతకనిర్గమే చ దివసే కార్యం తదైవాబ్దికం। తారాచంద్రబలం వినాపి యది
వా పత్నీ రజోదూషితా యద్వా దుష్టతిథిశ్చ సా పితృతిథిః కార్యైవసిత్యా యది
వ్యా॥అ॥ నిత్యశ్రాధసాంవత్సరికయోర్నిర్ణయమాహ॥ నిత్యశ్రాద్ధేతి ఏకం
సూతకం జాతకం మృతకమపి వినా నిత్యశ్రాద్ధవిధిః ప్రతిదివసకర్తవ్యశ్రాధ
విధిః స్వకాలబలవాన్ ప్రత్యహం బలవత్తరః ఆశౌచదినమాత్రం విదాయ ప్రత్య
హం నిత్యశ్రాధం కుర్యాదిత్యర్థః సూతకే ప్రాప్తే గతిమాహ సూతక నిర్గ
మే సూతకే సమాప్తే సతి అథ దివసే అనంతరదివస ఏ కుర్యాత్ అథ సాంవత్సరికక
నియమమాహ॥ కార్యమితి॥ ఆబ్దికం ప్రతిసాంవత్సరికమపి తథైవ సూతకే ప్రాప్తే
నిర్గమన దివసే తారాచంద్రబలం వినాపి కార్యం కించ సూతకనిర్గమన దివసే
పత్నీ యజమానభార్యా రజోదూషితాపి యద్వా అనంతరతిథిః పంచాంగశుద్ధి
రహితా యద్యపి నిత్యా సా పితృతిథిః కార్యైవ స్వకాలే సూతకే ప్రాప్తే తన్ని
వృత్త్యనంతరతిథీః చంద్రతారాబలాదిగుణైరయుక్తాపి కార్యేత్యర్థః నిత్య
త్వాత్ నిత్యకర్మణామకరణైరయుక్త్యాపి కార్యేతర్థః నిత్యత్వాత్ నిత్యకర్మ
ణామకరణే ప్రత్యవాయశ్రవణాచ్చేతి భావః॥అ॥ నిత్యశ్రాద్ధప్రతిసాంవత్సరిక
ములనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆశౌచదినములబరిత్యజించి త
క్కిన సకలదినంబులయందును నిత్యశ్రాధము చేయవలయు ననియు ఆశౌచము
సంభవించినపుడాయాశౌచము సమాప్తమైనమరునాడావశ్యకముగ జేయవ
లయుననియు ప్రత్యాబ్దికము సూతకము సంభవించినయెడల తత్సమాప్త్య
నంతరదినంబుననే చేయవలయు కాక తక్కిన యే హేతువు సంభవించిన నభ్యం
తరము చేయక యా మృతతిథియందు శ్రాధము చేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(303) మూ॥ ఆద్యం షోడశసయుతం మృతతిథేరేకాదశాహే తథా దా
హాదేరథ యజ్వనాం త్వనుగతస్త్రీణాం తు భర్తుః క్షయాత్ కుర్యాద్రుద్రగ
ణాన్వితం వృషపరిత్యాగానుయుక్తం క్రమాన్నగ్నశ్రాద్ధమథాదిమేహ్ని విష
మే షడ్ద్వితీయేథ వా॥వ్యా॥అ॥ఏకాదశాహతిథిమాహ॥ అద్యమితి॥ మృతతి
థేః మృతదినానంతరం ఏకాదశాహే ఏకాదశదినే షోడశసంయుతం రుద్రగణా
న్వితవృషపరిత్యాగానుయుక్తం వృషోత్సర్జనసహితం ఆద్యశ్రాద్ధం కుర్యా
త్ ఆహితాగ్నినామితి శేషః ఆహితాగ్నేర్విశేషమాహ॥ దాహాదేరితి॥ య
జ్వనాం అహితాగ్నీనాం తం దాహాదేః దహనదినమారభ్య ఏకాదశాహే ఆ
ద్యం కుర్యాత్ దాహాదేరిత్యనేన అంతర్దశాహే వా బహిర్దశాహే వా విధిపూ
ర్వక దాహాదినాదారభ్య ఏకాదశాహే ఆద్యం కుర్యాత్ దాహాదేరిత్యనేన అం

తద్దశాహేవాబహిర్దశాహేవావిధిపూర్వకదాహదివాదారభ్య ఏకాద
శాహఇతివక్తవ్యంనతులౌకికాగ్ని దహనదినాధారభ్యేః అనుగతస్త్రీణాన్తు
భర్తృక్షయాత్ భర్తృమరణాదారభ్యఏకాదశాహేభర్తృ మృతదినాతిరి
క్తదివసేమృతర్యదితథాపిభర్తృమరణాదారభ్యైవేత్యర్థః- నగ్నశ్రాద్ధం
తుఆదిమేహ్నిదహనదివసఏవఅథవావిషమేతృతీయపంచమసప్తమ నవమా
నామన్యతమేమేవకుర్యాత్ అథవాశుద్ధేపంచాంగశుద్ధేద్వితీయేదివసేవాల
గ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధంకుర్యాత్ ॥అ॥ఏకాదశాహవిధినిజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
యజ్ఞముచేయకమృతులైనవారలకుమరణదినముమొదలుగనుఆహితాగ్ను
లకువిధియుక్తదహనదినముమొదలుగనుసహగమనముచేసినస్త్రీలకుభర్తృ
మరణదినముమొదలుగను౧౧వదినంబునషోడశముద్రగణమువృషోత్సర్జన
ముమీనితోడఆమశ్రాద్ధముచేయవలయుననియునగ్నశ్రాద్ధము ప్రథమదిన
మునజేయవలయుననియుఆదినముదప్పెనేని౯దినములలోనొకబేసిదనంబున
నైననుపంచాంగశుద్ధియుక్తంబగుద్వితీయదినంబుననైనను జేయవలయునని
యునభిప్రాయము॥ *

[౩౦౮] మూ॥ షట్కుర్య్యుర్విషమేషూషట్స్వపినవశ్రాద్ధానిచైకైకశస్స
ర్వాణ్యేకదినేప్యశక్తవిషయేవంచైవకేషాంతుచిత్॥అస్థ్నాంసంచయనంభవే
న్మృతిదినాదాద్యేద్వితీయేదినేకుర్యాద్వావిషమేశుభేహ్నియదివాకేషాం చ
తుర్థేమతం॥వ్యా॥అ॥నవశ్రాద్ధసంఖ్యామస్థిసంచయనకాలందర్శయతి॥షడి
తి॥ విషమేషుషట్సుదివసేషుఏకైకశః నవశ్రాద్ధానిషట్కుర్యుఃఏకైకవిషమే
దినేఏకైకంనవశ్రాద్ధంకుర్యాదిత్యర్థః॥అశక్తవిషయేతుషడపినవశ్రాద్ధానిఏక
దినేకుర్యాత్ కేషాంచిత్ ఆశ్వలాయనానాంతు పంచైవఉక్తంచశివస్వామి
నా॥శ్లో॥నవశ్రాద్ధానిపంచాహురాశ్వలాయనశాఖినాం। ఆపస్తంభాస్తుషట్ప్రా
హుర్యథాతద్ధితరేషుహీంతిక్షత్రియాణాంసప్తవైశ్యానాంనవ॥ శ్లో॥ నవసప్తవి
శాంరాజ్ఞాంనవశ్రాద్ధాన్యనుక్రమాత్।ఆద్యంతయోర్వర్ణయోస్తుషడిత్యా
హుర్మహర్షయఇతిభవిష్యోక్తేః ఆద్యేదినేదహనదినే-అథవాదహనదినా
ద్ద్వితీయేహ్నివాఅస్థ్నాంసంచయనంభవేత్-యదివాయుద్వాశుభేపంచాం
గశుద్ధేవిషమేకస్మింశ్చిద్విషమేహ్నివాకుర్యాత్ చతుర్థేమృతదినాచ్చతుర్థే
హ్నిసంచయనంకేషాంచిన్మతంఅస్మిన్పక్షేదినశుద్ధిర్నవిచార్యా తథాచాప
రకృష్ణీయే॥శ్లో॥చతుర్థేదివసేచైవఅస్థిచంచయనంయది।తిథివారాదిదోషా
ణామనపేక్షేతిగౌతమఇతివచనాత్ ॥అ॥నవశ్రాద్ధసంఖ్యనుఅస్థిసంచయనకా
లమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥మృతదినముమొదలు౧౧వదినమువరకుజేసి

నములయందొక్కొక్క శ్రాద్ధముపరుసనవారు- శ్రాద్ధములాపస్తంబ సూత్ర వంతులున్నూ-నదివసము వరకునైదుశ్రాద్ధములాశ్వలాయనసూత్రివంతులు ను- జేయవలయుననియు అశక్తవిషయమునన్నింటిని ఒక్క దినంబున జేయవ చ్చుననియు-అస్తిసంచయనముగహానదినమునన్నైనను-౨-వదినముననయినను జేయవలయుననియు అట్లుగాకున్న పంచాంగశుద్ధిగల బేసిదినమునన్నైననుకొం దరిమతానుసారముగ పంచాంగశుద్ధి వినక చేయకరదినంబునన్నైనను జేయ వచ్చుననితాత్పర్యము॥

[305]మూ॥ కర్త్రైవ ప్రథమేఽహ్ని తేన సహ వాసం వాపయేత్సప్తమాద ర్వాక్చేద్దశమే ప్రమీతపితృకో జ్ఞాతిః కనిష్ఠో యది। పూర్వాహ్ణే సకలా మథా నమథవా మధ్యాహ్నకాలే భవేదన్నశ్రాద్ధమథాదిమేఽహ్ని తు నవశ్రాద్ధం వి నాస్యాపరః॥ అ॥ వపనవిధిమాహ॥ కర్త్రేతి॥ కర్త్రైవ పితృమేధికకర్త్రైవ ప్రథమేఽహ్ని దహనదినే సంవాపయేత్ క్షౌరం కారయేత్ - ప్రథమేఽహ్ని నాస్యాకి త్యేవకారార్థః సప్తమాదర్వాక్ సప్తమపురుషాత్పూర్వం ప్రమీతపితృకః జ్ఞాతిః- సపిండకః కనిష్ఠో యది మృతస్య తస్య నిష్ఠో యది సోఽపి తేన కర్త్రా సహ దశమదినే-సంవాపయేత్ -కనిష్ఠ ఇత్యనేన జ్యేష్ఠస్యానలభ్యతే యది జ్యేష్ఠాగ్నిదః తస్య వపనమావశ్యకమేవ కర్త్రైవ ప్రథమేఽహ్నీతి సామాన్యోక్తేః॥ అథామదా నాన్నశ్రాద్ధయోః కాలనిర్ణయమాహ॥ సకలామదానః సకలనవశ్రాద్ధాని నగ్నప్రచ్ఛాదనం పూర్వాహ్ణే కుర్యాత్ అథవా మధ్యాహ్నకాలే వాభ వేత్ ఆదిమేఽహ్ని అన్నశ్రాద్ధస్యాదిమేఽహ్ని ఏకాదశదిన ఇతి యావత్ అస్యాగథః అపరాహ్ణే అన్నశ్రాద్ధం వినా ఏకాదశేఽహ్ని నవశ్రాద్ధస్య అనేన యోగ్యత్వేపి ఆమద్రవ్యేణైవ నవశ్రాద్ధం సత్వాన్నేన తదపి పూర్వాహ్ణ ఏవ॥ అ॥ వపనవిధా నంబును-ఆమశ్రాద్ధాన్నశ్రాద్ధకాలంబునుం జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ దహనదిన మున కర్తగాక యితరులకు వపనముగూడదనియు సప్తమపురుషనకులోబడి నజ్ఞాతులలో పసివాఁన్ను మృతునికంటె చిన్నవాండై (నమృతపితృకులుకర్త తో గూడగ౧౦-వదినమున క్షౌరముచేసుకొనవలయుననియు - ఒకవేళనామృ తునికి జ్యేష్ఠుండగ్నిప్రదానము చేసెనేని యతండును దహనదినదశమదినముల యందు జేసుకొనవలయుననియు, ఆమముతో జేయవలసిననవశ్రాద్ధలగ్న శ్రా ద్ధములు పూర్వాహ్ణమందు జేయవలయుననియు నట్లుగాకున్న మధ్యాహ్న ము వరకు జేయువచ్చుననియు ఆద్యశ్రాద్ధము మొదలగు అన్నశ్రాద్ధమపరాహ్ణ మందు జేయవలయుననియు ననుట॥

(306)మూ॥ కర్తాయే ప్రత్యక్ కాంజలీ తిలయుతాం త్రీన్ దద్యురాద్యాది

నేచైకైకో త్తరవృద్ధిచాదశదినా త్ప్రాప్త్యైశిలాయాంపితుః వృత్తాన్న స్నానత్రిత
యంభవేద్వ స్త్రోదకంవస్త్రోదకానాంత్రయంపిండస్త్వేక ఇహాకృతం యదిపి
తుర్ణాద్యదశాహేఖిలం॥వ్యా॥అ॥ తిలోదకవాసోదకయోర్నిర్ణయమా
హ॥కర్తార ఇతి॥కర్తారఃసర్వేపుత్రాః పితుస్తృప్త్యైశిలాయాంతిలయుతాక్ష
త్రీనుదకాంజలీన్ ఆద్యేదినేదద్యుఃతతఃఆదశదినాత్ దశదినమభివ్యాప్యైకై
త్తరవృద్ధియథాతథాద్వితీయేదినేచతురఃతృతీయేపంచఇత్థంపంచస ప్తతితిలో
దకానితిప్రాదద్యుఃక్షత్రియాణాంతు॥శ్లో॥చతుష్షష్టిఃపంచషష్టిర్నవతిఃపంచస
ప్తతిః క్షత్రవిట్ఛూద్రవిప్రాణాంవర్ణానాంతుతిలోదకంక్షత్రియాణాంప్ర
త్యహంపంచ-ద్వాదశేహ్ని నవ-వైశ్యానాంప్రత్యహంచత్వారిచదశాహేన
వఃశూద్రాణాంప్రత్యహంత్రీణిపంచదశాహపక్షేషట్ - తిలోదకానిసర్వవ
ర్ణానాంప్రతిదినంవృత్తాన్నస్నానత్రితయంమృత్తికాస్నానత్రయం-వస్త్రోదకా
నాంత్రయంచ-ఆశౌచసమాప్తౌర్భవేత్ పిండస్త్వేకఏవప్రత్యహమేకైకపి
వసర్వవర్ణానాంఇహదశాహమధ్యే అకృతంతిలోదకాధికంనకృతంయదిఅఖి
లంతిలోదకాదికందశాహేవాకుర్యాత్॥అ॥ తిలోదకవాసోదకాదులనిర్ణ
యమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥బ్రాహ్మణులకుపుత్రులందరును పితృప్రీతికొ
అకుశిలయందుతిలోదకమునుప్రథమదినంబునమూడుమార్లును-అదిమొదలొ
క్కొక్కదినంబుననొక్కొక్కమారధికముగవిడువగ౧౦ దినములవరకున
విడువన్నియు౭౫-అగుననియుక్షత్రియులకు మరణదినముమొదలుప్రతిదినం
బును౫-మార్లును౧౨-దినంబున౯-మార్లునువిడువగనవియన్నియు౬౩అగు
ననియువైశ్యులకుప్రతిదినంబును౪-మార్లును౧౫-వదినంబును౬-సన౩౦-దిన
ములైనను-౬వరుసను౧౫-దినములైననువిడువగలవి౯౦- అగుననియుసకల
వర్ణజనులుఆశౌచనివృత్తివరకుప్రతిదినంబును-౩-మృత్తికాస్నానములు౩
వాసోదకములు౧-పిండదానముచేయవలయుననియాయాదినంబులజేయకు
న్నానాశౌచాంత్యదినంబునజేయవలయుననితాత్పర్యము॥ *

(౩౦౭)మూ॥దర్శశ్చావదశాహమధ్యదివసేయద్యాపతేత్సంక్రమోఽప్య
న్యేషాంతుసమాప్యపిండముదకం దేయంపితృభ్యాంవినా॥పిత్రోశ్చైవసమా
పయేత్త్రిదినతస్స్యాచ్చేత్పరంతద్ద్వయంపూర్వంచేన్న సమాపయేత్త్రిదిన
తస్స్యాత్స్నానమాత్రంసందా॥వ్యా॥అ॥తిలోదకాదీనాంనిషిద్ధకాలమాహ॥
దర్శఇతి॥శావదశాహమధ్యదివసేమృతాశౌచమధ్యదినేదర్శస్సంక్రమోవా
ఆపతేద్యదిప్రాప్తశ్చేత్ ॥తదాపితృభ్యాంవినా-భన్యేషాంతుపిండం-ఉదకంతి
లోదకం-వాసోదకంచసమాప్యఉత్తరదినకృత్యంసర్వంసంగృహ్య- దేయం

దాతవ్యంమాతాపిత్రోస్తు-యథాపూర్వమేవపిండముదకందాతవ్యమిత్యర్థః
త్రిదినసతఃపరంత్రిదినానంతరంతద్ద్వయదర్శసంక్రాంతిద్వయంస్యాద్యది-త
దాత్రౌరపిండాదికంసమాపయేత్ సంగృహ్యప్రదద్యాత్ ఇదమనౌరసపుత్ర
విషయంఔరసస్తుప్రత్యహందదాత్ తదుక్తంయల్లాజీయే॥ శ్లో॥ దశాహమ
ధ్యేదర్శశ్చేత్పిండదానంతిలోదకం। ఔరసఃప్రత్యహందద్యాన్నచదర్శేన
మాపయేదితి॥తదూర్ధ్వోత్తరదినేషుకింకర్తవ్యమిత్యతఆహ॥స్నానమాత్రమే
వసదాస్యాత్ శిలాస్నానమేవకుర్యాత్ -త్రిదినతఃపూర్వంతద్ద్వయంచేన్నస
మాపయేత్-కింతుయథాక్రమమేవదేయమిత్యర్థః॥అ॥ తిలోదకాదులకుని
షిద్ధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ తల్లితండ్రుగాకతక్కినవారలకుగర్మజే
యునపుడుదశదినాశౌచమధ్యముననమావాస్యయైనను సంక్రాంతియైనను
సంభవించెనేనియాపిమ్మటజేయతగినసకలతిలోదకవాసోదక పిండదానము
లనుతత్పూర్వదినంబునజేర్చి సేయవలయుననియు 3-దినములైనపిమ్మట నాద
ర్శసంక్రాంతులుసంభవించెనేనిదత్తపుత్రాదులుచేయునపుడు తల్లిదండ్రుల
కుబూర్వోక్తక్రమంబునజేయవలయుననియుఔరసపుత్రులు యథాక్రమం
బునజేయవచ్చుననియుఆసంగ్రహించిచేసినపురుషుడు తక్కినదినములయం
దుశిలాస్నానమాత్రముచేయవలయుననుట॥

[౩౦౮]మూ॥త్యక్త్వాబాంధవసూతకేతుసకలంచాద్యాదిపశ్చాచ్చరే
త్కార్యంతల్లఘుసూతకేతువిహితంచాద్యాదియచ్చోదితం।సాపిండ్యార్థ
మథాపిపకృష్యమఖిలంశ్రాద్ధంపరిత్యజ్యతత్సాపిండ్యాద్విహితోదకుంభమథ
వాప్యూనంచపశ్చాచ్చరేత్ ॥వ్యా॥అ॥ఏకాదశాహాత్ప్రాక్సూతకప్రాప్తావితి
మాహ॥త్యక్త్వేతి॥బాంధవసూతకేసమానజ్ఞాతిమృతసూతకేప్రాప్తేసతి- ద
శాహేఏకాదశాహేతిశేషఃసకలమాద్యాఃఆద్యమాసికాదాషోడశశ్రాద్ధా
ని-త్యక్త్వాపరిత్యజ్యపశ్చాద్బాంధవసూతకనివృత్త్యనంతరంచరేత్కుర్యా
త్॥ ఏతచ్చింత్యం॥శ్లో॥ఆద్యశ్రాద్ధమశుద్ధోపికుర్యాదేకాదశేహని।కర్తుస్తా
త్కాలికీశుద్ధిరశుద్ధఃపునరేవసఇతిమాధవోక్తేఃలఘుసూతకేబాంధవత్రిరా
త్రాశౌచాదికేప్రాప్తేతువిహితమావశ్యకంఆద్యాదియత్ - ఉదితముక్తంత
త్కార్యంగురుణాలఘునాశ్శుద్ధత్వాదితిభావః-సాపిండ్యార్థంద్వాదశేహ
నిసపిండీకరణంకర్తుమిచ్ఛేచ్చేత్ విహితోదకుంభంద్వాదశేహనివిహితో
దకుంభంపరిత్యజ్యఅపకృష్యసంగ్రాహ్యాఅఖిలమూనాద్యఖిలంతత్ శ్రాద్ధం
ఆద్యమాసికేనసహకుర్యాత్ అథవాఊనమపూనమాసికాదీన్యపిసాపిండ్యా
త్పశ్చాత్ -సపిండీకరణానంతరంతత్తత్కాలేషుపునరపికుర్యాదిత్యర్థఃఉద

కుంభమపిపశ్చాచ్చరేత్ ॥ అ॥ ఏకాదశాహమునకుముందు-జ్ఞాత్యాశౌచ
మునంభవించిన జేయనగినవిధిని జెప్పుచున్నాడు. తా॥౧౦వ-దినమున్నైన
౧౧వ- దినమునన్నైనను జ్ఞాతిసంబంధమైనదశరాత్రాశౌచముసంభవించె
నేని౧౧వ- దినంబునఆద్యమాసికమనగానేకాహశ్రాద్ధము జేసిఆశౌచము
నివృత్తిన్నైనపిమ్మటతక్కినకృత్యముల జేయవలయుననియు-త్రిరాత్రాశౌ
చముసంభవించెనేని అయ్యేకాహశ్రాద్ధముతోడ నవుడుచేయుదగినయ
న్నిశ్రాద్ధముల జేయుపచ్చుననియు ౧౨వ- దినంబునసపిండీకరణము జేయనిని
చ్చగలపురుషుడాదినంబునచేయనగినసోదకుంభశ్రాద్ధమునువదలితక్కిన
౧౫ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధముల జేర్చి౧౧వ-దినంబున జేసినపిండీకరణంబయినపిమ్మ
టమనగలాయాకాలముల యందూనాదిమాసశ్రాద్ధములకు తక్కినసోద
కుంభశ్రాద్ధములను జేయువలయునని తాత్పర్యము॥ *

(౩౦౯) మూ॥ త్రిష్వాద్యాదిషు చత్రిపక్షః పయేమాసేత్రిమాసేథ
వాషాణ్మాసేనవమాన్యమాసవిషయే హ్యేకాదశేవత్సరే। కార్యంతత్రస
పిండనందశసుతత్కాలేషుశుద్ధేదినేస్యాత్త్రైపక్షికకర్మపంచసుదినేష్వే
వత్రిపక్షాదిషు॥ వ్యా॥ అ॥ సాపిండ్యత్రైపక్షికయోః కాలనిర్ణయమాహ॥
త్రిష్వితి॥ ఆద్యాదిషుఏకాదశద్వాదశత్రయోదశేషుత్రిషుదివసేషు త్రిపక్ష
విషయేతృతీయేపక్షేమాసేప్రథమమాసే త్రిమాసేతృతీయమాసే అథ
వాషాణ్మాసేషష్ఠమాసేవానవమాన్యమాసవిషయేనవమమాసే ఏకా
దశేమాసి-అపివావత్సరేసంవత్సరాంతే వాఏతేషుదశసుకాలేషు శుద్ధది
నేయస్మిన్కస్మింశ్చిచ్ఛుభదినేసపిండనంసపిండీకరణంకార్యం కర్తవ్యం-
త్రైపక్షికకాలమాహ॥ స్యాదితి॥ త్రిపక్షాదిషుపక్షఃతృతీయః పక్షః- ఆదిర్యే
షాం.తేషుపంచసుదినేషుతృతీయపక్షాంత్యేషుపంచసుదినే ష్విత్యర్థః-
చత్వారింశద్దినాదూర్ధ్వమితివచనాత్ త్రైపక్షికకర్మస్యాత్ కుర్యా
దిత్యర్థః-తృతీయపక్షవిహితంకర్మత్రైపక్షికమిత్యన్వర్థసంజ్ఞేవ॥ అ॥
సపిండీకరణత్రైపక్షికశ్రాద్ధమునకుకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥మృ
తాహాన్ను మొదలు౧౧-౧౨-౧౩ ఈదినములలోనైనను౩ వపక్షంబునన్నైన
ను౧-౩-౯-౧౧-౧౨ఈమాసములలోనైన నొకపంచాంగశుద్ధ యుక్తది
నంబునసపిండీకరణము చేయువలయుననియు౩వపక్షంబునన్నాదియందు౧౦
దినములకుపిమ్మటనిదినములలోనొకదినంబున త్రైపక్షికశ్రాద్ధముచేయువ
లయునని తాత్పర్యము॥ *

[౩౧౦] మూ॥ నిత్యంద్వాదశవాసరేమృతదినాదూనంతుసర్వస్యత న్నోచేన్మాసతృతీయభాగవిషమేశుద్ధిహ్ని కార్యంపునః। ఊనంమధ్యమ పంచకేశుభదినేపక్షే,తథాద్వాదశేప్యూనంచాంతిమపంచకేన్యఃపితృప క్షేచతుర్వింశకే॥ వ్యా॥అ॥ అథోనత్రయకాలనిర్ణయమాహ॥ నిత్యమి తిమృతదినాత్ ద్వాదశవాసరేద్వాదశదినేసర్వస్యసర్వశాఖినామిత్యర్థః ఊనమాసమాసికంతునిత్యంఆవశ్యకమిత్యర్థః-తదూనంనోచే ద్వాదశే హానిసంభవేద్యదిమాసతృతీయభాగవిషమేమాసస్య ప్రథమమాసస్య యస్తృతీయోభాగఃతత్రకస్మింశ్చిద్విషమే-ఆద్యమాసేవింశతిదినానంతర విషమదినఇత్యర్థః-శుద్ధహ్నిపునఃదైవత్యేనసపిండీకరణానంతరంకార్యం ఏకాదశేహ్ని ప్రేతత్వేన కర్తవ్యమిత్యుక్తత్వాత్పునరిత్యుక్తం ద్వాదశే హ్నితు-శుభదినాదికంనవిచార్యం-ద్వాదశేపక్షే మృతదినాత్ ద్వాదశప క్షేమధ్యమపంచకేద్వితీయపంచకేకస్మింశ్చిచ్ఛుభదినే ఊనమానషాణ్మా సికంకుర్యాత్ - తథాచతుర్వింశకేపక్షే అంతిమపంచకేశుభదినే అస్యాన స్యాప్యూనమానాబ్దికంకుర్యాత్ ॥ అ॥ఊనత్రయకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మృతదినమునకు౧౨వదినంబునఊనమాసికమవశ్యముగజేయవల యుననియు - ఆదినంబునజేయకనుపపత్తిస్తంభవించెనేని ౨౦దినములకు పైన౧౦దినములలోశుద్ధిగలయొక్కచేసిదినంబునజేయవచ్చుననియు ౬ వమాసమున౨౦వదినము మొదలు౩౦వదినమునకులోగా శుద్ధిగలయొక దినంబునఊనషాణ్మాసికంబును౧౨వమాసంబును౨౫దినములకుపైన నొ కశుద్ధియుక్తదినంబున-ఊనాబ్దికమాసికంబునుంజేయవలయునని తాత్ప॥

(౩౧౧)మూ॥ నందాదర్శచతుర్దశీభృగుశనిష్వగ్నిత్రిపూర్వాసు చేషూనాన్యేవనహిత్రిపుష్కరదినేష్వన్యేషువర్జ్యేష్వపి। కుర్యాదుత్తర మాసికేరిసహతత్రాబ్దమాసికంచాకృతంనత్రైపక్షికమూనకర్మచతథా పశ్చాచ్చరేదేవతత్ ॥వ్యా॥అ॥ఊనత్రయవర్జ్యకాలమాహ॥ నందేతి-నం దాః-నందతిథయః-దర్శోమావాస్యాచతుర్దశీపక్షద్వయగతా- భృగుశ నిశుక్రశనివాసరా-ఏతేషుచ-అగ్నికృత్తికా- త్రిపూర్వాపూర్వాఫల్గునీ పూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాఃఆసురంమూలంఏతేషుచ తథాత్రిపుష్క రదినానివక్ష్యమాణానిఏతేషుచ- అన్యేషూక్తవ్యతిరిక్తేషువర్జ్యేషుద్వి పాత్త్రిపాన్నక్షత్రేషుచ-ఊనాన్యేవనకార్యాణి-మాసికాదీనామయంని యమోనాస్తీత్యేవకారార్థః-మాసికానామంతరితేగతిమాహ ॥ ప్రా

జ్మాసికమితి॥ ప్రాజ్మాసికంఅకృతంచేత్ తత్ అంతరితంమాసికం ఉత్తర
మాసికేనసహకుర్యాత్ త్రైపక్షికంఊనకర్మచఅతీతంయదిపశ్చాత్ నక
ర్తవ్యం॥అ॥ఊనత్రయమునకునిషిద్ధకాలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥నం
దతిథులును-అమావాస్యయు-ఉభయపక్షచతుర్దశీతిథులును- శుక్రశని
వారంబులును-కృ-పూఫ-పూషా-పూభా-మూద్విపాత్త్రిపాన్నక్షత్రం
బులును-చెప్పబొయ్యెడిత్రిపుష్కరదినంబులు- నివివూనమాసికములను
నిషిద్ధంబులనియు-అనుపపత్తిచేతనిలిచియున్న మాసికము నాపైమాసిక
ముతోజేర్చిచేయవచ్చుననియు వూనత్రైపక్షికమాసికము లట్లుచేయ
గూడదనియుతాత్పర్యము॥ ❋

[౩౧౨]సూ॥ త్రింశత్కర్కటకేతుపూర్వమయనేనాడ్యఃపరేవింశతి
ర్దైత్యాఙ్ఘ్రిషునాడికానృపమతామేషేతులాయాందశ। షష్టిశ్చ
పరేషుపుణ్యఫలదాః స్నానంచదానంపితుఃశ్రాద్ధంకార్యమివాబ్జయో
గ్రహణయోస్తద్వత్పితృప్రీతిదమ్॥ వ్యా॥అ॥అథసంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణ
యమాహ। త్రింశదితి॥కర్కటకేకర్కటసంక్రాంతౌ-పూర్వఃసంక్రమణా
త్పూర్వం.త్రింశనాడికాః- అయనేమకరేతుపరేసంక్రమణానంతరంవింశ
తిర్నాడ్యఃపుణ్యఫలదాః-దివాసంక్రమణవిషయమేతత్ రాత్రౌతుచత్వా
రింశద్ఘటికాఃపుణ్యాఃతదుక్తంహేమాద్రౌ॥శ్లో॥త్రింశత్కర్కటకేనాడ్యో
మకరేతుదశాధికాః। తాఏవదక్షిణేపూర్వమతీతేచోత్తరాయణే॥ అస్తా
త్ప్రాక్సంక్రమేనక్రేతదహఃపుణ్యమాచరేత్ ॥ ప్రదోషేవాఽర్ధరాత్రౌ
వాస్నానందానంపరేహనీతిదైత్యార్యంఘ్రిషువిష్ణుపదపుణ్యకాలేషునృప
మితాఃషోడశనాడికాఃపూర్వాఃమేషేతులాయాంచదశపూర్వం పంచఉ
త్తరేపంచచనాడ్యఃపరేషుమిథునకన్యాధనుర్మీనేషుషడశీతిముఖేషు- షష్టి
ర్నాడికాఃపూర్వోత్తరయోరితివివేకః ఏతేషుస్నానందానంపితృశ్రాద్ధం
చకార్యంకర్తవ్య ఇనాబ్జయోః సూర్యాచంద్రమసోఃగ్రహణయోస్తద్వ
త్-శ్రాద్ధాదికంపితృప్రీతిదంభవతి॥ అ॥ సంక్రాంతిపుణ్యకాలనిర్ణయమును
జెప్పుచున్నాడు॥తా॥కటకసంక్రమణమునకుపూర్వమున౩౦గడియలును
మకరసంక్రమణముపగటియందైనతదనంతరంబున౨౦గడియలును- రా
త్రియందైన౪౦గడియలును-వృషభ-సింహ-వృశ్చిక-కుంభసంక్రాంతుల
నెడివిష్ణుపదపుణ్యకాలములకుపూర్వంబున౧౬గడియలును మేష తులా
సంక్రమణములకుపూర్వంబున౫గడియలును-పరంబున౫గడియలును-మి

థున-కన్యాధనుర్మీనముల నెడిషడశీతిపుణ్యకాలములకుపూర్వంబున ౩౦ గడియలునుపరంబున ౩౦ గడియలును-పుణ్యఫలప్రదంబులుగాన నీపుణ్యకాలములయందును-సూర్యచంద్రగ్రహణకాలములయందును- స్నానదానపితృశ్రాద్ధాదులావశ్యకంబుగ జేయవలయునని తాత్పర్యము॥ *

(౩౧౩)మూ॥ సంపూర్ణా యది తారకాశ్చ తిథయస్సూర్యాస్తా అఖండాభిధా అప్యర్కోదయసంయుతా న శుభదాస్సర్వవ్రతానామపి । యద్వార్కోదయగా ఇనాస్తసహితాస్తా అప్యఖండాః పరే ప్రాహుర్వ్యాదినఖండమప్యతిగతాస్తా అప్యఖండా ఇతి॥ వ్యా॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రనిర్ణయమాహ॥ సంపూర్ణా ఇతి॥ తారాః తాస్తిథయశ్చ యాస్సంపూర్ణాః-సూర్యోదయమారభ్యపరేహ్ని సూర్యోదయపర్యంతం వ్యాప్నువంతి తాస్తారకాస్తిథయశ్చ అఖండాభిధాః- అఖండసంజ్ఞికాః అర్కోదయసంయుతా అపి సూర్యోదయకాలమాత్రమభివ్యాప్యేతరకాలానభివ్యాప్తా యదితాస్తు సర్వవ్రతానామపి న శుభదాః ఖండతిథినక్షత్రేషు వ్రతారంభవ్రతోద్యాపనంచ న కుర్యాదిత్యర్థః తథా చ దైవజ్ఞవిలాసే సత్యవ్రతః॥ శ్లో॥ ఉదయస్థా తిథిర్యాహి న భవేద్దినమధ్యగా । సా ఖండా న ప్రధానా స్యాద్వ్రతారంభే సమాపన ఇతి యద్వా అర్కోదయగాః సూర్యోదయగతాస్సత్యః ఇనాస్తసహితాః సూర్యాస్తమయయుక్తాః సూర్యోదయప్రభృతిసూర్యాస్తమయపర్యంతంయాః ప్రవర్తంతే తా ఇత్యర్థః తా అప్యఖండా భవంతి యా దినఖండం దివసపూర్వార్ధం అతిగతాః అతిక్రాంతాస్తా అప్యఖండా ఇతి పరే ప్రాహుః కేచిద్వదంతి అఖండతిథినక్షత్రేష్వేవ వ్రతారంభవ్రతోద్యాపనంచ కర్తవ్యమిత్యాశయః- వ్రతాంతేతు నాయం నియమః స్వకాలే బలవత్త్వాత్ ॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రనిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయము మొదలు మరునాడు సూర్యోదయము వరకు వ్యాపించియున్న తిథినక్షత్రంబులును కొందరిమతంబున సూర్యోదయము మొదలు మధ్యాహ్నకాలము వరకున్న తిథినక్షత్రంబులును అఖండంబులనియు నివి వ్రతారంభ వ్రతోద్యాపనములకు యోగ్యంబులనియు సూర్యోదయమందు మాత్రమున్న తిథినక్షత్రములు సర్వవ్రతంబులకును నయోగ్యంబులనియు వ్రతసమాప్తికి నీనియమము పనిలేదనియు ననుట॥ *

(౩౧౪)మూ॥ శుక్లే భాద్రపదే చతుర్థదివసే భూపుత్రవారాన్వితే చిత్రాధిష్ణ్యయుతేప్యఖండతిథిభే సిద్ధే శపుత్రవ్రతమ్। కుర్యాద్భాద్రపదేసితే

కలిదినేనంతవ్రతంశ్రీపదంభాద్రేపంచదశేప్యఖండదివసే కుర్యాదుమేశ వ్రతం॥ వ్యా॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రేషు కర్తవ్యానివిశేషవ్రతాన్యాహ॥ శుక్ల ఇతి॥ భాద్రపదేమాసే శుక్లే శుక్లపక్షే భూపుత్రవారాన్వితే చిత్రాధిష్ణ్య యుతే చిత్రానక్షత్రయుక్తే॥ అఖండతిథిభేఅఖండతిథినక్షత్రే సితే శుక్లపక్షే కలిదినేచతుర్దశ్యాంఅఖండదివసే శ్రీప్రదమైశ్వర్యప్రద మనంతవ్రతంకు ర్యాత్ భాద్రేభాద్రపదేపంచదశే పౌర్ణమాస్యాంఅఖండదినే అఖండది వస ఏవఉమేశవ్రతముమామహేశ్వరవ్రతంకుర్యాదారభేత్॥ అ॥ అఖండ తిథినక్షత్రములయందారంభింపదగినవ్రతములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భా ద్రపదశుద్ధంబునకుజవారచిత్రానక్షత్రములతోఁగూడినయఖండచతుర్ద శియందుఅనంతవ్రతంబునుఅట్టిపూర్ణిమయందు ఉమామహేశ్వరవ్ర తంబునారంభింపవలయునని తాత్పర్యము॥ *

[౩౧౫] మూ॥ శ్రీశాద్రాదిమశక్రభేషునిశిచేత్పాతేష్టమీద్వాదశీ నందాపర్వచతుర్దశీవ్రతపితృశ్రాద్ధేషుదీక్షాస్వపి। యాత్రాహేసృత నూతకేకుజకవిబ్రధ్నార్యవారేషువానాభ్యంగంశిశువృద్ధరోగిషు యది ద్రవ్యాంతరస్థంశుభం॥ వ్యా॥ అ. అభ్యంగనిషేధకాలమాహ॥ శ్రీశేతి॥ శ్రీశా ద్రాదిమశక్రభేషుశ్రవణాద్రాశ్విసీజ్యేష్ఠానక్షత్రేషు నిశిరాత్రౌపాతే వ్యతీపాతమహాపాతదినేచ అష్టమీశుక్లాష్టమీద్వాదశీపక్షద్వయ గతా నందాఃపూర్వోక్తతిథయః పర్వాణిపంచచతుర్దశీశుక్లచతుర్దశీవ్రతా నివ్రతదినానిపితృశ్రాద్ధానిదినానిఏతేషుదీక్షాసుదీక్షాతిథిష్వపి కించయా త్రాహేప్రయాణదివసేమృతసూతకేమృతాశౌచమధ్యేకుజకవిబ్రధ్నార్య వారేషువాఅంగారకశుక్రాదిత్య గురువాసరేష్వపి అభ్యంగం తైలా భ్యంగంనకుర్యాత్ శిశువృద్ధరోగిషుపిషయేతుద్రవ్యాంతరస్థం యదిదూ ర్వాదిద్రవ్యాంతరయుతం చేత్ తైలంశుభంశుభప్రదంభవేత్॥ శ్లో॥ రవౌ దూర్వాం గురౌపుష్పంభృగౌగోమయమేవచ। భౌమేచయోజయేన్మృ త్స్నాం తైలదోషాపనుత్తయే ఇతివచనాత్ శేషేషుశోభనమిత్యర్థాల్ల భ్యతే॥ అ॥ అభ్యంగనిషేధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శ్ర-ఆర్ద్ర-అ శ్వి-జ్యే-ఈనక్షత్రములునురాత్రియువ్యతీపాతమహాపాతలతోఁ చేరినదినం బులునుశుక్లాష్టమియు పక్షద్వయగతద్వాదశియునందతిథులును పంచప ర్వంబులునుశుక్లచతుర్దశియువ్రతదినంబులునుస్వకర్తృకశ్రాద్ధదినం బులునుదీక్షామధ్యదినంబులుప్రయాణదినంబులునుమృతాశౌచమధ్య

దినంబులును కుజశుక్రభానుగురువారంబులును నీనియం దభ్యంగనముచే
యగూడదనియు బాలవృద్ధరోగులకుభానువారమున దూర్వముగురువా
రంబునబుష్పంబునుశుక్రవారమునగోమయంబునుకుజవారమునమృత్తిక
యుతైలముతోజేర్చియభ్యంగనము జేయదోషంబు లేదనియు నీచెప్పినది
నములుగాకతక్కినదినంబులుశ్రేష్ఠములనియునుతాత్పర్యము॥ *

(౩౧౬)మూ॥అభ్యంగంశుభ మత్రదుష్టసమయేప్యాద్యంతయోర్వా
శుభేస్వాతీయుక్తదినేత్విషేచబహుళేత్రిష్వేషుభూతాదిషు। పూర్వస్మిన్
దివసేరవౌమృగయుతేప్యాశాచపూర్వేదినే వర్షాదౌభృగువాసరోత్త
రదళేచేదర్థకామీభవేత్ ॥వ్యా॥అ॥నిషిద్ధదివసేష్వభ్యంగవిధిమాహ॥
అభ్యంగమితి॥ శుభేవివాహోపనయనకాలేశుభకర్మణివిషయే. ఆద్యంత
యోర్దివసయోర్వాఇషే. ఆశ్వయుజమాసేబహుళే కృష్ణపక్షేస్వాతీ
యుక్తనక్షత్రదినే స్వాతీనక్షత్రయుక్తదివసేభూతాదిషు చతుర్దశ్యాది
షుత్రిష్వేవరవౌమృగయుతేమకరసంక్రమణేసతిపూర్వస్మిన్దివసేపిఆశా
చపూర్ణదివసేచవర్షాదౌచైత్రశుక్లప్రతిపదిదుష్టసమయే దుష్టవారతి
థినక్షత్రేషువాశుభంమంగళప్రదమభ్యంగంకుర్యాత్ భృగువాసరోత్తర
దళేనిషిద్ధేభృగువాసరేఉత్తరదళేదివసోత్తరార్థే అర్థకామీభవే ద్య
దిఅభ్యంగంకుర్యాత్॥అ॥నిషేధదివసములయందు నభ్యంగముచేయవల
సినవిధిని జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వివాహాదిశుభ కాలముయొక్క ఆద్యంతది
నములును ఆశ్వయుజబహుళంబును స్వాతీనక్షత్రముతో గూడిన దినమన
గాదీపావళియు మకరసంక్రమణమునకు తొలిదినమనగా భోగిపండుగ
యుఙ్ఞాతాశాచపూర్ణదినంబును సంవత్సరాదియు నీదినములుపూర్వశ్లో
కోక్తనిషిద్ధదినములతో జేరియుండినను ఈకాలములయందు మంగళకరం
బగునభ్యంగమావశ్యకముగ జేయవలయునని ధనకాముడగునరుడు శుక్ర
వారమందుమధ్యాహ్నానంతరంబుననభ్యంగనము జేయవలయుననుట॥*

[౩౧౭]మూ॥ ఆర్ద్రాగ్నేయమఘాసుకేంద్రభరణీపూర్వాంబుసా
ఘోరగస్వాతీత్వష్ట్రహయేషుకృష్ణవిజయారిక్తాసువిష్ట్యామపి । మాహే
యామరపూజ్యమందదినకృద్వారర్క్షలగ్నాంశకేయఃకుర్యాత్సమరంస
జైత్రవిభవఃస్యాద్వీరకర్మాచిరమ్॥ వ్యా॥అ॥యుద్ధేనక్షత్రవారలగ్ననిర్ణ
యమాహ॥ ఆర్ద్రేతి॥ఆర్ద్రాగ్నేయమఘాసుకేంద్రభరణీపూర్వాంబు
నాఘోరగస్వాతీత్వష్ట్రహయేషుఆర్ద్రాకృత్తికామఘామూలాజ్యేష్ఠాభ

రణీపూర్వాత్రయశతతారార్ద్రాశ్లేషాస్వాతీచిత్రాశ్వనీషు చతుర్దశనక్షత్రేషు కృష్ణవిజయాః కృష్ణపక్షజయతిథయః రిక్తాః ప్రసిద్ధాః ఏతాసుచ విష్ట్యాంభద్రకరణేపి మాహేయామరపూజ్యమంతదినకృద్వారతక్షణలగ్నాంశకే కుజగురుశన్యాదిత్యవాసరేషు ఏతత్సంబంధేషు బుద్ధేషు మేషవృశ్చికధనుర్మీనమకరకుంభసింహరాశిషు ఏతేషు చంద్రాధిష్ఠితేషు లగ్నేషు ఏతదంశేషు చ సమరం యుద్ధం దయఃపుమాన్ కుర్యాత్ సజైత్రవిభవః జయశీలపరాక్రమః చిరంచిరకాలవీరకర్మా చ స్యాత్ ॥ అ॥ యుద్ధమునకు తిథివారనక్షత్రలగ్నములనిర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ ఆర్ద్ర-కృ-మ-జ్యే-భ-పూభ-పూభా-పూషా-శ్ర-ఆశ్లే-స్వా-చి-అశ్వి-ఈ౧౪నక్షత్రములయందును కృష్ణపక్షజయతిథులయందును-రిక్తతిథులయందును-భద్రకరణమునందును-కుజగురుశనిభానువారములయందును ఏనిసంబంధలగు-మేషవృశ్చిక- ధనుర్మీనమకర-కుంభ-సింహరాసులలో చంద్రుడుండగ నీలగ్నములయందును ఏనియంశములయందును యుద్ధమునకు బోయినపురుషుడు జయశీలపరాక్రమవంతుడును స్థిరతరంబగు శౌర్యము గలవాడున గునను ట॥ *

(3౧౮) మూ॥ భానౌ బాణనగాబ్ధయశ్శశిదినేతోయతుర్యశైలాంకుజే రామేషు వ్యక్షిబుధేక్షిసాగరశలాజీవేక్షితిత్ర్యష్టమాః। శుక్రే శైలదృగగ్నయశ్శనిదినేత్వష్టైకషష్టాః క్రమాద్యామార్ధం యమకంటకాఖ్య గుళికాఖ్యార్ధప్రహారాభిధాః॥ వ్యా॥ అ॥ యమకంటకగుళికార్ధప్రహారస్వరూపమాహ॥ భానావితి॥ భానౌరవివాసరే బాణనగాబ్ధయః పంచమచతుర్థాః యామార్ధమర్ధయామార్ధమితి సర్వత్రానుషంగః శశిదినేసోమవాసరే తోయతుర్యశైలాః చతుర్థషష్ఠసప్తమార్ధయామాః కుజేభౌమవాసరే రామేష్వక్షిః తృతీయపంచమద్వితీయార్ధమాయాః బుధేఅక్షిసాగరశరాః ద్వితీయచతుర్థపంచమార్ధయామాః జీవేగురువాసరే క్షితిత్ర్యష్టమాః ప్రథమతృతీయాష్టమార్ధయామాః శుక్రేశుక్రవాసరే శైలదృగగ్నయః సప్తమద్వితీయతృతీయార్ధయామాః శనిదినేతి అష్టైకవష్టాః అష్టమప్రథమషష్ఠార్ధయామాః క్రమాత్ -యమకంటకాఖ్యాః గుళికాఖ్యా అర్ధప్రహారాభిధాశ్చ భవేయుః ఏతేషు శుభకర్మ నువర్జ్యా ఇతిశేషః॥

అ॥ యమకంటకగుళికార్ధప్రహారములస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥

తా॥ అహఃప్రమాణఘటికల నెనిమిది భాగములు చేసి భాగములలో - ఆదివారంబున ౫వ భాగము యమకంటకంబును ౭వ భాగము గుళికయు ౪వభా

గమధ్యప్రహారంబును- ఈరీతిన సోమవారంబున ౪-౬, ౭ కుజవారమున 3
౫-౨ బుధవారమున ౨-౪-౫ గురువారమున ౧-3-౮ శుక్రవారమున ౭-౨
3 శనివారమున ౮-౬ ఈభాగములకువచ్చెడి యర్ధయామకాలము క్ర
మంబున యమకంటక గుళికార్ధప్రహారములనంబడును కావున విశుభకర్మ
లకయోగ్యంబులనుట॥ *

(3౧౯)మూ॥ ఏకస్మిన్నపి దారపివతిథయో వ్యాప్తాస్త్రయస్సావమా
త్రిద్యుస్పృక్త్రిషు వాసరేషు చ తిథిశ్చైకాతినింద్యా శుభే। ప్రత్యక్పౌసనవమీ
ప్రయాణనవమీ కార్యేషు సర్వేష్వయాత్రాధిష్ణ్యపున ప్రవేశనవమీ తిస్ర
శ్చ మృత్యుప్రదాః॥ వ్యా॥అ॥ అవమాత్రిద్యుస్పృక్త్రివిధనవమీస్వరూప
మాహ॥ఏకస్మిన్నితి॥ త్రయాస్తిథయః ఏకస్మిన్వారేవాసర ఏవ-వ్యాప్తాస్సం
క్రాంతాశ్చేత్ -తదా సాతిథిరవమా అవమాసంజ్ఞికా ఏకాతిథిః త్రిషువాస
రేషు చ వ్యాప్తా యది తదా త్రిద్యుస్పృక్ సా అవమా చ శుభే శుభకర్మణి అతి
నింద్యా అతిదుష్టా స్యాత్ - సర్వేషు సకలేషు కార్యేషు ప్రత్యక్పౌనవమీ ప్రయా
ణనవమీ చ, యాత్రాధిష్ణ్యపునః ప్రవేశనవమీ యాత్రాధిష్ణ్యాన్నవమనక్ష
త్రేనవమదివసే వా పునః ప్రవేశనవమీ ఏతాస్తిస్రశ్చ మృత్యుప్రదాస్స్యుః॥
అ॥ అవమాత్రిద్యుస్పృక్త్రివిధనవమీస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ ఒకవారమున 3 తిథులు వ్యాపించియున్నదది అవమయనియు 3 వార
ములయందొకతిథి వ్యాపించియున్నది త్రిద్యుస్పృక్కనియు ననంబడుం
గాన నీరెండుతిథులు శుభకార్యములకత్యంతాయోగ్యంబులని ప్రత్యక్పన
వమియు, ప్రయాణనవమియు, ప్రవేశనవమియు, నీమూడును సకలకార్య
ములకును అతినింద్యంబులనియు తాత్పర్యము॥ *

(3౨౦)మూ॥ యావంత్యశ్చరణప్రభాః ప్రతిదినం మేషాదిషట్స్వేవహ
ష్ట్యోజ్యాశ్చైవ తులాదిషట్సు జలధిత్రిద్వ్యక్షి కామాబ్దయః। అర్కేణాహ్న్యే
దినప్రమాణఘటికాస్సప్తాహతానాడికాప్తావంత్యోపరపూర్వయోః స్థిత
గతాయత్పూర్వసంఖ్యాభిధాః॥ వ్యా॥అ॥ పాదచ్ఛాయాగతఘటికాప్ర
మాణమాహ॥యావంత్య ఇతి॥ ప్రతిదినం ప్రత్యహం చరణప్రభాః పాదచ్ఛా
యాః యావంత్యో యావత్సంఖ్యాకాః తాసు మేషాదిషట్సు, మేషాదిషట్సం
క్రాంతిషు, క్రమాత్మజలధిత్రిద్వ్యక్షి రామాబ్దయః జలధయశ్చత్వారః త్రయః
ద్వే ద్వయం అక్షిణీ ద్వే రామాస్త్రిస్ర అబ్దయశ్చత్వారః, ఇతిషట్ష
ట్సంఖ్యా ఏవయోజ్యాః, తులాదిషట్సు తులాదిషట్సంక్రాంతిషు చ క్రమాత్ -

ఏతాష్షట్సంఖ్యా ఏవ యోజ్యాః తాః పృథక్ స్థాపనీయాః తతః దినప్రమాణఘ
టికాః అర్ధీకృత్య సప్తహతాస్సప్తభిర్గుణితాః యాస్తాః జలధిత్రిద్వ్యష్టిరా
మాబ్ధిసంఖ్యాయుతాభిః పాదచ్ఛాయాభిః విభజేదితి శేషః తేన యత్పూర్వ
సంఖ్యానిఘ్నాః పూర్వలయా యావత్సంఖ్యాకా నాడికాః తావంత్యో నాడికాఘ
టికాః అపరపూర్వయోః దివాపరార్ధపూర్వార్ధయోః స్థితగతాః శక్తి
తాశ్చ గతాశ్చ క్రమేణ భవేయుః దినపరార్ధస్థితా పూర్వార్ధగతా ఇత్యర్థః
అ॥ పాదచ్ఛాయవలన ఘటికా ప్రమాణమును దెలుసుకొను విధము జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ తననీడదనయడుగులచే గొలిచి ఆయడుగులసంఖ్యతోడ, మేష,
కన్యా, తులా, మీనమాసములయందు రను, వృషభ సింహ వృశ్చిక కుంభ,
మాసములయందు ౩ను, మిథున, కర్కటధనుర్మకరమాసములయందును,
౨ను జేర్చి ఆపూః ప్రమాణఘటికల ౨ భాగములు జేసి యందొక భాగము నేడిం
టగుణించి పూర్వోక్తంబగునధిక సంఖ్యతో జేరిన పాదచ్ఛాయల సంఖ్యచే
భాగింపగా నేర్పడిననన్ని గడియల ప్రొద్దు, మధ్యాహ్నమునకు ముందుగనైన
జరిగిననని యు మధ్యాహ్నమునకు పిమ్మటనైన నున్నదని యు నెఱుంగవల
యునని యు తాత్పర్యము॥ *

(౩-౨౧) మూ॥ త్యక్త్వార్కాన్వితభాది సప్తనిశి చేద్యావంతి మధ్యా
హ్నభాన్యేకైకస్య తు నాడికాద్వయమిదం చోర్ధ్వాంఘ్రియుక్తిక్రమా
త్। లగ్నం నామ విషట్కమేకనియతం సూర్యోదయాద్యాలయాత్పూర్వ
స్యాస్తమయాది చెన్నిశి వధాలగ్నాని షట్చక్రమాత్॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వశ్లోకే
పాదచ్ఛాయయా దివాభాగే ఘటికానిర్ణయముక్త్వా ఇదానీం రాత్రౌ ఘ
టికానిర్ణయమాహ॥ త్యక్త్వేతి॥ నిశి రాత్రౌ చేత్ అర్కాన్వితభాత్ సూర్యా
ధిష్ఠితనక్షత్రప్రభృతి మధ్యాహ్నభాని యావంతి నభోమధ్యగత నక్షత్రప
ర్యంతం గణనాయాం యావత్సంఖ్యాకాని నక్షత్రాణి భవంతి గణాః - తేషు సప్త
భాని త్యక్త్వా విహాయ అవశిష్టాని యాని - తేష్వేకైకస్య నక్షత్రస్య నాడికా
ద్వయం - ఇదం చ ఊర్ధ్వాంఘ్రియుక్తిక్రమాత్ - సూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమార
భ్య - వక్ష్యమాణాః పాదాయావంతః తేషామేకైకస్య అర్ధఘటికా నియమే
న జ్ఞేయ ఇతి భావః - నిర్ణయాంతరమాహ సూర్యోదయాద్యాలయాత్ సూ
ర్యాధిష్ఠిత రాశిమారభ్య లగ్నం నామ విషట్కమేకనియతం వసస్య ప్రమాణం
నిశి రాత్రౌ చేత్ సూర్యాస్తమయాదియథా తథా పునస్సూర్యోదయ పర్యం
తం తథా క్రమాత్ లగ్నాని షడేవ నియతాని భవేయుః॥ అ॥ రాత్రియందు

ప్రాప్తును దెలుసుకొనుటకు సాధకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రతిదినమం
దు సూర్యుడున్న నక్షత్రము మొదట ఉచ్చగతనక్షత్రమువరకు గణనచేసి
అందు ౭-నక్షత్రములవిడిచితక్కిననక్షత్రములకునొక్కొక్క ౧౬-నక్షత్రమున
ను రెండేసిగడియలుచొప్పుననున్న సూర్యుడు తానున్న నక్షత్రమం దెన్ని
వపాదమందుండునో. ఆపాదము మొదలు తక్కిన పాదములలో నొక్కొ-
కపాదములకు అరగడియచొప్పుననున్న గణనచేయగా నేర్పడిన మొత్తము
ప్పటికి గతించిన గడియలనియు- సూర్యుడున్న రాశి మొదలు సూర్యాస్తమ
యమువరకు ౬ రాసులనియు. అస్తమయము మొదలు మరునాడు సూర్యోద
యమువరకు ౬-రాసులయభిప్రాయము॥ *

[3 ౨౨] రాకాపూర్వదళేష్టమీతిదినయోర్విష్టిస్సితేమృత్యుదా సైక
కాదశ్యపి ప్రత్యుత్పరదళే విష్టిశ్చతుర్థీ తయోః। సప్తమ్యత్ర చతుర్దశీ
తిథిదినయోర్జాతా తు పూర్వార్ధ తయోర్విష్టిస్స్యాద్దశమీతయోః పరదళే కృ
ష్ణే తృతీయా సదా॥ వ్యా॥ అథ విష్టిదినాన్యాహ॥ రాకేతి॥ సితే శుక్లపక్షే రా
కా పూర్ణిమా అష్టమీ ప్రసిద్ధా ఇతి దినయోర్దినదివసయోః-పూర్వదళే పూ
ర్వార్ధే విష్టిర్భద్రకరణం స్యాత్ సా మృత్యుదా-మరణకారిణీ భవేత్ అస్యశు
క్లపక్షస్యసంబంధినోః ఏకాదశీచతుర్థీతిథయోర్దినయోరపి పరదళే ఉత్త
రార్ధే విష్టిః స్యాత్ కృష్ణే బహుళపక్షే-సప్తమీచతుర్దశీదినయోస్తు విష్టిః పూ
ర్వపూర్వార్ధవ్యాపినీ జాతా స్యాత్-అస్మిన్ పక్షే ఏవ దశమీతృతీయోరపర
దళే ఉత్తరార్ధే సదా సర్వదా విష్టిః స్యాత్ ఏషా మృత్యుప్రదా భవేత్ శుభక
ర్మస్వితి శేషః॥ అ॥ భద్రకరణదినముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుక్లాష్టమిపూ
ర్ణిమా కృష్ణదశమీ చతుర్దశీ కృష్ణసప్తమీతిథులపూర్వార్ధమందును శుక్లై
కాదశీ శుక్ల చతుర్థీ కృష్ణదశమీ కృష్ణతృతీయలయుత్తరార్ధమందును భ
ద్రకరణము సంభవించుచున్నది గాన నది శుభకర్మలవిషయమై మృత్యుప్ర
దమని తాత్పర్యము॥ *

(3 ౨3) మూ॥ స్యాచ్చక్రం హలనామకం సమచతుష్కోణం లిఖేచ్చే
త్క్రమాదీశాన్యాం రవిముక్తభాదివిలిఖేద్ధిష్ణ్యానిదిక్ష్వష్టసు। గంగాగాంగ
మాగురుశ్చ సతతం జ్ఞేయం మహాదిక్షు భం దద్యాత్ పూర్ణఫలం విదిక్షు విఫ
లం భూమిప్రవేశే కృషౌ॥ వ్యా॥ అథ హలచక్రమాహ॥ స్యాదితి॥ సమచతుష్కో
ణం సమచతురశ్రం చక్రం విలిఖేచ్చేత్ హలనామకం లాంగలాఖ్యం చక్రం
స్యాత్-అత్ర ఈశాన్యాం ఈశానదిక్ప్రభృతీత్యర్థః క్రమాత్ అష్టసుదిక్షు

రవిముక్తభాదిసూర్యనిసృష్టనక్షత్రప్రభృతియథాతథా- గంగాగాణగమాగురు-అక్షసంఖ్యయాగం త్రీణిగాత్రీణిపంచ- గత్రీణిమాపంచగు త్రీణిగరుః ఏవం భిన్నాన్యష్టావింశతినక్షత్రాణి విలిఖేచ్చేత్ మహాదిక్షుభం పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరాసుచతసృషుదిక్షుస్థితనక్షత్రాణీత్యర్థః కృషౌకృషికర్మణివిషయేభూమిప్రవేశే-పూర్ణఫలంపూర్ణలాభం-స్సతతంప్రద్యాదితిజ్ఞేయం-విదిక్షు-ఈశాన్యాగ్నేయనైరృతివాయవ్యేషుస్థితనక్షత్రాణివిఫలంఫలాభావందద్యురితిజ్ఞేయం-దైవజ్ఞైరితిశేషః॥అ॥హాలచక్రమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥సమచతుష్కోణముగుహాలచక్రమునువ్రాసి అందుతత్కాలమునసూర్యుడుండినదలిననక్షత్రము మొదలుగ నీశాన్యాద్యష్టదిక్కులయందునుక్రమంబున ౩-౩-౩-౫-౩-౬-౩-౨ ఈసంఖ్యలప్రకారముగ ౨౮ నక్షత్రములువ్రాయగా- ప్రాగ్దక్షిణపశ్చిమోత్తరదిశలనున్ననక్షత్రములయందుకృషిచేయుటకుభూమినిప్రవేశించిన సంపూర్ణఫలంబును, ఈశాన్యాదివిదిక్కులయందున్ననక్షత్రములలో కృషిభూమింప్రవేశించినవిష్ఫలముంగలుగునని తాత్పర్యము॥

(౩౨౮)మూ॥ మైత్రార్కత్రయరోహిణీవసుమఘాదస్రోత్తరాంత్యాసురేషూర్వ్యార్యజ్ఞకవేదినేషుశుభదోమధ్యస్తు చాంద్రేదినే। త్యక్త్వారిక్తదినాదివర్గ్దివసాన్దర్శాన్నమానైధృతి వ్యాఘాతవ్యతిపాతవిష్టి దివసాన్నేషాః కృషౌశోభనాః॥వ్యా॥అ॥ భూమిప్రవేశే తిథివారనక్షత్రాణ్యాహ॥ మైత్రేతి॥ మైత్రార్కత్రయరోహిణీవసుమఘాదస్రోత్తరాంత్యాసు రేషు అనూరాధా-హస్త-చిత్త-స్వాతి-రోహిణి-ధనిష్ఠా-మఖ- అశ్విన్యుత్తరాత్రయరేవతీమూలేషు ఏతేషుత్రయోదశనక్షత్రేషు ఆర్యాగజ్ఞకవేః గురుశుక్రబుధశుక్రాణామిత్యర్థః-దినేషువారేషుశుభఃశుభఫలదః కృషిప్రారంభ ఇతిశేషః-చాంద్రేదినేసోమవారేతుమధ్యోమధ్యఫలప్రదః రిక్తదినాదివర్గ్దివసాః రిక్తాః ప్రసిద్ధాః దినాది - ప్రతిపత్ దగ్ధదివసాః దగ్ధతిథయశ్చప్రసిద్ధాః దర్శోమావాస్యా అపమాపూర్వోక్తావైధృతి వ్యాఘాతవ్యతీపాతాః ప్రసిద్ధాః విష్టిర్భద్రాకరణం- ఏతాన్ దివసాన్ త్యక్త్వా విహాయ శేషాస్తిథయః-కృషౌకృషికర్మణిశోభనాః ఫలప్రదాః ॥ అ॥ కృషిభూమిని ప్రవేశించుటకు తిథివారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥అనూ,హ,చి,స్వా,రో,ధ,అశ్వి,ఉఫ,ఉభా,రే,మూ, ఈ ౧౩ నక్షత్రములును- భౌమబుధగురుశుక్రవారంబులను కృషిప్రారంభమునకు శుభకరములనియు- సోమవార

ముమధ్యమమనియు-రిక్తతిథులునుదగ్ధతిథులునుప్రతిపత్తును- అమావాస్యయుపూర్వోక్తమైనఅనమమ్మునైధృతి-వ్యాఘాతవ్యతీపాతనామయోగ్యములునుభద్రకరణమునునీసింబరిత్యజించితక్కినదినములుకృషికియోగ్యములనియుతాత్పర్యము॥

(3 ౨౫) మూ॥ బిందూనామపిసప్తవింశతిమృజుంసంలిఖ్యబింద్వగ్రతోరేఖాస్తిసృభిఃపునఃపునరధఃశ్చోర్ధ్వం చతస్సూలతః। తస్యాగ్రేతుల్యేర్విలోమతఇహాంస్వర్భానుభాద్గణ్యతేనక్షత్రేప్యపినిత్యచక్రచలనాద్రాహ్వాంగకాలతత్కాలదివా॥వ్యా॥అ॥బీజఫణిచక్రమాహ॥ బిందూనామితి। ఋజూనవక్రాంబిందూనాంసప్తవింశతింసంలిఖ్యబింద్వగ్రతఃప్రథమద్వితీయబింద్వగ్రమారభ్యేత్యర్థః- తిసృభిః రేఖాభిః రేఖాత్రయేణఅధఃఅధోభాగేచతుర్థబిందుంపరిత్యజ్యసప్తమబిందుపర్యంతంపరివేష్టయేదితిశేషః-తస్మాన్మూలతః పూర్వంయస్మిన్ బిందౌ రేఖాసమాప్తిః తస్యమూలమారభ్యఊర్ధ్వమూర్ధ్వభాగేబిందుత్రయంసంవేష్టయేత్ అష్టమబిందుంవినాఏకాదశబిందుపర్యంతమితిశేషఃఏవంపునఃపునఃరేఖాసమాప్తిబిందుమారభ్యఅధోభాగేఊర్ధ్వభాగేచద్వాదశషోడశవింశతి చతుర్వింశతిబిందూన్ వేష్టయేత్ బిందుపరిత్యాగఃకుతోలభ్యతఇతీచేత్ వక్ష్యమాణశ్లోకే- బహుస్తుషడపీత్యుక్తత్వాత్ సర్వబీజఫణిచక్రస్యఅగ్రేప్రథమంబిందౌలిఖేత్- రాహ్వధిష్ఠితనక్షత్రమితి శేషఃతతఃస్వర్భానుభాత్ రాహ్వధిష్ఠితనక్షత్రమారభ్యనక్షత్రేషుచక్రగతనక్షత్రేషుమధ్యేనిత్యచక్రచలనాన్నిత్యనక్షత్రపర్యంతంవిలోమతఃగణ్యతేనక్షత్రజాతమితిశేషః- యద్వారాహ్వాంగరాహుసంబంధిగతకాలదివాముక్తనక్షత్రప్రభృతీవా గణ్యతే.॥అ॥బీజఫణిచక్రస్వరూపమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఒకవరుసగ౨౭బిందువులనంగాఇట్టిచిహ్నములువ్రాసిఅందుమొదటనున్న మూడుబిందువులయందుమూడురేఖల-ప్రారంభించిరవ-బిందువునువదలిముందువ్రాసియున్నరేఖలన్-౬,౭ ఈబిందువులతోగలిపిమరలన్వ- బిందునుబరిత్యజించిఈరీతిన3బిందువులకొక్కొకబిందువువరుసనపరిత్యజింపుచుతక్కినబిందువులలోనుక్తక్రమంబునరేఖలవ్రాయగాబీజఫణిచక్రమగును ఆచక్రంబునమొదటిబిందువునందు రాహువున్ననక్షత్రమునైనను తత్కాలమునరాహువునువదలిననక్షత్రమునైననువ్రాసిఅదిమొదలుకలక్రిందుగనన్నినక్షత్రములను౨౭బిందువులయందునువ్రాయవలయునని తాత్ప॥*

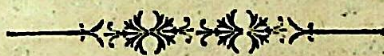
[3౨౬] మూ॥ చక్రంబీజఫణింవిలిఖ్యఫణిభా త్తస్మాద్గ్నినాశంత్ర యంకంఠేత్రీణ్యపిక జ్జలంచజఠరేభానిక్రమాద్వాదశ। దద్యుశ్చాన్నసమృద్ధిమంత్రకృషితోసి స్తండులత్వంత్రయంపుచ్ఛేత్రీతి భయంబహిస్తు షడభిః ప్రాగ్బీజసంస్థాపనే॥ వ్యా॥ అ॥ చక్రఫలమాహ॥ చక్రమితి॥ బీజఫణిపూర్వో క్తంచక్రంవిలిఖ్య-ఫణిభాత్ ఫణిస్థితనక్షత్రప్రభృతి- తస్మాద్మూర్ధ్నిఫణిశిరసి-త్రియంనక్షత్రత్రితయ నాశంకంఠేబీజఫణికంఠే త్రీణినక్షత్రత్రయమపి-కజ్జలమంజనంఅంజనవద్ధాన్యమిత్యర్థః-జఠరేఉదరే- ద్వాదశభానిద్వాదశనక్షత్రాణిఅన్నసమృద్ధిః-పుచ్ఛేపుచ్ఛభాగేత్రయంత్రీణికృషితః కృషికర్మణిః స్తండులత్వ, ధాన్యాభావం బహిర్బాహ్యదేశేస్థితా నిషణ్ణక్షత్రాణితు-ఈతిభయంశలభాదిభయంక్రమాత్ క్రమశః ప్రాగ్బీజసంస్థాపనే ప్రథమబీజావాపేసద్యురితిసర్వత్రయాసంబంధః॥ అ॥ చక్రఫలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పూర్వోక్తక్రమంబునసన్ని నక్షత్రములవ్రాయగా చక్రశిరమునబొందియున్న 3 నక్షత్రములుబీజావాపవిషయమైహానికంఠమునయున్న 3 నక్షత్రములుకృష్ణధాన్యమునుకుక్షిలోనున్న ౧౨ నక్షత్రములు అన్నసమృద్ధినితోకయందున్న 3 నక్షత్రములుతండులాభావమును మూడేసిబిందువులనడుమపరిత్యజింపబడియున్న ౬ బిందువులలోనున్ననక్షత్రములుపైర్లకుమిడతలు మొదలయినయీతిబాధలంగలుగజేయుననియు తా॥

(3౨౭) మూ॥ జ్యేష్ఠాయామథమూలభేశుభగృహేలగ్నేవిశుద్ధేష్టమేసంపూజ్యాఖిలదేవతాఃకృషిభువంసంస్పృశ్యసన్మంగళైః॥ ఓంవిశ్వేమహితేనమోభగవత్యేతేసంమంత్రితాంబీజావాపనమాద్యమేవఫలదంకుర్యాత్సుతారాసువా॥ వ్యా॥ అ॥ బీజావాపనమంత్రవిధిమాహ॥ జ్యేష్ఠాయామితి॥ జ్యేష్ఠాయాం జ్యేష్ఠానక్షత్రేఅథవామూలభేమూలానక్షత్రేశుభగ్రహేశుభగ్రహసంబంధినిలగ్నే అష్టమేలగ్నే బీజావాపనలగ్నాదష్టమలగ్నేవిశుద్ధగ్రహేగ్రహరహితేఇతిఅఖిలదేవతాః గణపత్యాదిసకలదేవతాః సంపూజ్యసమ్యగర్చయిత్వాఓంవిశ్వేమహితేనమోభగవతి ఇత్యేతేనమంత్రేణసంమంత్రితాంసమ్యగభిమంత్రితాం నృపభువంకృషిభూమింసన్మంగళైర్వాద్యాదిమంగళైస్సంస్పృశ్యస్పృష్ట్వా ఆద్యంప్రథమం బీజావాపనం సుతారాసు శుభనక్షత్రేషు వా కుర్యాత్॥ అ॥ బీజావాపనమంత్రవిధిని జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అత్యంత ముఖ్యంబులగు జ్యేష్ఠామూలనక్షత్రములయందైనను శుభనక్షత్రములయందైనను అష్టమశుద్ధి

గలశుభగ్రహసంబంధలగ్నమునందు సకలదేవతలంబూజించిఓంనిశ్వే మహితే నమోభగవతి అను నీమంత్రముచేత నభిమంత్రింపబడిన కృషి భూమినిమంగళవాద్యములతోడ స్పృశించి ప్రథమ బీజావాపనముజే యవలయుననితాత్పర్యము॥ *

(౩౭౮) మూ॥ రిక్తాసర్వవిషప్రదోషరహితేవారేశుభే వాంగృహేక్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఘావిష్ణుత్రయాఖ్యోడుషు బీజావాపనమాద్యమేవఫలదంస్యాత్పూర్వసస్యేవ రేయద్వర్ణగ్రహ వాసరేషు యదివాతద్వర్ణబీజంవపేత్ ॥ వ్యా॥అ॥ బీజావాపేతిథివారనక్షత్రాణ్యాహ॥ రిక్తేతి ॥ రిక్తాః ప్రసిద్ధా-పర్వాణిపంచపర్వాణివిషాఃవిషఘటికాః ప్రదోషః దోషకాలః ఏతైరహితేతిథౌ శుభానాం శుభగ్రహాణాం వా రేవాసరే గృహే శుభానాంలగ్నే క్షిప్రస్వాతిమృదుధ్రువాసురమఖా విష్ణుత్రయాఖ్యోడుషుక్షిప్రాణి అశ్వినీ హస్తపుష్యాది స్వాతిప్రసిద్ధామృదూని చిత్రారేవతీ మృగశీర్షానూరాధాః ధ్రువాణి రోహిణ్యుత్తరాత్రయం ఆసురంమూలంమఖాప్రసిద్ధా విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠాశతతారాఃఏతదాఖ్యేషు ఏతత్సంజ్ఞికేషు ఉడుషు నక్షత్రేషుచపూర్వసస్యేవా ఆద్యంప్రథమంబీజావాపనంఫలమేవస్యాత్ యదివా యద్వాయద్వర్ణగ్రహేవాసరేషుయాదృశోవర్ణోయోగ్రహః తద్వాబరేషు తద్వర్ణ బీజంవనేత్ భానుకుజవారయోః రక్తబీజాని సోమశుక్రవారయోః శ్వేతబీజాని బుధగురువాసరయోః పీతబీజాని శనివాసరేతు కృష్ణబీజాని వపేదితిభావః ॥ అ ॥ విత్తనముజల్లుటకు తిథివార నక్షత్రములు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తతిథులును పంచపర్వంబులును త్యాజ్యఘటికలును ప్రదోషకాలంబులునీనింబరిత్యజించి తక్కినతిథులయందునుశుభగ్రహ సంబంధులగువారములయందును క్షిప్రసంజ్ఞికంబులగు నశ్వినీ హస్త పుష్య నక్షత్రములయందును మృదు సంజ్ఞిక చిత్రా రేవతీ మృగశీర్షానూరాధలయందును స్థిర సంజ్ఞికంబులగు రోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రలయందును స్వాతి మూల మఖ శ్రవణము ధనిష్ఠ శతభిషక్కు ఈ నక్షత్రములయందును విత్తనము జల్లిన ఫలప్రదంబగు ననియు, నొకపక్షంబుననేవన్నెగలవిత్తనముజల్లుటకావన్నెగలగ్రహముల వారములుశుభకరంబులనియుననుట॥ *

(౩౯)మూ॥ మేషే చేత్పశునాశనంబహుఫలం చేత్కర్కటే చే
ద్ధటేకుర్యాత్ప్రాణహృతించసస్యహరణంలగ్నే మృగే సర్వదా। సింహే
చోరభయంఘటేబహుభయంబీజాప్తిరాద్యాశుభా కన్యాగోఝషయు
గ్మవృశ్చికధనుష్వేతేషుధాన్యప్రదా॥వ్యా॥అ॥ బీజావాప్తౌలగ్నఫలాన్యా
హ॥ మేషఇతి॥ఆద్యాప్రథమాబీజావాప్తిర్బీజావాపఃమేషలగ్నే చేత్ పశు
నాశనంఅనడ్వాన్నాశనంకుర్యాత్ కర్కటే చేత్ బహుఫలమధికలాభంఘ
టేతులాయాంప్రాణహృతింప్రాణనాశనంమృగేలగ్నేమకరలగ్నే సర్వ
దాసస్యహరణంసింహేసింహలగ్నే చోరభయంఘటేకుంభలగ్నే బహు
భయమధికభీతింకుర్యాదితిసర్వత్రసంబంధః కన్యాగోఝషయుగ్మవృశ్చి
కధనుష్వేతేషులగ్నేషుబీజావాప్తిఃశుభాశుభప్రదాధాన్యప్రదాచస్యా
దితిశేషః॥అ॥విత్తనముజల్లనారంభించుటకు లగ్నఫలమును జెప్పుచున్నా
డు॥తా॥మేషలగ్నమునందువిత్తనముజల్లుటకారంభించిన పశునాశనంబు
ను-కటకమునందుబహుఫలంబును-తులయందుప్రాణహానియు- మకరం
బునందుసస్యహానియుసింహమునందుచోరభయంబును- కుంభమునందధి
కభీతియు-కన్యావృషభమీనమిథునవృశ్చికధనుర్లగ్నములయందుశుభ
సమృద్ధియుంగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

యజ్వనా వేంకటాఖ్యేన రచితాయాం సతాం ముదే।
కాలామృతస్యటీకాయాం సప్తమోబిందురస్యభూత్॥

కాలామృతమున సప్తమబిందువు

సమాప్తము.

ప్రకటన.

శాస్త్రసంజీవనీబుక్ డిపోలో విక్రయమునకుసిద్ధముగ నుండుపుస్తకముల వివరము,

ఫలదీపిక శుద్ధసంస్కృతం.	౦	౮	౦
సంతానదీపిక ఆంధ్రతాత్పర్యసహితం	౦	౮	౦
ముహూర్తదర్పణము॥ఆం॥ టీ॥	౦	౫	౦
ఖచరదర్పణము. శు॥ సం॥	౦	౮	౦
కాలచక్రము. ఆం॥ తా॥	౦	౧౨	౦
సర్వార్థచింతామణి. శు॥ సం॥	౦	౧౨	౦
అష్టకవర్గు. ఆం॥ తా॥	౦	౬	౦
ఛప్పన్నం. ఆం॥ టీ॥	౦	౬	౦
జాతకచింతామణి. శు॥ సం॥	౧	౦	౦
నక్షత్రచూడామణి. శు॥ సం॥	౦	౩	౦
ముహూర్తమార్తాండం. శు॥ సం॥	౦	౮	౦
భావార్థరత్నాకరం ౧౨ భా॥శు॥సం॥	౦	౨	౦
కాలామృతము. సం॥వ్యా॥ ఆం॥తా॥	౦	౫	౦
వృద్ధపారాశర్యాం దశాభుక్తి ఆం॥తా॥	౦	౮	౦
నవగ్రహ బింబ చక్ర మంత్ర కవచ స్తోత్ర అష్టోత్తర నామావళీ మంగళాష్టకాది స్తుతిజాతమ్.	౦	౪	౦

ఇవి ముద్రమైన సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు వలయు వారలుదిగువకనపరచియుండువిలాసదారలకువ్రాసివి.పి. మూలకముగ తెప్పించుకొనవచ్చును.

టి–సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. శాస్త్రసంజీవనీబుక్ డిపో,
నెం ౩౧౩. టంకసాలవీధి మద్రాస్.

